

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK

SOCIALSTATISTIK

LÖNESTATISTISK ÅRSBOK

FÖR

SVERIGE

1940

UTGIVEN AV

KUNGL. SOCIALSTYRELSEN

STOCKHOLM 1942

ISAAC MARCUS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG

419059

INLEDNING

TILL

Lönestatistisk årsbok för Sverige / Socialstyrelsen. – Stockholm, 1931-1953. - (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1929-1951.

1929-1949 med innehållsförteckning, sammanfattning och parallelltitel på franska: Annuaire statistique des salaires de la Suède. - 1950-1951 med innehållsförteckning, sammanfattning och parallelltitel på engelska: Year book of wage statistics in Sweden.

Föregångare:

Arbetartillgång, arbetstid och arbetslön inom Sveriges jordbruk / Socialstyrelsen. – Stockholm, 1912-1929. - (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1911-1928.

Sociala meddelanden. – Stockholm : Norstedt, 1912-1967. – 1912-1953 utgör

Statistiska meddelanden. Ser. F, Sociala meddelanden.

Här publicerade Socialstyrelsen uppgifter om löneförhållandena inom industri och hantverk m.m.

Efterföljare:

Löner. Del. 1: Tjänstemän inom privat sektor / Statistiska centralbyrån. – Stockholm, 1954-1986. – (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1953-1985

Löner. Del 2: Arbetare inom privat sektor / Statistiska centralbyrån. – Stockholm,

1954-1986. – (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1952-1985

Översiktspublikation:

Historisk statistik för Sverige. Statistiska översiktstabeller : utöver i del I och del II publicerade t.o.m. år 1950 / Statistiska centralbyrån. – Stockholm, 1960.

Lönestatistisk årsbok för Sverige 1940. – (Sveriges officiella statistik).
Digitaliserad av Statistiska centralbyrån (SCB) 2011.

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK

SOCIALSTATISTIK

LÖNESTATISTISK ÅRSBOK

FÖR

SVERIGE

1940

UTGIVEN AV

KUNGL. SOCIALSTYRELSEN

STOCKHOLM 1942

ISAAC MARCUS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG

419059

Annuaire statistique des salaires de la Suède en 1940.

Pour la table des matieres voir page 6

Pour le résumé français voir page 7

Den i föreliggande publikation ingående redogörelsen för arbetslönerna inom Sveriges jordbruk, trädgårdsodling, skogsbruk och vägarbete samt för löneförhållandena inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m. år 1940 ansluter sig i fråga om uppställning och innehåll i allt väsentligt till Lönestatistik årsbok för år 1939.

Preliminära siffror rörande löneförhållandena inom jordbruk, skogsbruk och vägarbete samt inom industri, handel, samfärdsel m. m. år 1940 ha tidigare publicerats i Sociala Meddelanden.

Den närmaste ledningen av hithörande arbeten handhaves inom styrelsen av undertecknad *Twengström* och amanuens *C. Olsson*, av vilka den förre utarbetat avd. II och den senare avd. I av föreliggande berättelse.

Stockholm i januari 1942.

KARL J. HÖJER.

ANDERS TWENGSTRÖM.

Innehållsförteckning

	Sid.
<i>Sammanfattning på franska</i>	7
I. Löneförhållandena inom jordbruk, trädgårdsodling, skogsbruk och vägarbete	
A. Lantarbetare	
a. Undersökningens primärmaterial	11
b. Arbetstiden inom jordbruket år 1940	18
c. Lönenivåns förändringar åren 1913—1940	22
d. Avtalsenliga och faktiska löner år 1940	
1. Kollektivavtalens lönesatser	25
2. Faktiska löneinkomster per år	27
3. Faktiska löneinkomster per timme och dag	34
4. Lönenivån inom olika områden m. m.	35
5. Arbetslöner vid egendomar med och utan kollektivavtal	37
6. Arbetslöner inom olika åldrar	38
7. Arbetslönerna variationer	40
B. Trädgårdsarbetare	43
C. Skogsarbetare	58
D. Vägarbetare	62
II. Löneförhållandena inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m.	
A. Undersökningens primärmaterial	66
B. Löneförhållandena för privatanställda (förvaltningspersonal o. dyl.)	68
C. Löneförhållandena för arbetare inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m.	
a. Antal redovisade arbetare	76
b. Löneutvecklingen i allmänhet	76
c. Löneinkomster per timme	81
d. Löneinkomster per dag, vecka och år	96
e. Arbetslöner inom olika yrkesgrupper, inom konkurrens- och hemmamarknadsindustri samt å olika orter	98
f. Löneförhållandena för sjöfolk, hotell- och restaurangpersonal samt hembiträden	109
g. Löneinkomster vid statens anläggningsarbeten	113
D. Industrins sysselsättningsvolym och lönebudget åren 1929—1940	116
Bilaga:	
Formulär till uppgifter för den industriella lönestatistiken	122

Table des matières.

	Page
<i>Résumé en français</i>	7
I. Salaires dans l'agriculture, l'horticulture, l'exploitation forestière et les travaux de voirie	
A. Ouvriers agricoles	
a. Matériel primaire de l'enquête	11
b. L'heure de travail dans l'agriculture en 1940	18
c. Aperçu général sur les fluctuations des salaires de 1913 à 1940	22
d. Taux des salaires selon les contrats collectifs et salaires réels en 1940	
1. Taux des salaires des contrats collectifs	25
2. Salaires par année	27
3. Salaires par heure et salaires par jour	34
4. Le niveau des salaires parmi les ouvriers agricoles de différentes régions et catégories de propriétés	35
5. Salaires dans les exploitations avec et sans contrats collectifs	37
6. Variations des salaires selon l'âge de l'ouvrier	38
7. Variations des salaires individuels	40
B. Ouvriers jardiniers	43
C. Ouvriers forestiers	58
D. Ouvriers des travaux de voirie	62
II. Salaires dans l'industrie, les métiers manuels, le commerce, les services de transport, les services publics, etc.	
A. Matériel primaire de l'enquête	66
B. Salaires des employés dans les entreprises privées (personnel technique, employés de bureau et employés de magasin)	68
C. Salaires des ouvriers dans l'industrie, les métiers manuels, le commerce, les services de transport, les services publics, etc.	
a. Nombre d'ouvriers touchés par l'enquête	76
b. Aperçu général sur le mouvement des salaires	76
c. Salaires horaires	81
d. Salaires journaliers, hebdomadaires et annuels	96
e. Variations des salaires suivant le coût de la vie des différentes localités, salaires dans l'industrie d'exportation et dans l'industrie travaillant pour le marché intérieur	98
f. Salaires des marins, du personnel d'hôtel et de restaurant ainsi que du personnel domestique	109
g. Salaires des ouvriers des travaux de construction de l'état	113
D. Nombre d'heures de travail effectuées et somme globale des salaires dans l'industrie pendant la période 1929—1940	116
Annexe:	
Questionnaire employé pour la statistique des salaires industriels	122

Résumé.

I. Salaires dans l'agriculture, l'horticulture, l'exploitation forestière et les travaux de voirie.

La statistique des salaires des ouvriers agricoles, réorganisée depuis 1937, se base pour l'année 1940 sur les données nominatives émanant de 3 857 exploitations agricoles choisies comme représentatives. De celles-ci, environ $\frac{2}{3}$ étaient des exploitations de paysans propriétaires d'une superficie en terres labourables de 20 à 49 hectares, tandis que $\frac{1}{3}$ contenaient 50 hectares ou davantage et $\frac{1}{3}$ moins de 20 hectares.

Le nombre total des ouvriers agricoles attachés à ces propriétés et visés par l'enquête était de 20 407, dont 88·6 % étaient des hommes et 11·4 % des femmes. Deux cinquièmes de la main-d'œuvre masculine consistait en *journaliers* touchant un salaire quotidien ou horaire, tandis que les *domestiques* nourris aux frais du patron en représentaient un quart et les *ouvriers à salaire mixte* (*statare*) un tiers. Les ouvriers de ces deux dernières catégories sont engagés à l'année ou au mois et reçoivent, outre un salaire fixe, une rétribution en nature. Celle-ci consiste, pour les domestiques généralement célibataires, en nourriture et logement, tandis que les ouvriers à salaire mixte dits *statare*, qui presque toujours sont mariés, obtiennent, sous le nom de *stat*, un logement pour eux et leur famille ainsi qu'un petit jardin et certains produits alimentaires, tels que lait, céréales, etc.

Les résultats principaux de l'enquête sont figurés dans les tabl. 9—12, tandis que le tabl. 7 et le tabl. p. 24 montrent les variations dans le niveau des salaires de certaines catégories d'ouvriers agricoles depuis 1913 et depuis 1936.

En ce qui concerne les salaires annuels, ceux-ci se basent seulement sur les données fournies par 11 924 ouvriers ayant effectué un minimum de 250 journées de travail durant l'année. Le salaire annuel en espèces et en nature des ouvriers hommes adultes s'élevait en moyenne à 1 761 cour., celui des jeunes gens mineurs à 1 104 cour. et celui des femmes à 927 cour. Le salaire annuel en espèces à lui seul se montait en moyenne, pour chacune de ces catégories d'ouvriers, à 1 195, 791 et 626 cour. Parmi les ouvriers hommes adultes, le salaire total annuel moyen était, pour les domestiques de 1 437 cour., pour les ouvriers agricoles à salaire mixte de 1 896 cour., pour les journaliers recevant aussi une rétribution en nature de 1 853 cour. et pour ceux n'en recevant pas de 1 663 cour.

Les salaires annuels moyens figurés dans les tabl. 9—11 varient selon l'âge et l'emploi des ouvriers et l'on remarque aussi des différences sensibles d'une région à l'autre. Le niveau des salaires est plus élevé dans les propriétés situées dans des districts industriels que dans des communes proprement agricoles, de même qu'il est plus élevé dans les exploitations où sont pratiqués les contrats collectifs que dans les autres.

Outre ces calculs de moyennes, le tabl. 12 fournit des chiffres sur les variations des salaires individuels pendant 1940. Environ $\frac{1}{3}$ des ouvriers adultes avaient un salaire total annuel de moins de 1 500 cour., tandis que près de $\frac{1}{2}$ recevaient de 1 500 à 1 900 et que le salaire des autres ouvriers, soit environ $\frac{1}{3}$ de leur nombre, dépassait 1 900 cour.

Le gain moyen journalier en 1940 était de 5·90 pour les journaliers ne recevant pas de rétribution en nature et de 6·21 pour ceux en recevant une. Cette dernière catégorie d'ouvriers consistait, pour la plupart, en journaliers à qui étaient fournis le logement, le bois de chauffage et un lopin de terre à cultiver et en journaliers nourris par le patron; le salaire par journée de travail s'élevait pour les premiers à 6·38 et pour les seconds à 5·29 cour. Celui des domestiques était de 4·80 et celui des ouvriers à salaire mixte de 6·32 cour.

Finalement, certaines données ont été réunies à l'égard de telle main-d'œuvre occasionnelle qui, pendant 1940, a effectué moins de 50 journées de travail sur une même propriété. Ces journées se chiffraient à 280 000 et avaient été rétribuées d'un salaire moyen de 5·60 cour. Pour des ouvriers engagés occasionnellement, le gain journalier était en moyenne de 6·68 pour les hommes et de 4·12 pour les femmes et les enfants.

Pour la statistique des salaires des ouvriers *jardiniers*, réorganisée depuis 1938, des données ont été fournies pour l'année 1940 par 1 216 exploitations occupant un total de 5 479 ouvriers; de ces données, on a utilisé celles visant environ $\frac{1}{4}$ des entreprises et $\frac{1}{4}$ du total des ouvriers. Le gain horaire moyen pour les hommes, comprenant contremaîtres, ouvriers professionnels, manœuvres, élèves et ouvriers spécialisés (*chauffeurs de chaufferie, conducteurs d'automobiles, etc.*) était de 80 ore (p. 51). Le gain journalier correspondant s'élevait à 6·50 cour. et pour les ouvriers ayant effectué un minimum de 250 journées de travail, le salaire annuel était de 1 965 cour. Les femmes recevaient en moyenne 53 ore par heure et 4·27 cour. par jour.

Dans les *régions forestières* les ouvriers, qui travaillent pendant l'été dans l'agriculture, s'embauchent habituellement pendant l'hiver dans les exploitations forestières. Ce travail est payé presque exclusivement à la pièce. D'après les renseignements fournis par les inspecteurs des forêts, le gain moyen par jour dans l'ensemble des inspections se serait élevé pendant l'hiver 1940/1941 à 17·42 cour. pour les ouvriers chargés du charroi (y comprise la rémunération pour la mise à disposition d'un cheval) et à 8·97 cour. pour les ouvriers chargés de l'abatage des arbres (p. 59).

Les travaux de *voirie* constituent ainsi que les travaux forestiers une source de revenu très importante pour la population agricole. D'après les renseignements recueillis auprès des administrations régionales des routes et auprès de certains entrepreneurs de travaux de voirie, les ouvriers occupés à l'entretien des routes auraient gagné, en moyenne pendant l'été de 1941, 1·10 cour. par heure (p. 62). Cependant, la rémunération varie considérablement selon les régions, le gain moyen par heure le plus bas étant de 0·84 cour. et le gain le plus élevé de 1·65 cour. (ordinairement 1·02—1·14 cour.).

II. Salaires dans l'industrie, les métiers manuels, le commerce, les services de transport, les services publics, etc.

L'enquête a été basée sur un questionnaire auquel ont répondu 10 686 chefs d'entreprise. De ceux-ci, 6 733 ont fourni des renseignements à la fois sur les employés et sur les ouvriers, 1 392 sur les employés seulement et 2 561 sur les ouvriers seulement. Les données primaires visent un total de 639 114 salariés, dont 138 660 employés et 500 454 ouvriers. Parmi ces derniers, 79·5 appartiennent à l'industrie proprement dite et le reste, soit 20·5 %, aux services des tramways et des chemins de fer (privés), à l'arrimage, au bâtiment, ainsi qu'au commerce et aux entrepôts.

De même que l'année précédente, le questionnaire ne portait, en ce qui concerne les employés, que sur la somme totale payée sous forme de salaires par chaque entreprise et sur le nombre moyen, réparti en hommes et femmes, des employés attachés à l'entreprise pendant l'exercice envisagé. Par contre, en ce qui concerne les ouvriers, les questionnaires prévoyaient la répartition de la somme globale sur les ouvriers à l'heure et sur les ouvriers à forfait, ainsi que l'indication du nombre d'heures correspondant. On demandait en outre aux intéressés de mentionner le nombre total de journées de travail, de semaines de travail et le nombre moyen par jour des ouvriers pendant la période d'emploi.

Les employés touchés par l'enquête ont été, comme l'année précédente, répartis en trois groupes: le personnel technique, les employés de bureau proprement dits et les employés de magasin. Pour l'ensemble de ces employés, le salaire annuel moyen s'élevait en 1940 à 3 867 cour. Si, afin de comparer le niveau des salaires en 1940 avec celui des années précédentes, on refait le calcul des moyennes antérieures en supposant le personnel réparti sur groupes professionnels et sur sexes dans les mêmes proportions qu'en 1940, on trouve que le salaire annuel moyen de cette dernière année implique sur celui de 1913 une augmentation de 106 %, tandis que par rapport à l'année 1939 il a augmenté d'environ 7 %.

Comme précédemment, le traitement moyen a été pendant l'année le plus élevé pour le personnel technique (5 887 cour.) et le plus bas pour le personnel de magasin (2 373 cour.), tandis que le traitement moyen des employés de bureau tient à peu près le milieu entre les deux autres (3 871 cour.). Les changements survenus dans le niveau des salaires pendant la période 1913—1940 diffèrent assez sensiblement pour les trois groupes. Ainsi, les salaires des employés de magasin ont augmenté de 124 % depuis 1913, tandis que le traitement du personnel technique et celui des employés de magasin ont augmenté de 94 et de 109 % respectivement. En outre, on constate que l'augmentation a généralement été plus grande pour les femmes (122 %) que pour les hommes (101 %).

En ce qui concerne les ouvriers, les gains moyens horaires pendant l'année 1940 ont été de 1·53 pour les hommes et de 0·93 cour. pour les femmes. L'augmentation est donc assez sensible depuis l'année précédente où les salaires moyens correspondants étaient respectivement de 1·42 et 0·84 cour. Cette augmentation a aussi amené une élévation des gains moyens annuels (respectivement 7·0 et 6·9 %).

Nombres indices (1913 = 100)	1913	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926
Salaire nominal:														
par heure . . .	100	105	109	118	147	213	284	372	366	267	253	258	266	268
> jour	100	103	109	119	145	206	265	310	306	224	213	214	220	223
> an	100	102	110	119	142	198	256	295	271	209	203	211	216	221
Coût de la vie .	100	102	115	130	162	225	261	269	241	195	177	174	176	172
Salaire réel:														
par heure . . .	100	102	95	91	91	95	109	138	152	137	143	148	151	156
> jour	100	101	95	91	90	92	101	115	127	115	121	123	125	130
> an	100	100	95	92	88	88	98	110	112	107	115	122	123	128

Nombres indices (1913 = 100)	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1940
Salaire nominal:														
par heure . . .	270	275	281	289	289	284	274	274	279	281	290	308	321	346
> jour	223	226	233	242	238	235	227	228	235	235	243	256	267	289
> an	225	221	232	234	225	213	213	222	227	233	243	250	261	279
Coût de la vie .	171	171	169	164	159	156	153	154	156	158	162	166	171	192
Salaire réel:														
par heure . . .	158	161	166	176	182	182	179	178	179	178	179	185	188	180
> jour	131	132	138	147	150	151	148	148	150	149	150	154	156	151
> an	131	129	137	142	141	136	139	144	145	147	150	151	152	146

Pour le groupe des ouvriers considéré dans son ensemble, on constate que, par rapport à l'année 1913, le gain moyen horaire a augmenté de 246 %, le gain journalier de 189 % et le gain annuel de 180 %. Les différences que l'on observe dans l'évolution des salaires, considérés par heure, par jour ou par an, tiennent en majeure partie à la réduction survenue au cours de la période envisagée dans la durée du travail journalier en raison de la loi de 8 heures.

De même que pour les employés, on constate pour le personnel ouvrier une tendance à l'égalisation des salaires pour les deux sexes. C'est ainsi que, de 1913 à 1940, le salaire horaire des hommes a augmenté de 240 %, le salaire journalier de 185 % et le salaire annuel de 175 %, tandis que, pendant la même période, les salaires des femmes ont augmenté de respectivement 288, 215 et 209 %. Si l'on limite l'enquête à l'industrie proprement dite et si l'on exclut, par conséquent, certains groupes d'ouvriers pour lesquels la hausse des salaires a été relativement forte, comme ceux employés par les communes et par l'Etat, dans les transports, le bâtiment, etc., on trouve que, pour les hommes, la hausse a été notablement inférieure, par exemple en ce qui concerne les salaires horaires où elle a été de 222 %, tandis que, pour les femmes, le chiffre correspondant, 283 %, est demeuré presque inchangé.

Les calculs effectués ici ne portent cependant que sur les salaires-argent et ne concernent, par suite, que les modifications nominales survenues dans les salaires au cours de la période envisagée. En faisant la comparaison entre le niveau des salaires et celui du coût de la vie, exprimés tous deux en nombres indices avec l'année 1913 comme base, on a cherché à établir dans quelle mesure les fluctuations des salaires en espèces sont vraiment effectives et comportent un pouvoir d'achat d'une quantité plus ou moins grande de marchandises. En divisant les nombres indices des salaires nominaux avec l'indice du coût de la vie pour les années correspondantes, on a obtenu des nombres indices exprimant les fluctuations des salaires réels depuis l'année 1913. On trouvera dans le tableau ci-dessus les nombres indices ainsi établis. (V. aussi le diagramme II, p. 79.)

Il ressort de ce tableau que, jusqu'à 1918, l'augmentation des salaires a été inférieure à l'augmentation du coût de la vie, en sorte que les salaires réels correspondants ont été, pendant ces années, inférieurs à ceux de l'année 1913, mais qu'à partir de 1919 c'est l'inverse qui s'est produit. Le salaire annuel a été sujet à une évolution analogue, à cette différence près que l'équilibre entre le salaire et le coût de la vie ne s'est établi qu'un an plus tard, c'est-à-dire en 1920.

Après avoir dépassé le niveau de l'année de base (100), les salaires réels ont continué à monter pendant le reste de la période envisagée, à l'exception d'une ou deux années seulement. — En 1940, il y a eu une pause dans l'élévation continue des salaires réels, qui a baissé le niveau de ces mêmes salaires de 5 %, environ, par rapport à l'année précédente. (V. aussi le tableau ci-dessus.)

Les nombres indices concernant les salaires annuels ainsi que les moyennes correspondantes se rapportent — à cause de la nature des données fournies par les chefs d'entreprise — à des ouvriers occupés pratiquement toute l'année ou du moins durant la partie de l'année pendant laquelle l'industrie en question a été en pleine activité. Si on avait pu calculer le salaire annuel par ouvrier en tenant compte du temps que chacun a eu du travail, les chiffres figurés au tableau ci-dessus auraient certainement montré de bien plus grandes variations, à cause du chômage.

De plus, certains calculs ont été effectués concernant, d'une part, la somme totale des salaires payés dans l'industrie proprement dite pendant les années 1929 à 1940, d'autre part, le nombre total d'heures de travail effectuées. En 1940, pour 5 686 entreprises occupant au total 382 976 ouvriers, la somme totale des salaires payés s'est élevée à 1 084·5 millions de cour. et le nombre d'heures de travail effectuées à 844·3 millions. En comparant, d'année en année, les entreprises qui ont fourni des données pour deux années consécutives, on a pu établir que le nombre moyen d'ouvriers occupés dans l'industrie proprement dite avait diminué de 3·1 % depuis 1939 et augmenté de 9·2 % depuis 1929. Le nombre total d'heures de travail effectuées pendant 1940 montrait une diminution depuis 1939 de 5·3 % et une augmentation depuis 1929 de 5·6 %, tandis que la somme totale des salaires payés a augmenté de 3·3 % depuis 1939 et de 33·5 % depuis 1929. Dans ces calculs, on n'a pu tenir compte ni de la création de nouvelles, ni de la cessation d'anciennes entreprises.

I. Löneförhållandena inom jordbruk, trädgårdsodling, skogsbruk och vägarbete.

A. Lantarbetare.

a. Undersökningens primärmaterial.

Primärmateriallets insamling och bearbetning. Föreliggande redogörelse utgör en fortsättning av socialstyrelsens årliga undersökningar angående lantarbetarnas löneförhållanden och har utförts efter i huvudsak samma plan som motsvarande för år 1939. Enligt kungl. kungörelsen den 8 oktober 1937 angående uppgifter till lantarbetarstatistiken ha hushållningssällskapen att från omkring en tjugondel av samtliga brukningsdelar med mera än 10 hektar åker årligen anskaffa uppgifter angående där anställda jordbruksarbetares arbetstid och arbetslön. Uppgifterna skola före den 15 november insändas till hushållningssällskapen, som ha att efter granskning och erforderlig komplettering av uppgifterna före den 15 december översända desamma till socialstyrelsen.

I och med att denna kungörelse trädde i kraft den 13 oktober 1937 upphörde den anordning, som tillämpats alltifrån den officiella lantarbetarstatistikens början år 1911, nämligen att primäruppgifterna utgjordes icke av faktiskt utbetalade löner utan uppskattningar av inom vissa områden gängse löner för de vanligast förekommande grupperna av manliga och kvinnliga lantarbetare. Sistnämnda uppgifter insamlades först av kommunalstämmodordförandena i rikets samtliga landskommuner men från och med år 1929 av hushållningssällskapens högre underavdelningar eller häradsombud, varvid samtidigt antalet uppgifter minskades från nära 2 200 till omkring 400 per år.

1940 års frågeformulär, som fastställdes av socialstyrelsen i samråd med lantbruksstyrelsen, upptog en avdelning för statavlönade arbetare och arbetare i kost och en annan för daglönare, torpare och mjölkerskor. För bägge grupperna efterfrågades ålder, civilstånd och yrkesspecialitet, antal utgjorda arbetstimmar och dagsverken under året samt uppbyren lön i kontant och naturaförmåner. Vidare begärdes uppgift om egendomens storlek samt om kollektivavtal tillämpades eller icke, varjämte tillgången på lantarbetare å orten skulle uppgivas. — Med hänsyn till de inom vårt jordbruk ännu i stor utsträckning tillämpade arbetsavtalen för ett helt år har det dessutom varit möjligt att individuellt efterfråga, huruvida avtal träffats om ökad eller

minskad kontantlön för nästa tjänsteår (d. v. s. merendels för tiden 1 november 1940—31 oktober 1941).

Detta frågeformulär utsändes av socialstyrelsen i oktober 1940 till samtliga hushållningssällskap, och genom deras förmedling inkommo lönestatistiska uppgifter från 4 209 brukningsdelar. Vid bearbetningen uteslöts av olika anledningar 352 formulär, varför undersökningens primärmaterial utgjordes av uppgifter från 3 857 brukningsdelar. Å dessa voro tillhoppa 20 407 arbetare mera fast anställda under år 1940 eller det bokförings- eller tjänsteår, som närmast sammanföll därmed (i regel 1 november 1939—31 oktober 1940). Utöver nu angivna arbetare ha redovisats 992 torpare med tillsammans 159 000 dagsverken,¹ varjämte c:a 280 000 dagsverken utgjorts av tillfälliga arbetare, om vilka senare vissa uppgifter lämnas i det följande.

På grundval av de under december 1940 inkomna uppgifterna utarbetades en preliminär redogörelse för arbetstillgång och arbetslön inom jordbruket år 1940, vilken publicerades i Sociala Meddelanden (årg. 1941, sid. 481).

Antal redovisade brukningsdelar. De redovisade egendommarnas antal och belägenhet meddelas i tab. 1. De undersökta egendomarna ha fördelats inom olika landsdelar efter åkerarealens storlek samt på socknar av olika näringstyp. Härvid har särskilt dels jordbrukskommuner (med minst 75 % av befolkningen inom huvudgruppen jordbruk med binäringar), dels blandade kommuner (50—75 %), dels slutligen industrikommuner (mindre än 50 %). Vidare redovisas antal brukningsdelar med kollektivavtal.

Tab. 1. Översikt över uppgiftslämnande brukningsdelar.

Landsdelar ²	Antal brukningsdelar	D ä r a v (i %)							Redovisade egendomar i % av		
		belägna i			med en åkerareal (i ha) av			med kollektivavtal	samtliga ³	egend. med 10 ha åker ³ o. däröver	
		jordbr.-kom.	blandkom.	ind. kom.	intill 20	20—49	50—99				100 o. över
Östra Sverige	948	50·6	35·0	14·6	6·7	32·8	31·0	29·6	52·3	1·7	4·0
Småland o. öarna	518	40·7	45·0	14·3	16·6	50·4	22·2	10·8	17·6	0·8	4·0
Södra Sverige	725	29·8	48·6	21·6	13·9	50·8	21·4	13·9	42·5	1·3	4·0
Västra Sverige	1 263	49·2	34·7	16·1	18·7	40·7	23·8	17·3	21·7	0·9	4·1
Norra Sverige	403	24·8	53·4	21·8	54·3	36·5	7·5	1·7	6·7	0·3	4·1
Hela riket	3 857	42·2	40·7	17·1	18·3	41·5	23·0	17·2	31·0	0·9	4·1
därav:											
med koll.-avtal	1 196	40·7	39·2	20·1	1·1	18·3	35·7	44·9	.	—	—
utan	2 661	42·9	41·4	15·7	26·0	51·9	17·3	4·8	.	—	—

¹ Angående torparnas förmåner och skyldigheter hänvisas till den utförliga redogörelsen i »Undersökning rörande löneläget och lönevariationerna inom jordbruket 1935—1936», sid. 56.

² Härvid sammanföras Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Östergötlands och Västmanlands hushållningssällskap till östra Sverige; Jönköpings, Kronobergs, Kalmar norra, Kalmar södra och Gotlands hushållningssällskap till Småland och öarna; Blekinge, Kristianstads och Malmöhus hushållningssällskap till södra Sverige; Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs norra, Älvsborgs södra, Skaraborgs, Värmlands och Örebro hushållningssällskap till västra Sverige; Kopparbergs, Gävleborgs, Västerbottens, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens hushållningssällskap till norra Sverige.

³ Enligt 1932 års jordbruksräkning.

De 3 857 redovisade egendomarna utgöra icke fullt 1 % av samtliga brukningsdelar i riket enligt 1932 års jordbruksräkning. Ifrågavarande proportion varierar dock väsentligt för olika storleksklasser, vilket belyses av nedanstående sifferader:

Redovisade brukningsdelar i % av totala antalet enl. 1932 års jordbruksräkning	Brukningsdelar med en åkerareal (i ha) av				Samtliga
	intill 20	20—49	50—99	100 o. över	
	0·2	5·7	17·4	27·7	0·9

Som synes, är undersökningen representativ företrädesvis för de storleksklasser av jordbruk, vilka i mera betydande utsträckning sysselsätta lejd arbetskraft.

Av betydelse för materialets representativitet är de redovisade brukningsdelarnas geografiska fördelning. Jämför man ur denna synpunkt antalet brukningsdelar i den förevarande undersökningen med det, som jordbruksräkningen år 1932 utvisar, finner man, att de olika landsdelarna äro ganska likformigt företrädda. I förhållande till samtliga brukningsdelar äro länen i östra och södra Sverige bäst representerade, medan länen i norra Sverige uppvisa de lägsta relationstalen. Bortser man från småbruk med en åkerareal av under 10 hektar, försvinna emellertid dessa olikformigheter på det hela taget. I förhållande till brukningsdelar, som överhuvud sysselsätta lejd arbetskraft, synes därför den geografiska fördelningen av de redovisade egendomarna väl överensstämja med de verkliga förhållandena.

Kollektivavtal uppgives ha tillämpats å 1 196 eller 31·0 % av de redovisade egendomarna. Det var framför allt å större gårdar, som arbetsvillkoren reglerades av kollektivavtal. Av gårdar med minst 50 ha åker hade 62·2 % kollektivavtal, medan detsamma var fallet för blott 10·1 % av mindre brukningsdelar. Sin största utbredning ha kollektivavtalen därför i östra och södra Sverige, där storjordbruken äro vanligast förekommande, medan för Småland och öarna samt västra och norra Sverige proportionen är vida lägre. Vidare äro gårdar med kollektivavtal något vanligare i industrikommuner än i mer eller mindre utpräglade jordbrukskommuner.

Egendomarnas sammansättning var i stort sett densamma som vid föregående års undersökning, beroende på att 3 108 av samtliga redovisade brukningsdelar år 1940 eller c:a 80 % även deltog i 1939 års undersökning. Det relativa antalet brukningsdelar med kollektivavtal steg dock från 28·5 till 31·0 % år 1940.

Antal redovisade arbetare. Å de 3 857 brukningsdelarna ha redovisats 20 407 arbetare, sålunda i genomsnitt 5·3 per egendom. Härvidlag ha medräknats förmän, som deltaga i arbetet, medan annat arbetsbefäl samt förvaltningspersonal uteslutits. Beräknas totalantalet arbetare inom det större jordbruket till c:a 100 000, ha sålunda till förevarande statistik redovisats c:a $\frac{1}{5}$ av dessa.

Tab. 2. Översikt över antalet redovisade lantarbetare.

Landsdelar	Antal redovisade arbetare			Därav (i %) anställda å brukningsdelar							
				belägna i				med en åkerareal (i ha) av			
	män	kvinnor	tillhopa	jordbr.-kom.	bland.kom.	ind.kom.	intill 20	20—49	50—99	100 o. över	
Östra Sverige	6 226	444	6 670	49·9	32·5	17·6	1·8	13·5	24·7	60·0	
brukningsdelar med koll.-avtal	4 815	271	5 086	50·3	31·1	18·6	0·0	4·4	22·4	73·2	
» utan »	1 411	173	1 584	48·9	36·6	14·5	7·3	42·9	32·1	17·7	
Småland och Öarna	2 040	275	2 315	33·2	49·5	17·3	7·7	35·1	27·6	29·6	
brukningsdelar med koll.-avtal	753	65	818	17·0	56·1	26·9	—	9·3	30·9	59·8	
» utan »	1 287	210	1 497	42·0	46·0	12·0	11·9	49·2	25·9	13·0	
Södra Sverige	3 067	654	3 721	33·8	43·9	22·3	5·5	31·1	24·6	38·8	
brukningsdelar med koll.-avtal	2 005	428	2 433	35·1	42·6	22·3	1·2	14·0	27·1	57·7	
» utan »	1 062	226	1 288	31·2	46·5	22·3	13·5	63·4	19·8	3·3	
Västra Sverige	5 511	577	6 088	48·8	33·5	17·7	6·6	22·8	24·0	46·6	
brukningsdelar med koll.-avtal	2 644	233	2 877	48·8	32·2	19·0	0·0	5·7	17·9	76·4	
» utan »	2 867	344	3 211	48·9	34·6	16·5	12·5	38·2	29·4	19·9	
Norra Sverige	1 232	381	1 613	20·0	54·1	25·9	38·1	33·3	14·8	8·8	
brukningsdelar med koll.-avtal	297	28	325	13·9	33·2	52·9	3·4	16·2	41·2	39·1	
» utan »	935	353	1 288	21·5	59·4	19·1	46·8	43·9	8·1	1·2	
Hela riket	18 076	2 331	20 407	42·4	38·5	19·1	7·4	23·9	24·0	44·7	
brukningsdelar med koll.-avtal	10 514	1 025	11 539	43·8	35·7	21·0	0·4	7·4	23·4	68·8	
» utan »	7 562	1 306	8 868	41·2	42·2	16·6	16·6	45·4	24·8	13·2	

Tab. 2 framställer fördelningen av manliga och kvinnliga lantarbetare på landsdelar och olika slag av brukningsdelar. Av arbetarna voro 88·6 % män och 11·4 % kvinnor. Två tredjedelar av arbetarna voro sysselsatta å gårdar med minst 50 ha åker och mer än hälften å gårdar med kollektivavtal. Att döma av uppgifterna i tab. 3 skulle kvinnlig arbetskraft komma till användning i relativt större utsträckning å mindre egendomar än å större. Denna omständighet torde delvis vara förklaringen till att kollektivavtal var mindre vanligt bland kvinnliga arbetare. Häri torde man även ha att söka orsaken till att kvinnorna omfattade en jämförelsevis stor andel av lantarbetarkåren i norra Sverige (23·6 %). I denna landsdel är nämligen de mindre gårdarna särskilt starkt representerade. Det höga procenttalet kvinnliga arbetare i södra Sverige (17·6 %) torde däremot närmast bero på sockerbets-skötselns utbredning m. m.

Löneformer. Ett för jordbruket karakteristiskt drag är mångfalden av växlande löneformer. Även om man endast räknar med löneformer, som tillämpas i mera avsevärd utsträckning, blir splittringen stor. De olika löneformerna skilja sig från varandra huvudsakligen genom de olika slag av naturaförmåner, som ingå i lönen, och genom de tidsenheter, för vilka lönerna beräknas. I föreliggande undersökning ha lantarbetarnas löneformer sammanfattats i sju huvudgrupper, nämligen arbetare i kost, statavlönade arbetare, dagsverkare utan naturaförmåner och dagsverkare med livsförnö-

Tab. 3. Redovisade lantarbetare fördelade efter löneform.

	Antal manliga arbetare	därav (i %)				Antal kvinnliga arbetare	därav (i %)			
		stat- arbeta- re i kost	stat- avlö- nade arbeta- re	dagsverkare utan nat.- förm.	dagsverkare med nat.- förm.		stat- arbeta- re i kost	stat- avlö- nade arbeta- re	dagsverkare utan nat.- förm.	dagsverkare med nat.- förm.
<i>a) Landsdelar m. m.</i>										
Östra Sverige	6 226	14.8	46.6	23.1	16.0	444	30.4	3.4	48.9	17.8
Småland och Gärna	2 040	31.4	36.0	17.7	14.9	275	52.4	—	35.6	12.0
Södra Sverige	3 067	31.0	23.7	33.5	11.8	654	25.1	—	61.0	13.9
Västra Sverige	5 511	24.0	36.9	23.8	15.8	577	35.2	0.5	48.2	16.1
Norra Sverige	1 232	42.3	3.3	18.3	36.1	321	65.9	1.0	10.8	22.3
Hela riket	18 076	23.9	35.6	24.0	16.5	2 331	38.5	0.9	44.3	16.3
därav anställda å egendomar:										
med koll.-avtal	10 514	7.6	45.5	31.1	15.8	1 025	8.7	1.4	71.7	18.2
utan »	7 562	46.6	21.9	14.1	17.4	1 306	61.9	0.6	22.8	14.7
belägna i:										
jordbr.-kom.	7 709	23.5	40.1	22.7	13.7	945	37.7	1.4	46.0	14.9
bland. kom.	6 920	26.9	31.6	24.0	17.5	938	42.8	0.3	40.4	16.5
ind.-kom.	3 447	19.0	33.5	26.8	20.7	448	31.3	1.3	48.9	18.5
med nedanstående areal:										
under 20 ha	1 114	67.1	3.2	7.9	21.8	402	78.6	1.0	6.7	13.7
20—49 »	4 160	55.9	15.9	10.9	17.3	720	61.3	0.4	24.0	14.3
50—99 »	4 363	20.7	41.8	23.4	14.1	536	19.6	0.5	63.1	16.8
100 ha o. däröver	8 439	4.2	46.4	32.8	16.6	673	5.2	1.8	73.5	19.5
<i>b) Yrkesgrupper.</i>										
Eg. jordbruksarbetare	11 304	26.4	26.2	29.6	17.8	186	12.3	1.1	72.6	14.0
Arbetare med blandat arbete	952	36.4	10.2	32.4	21.0	77	48.0	—	40.3	11.7
Stall- och ladugårdspersonal	4 616	20.0	63.6	5.7	10.7	1 233	7.2	1.4	65.6	25.8
Yrkesmän	801	3.6	47.5	25.7	23.2	27	3.7	3.7	59.3	33.3
Landsjungfrur	—	—	—	—	—	736	100.0	—	—	—
Övriga arbetare	403	10.2	14.4	53.6	21.8	22	36.4	4.5	40.9	18.2

denheter, med livsförnödenheter och bostad, med enbart bostad samt med fri kost, av vilka dock de fyra sistnämnda i regel icke redovisas var för sig utan tillsammans under beteckningen dagsverkare med naturaförmåner. Arbetare i kost och statavlönade arbetare äro års- eller månadsavlönade, och lönen utgår dels med ett fixerat kontantbelopp och dels in natura. Naturaförmånerna för de nästan alltid ogifta arbetarna i kost utgöres såsom framgår av namnet av fri kost och logi, medan statavlönade arbetare, som vanligen äro familjeförsörjare, erhålla s. k. stat. bestående av vissa förnödenheter, såsom spannmål, mjölk samt bostad jämte ved och potatisland. Som dagsverkare betecknas lantarbetare, vilka erhålla sin avlöning i form av daglön, timlön eller ackordsbetalning med eller utan tillskott in natura. Medan dagsverkare utan naturaförmåner i fråga om anställningsvillkor och avlöningsform nära överensstämna med industriarbetare, representera dagsverkare med naturaförmåner i viss mån en övergångsform till arbetare i kost eller med stat. Det finnes sålunda daglönare, vilka ha fri kost eller erhålla andra livsförnödenheter, ävensom sådana vilka åtnjuta fri bostad eller bostad jämte vissa livsförnödenheter (jfr tab. 9, sid. 31).

Enligt tab. 3, där lantarbetarna efter löneform fördelats på landsdelar, brukningsdelar och yrkesgrupper, utgjorde arbetare i arbetsgivarens kost knappt en fjärdedel av den manliga arbetskraften vid de redovisade egendomarna och statavlönade arbetare något över en tredjedel, medan dagsverkarna tillsammans uppgingo till något över två femtedelar, av vilka inemot tre femtedelar voro enbart kontantavlönade. Vid mindre brukningsdelar utgjordes de redovisade lantarbetarna till övervägande del av arbetare i arbetsgivarens kost, medan de statavlönade arbetarna voro storbrukets typiska arbetskraft. Dagsverkare förekommo ungefär i samma utsträckning inom olika storleksklasser, men avlöning utan naturaförmåner anträffades huvudsakligen vid större gårdar. I likhet med föregående år har antalet dagsverkare stigit något på bekostnad av antalet statavlönade arbetare.

Statarsystemet synes ha sin största utbredning i östra Sverige men saknades nästan helt i Norrland, där i stället arbetare i kost och dagsverksgrupperna dominerade. Det kan vidare konstateras, att dagsverkarsystemet vunnit sin största utbredning i industrialiserade trakter; huvuddelen av bruksegdomarnas lantarbetare utgjordes sålunda av dagsverkare utan naturaförmåner. Statarsystemet var däremot starkast representerat inom de mera utpräglade jordbruksbygderna. — Av de kvinnliga arbetarna tillhörde praktiskt taget samtliga arbetare i kost eller dagsverkargrupperna. De enbart kontantavlönade dagsverkarna voro särskilt utmärkande för storbruket i södra, östra och västra Sverige, medan de kvinnliga arbetarna i kost (landsjungfrur) voro småbrukets typiska arbetskraft, framför allt i Norrland samt Småland och öarna.

Yrkesgrupper. Tab. 3 framställer även lantarbetarnas fördelning på yrkesgrupper inom varje löneform. Fem huvudgrupper av yrken ha särskilts, nämligen egentliga jordbruksarbetare, arbetare med blandat arbete, stall- och ladugårdspersonal, yrkesmän och övriga arbetare. Egentliga jordbruksarbetare bestå av rättare, fördrängar, kördrängar¹ och övriga jordbruksarbetare och stall- och ladugårdspersonalen omfattar ladugårdsförmän, kreatursskötare, fodermarskar, stalldrängar samt övriga djurskötare, medan arbetare med blandat arbete äro sysselsatta såväl på fältet som i stall och ladugård. Bland yrkesmännen äro de mest framträdande grupperna snickare och smeder, lastbilsförare samt trädgårdsarbetare. För den kvinnliga arbetskraften är indelningen densamma utom det att landsjungfrur särskilts från den egentliga ladugårdspersonalen.²

Enligt tab. 3 betecknades flertalet av de manliga arbetarna eller 62·5 % såsom jordbruksarbetare i egentlig mening, 5·3 % som arbetare med blandat arbete, 25·6 % som stall- och ladugårdspersonal samt 4·4 % som yrkesmän, medan återstoden 2·2 % hänfördes till gruppen »övriga arbetare».

Med egentligt jordbruksarbete sysselsatta arbetare voro nära hälften dagsverkare, en fjärdedel arbetare i kost och lika många statavlönade arbetare. Stall- och ladugårdspersonalen liksom yrkesmännen voro i regel statavlönade. Stall- och ladugårdspersonal förekom även i viss utsträckning bland

¹ Som kördrängar betraktas här även traktorförare. — ² Beträffande yrkesfördelningen i dess helhet, se tab. 9, sid. 31 o. f.

Tab. 4. Redovisade lantarbetare fördelade efter ålder.

	Antal arbeta- re	D ä r a v (i %) i å l d e r n (år)													ej an- given ålder
		un- der 18	18— 20	21— 24	25— 29	30— 34	35— 39	40— 44	45— 49	50— 54	55— 59	60— 64	65 o. över		
<i>Män.</i>															
Arbetare i kost	4 328	10·9	21·3	15·9	17·9	10·0	6·3	4·3	3·2	2·0	1·8	1·4	1·1	3·9	
Statavlönade arbetare	6 437	0·1	1·0	2·3	10·4	15·6	16·8	14·6	11·8	9·6	6·4	4·9	2·4	4·1	
Dagsv. u. natura-förm.	4 334	12·7	11·9	9·9	10·1	9·3	7·4	5·8	5·3	4·9	4·0	3·9	3·9	10·9	
» m. »	2 977	4·0	5·8	5·6	9·7	11·0	12·3	8·3	7·6	7·5	6·3	7·2	8·4	6·3	
Samtliga	18 076	6·3	9·3	7·9	12·0	12·0	11·3	9·0	7·5	6·3	4·7	4·2	3·4	6·1	
därav:															
med koll.-avtal	10 514	5·1	6·1	5·8	10·9	12·6	12·7	10·2	8·7	7·0	5·7	5·0	3·9	6·3	
utan koll.-avtal	7 562	8·1	13·8	10·9	13·6	11·1	9·3	7·2	5·8	5·3	3·3	3·1	2·7	5·8	
Eg. jordbruksarbetare	11 304	7·1	11·2	9·4	12·8	11·9	10·9	8·0	6·8	5·3	3·9	3·5	3·1	6·1	
Arbetare m. blandat arb.	952	12·9	14·5	9·8	9·8	9·2	6·3	7·5	5·0	5·5	3·2	5·5	4·1	6·7	
Stall- o. ladugårds-pers.	4 616	3·3	5·0	5·1	11·9	13·6	13·5	11·7	9·7	8·2	6·2	4·5	2·6	4·7	
Yrkesmän	801	2·0	2·2	2·1	6·9	10·2	13·8	10·5	8·9	10·9	8·4	8·2	9·5	6·4	
Övriga	403	13·9	7·4	7·4	7·0	5·2	4·2	4·5	5·2	6·5	5·2	9·2	7·2	17·1	
<i>Kvinnor.</i>															
Arbetare i kost	897	16·8	26·5	21·7	13·7	6·1	2·9	3·5	2·4	1·5	0·7	0·3	0·1	3·8	
Statavlönade arbetare	22	—	13·6	4·6	9·1	9·1	13·6	22·7	18·2	4·5	4·6	—	—	—	
Dagsv. u. natura-förm.	1 033	1·7	2·0	5·1	9·9	13·8	13·5	14·2	11·1	6·1	3·3	1·3	0·5	17·5	
» m. »	379	1·9	8·2	6·9	10·0	8·2	10·0	11·4	11·8	13·4	5·8	5·0	1·1	6·3	
Samtliga	2 331	7·5	12·6	11·8	11·4	9·9	8·8	9·7	7·9	5·5	2·7	1·5	0·4	10·3	
därav:															
med koll.-avtal	1 025	3·0	4·2	5·0	9·1	11·8	12·3	13·8	11·6	8·8	3·4	2·6	0·3	14·1	
utan koll.-avtal	1 306	11·1	19·1	17·2	13·2	8·3	6·1	6·5	5·1	2·9	2·1	0·7	0·5	7·2	
Eg. jordbruksarbetare	186	5·9	5·4	7·5	11·3	15·0	8·1	6·5	5·4	3·8	3·2	1·6	1·6	24·7	
Arbetare m. blandat arb.	77	10·4	20·7	10·4	7·8	10·4	6·5	7·8	9·1	5·2	1·3	1·3	—	9·1	
Stall- o. ladugårds-pers.	1 233	1·6	5·0	6·2	10·6	11·2	13·2	14·2	11·9	7·9	3·7	2·3	0·5	11·7	
Yrkesmän	27	7·4	18·6	7·4	7·4	3·7	—	7·4	3·7	18·5	11·1	3·7	—	11·1	
Landsjungfrur	736	17·9	26·4	23·1	13·4	6·1	2·3	3·3	1·6	1·4	0·4	0·3	0·1	3·7	
Övriga	22	9·1	18·2	4·6	4·5	18·2	—	—	9·1	4·5	4·5	—	—	27·3	

arbetare i kost ($\frac{1}{5}$), medan dagsverkarna däremot mera sällan voro sysselsatta med djurskötsel. Arbetare med såväl fältarbete som djurskötsel voro dock rätt ofta dagsverkare.

De kvinnliga lantarbetarna ha en från de manliga väsentligt avvikande yrkesfördelning. De dominerande yrkesgrupperna äro ladugårdspersonal och s. k. landsjungfrur, vilka tillsammans utgöra 86·6 % av samtliga kvinnliga lantarbetare. Ladugårdspersonalen består huvudsakligen av tid- eller ackordsavlönade mjölkerskor, medan landsjungfrurna äro årsanställda arbetare i arbetsgivarens kost, vilka förutom mjölkning även ha andra såväl ute- som innesysslor. Omkring två tredjedelar av ladugårdspersonalen utgjordes av enbart kontantavlönade dagsverkare, medan landsjungfrur endast förekommo som arbetare i kost.

Ålder. Åldersfördelningen bland redovisade lantarbetare framgår av tab. 4. Av de manliga arbetarna befunnos 15·6 % ej ha uppnått myndig ålder

(21 år) och 7.6 % fyllt 60 år, medan 70.7 % kommo inom de arbetskräftigaste åldrarna 21—59 år. För återstoden 6.1 % saknades uppgift om ålder.

Inom de olika löneformerna var fördelningen efter ålder ganska olika. Till de yngre hörde i regel arbetare i kost, av vilka omkring hälften var under 25 år och det stora flertalet ($\frac{2}{3}$) ännu ej uppnått 30 års ålder. Även dagsverkare utan naturaförmåner voro väl representerade i de yngsta åldersklasserna. De arbetskräftigaste åldrarna voro starkast representerade bland statavlönade arbetare, av vilka omkring $\frac{2}{3}$ befunno sig i åldern 25—50 år. Den växlande åldersfördelningen inom olika lönegrupper sammanhänger givetvis med att arbetarna i viss utsträckning cirkulera mellan de olika lönesystemen. De unga, i föräldrahemmen ännu kvarboende sönerna taga i regel sin första anställning som dagsverkare med kontantlön eller också bli de arbetare i arbetsgivarens kost. När de efter några år bilda familj, bli de ofta statare eller daglönare med fri bostad etc.

Av tab. 4 kan vidare utläsas, att inom de olika yrkesgrupperna de äldre arbetarna voro relativt talrikare bland yrkesmän samt stall- och ladugårdspersonal än bland egentliga jordbruksarbetare, vilkas arbete ju också ställer större krav på rörlighet och kropps krafter.

För de båda huvudgrupperna av kvinnliga arbetare — ladugårdspersonal och landsjungfrur — är åldersfördelningen helt olika. Ladugårdspersonalen består nämligen huvudsakligen av lantarbetarhustrur, vilka genom mjölkning bidraga till familjens uppehälle, under det att landsjungfrurna i regel äro ogifta. Sålunda var nästan hälften av landsjungfrurna under 21 år, medan av ladugårdspersonalen omkring tre femtedelar var i åldern 25—50 år.

I vad mån de redovisade lantarbetarnas åldersfördelning kan anses representativ framgår av efterföljande sammanställning med 1930 års folkräkningssuppgifter.

	Antal arbetare	Däraf (i %) i nedanstående ålder (år)						
		under 25	25—29	30—39	40—49	50—59	60—64	65 och över
Män:								
Enligt folkräkningen 1930 . . .	175 242	38.9	14.5	17.7	11.5	9.2	3.2	5.0
Enligt löneundersökn. 1939 . . .	17 661	25.4	14.1	25.4	16.5	11.5	3.8	3.8
„ „ 1940 . . .	18 076	25.1	12.8	24.8	17.5	11.7	4.5	3.6
Kvinnor:								
Enligt folkräkningen 1930 . . .	65 818	46.0	12.0	15.4	12.1	8.6	2.5	3.4
Enligt löneundersökn. 1939 . . .	2 479	35.6	12.1	22.0	18.7	9.2	1.7	0.7
„ „ 1940 . . .	2 331	35.6	12.7	20.8	19.6	9.1	1.7	0.5

Löneundersökningens material ger någon övervikt åt åldersklasserna 30—60 år, medan de yngre åldrarna äro underrepresenterade. Då storbruket troligen i mindre utsträckning än småbruket använder sig av unga arbetare, överensstämmer denna åldersfördelning relativt väl med förut anförda representativitetskalkyler (jfr sid. 13).

b. Arbetstiden inom jordbruket år 1940.

Sedan år 1936 är arbetstiden inom jordbruket reglerad enligt lag, varifrån dock undantagits småbruk med i regel mindre än tre arbetare. Efter den senaste omarbetningen av lantarbetstidslagen år 1939 utgör den ordinarie arbetstiden för egentliga jordbruksarbetare högst 10 timmar per dygn

Tab. 5. Redovisade lantarbetare fördelade efter antalet utgjorda arbetstimmar under år 1940.

	Antal arbetare med uppgift om antalet utgjorda arbetstimmar	Därav med nedanstående antal arbetstimmar under året							Genomsnittligt antal arbetstimmar		Arbetare, som under året redovisat övertidsarbete				
		Inkl 1 000	1 000—1 499	1 500—1 999	2 000—2 199	2 200—2 399	2 400—2 599	2 600—2 799	2 800 och över	under året	per dag	antal	1 % av samtliga	Genomsnittligt övertidsarbete under året	
<i>Manliga arbet. fyllda 18 år.</i>															
Rättare	{ m. k. ¹ u. k.	254 103	12 6	13 6	19 10	10 3	80 27	95 29	20 13	5 9	2 220 2 251	8·2 8·4	120 33	47·2 32·0	66·9 106·0
Fördräng	{ m. k. u. k.	305 113	6 5	14 6	35 7	20 4	60 25	117 39	44 13	9 14	2 291 2 307	8·4 8·4	227 45	74·4 39·8	121·9 89·0
Kördräng	{ m. k. u. k.	2 087 1 150	141 164	236 177	285 134	149 74	457 158	581 248	192 106	46 89	2 091 1 946	8·4 8·5	1 322 260	63·3 22·6	103·9 80·3
Övr. jordbruksarb.	{ m. k. u. k.	1 760 987	471 411	376 188	297 90	141 51	236 64	186 101	44 42	9 40	1 538 1 362	8·3 8·5	608 117	34·5 11·9	48·2 43·6
Arbet. m. bland. arb.	{ m. k. u. k.	255 273	65 95	45 40	33 35	22 15	29 17	36 30	20 17	5 24	1 659 1 557	8·4 8·7	96 17	37·6 6·2	72·6 123·4
Ladugårdsförman	{ m. k. u. k.	323 61	8 1	22 —	15 7	9 —	23 3	43 13	140 24	63 13	2 472 2 566	8·6 8·5	113 11	35·0 18·0	96·9 168·5
Kreaturskötare	{ m. k. u. k.	1 054 625	36 64	93 62	82 48	43 23	73 43	184 95	380 147	163 143	2 373 2 248	8·5 8·5	286 104	27·1 16·6	85·5 121·8
Fodermarsk	{ m. k. u. k.	171 23	1 1	5 —	10 —	8 1	13 —	51 5	59 9	24 5	2 497 2 482	8·5 8·2	62 11	36·3 47·8	111·9 123·4
Stalldräng	{ m. k. u. k.	262 71	4 5	16 7	23 9	12 —	31 5	63 18	82 15	31 12	2 392 2 239	8·6 8·6	126 20	48·1 28·2	109·6 90·9
Övr. djurskötare	{ m. k. u. k.	38 25	1 3	2 6	1 3	— 3	2 3	15 2	12 4	5 1	2 452 1 832	8·5 8·3	6 6	15·8 24·0	. .
Yrkesmän	{ m. k. u. k.	469 77	42 24	39 7	37 6	32 1	140 14	143 18	26 5	10 2	2 084 1 668	8·2 8·2	186 20	39·7 26·0	71·7 70·6
Övriga arbetare	{ m. k. u. k.	167 66	44 32	26 12	29 10	15 4	21 5	23 2	8 —	1 1	1 600 1 069	8·1 8·2	52 6	31·1 9·1	68·4 .
Samtliga	{ m. k. u. k. tillh.	7 145 3 574 10 719	831 811 1 642	887 512 1 399	866 359 1 225	461 179 640	1 165 965 1 530	1 537 600 2 137	1 027 395 1 422	371 353 724	2 022 1 825 1 958	8·4 8·5 8·4	3 204 650 3 854	44·8 18·2 36·0	88·3 85·6 87·8
Arbetare i kost		1 870	291	293	207	86	190	369	225	209	1 952	8·5	352	18·8	83·7
Statavlönade arbetare		3 903	79	274	317	184	704	1 063	896	386	2 348	8·4	1 895	48·6	105·9
Dagsverkare u. naturaförm.		2 942	804	586	445	222	359	359	115	52	1 570	8·3	957	32·5	57·4
» m. »		2 004	468	246	256	148	277	346	186	77	1 765	8·3	650	32·4	82·0
Östra Sverige		3 968	480	532	442	235	641	803	609	226	2 013	8·4	1 690	42·6	88·9
Småland o. Öarna		1 223	187	166	124	66	160	286	149	85	1 958	8·4	329	26·9	102·7
Södra Sverige		1 916	291	206	238	132	285	410	226	128	1 974	8·4	725	37·8	81·0
Västra Sverige		2 993	480	403	347	169	386	547	403	258	1 953	8·6	1 013	33·8	87·6
Norra Sverige		619	204	92	74	38	58	91	35	27	1 549	8·4	97	15·7	70·8
Eg. med under 20 ha		465	166	66	49	21	29	50	37	47	1 537	8·6	33	7·1	86·0
» » 20—49 ha		2 016	505	289	205	83	169	315	238	212	1 792	8·5	340	16·9	101·7
» » 50—99 »		2 548	403	318	269	134	306	512	383	223	1 980	8·4	813	31·9	102·9
» » 100 ha o. över		5 690	568	726	702	402	1 026	1 260	764	242	2 039	8·4	2 668	46·9	81·5
Minderåriga manliga arbet.		716	161	143	131	52	73	89	40	27	1 659	8·4	120	16·8	56·4
Kvinnliga arb. fyllda 18 år.		1 098	506	321	109	43	31	47	37	104	1 300	8·9	36	3·3	99·8
därav:															
stall- o. ladugårdspers.		709	336	179	79	29	12	6	7	11	1 018	4·5	21	3·0	133·7
landsjungfrur		235	17	28	22	12	12	35	24	85	2 339	9·0	10	4·3	26·8
Minderåriga kvinnliga arb.		72	18	8	9	7	4	8	6	11	1 778	8·3	1	1·4	45·0

¹ m. k. = med kollektivavtal, u. k. = utan kollektivavtal.

och för vecka högst 41 timmar, om första söckendagen i veckan infaller i januari, februari eller december, 46 timmar, om veckan infaller i mars, oktober eller november samt 54 timmar, om veckan infaller under tiden april—september. För arbetare med s. k. blandat arbete utgör arbetstiden per tvåveckorsperiod 94, 102 och 108 timmar under motsvarande årstider. För arbetare, som huvudsakligen användes till djurskötsel, uppgår den ordinarie arbetstiden till högst 9 timmar för dygn och för två veckor i följd högst 108 timmar. Arbetare, som på grund av djurskötsel äro förhindrade att erhålla sedvanlig ledighet å sön- och helgdagar, ha dessutom enligt kollektivavtalet rätt att erhålla vissa fridagar per år. Arbetare med s. k. blandat arbete är sålunda berättigad till minst 27 fridagar under året och arbetare med uteslutande djurskötsel också till 27 fridagar, om arbetstiden per dag är högst 8 timmar och 18 minuter, men vid längre arbetstid per dag till minst 52 fridagar per år.

För arbetare med uppgift om antalet utgjorda arbetstimmar under året lämnas i tab. 5 en fördelning efter antalet arbetstimmar, varjämte genomsnittliga antalet arbetstimmar och övertidstimmar per år angives för olika arbetarkategorier.

Arbetstiden understeg 1 000 timmar om året för 15·3 % av vuxna manliga arbetare mot för nära hälften (46·1 %) av kvinnliga arbetare. Den vanligaste arbetstiden för manliga arbetare uppgick till 2 400—2 600 timmar och drygt hälften hade utgjort mer än 2 200 arbetstimmar. Av yrkesgrupperna hade omkring hälften av kreatursskötarna mer än 2 600 arbetstimmar, medan detsamma var fallet för endast omkring en tiondel av kördrängarna.

Den genomsnittliga arbetstiden uppgick till 1 956 timmar per år för samtliga manliga arbetare (såväl helårsanställda som tillfälliga) och till 8·4 timmar per dag. Den längsta arbetstiden per år uppvisade de i regel statavlönade arbetarna med djurskötsel. Per dag hade landsjungfrurna den längsta arbetstiden (9·0 timmar), medan den kvinnliga stall- och ladugårdspersonalen (mjölkerskor) endast tjänstgjorde i genomsnitt 4·5 timmar om dagen. På grund av militärinkallelser har den genomsnittliga arbetstiden per år minskats i förhållande till föregående år (2 088 mot 1 956 i år), medan däremot arbetstiden per dag genomgående ökat.

Det under olika årstider starkt växlande arbetsbehovet inom jordbruket tillgodoses under normala år, förutom genom anlitande av tillfällig arbets hjälp, i väsentlig mån genom lantarbetstidslagens och kollektivavtalens gradering av den ordinarie arbetstiden under olika månader efter det växlande arbetsbehovet. Men dessutom förekommer, som framgår av tab. 5, övertidsarbete i ganska stor utsträckning inom jordbruket. Detta gällde framför allt de manliga arbetarna, av vilka över en tredjedel redovisat övertidsarbete, medan det däremot var mycket ovanligt med övertidsarbete för kvinnliga arbetare. Övertidsarbete förekom dessutom oftare vid egentligt jordbruksarbete än vid djurskötsel samt var betydligt vanligare vid egendomar med kollektivavtal än vid icke avtalsbundna gårdar. Genom att rykt och dithörande arbeten enligt kollektivavtalet betraktas som förberedelse- och avslut-

Tab. 6. Redovisade lantarbetare fördelade efter antalet utgjorda dagsverken under år 1940.

	Antal arbetare	Därav arbetare med följande antal dagsverken under året								Arb., som under året utgjort minst 250 dagsv.	
		in-till 50	50-99	100-149	150-199	200-249	250-299	300-349	350 o. över	antal	% av samtliga
A. Manliga arbetare fyllda 18 år.											
Löneformer.											
Arbetare i kost	3 856	135	350	405	519	298	588	1 510	51	2 149	55.7
Statavlönade arbetare	6 430	12	56	252	390	461	1 954	3 239	66	5 259	81.8
Dagsverkare utan naturaförmåner med	2 857	225	403	316	247	306	684	644	32	1 362	47.6
därav: med livsförnödenheter	212	4	8	23	23	29	70	49	6	125	59.0
» livsf. o. bostad	530	10	23	29	38	60	162	198	10	370	69.8
» bostad	1 278	9	61	113	105	171	422	335	12	819	64.1
» fri kost	837	203	311	151	81	46	30	12	4	46	5.5
Samtliga	16 928	641	1 434	1 622	1 600	1 491	4 035	5 936	169	10 140	59.9
Yrkesgrupper.											
Rättare	610	3	17	28	29	49	235	247	2	484	79.3
Fördräng	630	2	9	21	39	63	243	248	5	496	78.7
Kördräng	5 031	76	274	453	530	484	1 586	1 591	37	3 214	63.9
Övriga jordbruksarbetare	4 231	376	778	686	505	443	724	699	20	1 443	34.1
Arbetare med blandat arbete	829	57	131	127	84	80	152	194	4	350	42.2
Ladugårdsförman	625	5	8	13	38	27	90	433	11	534	85.4
Kreaturskötare	2 892	39	95	148	244	190	416	1 693	67	2 176	75.2
Fodermarsk	303	1	—	10	8	19	59	199	7	265	87.5
Stalldräng	541	2	11	27	39	38	121	298	5	424	78.4
Övriga djurskötare	104	2	—	7	7	8	22	55	3	80	76.9
Yrkesmän	785	30	41	53	52	51	316	236	6	558	71.1
Övriga arbetare	347	48	70	49	25	39	71	43	2	116	33.4
Landsdelar.											
Östra Sverige	5 847	173	377	500	508	556	1 699	1 973	61	3 733	63.8
Småland o. Öarna	1 895	68	175	176	186	164	402	701	23	1 126	59.4
Södra Sverige	2 885	97	265	274	283	250	703	978	35	1 716	59.5
Västra Sverige	5 161	172	427	528	501	431	1 054	2 010	88	3 102	60.1
Norra Sverige	1 140	131	190	144	122	90	177	274	12	463	40.6
Storleksgrupper.											
Egend. under 20 ha	1 000	121	141	105	130	65	111	314	13	438	43.8
» med 20—49 ha	3 790	254	499	423	429	284	530	1 325	46	1 901	50.2
» » 50—99 »	4 098	138	358	362	357	354	815	1 654	60	2 529	61.7
» » 100 ha o. över	8 040	128	436	732	684	788	2 579	2 643	50	5 272	65.6
B. Mindreåriga manliga arbetare.	1 148	62	150	155	167	142	212	246	14	472	41.1
C. Kvinnliga arbetare fyllda 18 år.											
Jordbruksarbetare	175	66	68	16	7	4	2	11	1	14	8.0
Arbetare med blandat arbete	69	11	7	8	12	2	8	16	5	29	42.0
Stall- o. ladugårdspersonal	1 262	44	114	119	158	94	94	247	392	733	58.1
Yrkesmän	25	2	7	4	1	1	1	7	2	10	40.0
Landsjungfrur	604	6	32	45	62	31	70	285	73	428	70.9
Övriga arbetare	20	5	6	1	—	—	1	6	1	8	40.0
D. Mindreåriga kvinnliga arbetare.	176	6	17	19	28	16	12	64	14	90	51.1

ningsarbeten var övertidsarbete särskilt vanligt bland fördrängar, kördrängar, fodermarskar och stalldrängar. Övertidsarbete förekom vidare i betydligt större utsträckning bland statavlönade arbetare än inom övriga löneformer, vilket sammanhänger med att övertidsarbetet framför allt var utmärkande för det större jordbruket. Antalet manliga arbetare med övertidsarbete var i år något färre än föregående år (36·0 % mot 44·4 % år 1939), medan det genomsnittliga antalet övertidstimmar per arbetare och år stigit från 81·9 till 87·8 timmar 1940 eller med 7·2 %.

För samtliga redovisade arbetare meddelar vidare tab. 6 en fördelning efter antalet utgjorda dagsverken under året.

Arbetare i kost och statavlönade arbetare voro i regel årsanställda, även om det förekom, att speciellt tjänares anställningstid i vissa fall inskränktes till att avse endast sommarhalvåret. Beträffande dagsverkarna voro anställningsförhållandena mera växlande. Dagsverkare utan naturaförmåner synas vara i ungefär lika utsträckning säsong- och helårsanställda, medan dagsverkare med livsförnödenheter eller med bostad i regel torde utgöras av årsarbetare. Daglönare med fri kost bestod däremot till största delen av tillfällig arbetskraft. Helårsanställning synes också vara betydligt vanligare vid djurskötsel än vid egentligt jordbruksarbete med undantag för arbetsledare såsom rättare och fördrängar. I förhållande till 1939 märkes en kraftig nedgång i antalet manliga årsarbetare (59·9 % mot 70·4 %). Särskilt påfallande är minskningen av antalet arbetare med över 300 dagsverken under året. — Av kvinnorna synes det endast vara stall- och ladugårdspersonalen (mjölkerskor) och landsjungfrur, som i större utsträckning äro årsarbetare. Beträffande de tid- och ackordsavlönade mjölkerskorna upptager deras arbete, som förut nämnts, emellertid endast en del av arbetsdagen (se tab. 5).

Vid beräkningen av olika löneformers och yrkesgruppers årslöner har endast medtagits löneuppgifter för arbetare, som utgjort minst 250 dagsverken under året. Fördelningen av dylika årsarbetare på löneformer samt yrkes- och åldersgrupper blir härigenom delvis en annan än som framgår av tab. 3 och 4 för samtliga arbetare. Särskilt minskas antalet yngre, dagavlönade jordbruksarbetare, medan de statavlönade arbetarna få ökad betydelse.

c. Lönenivåns förändringar åren 1913—1940.

Genom förenämnda omläggning av lantarbetarstatistiken år 1937 från summariska ortsuppgifter till individualuppgifter för samtliga anställda å vissa representativa gårdar förefinnes ej längre något direkt jämförelsematerial för belysande av löneutvecklingen inom jordbruket sedan 1913. Vid en av socialstyrelsen verkställd specialundersökning av löneläget inom jordbruket år 1936,¹ vilken nära anslöt sig till den nuvarande på individuella uppgifter omlagda lantarbetarstatistiken, överensstämde emellertid de genomsnittliga individuellönerna för årsanställda arbetare (tjänare och stutare) relativt väl med motsvarande ortsuppgifter för samma år. Genom att använda båda slagen av löneuppgifter för år 1936 är det därför möjligt att anknyta de

¹ Se not 1, sid. 12.

Tab. 7. Lönenivåns förändringar inom jordbruket åren 1913—1940.

År	M ä n					K v i n n o r		
	Arbetare i kost ¹		Statavlönade kördrängar ¹		Tillf.dag-lönare i egen kost	Arbetare i kost ¹		Tillf.dag-lönare i egen kost
	kontant årslön	total årslön	kontant årslön	total årslön	sommar-daglön	kontant årslön	total årslön	sommar-daglön
	a) Absoluta tal, kr.							
År 1913	318	667	320	710	2·97	190	470	1·77
» 1929	560	1 119	627	1 329	4·73	424	891	3·27
» 1930	566	1 123	631	1 308	4·69	428	893	3·21
» 1931	567	1 093	633	1 260	4·57	434	880	3·15
» 1932	556	1 060	629	1 247	4·43	425	860	3·08
» 1933	525	1 003	617	1 213	4·33	405	817	3·04
» 1934	512	971	615	1 208	4·36	399	798	3·06
» 1935	521	980	625	1 229	4·50	408	807	3·12
» 1936 a ²	545	1 010	643	1 263	4·85	423	826	3·39
» 1936 b	555	1 020	698	1 286	4·27	389	805	2·95
» 1937	650	1 144	801	1 457	5·10	429	882	3·39
» 1938	718	1 221	862	1 526	5·53	471	924	3·68
» 1939	772	1 282	899	1 581	5·98	500	964	3·95
» 1940	831	1 407	971	1 745	6·68	537	1 057	4·12
	b) Indextal, om avlöningen år 1913 sättes = 100							
År 1929	176	168	196	187	159	223	190	185
» 1930	178	168	197	184	158	225	190	181
» 1931	178	164	198	177	154	228	187	178
» 1932	175	159	197	176	149	224	183	174
» 1933	165	150	193	171	146	213	174	172
» 1934	161	146	192	170	147	210	170	173
» 1935	164	147	195	173	152	215	172	176
» 1936	171	151	201	178	163	223	176	192
» 1937	200	169	231	201	193	245	194	221
» 1938	221	182	251	212	212	270	202	232
» 1939	238	192	259	219	228	288	211	257
» 1940	257	208	279	242	254	308	231	269
	c) Indextal, om avlöningen år 1929 sättes = 100							
År 1930	101	100	101	98	99	101	100	98
» 1931	101	98	101	95	97	102	99	96
» 1932	99	95	100	94	94	100	97	94
» 1933	94	90	98	91	92	96	92	93
» 1934	91	87	98	91	92	94	90	94
» 1935	93	88	100	92	95	96	91	95
» 1936	97	90	103	95	103	100	93	104
» 1937	113	101	118	107	123	110	102	120
» 1938	125	108	129	113	134	121	107	126
» 1939	135	113	133	117	144	129	112	139
» 1940	146	124	143	129	161	138	122	146

¹ Då tjänsteåret i regel omfattar tiden $\frac{1}{11}$ — $\frac{31}{10}$, ha vid omläggningen av lantarbetarstatistiken år 1937 löneuppgifterna hänförs till det senare av tjänsteårets bägge kalenderår. Detta förfaringsätt har medfört, att samtliga föregående års löneuppgifter för årsanställda arbetare (tjänare och statare) blivit framflyttade ett år.

² a = ortsuppgifter, b = individuella uppgifter för arbetare i kost (tjänare) och statavlönade arbetare (statare), resp. dagsförtjänster för tillfällig arbetskraft, som under året utfört mindre än 50 dagsverken å egendomen (se sid. 35). — De individuella årslönerna år 1936 grunda sig på uppgifter för arbetare med minst 200 arbetsdagar under året mot 250 för senare år. Som framgår av tab. 6, torde detta dock ej nämnvärt minska jämförbarheten mellan de olika åren.

nya löneserierna med de förutvarande för dessa lantarbetargrupper, varvid som motsvarighet till grupperna manliga och kvinnliga tjänare upptagits resp. kördränkare och landsjungfrur i arbetsgivarens kost i den nya serien.

En översikt av löneutvecklingen för ifrågavarande lantarbetargrupper sedan år 1913 lämnas i tab. 7, där individualuppgifterna fr. o. m. 1937 sålunda anslutits till motsvarande ortsuppgifter för tidigare år med användande av båda slagen av uppgifter för år 1936 efter sedvanliga metoder för kedjeindexberäkningar. På samma sätt har konstruerats motsvarande utveckling av sommardaglönen för tillfälliga dagsverkare i egen kost, vilken serie efter år 1936 framskrivits med hjälp av de summariska löneuppgifter, som inforordras för tillfällig arbetskraft med mindre än 50 dagsverken under året (jfr sid. 34).

Tabellen visar, att de statavlönade arbetarnas totala årsförtjänster år 1940 i genomsnitt undergått en ökning av omkring 142 % sedan år 1913, medan motsvarande lönestegring för manliga arbetare i kost (tjänare) utgjort 108 och för kvinnliga tjänare 131 %. En jämförelse åter med löneläget under 1929 ger vid handen, att medelinkomsten per år sedan dess stigit med 29 % för statavlönade arbetare, 24 % för manliga och 22 % för kvinnliga arbetare i kost.¹

Av tab. 7 framgår, att den begynnande ekonomiska depressionen efter år 1929 medförde en ganska allmän lönesänkning, som bröts först 1935. Utvecklingen fr. o. m. 1936, under vilken tid betydande löneförhöjningar genomförts, kan belysas mera ingående tack vare den förenämnda specialundersökning av löneläget inom jordbruket, som utfördes för tjänsteåret 1935/36. Ökningen av medellönen i kontant och naturaförmåner per år för olika lantarbetargrupper under tiden 1936—1940 framgår av följande sammanställning.

Medelförtjänster per år (kontant och nat.-förm.) under perioden 1936—1940	Arbetare i kost			Statavlönade arbetare			Dagsverkare						Samtliga		
							utan nat.-förm.			med nat.-förm.					
	kr. per år 1940	1936 = 100 ²	1939 = 100	kr. per år 1940	1936 = 100 ²	1939 = 100	kr. per år 1940	1936 = 100 ²	1939 = 100	kr. per år 1940	1936 = 100 ²	1939 = 100	kr. per år 1940	1936 = 100 ²	1939 = 100
Manliga arbetare (fyll- da 18 år)	1 437	137	109	1 896	135	110	1 663	146	110	1 853	127	109	1 761	136	110
Därav:															
Rättare	1 925	138	107	2 147	130	108	.	.	.	2 505	101	104	2 169	126	108
Fördrängar	1 563	137	110	1 852	134	110	1 815	135	112	1 965	122	109	1 806	134	110
Kördränkare	1 407	138	110	1 745	136	110	1 706	142	110	1 778	132	107	1 644	136	110
Övr. jordbruksarb. Ladugårdsförmän	1 282	134	106	1 675	133	111	1 543	144	108	1 632	128	108	1 512	136	108
Kreaturskötare	2 010	123	107	2 219	123	107	2 333	.	.	2 490	113	109	2 234	127	108
Smeder, snickare m. fl.	1 508	140	111	1 921	136	110	1 758	138	123	1 874	120	106	1 831	134	110
Kvinnliga arbetare ³	1 036	128	110	1 478	155	139	717	145	127	1 000	122	110	927	130	118

¹ Siffror rörande den motsvarande utvecklingen av reallönen kunna ej lämnas i avsaknad av fortlöpande statistik över pris- och levnadskostnadsförhållanden på landsbygden.

² Avse såväl vuxna som minderåriga.

³ Se not 2 sista stycket, sid. 23.

Sedan år 1936 ha de manliga lantarbetarnas årsförtjänster i genomsnitt stigit med drygt och de kvinnliga arbetarnas med knappt en tredjedel. Störst har ökningen varit för dagsverkare utan naturaförmåner och arbetare i kost, d. v. s. för sådana lantarbetargrupper bland vilka de mera mobila yngre arbetsföra åldrarna äro starkast företrädda (se tab. 4). Stegringen för ifrågavarande grupper måste dock även ses mot bakgrunden av att begynnelse-lönerna 1936 voro relativt låga. Omgestaltningen av jordbrukets lönebyggnad sedan 1936 framstår ännu tydligare utav nedanstående uppgifter rörande de individuella löneinkomsternas variationer åren 1936 och 1940.

Samtliga redovisade manliga lantarbetare fyllda 18 år	Därav i % med en totalavlönning per år, kr.							
	under 1 000	1 000—1 199	1 200—1 399	1 400—1 599	1 600—1 799	1 800—1 999	2 000 o. över	
1936 ¹	med koll.-avtal . . .	8.5	14.0	39.2	20.6	8.4	4.7	4.6
	utan koll.-avtal . . .	24.4	25.4	27.1	12.8	5.3	2.2	2.8
	tillhoppa . . .	17.4	20.3	32.5	16.2	6.6	3.4	3.6
1940	med koll.-avtal . . .	1.0	1.5	3.6	10.4	26.5	29.4	27.6
	utan koll.-avtal . . .	4.7	9.6	16.9	20.9	20.7	14.5	12.7
	tillhoppa . . .	2.4	4.4	8.5	14.2	24.4	24.0	22.1

Vid bedömande av lönestegringen sedan tjänsteåret 1935/36 bör hänsyn även tagas till minskningen av antalet arbetstimmar per år genom antagandet av lantarbetstidslagen vid 1936 års riksdag samt omarbetningen av densamma 1937 och 1939. I förhållande till den tidigare gällande arbetstiden kan antalet arbetstimmar sedan tjänsteåret 1935/36 genom ifrågavarande lagstiftning beräknas ha blivit nedsatt med c:a 11 % för egentliga jordbruksarbetare och 17 % för djurskötare.

d. Avtalsenliga och faktiska löner år 1940.

1. Kollektivavtalens lönesatser.

Gällande kollektivavtal för jordbruket torde reglera löne- och arbetsförhållandena, förutom för den organiserade delen av lantarbetarkåren (för närvarande c:a 40 000 arbetare), även för en stor del oorganiserade lantarbetare. En av svenska lantarbetareförbundet företagen beräkning ger vid handen, att för närvarande i runt tal 60 000 löneanställda vid jordbruket ha sina löner direkt eller indirekt reglerade genom kollektivavtal. Särskilt inom östra och södra Sverige utöva kollektivavtalen ett dominerande inflytande på lönebestämningen.

I tab. 8 ha sammanställts dels de kontanta minimilönerna för årsanställda manliga arbetare med stat eller fri kost, dels minimilönerna för timavlönade arbetare enligt de mellan svenska lantarbetstidsgivareföreningen och svens-

¹ Se not 2 sista stycket, sid. 23.

Tab. 8. Minimiavlönning (inklusive fast kristillägg) för manliga arbetare fyllda 18 år enligt kollektivavtal 1939—1941.

Anställnings- grupper	Vid årsanställning med stat eller fri kost (kr.)						Vid anställning mot timlön (öre)								
	Statavlönad			Arbetare i kost			Utan förmåner			Bostad och bränsle			Kost, logi och tvätt		
	1939	1940	1941 ¹	1939	1940	1941 ²	1939	1940	1941 ¹	1939	1940	1941 ¹	1939	1940	1941 ¹
Rättare	1 100	1 150	1 180	1 000	1 040	1 070	74	79	83	66	69	72	44	48	50
Fördräng	2 880	2 930	2 960	2 820	2 860	2 890	67	72	76	59	62	65	38	42	44
Kördräng	2 810	2 860	2 890	2 740	2 780	2 810	65	70	74	57	60	63	36	40	42
Arbetare med s. k. blandat arbete	2 895	2 945	2 975	2 845	2 885	2 915	66	71	75	58	61	64	37	41	43
Ladugårdsförmän	1 100	1 150	1 180	1 000	1 040	1 070	71	76	80	63	66	69	43	47	49
Kreatursskötare .	975	1 025	1 055	925	965	995	66	71	75	58	61	64	38	42	44
Fodermärsk (med skoning)	1 070	1 120	1 150	970	1 010	1 040	69	74	78	61	64	67	41	45	47
Slöjdare, smed o. maskinskötare	1 070	1 120	1 150	970	1 010	1 040	73	78	82	65	68	71	43	47	49
Lastbilsförare . .	1 000	1 050	1 080	925	965	995	71	76	80	63	66	69	41	45	47

ka lantarbetareförbundet ingångna kollektivavtalen för tjänsteåren 1938/39 och 1939/40 samt för innevarande år, d. v. s. för tiden från och med den 1 november 1940 till och med den 31 oktober 1941.

Genom det nya löneavtalet för år 1941 ha de manliga arbetarna erhållit något förbättrade villkor. De uppnådda löneförhöjningarna ha fått formen av fasta kristillägg till de förut utgående kontanta grundlönerna. Kristilläggen äro av olika storlek vid olika löneformer. Variationerna sammanhånga med att arbetarna äro mera oberoende av krisförhållandena ju större del av deras lön som utgår in natura. I enlighet härmed har statavlönad arbetare erhållit det minsta kristillägget och timavlönad arbetare det största tillägget. Kristilläggen uppgå till 4 öre per timme för timavlönade arbetare utan naturaförmåner, 3 öre per timme för arbetare med bostad och bränsle, 2 öre per timme för arbetare med kost, logi och tvätt samt 30 kr. per år (motsvarande c:a 1·3 öre per timme) för statavlönad arbetare och årsanställd arbetare i arbetsgivarens kost.

De fasta kristilläggen innebära en förhöjning av kontantlönen med c:a 2·5—3·5 % för årsanställda arbetare och mellan 3 och 5 % för de timavlönade. Vid bedömandet av den verkliga löneförhöjningen för en timavlönad arbetare får man emellertid beakta, att mjölkpriset för gårdens arbetare höjts från 17 till 19 öre per liter. För en timavlönad arbetare, som av arbetsgivaren inköper de 3·5 liter mjölk per dag, som han har rätt till, reduceras alltså den reella lönehöjningen med nära 1 öre per timme. För årsanställda arbetare med stat eller fri kost ha däremot naturaförmånerna i stort sett bibehållits oförändrade.

Utöver grundlönerna och de fasta kristilläggen äro arbetarna liksom föregående år berättigade att erhålla rörligt indextillägg. Dessa regleras i huvud-

¹ Avtalet gäller från och med den 1 november 1940 till och med den 31 oktober 1941.

² Inberäknat garanterad inkomst av minst 60 kr. per år för rykt eller andra förberedelse- och avslutningsarbeten.

saklig överensstämmelse med det vid årsskiftet 1940/41 ingångna s. k. ramavtalet mellan svenska arbetsgivareföreningen och landsorganisationen.

De kvinnliga arbetarna ha tillerkänts fast kristillägg efter ungefärligen samma grunder som de manliga arbetarna. För fullt arbetsför och duglig kvinnlig arbetare är minimilönen inklusive fast kristillägg för handmjölkning 1·7 öre per liter mjölk eller — för arbetska utan naturaförmåner — en lön av 66 kr. i månaden, varav 3 kr. i kristillägg. För maskinmjölkning inklusive eftermjölkning är betalningen 0·8 öre per liter mjölk eller också 66 kr. i månaden. För annat arbete erhåller kvinnlig lantarbetare en timlön av 48 öre, varav 2 öre i kristillägg.

2. Faktiska löneinkomster per år.

Löneuppgifternas beskaffenhet. I den kontanta årslönen inberäknas provision, ackords-, rykt- och övertidsersättning o. dyl., utom för årsanställda, för vilka dylika extra förtjänster skulle särredovisas. Beträffande naturaförmånerna skulle fördelning ske å tre huvudposter, nämligen livsförnödenheter, bostad och bränsle samt kost och logi. Så långt möjligt ha vid löneberäkningarna hänsyn tagits till alla med det utförda arbetet direkt sammanhängande löneförmåner i kontant och in natura. Siffrorna innefatta däremot ej sådana kollektivt utgående förmåner som utgifter för sjukvård, medicin, olycksfallsförsäkring o. dyl.

Enligt formulärets anvisningar skulle naturaförmånernas värde upptagas efter ortens försäljningspris (icke självkostnadspris eller »bokpris»). Vid beräkningen av värdet av fri bostad, jordupplåtelse o. dyl. torde de i orten gängse eller vid skattetaxering o. dyl. tillämpade hyres- eller arrendevärdena varit vägledande. Det bör framhållas, att man i fråga om uppgifter av denna art alltid måste räkna med en viss osäkerhetsmarginal, varför de redovisade totallönerna icke helt invändningsfritt angiva de naturaavlönade lantarbetargruppernas faktiska arbetsinkomster.

I de följande lönetabellerna ha icke medtagits medellöner, för vilka antalet uppgifter understiger 10. Medellöner, som grunda sig på mindre än 25 arbetare, ha dessutom angivits med mediealstil.

Medelavlönning för olika löneformer och yrkesspecialiteter. I tab. 9 föreligger en redogörelse för den genomsnittliga årsförtjänsten år 1940 i kontant samt i kontant och naturaförmåner inom olika löneformer och yrkesspecialiteter med fördelning på anställda vid gårdar med och utan kollektivavtal.

För att kunna jämföra årsinkomsterna inom olika löneformer har förutsatts viss minimiarbets-tid, nämligen lägst 250 arbetsdagar under året (se sid. 22). Antalet arbetare, som utgjort detta minimiantal dagsverken, har enligt tab. 6 och 9 uppgått till 11 924, därav 10 140 vuxna och 472 minderåriga manliga arbetare samt 1 222 vuxna och 90 minderåriga kvinnor. Den genomsnittliga årsförtjänsten i kontant och naturaförmåner för samtliga manliga arbetare uppgick år 1940 till 1 732 kr. Då motsvarande tal föregående år var 1 581 kr., har under mellantiden skett en stegring med 9·6 %.

Begränsar man undersökningen till enbart vuxna manliga arbetare, blir stegringen något högre (9·9 %) eller från 1 602 kr. år 1939 till 1 761 kr. år 1940. De minderåriga arbetarnas årsförtjänst har samtidigt stigit från 999 kr. till 1 104 kr., motsvarande en höjning med 10·5 % sedan föregående år.

En mer detaljerad granskning av lönerna inom olika arbetargrupper ger vid handen, att lönevillkoren i betydande utsträckning växlade efter arbetarnas anställningsform och yrkeskvalifikation. Av de olika löneformerna kommo bland de vuxna årsavlönade arbetarna statavlönade högst med en genomsnittlig totalavlönning per år av 1 896 kr., medan arbetare i kost icke uppnådde mer än 1 437 kr. eller 24·2 % lägre. Av de tim- eller ackordsavlönade arbetarna kommo dagsverkare med naturaförmåner upp till ungefär samma lönestandard som statarna eller i genomsnitt 1 853 kr. i totalavlönning, medan årslönen för dylika arbetare utan naturaförmåner utgjorde 1 663 kr. eller 10·3 % lägre. Att dagsverkare utan naturaförmåner komma så pass långt ner på inkomstskalan torde dock delvis sammanhånga med det förhållandet, att jämväl bland »årsarbetande» daglönare genomsnittstalet för presterade dagsverken är lägre än för övriga löneformer (jfr tab. 6).

Av de olika huvudgrupperna av yrken voro yrkesmännen de högst avlönade och därefter stall- och ladugårdspersonalen, medan årsinkomsterna för egentliga jordbruksarbetare, arbetare med blandat arbete och »övriga arbetare» kommo icke oväsentligt lägre. Av de olika yrkesspecialiteterna, uppnåddes de högsta lönerna av arbetare med kvalificerat arbete. Inom samtliga löneformer kommo bland egentliga jordbruksarbetare rättarna högst (2 169 kr.), därefter fördrängar (1 806 kr.), kördrängar (1 644 kr.) och lägst jordbruksarbetare, som ej köra hästar (1 512 kr.). Bland statavlönade arbetare utgjorde de sistnämndas genomsnittliga årslön (1 675 kr.) c:a $\frac{3}{4}$ av rättarnas arbetsförtjänster (2 147 kr.). Även bland stall- och ladugårdspersonalen inom samtliga löneformer hade ladugårdsförmån (2 234 kr.) och fodermarskar (1 925 kr.) genomgående högre lön än vanliga kreatursskötare (1 831 kr.) och stalldrängar (1 823 kr.). Bland yrkesmännen redovisade trädgårdsmästare den högsta årsinkomsten (2 193 kr.), därefter lastbilsförare (2 058 kr.), smeder och snickare (1 984 kr.) samt sist trädgårdsarbetare (1 584 kr.), vilka tillsammans med »övriga jordbruksarbetare» utgjorde den lägst betalade yrkesgruppen inom jordbruket.¹ De här framträdande lönedifferenserna äro dock icke enbart betingade av arbetarnas olika yrkeskvalifikationer utan kunna även delvis tillskrivas andra faktorer, såsom olika åldersfördelning o. dyl. (jfr nedan).

Den genomsnittliga arbetsförtjänsten under år 1940 var för kvinnliga arbetare 927 kr. mot 787 kr. föregående år, d. v. s. en höjning med hela 17·8 %.² Kvinnornas årsinkomst utgjorde sålunda något mer än hälften av männens. De kvinnliga arbetarnas årsförtjänster äro emellertid ej direkt jämförbara med

¹ Beträffande trädgårdsarbetare jfr sid. 43. — ² Den starka löneökningen hänför sig närmast till den kvinnliga stall- och ladugårdspersonalen, för vilken årslönen stigit med 20·7 % i förhållande till 1939. Härtill medverkar dock främst, att den genomsnittliga arbetstiden per dag för denna grupp stigit från 3·6 timmar 1939 till 4·5 timmar 1940.

männens, då över hälften av kvinnorna bestod av tid- eller ackordsavlönade mjölkerskor, vilkas göromål icke omfatta hela arbetsdagen (jfr tab. 5). Arbetsförtjänsten för heltidsanställda kvinnliga arbetare i kost (landsjungfrur) utgjorde däremot 1 057 kr. (9.6 % stegring sedan år 1939) eller c:a $\frac{3}{4}$ av årslönen för manliga arbetare i kost.

Kontant- och naturaavlönning. Betraktar man i tab. 9 de kontanta årslönerna, erhålles i stort sett samma bild av lönestandarden inom olika löneformer och yrkesgrupper som beträffande de totala årsförtjänsterna. För samtliga manliga arbetare uppgick den kontanta årslönen till 1 177 kr. mot 1 080 kr. föregående år, vilket motsvarar en stegring med 9.0 %. För vuxna manliga arbetare utgjorde den kontanta årslönen 1 195 kr. och för minderåriga 791 kr. För den kvinnliga arbetskraften voro motsvarande siffror 638 och 463 kr. Den kontanta årslönen för samtliga kvinnliga arbetare var 626 kr. mot 548 kr. föregående år, en stegring sålunda på 14.2 %.¹

Såsom redan omnämnts, utgår avlöningen vid olika löneformer i växlande utsträckning i kontant och in natura. Förhållandet mellan kontantlön och naturalön framgår i mera överskådlig form av nedanstående översikt.

	Manliga arbetare fyllda 18 år			Kvinnliga arbetare fyllda 18 år		
	total årslön kr.	däruv nat.-förm. kr.	%	total årslön kr.	däruv nat.-förm. kr.	%
Arbetare i kost	1 437	588	41.0	1 050	517	49.2
Statavlönade arbetare	1 896	781	41.2	1 478	627	42.4
Dagsverkare utan nat.-förm.	1 663	—	—	716	—	—
Dagsverkare med nat.-förm.	1 853	272	14.7	1 000	292	29.2
däruv:						
med livsförsörjningshjälp	1 700	176	10.4	824	120	14.6
med livsförsörjningshjälp och bostad	1 925	394	20.5	1 094	335	30.6
med bostad	1 872	224	12.0	997	194	19.5
med fri kost	1 356	409	30.2	892	418	46.9
Samtliga arbetare	1 761	566	32.1	926	289	31.2
däruv:						
exkl. dagsv. utan nat.-förm.	1 777	655	36.9	1 044	451	43.2

Värdet av naturaförmånerna uppgick till i genomsnitt 655 kr. för män och 451 kr. för kvinnor med dylika förmåner mot 581 resp. 396 kr. år 1939 och utgjorde i medeltal $\frac{1}{3}$ resp. $\frac{2}{5}$ av totalavlöningen. Värdestegringen av naturaförmånerna (12.7 % för män och 13.9 % för kvinnor) torde helt återspegla livsmedelsprisernas förändringar sedan krigsutbrottet.

Naturaförmånernas viktiga roll beror särskilt på *statssystemet*, som alltjämt är vanligt inom det större svenska jordbruket. Statens sammansättning torde vara rätt skiftande i olika delar av landet, men har under senare år till en viss grad påverkats av de i kollektivavtalen uppställda normalstaterna. En översikt över de i hel stat ingående varukvantiteterna enligt de förtjänsteåren 1939/40 och 1940/41 gällande lokala avtalen lämnas i efterföljande tablå:

¹ Se not 2, sid. 28.

	Uppland o. Öster- götland	Söder- manland o. Väst- manland	Kalmar län	Got- land	Ble- kinge	Skåne	Halland	Göteborgs o. Bohus samt Älvs- borgs län	Skara- borgs o. Värmlands län	Örebro län
Mjök, oskum. l	1 460	1 460	1 460	1 460	1 460	1 460	1 460	1 460	1 460	1 460
Råg kg	500	500	900	800	900	700	720	600	600	500
Vete »	400	400	200	300	200	100	180	300	300	400
Korn »	200	100	—	—	—	600	—	—	—	—
Värsäd »	—	—	—	—	—	—	—	450	450	450
Blandsäd »	200	300	250	250	250	—	450	—	—	—
Ärter »	50	50	—	—	—	—	—	—	—	—

I riksavtalets allmänna bestämmelser regleras närmare beskaffenheten av ovanstående naturaförmåner och angives storleken av potatisland samt kvantiteten bränsle, varjämte vissa bestämmelser angående bostadens storlek och kvalitet givas. Beträffande statarbostaden ha i förevarande undersökning begärts uppgifter om antalet rum. Härvid erhållna medeltal rum per bostad (exkl. kök) utgjorde 1·7 för riket i dess helhet. Lägst var siffran i norra och östra Sverige och högst i södra Sverige med resp. 1·7, 1·6 och 2·2 rum i medeltal per bostad. För omkring en femtedel av samtliga statarbostäder lämnades dessutom uppgift om att avlopp förekom, medan inte fullt en på tio uppgavs vara utrustad med centralvärme. Medelvärde per familj och år av bostad inklusive bränsle och trädgård beräknas till 280 kr., men då i vissa jordbruks-trakter bostäder av liknande art knappast finnas till uthyrning, torde hyresvärderingarnas tillförlitlighet i många fall kunna sättas i fråga. Enligt riksavtalet uppskattas hyran för bostad av normalbeskaffenhet jämte bränsle till högst 252 kr. Statförmånernas sammanlagda värde per år, vilket ingår i den i tab. 9 redovisade totalavlönningen för statavlönade arbetare, utgjorde i genomsnitt 781 kr. för landet i dess helhet mot 686 kr. föregående år eller stegring med 13·8 %.

I tab. 9 har för årsanställda arbetare med stat eller i kost lönen sammanställning även belysts beträffande överenskommen ordinarie kontantlön per år och extra förtjänster i form av provision, ersättning för rykt, ersättartjänstgöring, övertid o. dyl. Sin största betydelse hade dylika biinkomster för statavlönade arbetare, av vilka omkring hälften av såväl stall- och ladugårds-personalen som de egentliga jordbruksarbetarna i någon form erhållit extra förtjänster. Fördelningen och storleken av dessa framgår i sammandrag av nedanstående tablå:

Genomsnittl. extra förtjänster under år 1940 för manliga årsarbetare fyllda 18 år, kr.	Arbe- tare i kost	Statav- lönade arbe- tare	Till- hopa	eg. jord- bruks- arbe- tare	d ä r a v			yrkes- män	övriga arbe- tare
					arbetare med blandat arbete	stall-o. ladng.- perso- nal			
Per arbetare (samtliga) . .	m. k. ⁴	81	122	118	127	105	112	111	83
	u. k.	12	55	31	22	17	47	89	5
	tillh.	26	105	82	78	40	88	108	66
Per arbetare med sådan extra förtjänst	m. k.	146	157	156	156	133	160	151	106
	u. k.	63	115	98	77	82	121	160	.
	tillh.	98	150	143	137	112	151	151	102

¹ Ev. korn eller havre. — ² Fodersäd. — ³ Ev. havre. — ⁴ m. k. = med kollektivavtal, u. k. = utan kollektivavtal.

Tab. 9. Genomsnittliga löneinkomster för lantarbetare år 1940.

Löneformer och yrkes-specialiteter	Redovisade arbetare			Genomsnittlig löneinkomst, kronor ¹																
	samtliga	med minst 250 arbetsdagar under året	med uppg. om antalet utgjorda arbetstimmar	per timme		per dag		per år ²												
				kontant (inkl. extra förfästanter) ³	totalt kontant och naturaförmåner	kontant (inkl. extra förfästanter) ³	totalt kontant och naturaförmåner	kontant		totalt, kontant o. naturaförmåner										
								överenskommen ordinarie lön	inkl. extraförtj. ³	samtliga arbetare	därav vid egendomar	samtliga arbetare	därav vid egendomar							
med koll-avtal	utan koll-avtal	med koll-avtal	utan koll-avtal	med koll-avtal	utan koll-avtal															
Manl. arbetare fylla 18 år.																				
Arbetare i kost	3 856	2 149	1 870	0·35	0·58	2·85	4·80	824	849	1 008	810	1 437	1 636	1 391						
Eg. jordbruksarbetare	2 692	1 472	1 300	0·34	0·58	2·83	4·76	808	830	980	798	1 408	1 588	1 369						
däruv:																				
rättare	105	64	63	0·53	0·79	4·30	6·51	1 238	1 266	1 380	1 089	1 925	2 072	1 695						
fördrängar	134	91	69	0·39	0·62	3·26	5·20	931	971	1 077	943	1 563	1 691	1 529						
kördränkare	1 659	947	849	0·34	0·58	2·82	4·76	805	831	904	813	1 407	1 502	1 384						
övr. jordbruksarbetare	794	370	319	0·30	0·58	2·51	4·41	712	719	784	716	1 282	1 315	1 281						
Arbetare m. bland. arb.	280	155	129	0·31	0·55	2·61	4·65	742	755	750	750	1 367	1 367	1 360						
Stall- och ladugårdsp.	825	496	413	0·35	0·59	2·99	4·95	887	927	1 058	875	1 540	1 696	1 477						
däruv:																				
ladugårdsförmän	41	31	23	0·49	0·75	4·12	6·24	1 209	1 342	1 559	1 204	2 010	2 274	1 844						
kreaturskötare	688	408	335	0·34	0·58	2·91	4·85	865	901	1 032	856	1 508	1 662	1 455						
fodermarskar	10	6	3			3·12	5·09													
stalldrängar	69	42	43	0·37	0·62	2·96	4·99	864	885	956	837	1 511	1 575	1 468						
övr. djurskötare	17	9	9			3·04	5·14													
Yrkesmän	28	15	13	0·40	0·66	3·52	5·64	1 023	1 072	1 167		1 685	1 768							
däruv:																				
trädgårdsmästare	4	3	1																	
smeder, snickare m. fl.	10	4	6			3·90	6·21													
lastbilsförare	5	3	1																	
trädgårdsarbetare	7	4	3																	
övr. yrkesmän	2	1	2																	
Övriga arbetare	31	11	15	0·33	0·54	3·12	5·06	899	902			1 464								
Statavlönade arbetare	6 430	5 259	3 903	0·44	0·76	3·69	6·32	1 010	1 115	1 125	1 085	1 896	1 920	1 829						
Eg. jordbruksarbetare	2 958	2 323	1 845	0·43	0·76	3·56	6·27	925	1 038	1 050	999	1 815	1 841	1 735						
däruv:																				
rättare	409	344	238	0·55	0·89	4·62	7·37	1 284	1 354	1 385	1 267	2 147	2 194	2 012						
fördrängar	414	349	238	0·44	0·77	3·63	6·37	921	1 063	1 072	1 029	1 852	1 873	1 771						
kördränkare	1 923	1 469	1 217	0·40	0·73	3·35	6·08	850	971	981	940	1 745	1 766	1 675						
övr. jordbruksarbetare	212	161	102	0·39	0·72	3·17	5·77	845	913	925	887	1 675	1 710	1 606						
Arbetare m. bland. arb.	97	74	60	0·42	0·73	3·38	5·90	928	1 025	1 035	1 003	1 773	1 792	1 728						
Stall- och ladugårdsp.	2 937	2 490	1 721	0·45	0·76	3·77	6·30	1 080	1 177	1 191	1 146	1 962	1 991	1 895						
däruv:																				
ladugårdsförmän	509	444	306	0·53	0·84	4·54	7·12	1 229	1 416	1 441	1 320	2 219	2 250	2 099						
kreaturskötare	1 732	1 461	1 006	0·44	0·74	3·65	6·15	1 069	1 144	1 145	1 143	1 921	1 940	1 887						
fodermarskar	251	222	157	0·43	0·74	3·59	6·17	1 030	1 115	1 116	1 109	1 911	1 920	1 872						
stalldrängar	382	309	216	0·40	0·72	3·41	6·01	967	1 043	1 057	995	1 833	1 861	1 740						
övr. djurskötare	63	54	36	0·47	0·80	3·66	6·21	1 006	1 127	1 178	979	1 903	1 966	1 724						
Yrkesmän	380	324	241	0·52	0·85	4·22	6·96	1 130	1 241	1 237	1 271	2 031	2 030	2 037						
däruv:																				
trädgårdsmästare	65	54	41	0·56	0·90	4·64	7·44	1 148	1 408	1 418		2 231	2 247							
smeder, snickare m. fl.	249	213	155	0·51	0·85	4·18	6·88	1 124	1 260	1 207	1 123	1 988	1 997	1 885						
lastbilsförare	44	38	33	0·52	0·85	4·25	6·92	1 198	1 288	1 250		2 070	2 042							
trädgårdsarbetare	10	9	4			3·83	6·30													
övr. yrkesmän	12	10	8			4·04	6·72	955	1 123	1 123		1 862	1 862							
Övriga arbetare	58	43	36	0·38	0·70	3·16	5·80	815	895	899		1 644	1 656							

¹ Medelvärdet anger, att lönesiffran är grundad på mindre än 25 men fler än 9 uppgifter. — ² Årsinkomsterna grunda sig på uppgifter för arbetare med minst 250 arbetsdagar under året. — ³ Uppburen kontant ersättning för övertid, ackord, ersättartjänstgöring, rykt, indextillägg o. dyl.

Tab. 9 (forts.). Genomsnittliga löneinkomster för lantarbetare år 1940.

Löneformer och yrkes-specialiteter	Redovisade arbetare			Genomsnittlig löneinkomst, kronor ¹									
				per timme		per dag		per år ²					
	samt- liga	med minst 250 arbets- dagar under året	med uppg. om an- talet ut- gjorda arbets- tim- mar	kontant (inkl. extra förtjänster) ³	total, kontant och naturaförmåner	kontant (inkl. extra förtjänster) ³	total, kontant och naturaförmåner	kontant inkl. extra förtjänster ³			total, kontant och naturaförmåner		
								samt- liga arbeta- re	därav vid egendomar		samt- liga arbeta- re	därav vid egendomar	
med koll- avtal	utan koll- avtal	med koll- avtal	utan koll- avtal	med koll- avtal	utan koll- avtal								
Dagsverk. utan naturaförm.	3 785	1 372	2 942	0.72	0.72	5.90	5.90	1 663	1 715	1 428	1 663	1 715	1 428
Eg. jordbruksarbetare	2 923	1 024	2 268	0.72	0.72	5.85	5.85	1 623	1 663	1 451	1 623	1 663	1 451
därav:													
rättare	14	9	8	.	.	7.29	7.29
födrängar	33	18	27	0.77	0.77	6.22	6.22	1 815	1 866	.	1 815	1 866	.
ködrängar	819	433	699	0.73	0.73	5.98	5.98	1 706	1 742	1 531	1 706	1 742	1 531
övr. jordbruksarbetare	2 057	564	1 534	0.71	0.71	5.75	5.75	1 543	1 532	1 392	1 543	1 532	1 392
Arbetare m. bland. arb.	265	76	207	0.72	0.72	6.10	6.10	1 711	1 760	1 492	1 711	1 760	1 492
Stall- o. ladugårdsp.	229	149	182	0.72	0.72	5.86	5.86	1 821	1 945	1 235	1 821	1 945	1 235
därav:													
ladugårdsförmän . . .	14	10	10	0.87	0.87	7.22	7.22	2 333	2 333	—	2 333	2 333	—
kreaturskötare . . .	176	110	139	0.70	0.70	5.65	5.65	1 758	1 897	1 233	1 758	1 897	1 233
fodermarskar	12	10	10	0.75	0.75	6.30	6.30	2 100	2 100	—	2 100	2 100	—
stalldrängar	22	15	19	0.73	0.73	6.34	6.34	1 827	1 902	—	1 827	1 902	—
övr. djurskötare . . .	5	4	4
Yrkesmän	191	84	160	0.81	0.81	6.64	6.64	1 868	1 898	.	1 868	1 898	.
därav:													
trädgårdsmästare . .	1	—	1
smeder, snickare m. fl.	119	66	94	0.82	0.82	6.73	6.73	1 913	1 926	—	1 913	1 926	—
lastbilsförare	14	6	12	0.92	0.92	7.36	7.36
trädgårdsarbetare . .	23	12	22	0.65	0.65	5.24	5.24	1 457	.	.	1 457	.	.
övr. yrkesmän	34	—	31	0.87	0.87	7.34	7.34
Övriga arbetare . . .	177	39	125	0.72	0.72	5.68	5.68	1 587	1 643	.	1 587	1 643	.
Dagsverkare med livsförm.	212	125	142	0.65	0.72	5.10	5.73	1 524	1 589	1 335	1 700	1 759	1 528
Dagsv. med livsförm. o. bost. ⁴	530	370	378	0.65	0.82	5.18	6.55	1 530	1 619	1 362	1 925	2 017	1 748
Dagsverkare med bostad ⁴	1 278	819	994	0.67	0.76	5.68	6.38	1 648	1 646	1 657	1 872	1 871	1 876
Dagsverkare med fri kost	837	46	490	0.45	0.63	3.79	5.29	947	.	892	1 356	.	1 301
Samtl. dagsv. med nat.-förm.	2 857	1 360	2 004	0.64	0.76	5.19	6.21	1 581	1 632	1 449	1 853	1 895	1 742
Eg. jordbruksarbetare	1 929	818	1 346	0.63	0.75	6.96	8.36	1 524	1 566	1 421	1 784	1 817	1 705
därav:													
rättare	82	67	48	0.85	0.99	7.24	8.46	2 160	2 245	2 016	2 505	2 592	2 360
födrängar	49	38	34	0.68	0.80	5.69	6.65	1 673	1 717	1 588	1 965	2 040	1 819
ködrängar	630	365	472	0.64	0.75	5.16	6.12	1 527	1 532	1 379	1 778	1 823	1 658
övr. jordbruksarbetare	1 168	348	792	0.60	0.72	4.77	5.82	1 381	1 418	1 293	1 632	1 655	1 574
Arbetare m. bland. arb.	187	45	132	0.64	0.66	4.67	5.64	1 478	1 589	1 296	1 719	1 809	1 582
Stall- o. ladugårdsp.	474	344	337	0.66	0.78	5.44	6.45	1 684	1 763	1 468	1 983	2 052	1 796
därav:													
ladugårdsförmän . . .	61	49	45	0.86	0.98	7.16	8.24	2 181	2 194	.	2 490	2 490	.
kreaturskötare . . .	296	197	199	0.63	0.74	5.14	6.15	1 577	1 705	1 328	1 874	1 981	1 666
fodermarskar	30	27	24	0.67	0.80	5.48	6.60	1 712	1 664	.	2 056	2 013	.
stalldrängar	68	58	55	0.63	0.75	5.47	6.40	1 710	1 701	1 749	1 990	1 984	2 015
övr. djurskötare . . .	19	13	14	0.48	0.61	3.98	4.95	1 262	1 318	.	1 548	1 626	.
Yrkesmän	186	135	132	0.73	0.86	5.81	6.83	1 721	1 721	1 718	2 010	2 016	1 987
därav:													
trädgårdsmästare . .	8	8	4
smeder, snickare m. fl.	118	88	86	0.75	0.87	6.03	6.99	1 769	1 767	1 775	2 041	2 052	1 993

¹ Se not 1 sid. 31. — ² Se not 2 sid. 31. — ³ Se not 3 sid. 31. — ⁴ Utom bostad i regel även bränsle och jord.

Tab. 9 (forts.). Genomsnittliga löneinkomster för lantarbetare år 1940.

Löneformer och yrkes-specialiteter	Redovisade arbetare		Genomsnittlig löneinkomst, kronor ¹										
			per timme		per dag		per år ²						
	samt- liga	med minst 250 arbets- dagar under året	med uppg- om an- talet ut- gjorda arbets- tim- mar	kon- tant (inkl. extra förtjänster) ³	total, konstant och naturför- märner	kon- stant (inkl. extra förtjänster) ³	total, konstant och naturför- märner	konstant inkl. extra förtjänster ³			total, konstant och naturförmärner		
								samt- liga arbete- rare	därav vid egendomar	med koll- avtal	utan koll- avtal	samt- liga arbete- rare	därav vid egendomar
lastbilsförare	19	17	14	0·71	0·84	5·56	6·62	1 727	1 747	.	2 038	2 049	.
trädgårdsarbetare	13	9	10	0·56	0·68	4·53	5·58
övr. yrkesmän	28	13	18	0·75	0·90	5·80	7·05	1 723	1 744	.	2 086	2 088	.
Övriga arbetare	81	18	57	0·58	0·70	4·53	5·50	1 416	1 400	.	1 642	1 634	.
Samtl. arbetare fyllda 18 år.	16 928	10 140	10 719	0·52	0·72	4·12	5·89	1 195	1 298	1 017	1 761	1 861	1 590
däruv:													
eg. jordbruksarbetare	10 502	5 637	6 759	0·53	0·71	4·14	5·75	1 160	1 280	974	1 669	1 775	1 506
arbetare m. bland. arb.	829	350	528	0·51	0·66	4·08	5·42	1 113	1 424	877	1 573	1 762	1 429
stall- och ladugårdsp.	4 465	3 479	2 653	0·48	0·73	3·91	6·08	1 219	1 287	1 093	1 898	1 976	1 752
yrkesmän	785	558	546	0·64	0·84	5·04	6·83	1 447	1 449	1 433	1 992	2 000	1 938
övriga arbetare	347	116	233	0·58	0·70	4·57	5·63	1 209	1 240	1 079	1 607	1 642	1 458
Mänliga minderåriga arb.													
Arbetare i kost	472	243	223	0·23	0·46	1·96	3·83	589	679	570	1 146	1 285	1 115
Statavlönade arbetare . . .	7	5	3
Dagsverkare utan nat.-förm.	549	181	415	0·45	0·45	3·67	3·67	1 060	1 084	967	1 060	1 084	967
Dagsverkare med nat.-förm.	120	43	75	0·35	0·47	2·73	3·69	810	925	636	1 036	1 133	889
Samtliga minderåriga . . .	1 148	472	718	0·36	0·45	2·80	3·74	791	975	632	1 104	1 134	1 078
Kvinnliga arb. fyllda 18 år.													
Arbetare i kost	746	525	293	0·19	0·29	1·68	3·38	533	600	526	1 050	1 158	1 037
Statavlönade arbetare	22	18	13	0·36	0·63	2·71	4·71	851	862	.	1 478	1 525	.
Dagsverkare utan nat.-förm.	1 015	440	625	0·55	0·55	2·37	2·37	716	759	567	716	759	567
Dagsverkare med lönförm.	69	41	32	0·51	0·59	2·38	2·76	705	712	691	824	823	827
Dagsv. med lönförm. o. bost. ⁴	147	124	67	0·45	0·66	2·28	3·29	759	775	725	1 094	1 118	1 041
Dagsverkare med bostad ⁴ . .	52	34	26	0·58	0·66	2·61	3·28	803	797	813	997	977	1 029
Dagsverkare med fri kost . .	104	40	42	0·28	0·49	1·52	2·82	474	.	444	892	.	873
Samtl. dagv. med nat.-förm.	372	239	167	0·43	0·61	2·19	3·09	708	766	632	1 000	1 039	949
Samtliga kvinnliga arbetare	2 155	1 222	1 098	0·36	0·49	2·07	2·90	638	747	550	926	885	959
däruv:													
eg. jordbruksarbetare	175	14	89	0·53	0·63	4·41	5·20	577	.	460	1 102	.	952
arbetare m. bland. arb.	69	29	36	0·80	0·45	2·62	3·83	614	.	537	1 099	.	1 055
stall- och ladugårdsp.	1 262	733	709	0·48	0·56	2·12	2·52	698	757	582	836	848	814
yrkesmän	25	10	20	0·44	0·53	2·98	3·59	749	.	1 041	.	.	.
landsjungfrur	604	428	235	0·19	0·38	1·69	3·35	537	588	530	1 057	1 143	1 046
övriga arbetare	20	8	9	.	.	2·32	3·75
Kvinnliga minderåriga arb.	176	90	72	0·18	0·35	1·58	3·03	463	537	448	943	926	947
Samtl. arbet. år 1940 män	18 078	10 612	11 485	0·51	0·70	4·04	5·77	1 177	1 288	992	1 782	1 887	1 557
kv.	2 331	1 312	1 170	0·35	0·48	2·03	2·91	626	741	540	927	887	968
Samtl. arbet. år 1939 män	17 661	12 111	7 911	0·49	0·66	3·66	5·20	1 080	1 178	929	1 581	1 675	1 434
kv.	2 499	1 593	775	0·36	0·47	1·69	2·41	548	622	493	787	726	832

¹ Se not 1 sid. 31. — ² Se not 2 sid. 31. — ³ Se not 3 sid. 31. — ⁴ Se not 4 sid. 32.

För arbetare i kost uppgick extrainkomsten till 98 kr. och för statavlönad arbetare till 150 kr. i medeltal per år och arbetare. Fördelas extra förtjänsterna på samtliga arbetare, oavsett om de erhållit sådana eller ej, stanna motsvarande siffror vid 26 resp. 105 kr., vilket innebär en ökning av kontantlönerna med resp. 3·1 och 9·4 %.

3. Faktiska löneinkomster per timme och dag.

Genomsnittliga tim- och dagsförtjänster. På grundval av uppgifterna om antalet utgjorda dagsverken och arbetstimmar under året samt arbetsinkomster under samma tid föreligga i tab. 9 beräkningar om den genomsnittliga löneinkomsten per dag resp. timme för samtliga löneformer och yrkespecialiteter.

För samtliga redovisade vuxna arbetare utgjorde genomsnittliga löneinkomsten per dagsverke för män 5·89 kr. (11·1 % stegring sedan föregående år) och för kvinnor 2·90 kr. (21·3 % stegring sedan föregående år).¹ Den kontant uppburna ersättningen per dagsverke var för män 4·12 kr. och för kvinnor 2·07 kr. För dagsverkare utan naturaförmåner uppgick dagsförtjänsten i genomsnitt till 5·90 kr. (eller 10·7 % högre än 1939). För ett klarläggande, hur motsvarande siffror variera för de redovisade yrkesspecialiteterna, hänvisas till tabellen.

För samtliga vuxna arbetare, som redovisat antalet utgjorda arbetstimmar under året, uppgick timlönen i medeltal till 0·72 kr. för män (7·5 % stegring sedan 1939) och 0·49 kr. för kvinnor (2·1 % stegring i förhållande till föregående år). En statavlönad kördräng hade sammanlagt 0·73 kr. i timförtjänst, en dito i arbetsgivarens kost 0·58 kr. och enbart kontantavlönad dagsverkare 0·73 kr. För mjölkerskor utgjorde timlönen 0·56 kr. och för landsjungfrur 0·88 kr. (5·7 resp. 8·6 % stegring sedan 1939). En kvinnlig dagsverkare utan naturaförmåner (till största delen mjölkerskor) hade i genomsnitt 0·55 kr. i timmen, vilket utgör något mer än $\frac{3}{4}$ av timförtjänsten för manliga dagsverkare utan naturaförmåner.

Dagsförtjänster för tillfällig arbetskraft. Ett för det nutida jordbruket karakteristiskt förhållande är, att antalet fasta arbetare inskränkes till det för driftens upprätthållande oundgängligen nödvändiga, vilket genom användning av arbetsbesparande maskiner och transportanordningar kan sättas relativt lågt, medan det starkt ökade arbetsbehovet under skördetiden tillgodoses genom tillfälligt lejd arbetskraft. Dylika tillfälliga arbetare torde i regel kunna påräkna högre dagsförtjänst än den mera fasta arbetskraften, varför i frågeformuläret även begärts summariska uppgifter om sammanlagda antalet dagsverken och total avlöningssumma för arbetare, som under året utfört mindre än 50 dagsverken å egendomen. En sammanställning av på grundval härav beräknade genomsnittliga dagsförtjänster, vilka avse tillhoppa c:a 280 000 dagsverken, meddelas å nästa sida.

¹ Se not. 2, sid. 28.

	Östra Sverige	Små- land och öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Hela riket	Jord- bruks- kom- muner	Blandade kom- muner	Indu- stri- kom- muner
Genomsnittlig dagsför- tjänst för tillfälliga dagsverkare (kr.) . . .	5·16	5·57	5·92	5·43	5·49	5·60	5·48	5·68	5·62
därav män	6·48	6·53	7·07	6·38	6·59	6·68	6·52	6·78	6·72
kvinnor (och barn under 15 år)	3·05	4·30	4·89	3·28	3·51	4·12	3·80	4·28	4·32

Åt tillfällig dagsverkare betalades år 1940 i genomsnitt 5·60 kr. mot 5·28 kr. föregående år, sålunda en ökning med 6·1 %. För män uppgick dagsför-tjänsten 1940 till 6·68 kr. och för kvinnor och minderåriga till 4·12 kr. mot resp. 5·98 och 3·95 kr. föregående år. Jämföres priset för mansdagsverke med motsvarande genomsnittslön för mera fast anställda dagsverkare utan natura-förmåner (5·90 kr.), befinner det förra ligga 13·2 % högre. — För såväl den manliga som kvinnliga tillfälligt anställda arbetskraften är lönenivån högre i södra Sverige än annorstädes, vilket i detta fall torde sammanhänga med sockerbetskampanjen i Skåne.

4. Lönenivån inom olika områden m. m.

För att ge en bild av de ej sällan avsevärda regionala variationerna i löne-satserna har i tab. 10 det lönestatistiska materialet för vissa viktigare arbe-tarkategorier fördelats på landsdelar resp. län och hushållningssällskap m. m. Härvid ha för årsanställda arbetare med stat och i kost redovisats årslöner, medan för dagsverkare angivits tim- och daglöner.

För manliga lantarbetare av olika slag var lönenivån i regel högst i södra och norra Sverige samt lägst i Småland och öarna, medan de östra och västra landsdelarna intogo en mellanställning. Särskilt utpräglad var denna lönegeografiska fördelning beträffande dagsverkare. Den relativt höga löne-nivån i norra Sverige hade sålunda närmast avseende på dessa; för arbetare i kost framträdde däremot ej någon högre lönenivå, och beträffande statav-lönade arbetare i norra Sverige torde dessa kunna lämnas utan avseende, enär de där äro mycket fåtaliga.

Liknande lokala differenser kunna även iakttagas bland kvinnorna. Bland den i regel enbart kontant avlönade ladugårdspersonalen var lönenivån lägst i Småland och öarna samt högst i södra Sverige. Lönerna för landsjungfrur i arbetsgivarens kost lågo däremot i stort sett på samma nivå inom olika landsdelar med undantag för norra Sverige, där den var lägre.

Vid en mer detaljerad granskning av lönevariationerna mellan olika län och hushållningssällskap, som möjliggöres av tab. 10, synes lönesplittringen inom jordbruket vara ganska avsevärd. Sålunda låg lönenivån relativt högt inom Malmöhus, Kristianstads och Örebro län och relativt lågt inom Små-landslänen, Blekinge samt Göteborgs och Bohus län. Vid en uppdelning av det föreliggande materialet i så pass många undergrupper, är det emellertid klart, att antalet uppgifter bakom varje särskilt medeltal ofta blir så ringa, att inga bestämda slutsatser kunna dragas av de i tabellen anförda länssiff-orna.

Tab. 10. Genomsnittliga löneinkomster för vissa yrkeskategorier av lantarbetare fyllda 18 år inom olika län och hushållningssällskapsområden m. m. år 1940.¹

L ä n och hushållnings- sällskapsområden m. m.	Kör- drängar i kost		Statavlö- nade kör- drängar		Statavlö- nade kreaturs- skötare		Lands- jung- frur		Manliga dagsverkare ²				Kvinnliga dagsverkare ³	
	kont- tant års- lön, ⁴ kr.	total års- lön, kr.	kont- tant års- lön, ⁴ kr.	total års- lön, kr.	kont- tant års- lön, ⁴ kr.	total års- lön, kr.	kont- tant års- lön, ⁴ kr.	total års- lön, kr.	utan nat.-förm.		med nat.- förm.		utan nat.-förm.	
									tim- lön, ⁴ kr.	dag- lön, ⁴ kr.	total tim- lön, kr.	total dag- lön, kr.	tim- lön, ⁴ kr.	dag- lön, ⁴ kr.
Stockholms	772	1 372	964	1 780	1 127	1 946	.	.	0 71	5 98	0 70	5 64	0 57	1 89
Uppsala	791	1 342	985	1 809	1 144	1 964	579	1 090	0 68	5 64	0 68	5 43	0 58	2 03
Södermanlands	779	1 346	980	1 744	1 071	1 849	.	.	0 72	5 50	0 67	5 46	.	1 86
Östergötlands	871	1 441	979	1 742	1 156	1 945	608	1 168	0 72	6 02	0 67	5 58	0 50	1 65
Jönköpings	881	1 520	953	1 690	1 140	1 871	624	1 218	0 58	4 87	0 66	5 63	0 45	1 78
Kronobergs	878	1 480	978	1 718	1 071	1 706	.	.	0 69	5 67
Kalmar	822	1 381	948	1 687	1 126	1 864	561	1 115	0 70	5 68	0 65	5 26	0 46	1 80
norra hush.-sällsk.	864	1 441	983	1 645	1 129	1 849	570	1 153	0 66	5 44	0 61	4 98	0 49	1 46
södra » »	720	1 246	967	1 742	1 120	1 883	.	.	0 73	5 86	0 66	5 88	0 44	2 21
Gotlands	688	1 270	947	1 871	1 030	1 810	524	1 051	0 72	6 22	.	5 54	.	2 19
Blekinge	799	1 249	942	1 640	1 090	1 854	526	1 051	0 67	5 38	.	5 43	.	.
Kristianstads	844	1 373	952	1 760	1 127	1 949	574	1 051	0 75	6 20	0 74	6 80	0 55	2 52
Malmöhus	865	1 392	949	1 750	1 207	2 026	597	1 094	0 75	6 22	0 80	6 67	0 68	2 54
Hallands	872	1 473	973	1 743	1 108	1 878	588	1 098	0 71	5 91	0 58	5 50	0 60	2 04
Göteborgs och Bohus	704	1 233	987	1 712	1 140	1 864	.	.	0 58	4 76	0 53	4 62	.	1 99
Älvsborgs	827	1 472	918	1 661	1 192	1 977	521	1 069	0 70	5 74	0 71	5 99	0 50	1 60
norra hush.-sällsk.	.	.	916	1 680	1 206	1 983	.	.	0 72	5 76	.	6 61	.	.
södra » »	833	1 486	919	1 651	1 183	1 973	.	.	0 68	5 72	0 61	5 59	0 51	1 63
Skaraborgs	839	1 465	967	1 733	1 114	1 865	523	1 024	0 67	5 38	0 67	5 38	0 51	1 89
Värmlands	746	1 312	1 020	1 698	1 305	2 049	461	942	0 69	5 65	0 74	5 96	.	1 65
Örebro	805	1 531	1 023	1 827	1 163	1 927	.	.	0 69	5 73	0 81	6 20	0 51	2 21
Västmanlands	829	1 340	978	1 760	1 204	1 991	541	1 058	0 80	5 68	0 90	6 60	0 46	1 81
Kopparbergs	827	1 386	0 79	6 27	0 77	5 99	.	.
Gävleborgs	800	1 380	400	888	0 77	5 81	0 87	6 89	.	.
Västernorrlands	427	882	0 80	6 18	.	6 38	.	.
Jämtlands	6 61	.	.
Västerbottens	454	1 015	.	.	0 55	5 43	.	.
Norrbottnens	6 82	.	5 33	.	.
Hela riket	881	1 407	971	1 745	1 144	1 921	537	1 057	0 71	5 75	0 72	5 82	0 54	2 16
Östra Sverige	820	1 399	977	1 760	1 128	1 920	563	1 094	0 72	5 72	0 72	5 73	0 52	1 85
Småland och Gärna	831	1 430	953	1 705	1 115	1 853	576	1 145	0 68	5 63	0 66	5 89	0 48	1 86
Södra Sverige	846	1 362	950	1 747	1 170	1 987	577	1 067	0 74	6 17	0 77	6 88	0 57	2 52
Västra Sverige	834	1 449	976	1 739	1 152	1 909	533	1 051	0 68	5 46	0 70	5 68	0 54	1 93
Norra Sverige	775	1 347	445	952	0 78	6 38	0 82	6 50	0 49	2 10
Egendomar belägna i jordbrukskommuner	814	1 389	964	1 732	1 122	1 878	566	1 072	0 71	5 68	0 70	5 64	0 53	2 12
bland. kommuner	849	1 422	972	1 739	1 157	1 935	518	1 046	0 70	5 76	0 72	5 83	0 56	2 23
industrikommuner	822	1 406	985	1 784	1 175	1 999	515	1 049	0 78	5 90	0 77	6 06	0 52	2 09
Egend. med en åker- areal av under 20 ha	749	1 299	890	1 618	.	.	487	989	0 78	5 10	0 59	5 88	0 50	1 87
20—49 »	828	1 397	976	1 705	1 141	1 907	550	1 071	0 71	5 61	0 70	5 65	0 51	2 04
50—99 »	871	1 460	959	1 730	1 193	1 967	580	1 124	0 69	5 59	0 69	5 50	0 57	2 09
100 ha o. däröver	889	1 531	978	1 760	1 111	1 893	611	1 192	0 72	5 84	0 76	6 02	0 53	2 25
Egend. m. koll.-avtal	904	1 502	981	1 766	1 145	1 940	588	1 143	0 72	5 92	0 74	6 03	0 56	2 28
» utan »	813	1 384	940	1 675	1 143	1 887	530	1 046	0 65	5 23	0 68	5 48	0 48	1 81

¹ Se not 1 sid. 31. — ² Jordbruksarbetare, som ej köra häst (övr. jordbruksarbetare). — ³ Stall- och ladugårdspersonal (mjölkerskor). — ⁴ Inkl. extraförtjänster (rykt, övertid, ackord, ersättartjänstgöring, provision och indextillägg). Årslönerna grunda sig på uppgifter för arbetare med minst 250 arbetsdagar under året.

Ett utmärkande drag i lönedifferentieringen å jordbrukets arbetsmarknad är vidare den skillnad i lönenivå man finner mellan kommuner av olika näringstyp. Som framgår av tab. 10, var lönenivån för manliga arbetare högre i industrikommuner än i mer eller mindre utpräglade jordbrukssocknar. Angivna löneskillnad synes dock vara mera markerad för dagsverkare med naturaförmåner (7.4 %) och dagsverkare utan naturaförmåner (3.9 %) än för statare (3.0 %) och arbetare i kost (1.2 %). — För kvinnliga arbetare framträdde inga liknande lönetendenser. På grund av att bristen på kvinnlig arbetskraft framför allt berör de egentliga jordbruksbygderna är lönenivån för landsjungfrur i stället högre inom jordbrukskommuner än inom övriga landskommuner.

Tab. 10 ger även möjligheter att bedöma löneläget vid större och mindre brukningsdelar. Ett visst samband mellan egendomens storlek och lönenivån framträder framför allt bland årsanställda kördrängar och landsjungfrur, för vilka årsavlöningen regelmässigt ökas med gårdens storlek. Beträffande kreatursskötare och vissa dagsverkargrupper är tendensen däremot icke lika klart framträdande. De mindre jordbruken ha emellertid i allmänhet lägre arbetskostnader än storbruken genom att de huvudsakligen använda sig av de lägst avlönade kategorierna av lantarbetare. Arbetsgivaren eller hans familjemedlemmar torde nämligen i dessa fall själva svara för arbetsledningen och det mera kvalificerade arbetet, så att arbetare i förmansställning och specialiserade yrkesmän praktiskt taget kunna undvaras. Dessutom användes vid det mindre jordbruket huvudsakligen billig, yngre arbetskraft, såsom arbetare i kost.

5. Arbetarlöner vid egendomar med och utan kollektivavtal.

Av stort intresse för jordbrukets arbetsmarknad är kollektivavtalens inflytande på lönesättningen (jfr sid. 25). En redogörelse härför lämnas i tab. 9 och 12, vilka ange årslönen i kontant samt kontant och naturaförmåner för olika yrkesspecialiteter vid brukningsdelar med och utan kollektivavtal. Ett sammandrag av dessa uppgifter jämte motsvarande tim- och daglöner för vissa viktigare arbetargrupper lämnas i följande översikt:

Manliga arbetare fyllda 18 år	Egendomar utan koll.-avtal			Egendomar med koll.-avtal		
	timlön, kr.	daglön, kr.	årslön, kr.	timlön, kr.	daglön, kr.	årslön, kr.
Kördräng i kost	0.56	4.68	1384	0.62	5.10	1502
Kreatursskötare i kost	0.55	4.67	1455	0.65	5.40	1662
Statavlönad kördräng	0.69	5.72	1675	0.74	6.17	1766
Statavlönad kreatursskötare	0.72	5.97	1887	0.75	6.25	1940
Dagavlönad jordbr.-arb. utan nat.-förm.	0.65	5.22	1392	0.72	5.92	1532
Dagavlönad jordbr.-arb. med nat.-förm.	0.68	5.48	1574	0.74	6.03	1655

Vid egendomar utan kollektivavtal uppgick den totala årslönen enligt tab. 9 till i genomsnitt 1 590 kr. för samtliga vuxna manliga arbetare men vid kollektivavtalsgårdar var den 271 kr. eller 17.0 % högre. Härvid medverkar dock löne- och yrkesgruppernas olika sammansättning vid gårdar med och utan

kollektivavtal (jfr tab. 1 och 3). Löneskillnaden inom de olika yrkesspecialiteterna var nämligen i regel mindre, såsom framgår av tablån å föregående sida. Motsvarande skillnad utgjorde sålunda för statavlönade kördrängar och kreatursskötare 5·4 % resp. 2·8 %. Att lönedifferensen var så betydande beträffande kreatursskötare i arbetsgivarens kost (14·2 %) och dagsverkare utan naturaförmåner (13·6 %) torde sannolikt bero på att de ej organisationsanslutna arbetarna här i jämförelsevis stor utsträckning utgjordes av mycket unga eller mindre arbetsföra personer.

6. Arbetslöner inom olika åldrar.

Bland såväl allmänna som individuella faktorer, vilka påverka lönesättningen inom jordbruket, ingår levnadsåldern som en av de viktigaste. Frågan om ålder och lön inom jordbruket belyses av tab. 11, som meddelar genomsnittliga löneinkomster (kontant och naturaförmåner) per dag och år för manliga och kvinnliga arbetare i olika åldersklasser.

Tabellen belyser det samband, som förefinnes mellan lön och levnadsålder inom en och samma arbetargrupp. Inom respektive löneformer och yrkesgrupper tar sig detta uttryck i en relativt stark successiv stegring av genomsnittslönerna i de yngre åldersklasserna. För de flesta lantarbetargrupperna fortsätter denna stegring, ehuru i långsammare tempo, upp till 45-årsåldern. Nedgången i löneinkomsten efter 50 år synes försiggå tämligen långsamt, och först efter 60 år framträder en mera väsentlig lönereducering. — Vad de kvinnliga arbetarna beträffar synas de i regel uppnå sin topplön vid betydligt lägre ålder än vad fallet är bland männen.

För att belysa sambandet mellan lön, ålder och anställningsform meddelas här nedan lönesiffror inom olika åldersklasser för kördrängar och övriga jordbruksarbetare inom samtliga löneformer, varvid åtskillnad gjorts mellan arbetare å egendomar med kollektivavtal (m. k.) och dylika vid egendomar, som ej tillämpa kollektivavtal (u. k.).

Genomsnittlig total årlön (i kr.) för kördrängar och övriga jordbruksarbetare med en ålder av	Arbetare i kost		Statavlönade arbetare		Dagsverkare			
	m. k.	u. k.	m. k.	u. k.	utan nat.-förm.		med nat.-förm.	
					m. k.	u. k.	m. k.	u. k.
under 18 år	1 294	1 120	.	.	1 094	973	1 208	.
18—20 »	1 439	1 310	1 672	.	1 553	1 371	1 612	.
21—24 »	1 484	1 335	1 723	.	1 686	1 414	1 723	.
25—29 »	1 545	1 396	1 738	1 632	1 706	1 513	1 838	1 494
30—34 »	1 506	1 424	1 770	1 690	1 778	1 484	1 883	1 651
35—39 »	1 619	1 425	1 778	1 667	1 748	1 599	1 829	1 775
40—44 »	.	1 384	1 783	1 645	1 735	1 455	1 786	1 786
45—49 »	.	1 311	1 799	1 702	1 762	1 462	1 839	1 704
50—54 »	—	1 282	1 748	1 705	1 701	1 418	1 727	1 542
55—59 »	.	1 263	1 792	1 649	1 699	.	1 772	1 794
60—64 »	.	1 099	1 716	1 551	1 422	.	1 594	1 304
65 år o. däröver	.	.	1 600	.	1 233	.	1 375	1 367
ej angiven ålder	.	1 421	1 673	1 729	1 530	1 481	1 542	.
Samtliga	1 468	1 330	1 760	1 664	1 587	1 387	1 728	1 597

Tablån ger ett uttryck för ålderssammansättningens inverkan på genomsnittslönen för varje löne- och yrkesgrupp för sig. Man finner även, att i

Tab. 11. Genomsnittliga arbetsförtjänster i kontant och naturförmåner under år 1940 för lantarbetare inom olika åldersgrupper.

	Antal redovisade arbetare	Medelavlönning (i kr.) ¹ för arbetare i åldern:												ej an-given ålder
		un-der 18 år	18—20 år	21—24 år	25—29 år	30—34 år	35—39 år	40—44 år	45—49 år	50—54 år	55—59 år	60—64 år	65 år o. över	
<i>Totallön per dag.</i>														
Manliga arbetare.														
Arbetare i kost . . .	4 328	3 88	4 57	4 70	5 07	5 01	5 02	4 95	4 76	4 51	4 44	4 22	4 04	5 06
Statavlönade arbetare . . .	6 437	.	5 52	5 97	6 87	6 42	6 44	6 44	6 36	6 81	6 22	6 00	5 72	6 09
Dagsv. utan nat.-förm. . .	4 334	3 67	5 89	5 92	6 01	6 22	6 29	6 13	6 89	6 12	6 23	5 44	4 61	5 78
Dagsv. med nat.-förm. . .	2 977	3 69	5 09	5 70	6 34	6 78	6 61	6 56	6 70	6 29	6 44	5 75	4 99	5 82
Samtliga	18 076	3 74	4 90	5 27	5 82	6 16	6 26	6 26	6 26	6 15	6 10	5 89	5 07	5 78
däruv:														
med koll.-avtal . . .	10 514	3 85	5 48	5 94	6 85	6 54	6 57	6 54	6 54	6 45	6 87	5 96	5 24	5 87
utan koll.-avtal . . .	7 562	3 65	4 54	4 77	5 22	5 50	5 63	5 66	5 62	5 53	5 41	4 98	4 66	5 61
Rättare	610	—	.	6 38	7 20	7 40	7 23	7 52	7 80	7 64	7 77	7 22	5 76	6 74
Fördrängar	631	.	.	5 44	5 99	6 09	6 31	6 24	6 24	6 26	5 98	5 86	.	6 18
Kördrängar	5 273	4 06	4 85	5 12	5 55	5 91	6 04	5 92	5 99	5 80	5 95	5 51	5 48	5 58
Övr. jordbruksarbetare . . .	4 790	3 64	4 93	5 33	5 60	5 90	5 89	5 92	5 88	5 63	5 89	5 03	4 51	5 67
Arbetare m. bl. arbete . . .	952	3 73	4 85	5 15	5 16	5 76	5 61	5 80	6 05	6 01	5 71	5 49	4 95	5 53
Ladugårdsförmän	625	—	.	.	7 25	7 46	7 30	7 26	7 20	6 68	6 87	6 94	.	6 31
Kreaturskötare	3 023	3 56	4 85	5 22	5 89	6 10	6 03	6 16	6 03	6 02	5 83	5 55	5 22	5 75
Fodermarskar	304	.	.	.	6 50	6 19	6 41	6 25	6 29	6 24	6 24	5 48	5 97	.
Stalldrängar	555	3 70	4 75	5 32	5 93	6 18	6 15	5 94	6 06	6 23	5 74	5 95	5 57	5 99
Övr. djurskötare	109	.	.	.	5 55	.	.	6 02	.	6 74	.	.	.	5 42
Yrkesmän	801	3 34	5 86	6 25	6 58	6 92	7 35	6 94	7 15	6 97	6 87	6 82	5 69	6 75
Övr. arbetare	403	3 67	5 33	5 90	6 00	6 02	6 67	5 94	5 86	5 84	5 85	5 40	4 70	5 44
Kvinnliga arbetare	2 331	3 03	3 25	3 28	3 03	2 86	2 69	2 66	2 75	2 75	2 71	2 81	2 47	2 70
<i>Totallön per år.²</i>														
Manliga arbetare.														
Arbetare i kost . . .	2 392	1 146	1 362	1 404	1 514	1 509	1 510	1 470	1 426	1 378	1 333	1 262	1 248	1 518
Statavlönade arbetare . . .	5 264	.	1 672	1 790	1 882	1 912	1 914	1 929	1 929	1 921	1 890	1 812	1 714	1 843
Dagsv. utan nat.-förm. . .	1 553	1 060	1 520	1 628	1 683	1 756	1 793	1 729	1 814	1 706	1 810	1 587	1 300	1 549
Dagsv. med nat.-förm. . .	1 403	1 036	1 561	1 690	1 861	1 977	1 929	1 938	1 991	1 900	1 920	1 717	1 506	1 567
Samtliga	10 612	1 104	1 437	1 534	1 709	1 823	1 850	1 862	1 881	1 858	1 840	1 718	1 541	1 636
däruv:														
med koll.-avtal . . .	6 641	1 134	1 572	1 702	1 855	1 914	1 925	1 923	1 947	1 930	1 892	1 733	1 580	1 713
utan koll.-avtal . . .	3 971	1 078	1 346	1 419	1 549	1 657	1 697	1 726	1 723	1 700	1 685	1 499	1 429	1 660
Rättare	481	—	.	.	2 144	2 142	2 085	2 205	2 311	2 251	2 295	2 112	1 690	1 994
Fördrängar	497	.	.	1 609	1 778	1 777	1 850	1 808	1 841	1 844	1 768	1 706	.	1 794
Kördrängar	3 339	1 193	1 421	1 480	1 577	1 708	1 735	1 714	1 743	1 710	1 734	1 614	1 624	1 616
Övr. jordbruksarbetare . . .	1 617	1 060	1 406	1 461	1 552	1 620	1 616	1 605	1 601	1 546	1 657	1 385	1 253	1 456
Arbetare m. bl. arbete . . .	406	1 085	1 426	1 473	1 470	1 650	1 655	1 732	1 750	1 636	1 712	1 666	1 458	1 484
Ladugårdsförmän	534	.	.	.	2 236	2 333	2 272	2 241	2 249	2 148	2 111	2 181	.	2 141
Kreaturskötare	2 256	1 094	1 503	1 630	1 817	1 905	1 868	1 912	1 902	1 904	1 831	1 743	1 670	1 808
Fodermarskar	265	.	.	.	1 925	1 968	1 896	1 957	1 951	1 990	1 757	1 843	.	.
Stalldrängar	432	.	1 535	1 759	1 772	1 844	1 830	1 833	1 872	1 914	1 801	1 807	1 725	1 841
Övr. djurskötare	83	1 826	.	2 080
Yrkesmän	565	.	1 683	.	1 932	1 991	2 132	2 032	2 085	2 062	2 034	1 975	1 665	1 859
Övr. arbetare	134	1 111	1 466	.	.	1 727	.	1 620	.	.	1 671	1 603	1 412	.
Kvinnliga arbetare	1 812	943	1 000	1 033	967	888	871	859	899	891	887	907	.	818

¹ Se not 1 sid. 31. — ² Årslönerna grunda sig på uppgifter för arbetare med minst 250 arbetsdagar under året.

Åldersklasserna upp till 30 år de i regel ogifta arbetarna i kost och dagsverkarna utan naturaförmåner ha lägre löner än de gifta statarna, varför vid lönesättningen hänsyn även synes tagas till civilstånd och försörjningsplikt. För arbetsgivaren innebär också anställandet av gifta arbetare den fördelen, att hjälp med mjölkning o. dyl. samtidigt kan erhållas av lantarbetarnas hustrur.

Mellan de olika löneformerna framtråda en del avvikelser i arbetsförtjänsten, även när man tar i betraktande en och samma yrkes- och åldersgrupp. De faktorer, som påverka den enskildes lön, äro ju också åtskilligt flera än löneform, yrkesställning, ålders- och kollektivavtalsförhållanden. Av betydelse äro sålunda även den geografiska belägenheten, bygdens ekonomiska karaktär, brukningsdelarnas lönsamhet och arbetarnas individuella kvalifikationer, såsom noggrannhet, intresse, omdöme, utbildning, anställningstid och civilstånd etc. Samtliga dessa faktorer utöva inflytande på lönenivån och i verkligheten gives det säkerligen ännu flera. Beträffande vissa av dessa faktorer torde man emellertid kunna räkna med att de fördela sig så pass likformigt över lönematerialet, att de sannolikt icke inverka nämnvärt på resultatet.

7. Arbetslönernas variationer.

För att komplettera de i det föregående anförda medeltalen lämnas i tab. 12 en fördelning av vuxna årsarbetare efter deras individuella årsinkomster.

Av samtliga vuxna manliga arbetare hade å ena sidan 4·2 % en totallön understigande 1 100 kr. och för tillhoppa 21·3 % understeg beloppet 1 500 kr., medan lönen uppgick till minst 1 900 kr. för 32·9 % och till 2 300 kr. eller mer för 6·4 %. Å andra sidan hade omkring en fjärdedel av samtliga manliga arbetare en årsförtjänst mellan 1 700 och 1 900 kr. och nästan två tredjedelar förtjänade mellan 1 500 och 2 100 kr. per år. De lägre lönegrupperna voro i första hand besatta av arbetare tillhörande mindre kvalificerade yrkesspecialiteter; bland exempelvis arbetare med blandat arbete och övriga jordbruksarbetare understeg lönen 1 500 kr. för 36·9 resp. 43·8 %.

För arbetare vid egendomar med kollektivavtal märkes en förhållandevis starkare beläggning av de högre lönelägena och framför allt en mera utpräglad anhopning till den typiska lönen (avtalslönen). För arbetare vid egendomar utan kollektivavtal är lönespridningen betydligt starkare ej minst utöver nedre delen av löneskalan. — Av samtliga kvinnliga arbetare hade 45·1 % en årslön understigande 900 kr. Av ladugårdspersonalen (mjölkerskor), som ej är heltidsanställd, var detta fallet för 62·2 %, medan de flesta landsjungfrurna (42·1 %) förekommo i lönegruppen 900—1 100 kr.

Delvis återspeglar den splittring av lönerna, som framträder i materialet, helt visst det förhållandet, att lönesättningen för lantarbetare fortfarande är ganska oenhetlig främst naturligtvis vid egendomar, där arbetsvillkoren ej äro reglerade av kollektivavtal. Det är emellertid naturligt, att en icke obetydlig lönespridning skall förefinnas beroende på lokala och regionala olikheter i lönenivån, lörens variation med ålder och arbetsförmåga m. fl. för-

Tab. 12. Redovisade lantarbetare fyllda 18 år fördelade efter lönelnkomstens storlek år 1940.

	Antal redov. arb. m. minst 250 dagsv.	Därav med totallön (kontant och naturaförmåner) per år, kr.										Meddel-lön (kr.) ¹	Median-lön (kr.) ¹	Normal löne-variation (kr.) ¹	
		under 900	900-1099	1100-1299	1300-1499	1500-1699	1700-1899	1900-2099	2100-2299	2300-2499	2500 o. över				
<i>Män.</i>															
Rättare . . .	m. k. ²	343	—	1	—	1	5	45	104	71	52	64	2 231	2 145	1 965-2 353
	u. k.	141	1	4	7	18	32	28	24	10	16	2 018	1 957	1 728-2 229	
Födrängar . .	m. k.	334	—	1	—	6	48	127	118	29	4	1 1 875	1 877	1 745-2 017	
	u. k.	162	—	1	11	29	43	48	25	5	—	1 1 665	1 658	1 499-1 860	
Kördrängar . .	m. k.	1 931	3	13	38	155	523	789	343	52	12	3 1 744	1 759	1 605-1 882	
	u. k.	1 283	19	76	220	349	329	201	65	20	3	1 1 492	1 487	1 303-1 632	
Övr. jordbruks- arbetare . . .	m. k.	821	29	35	51	112	224	256	89	22	1	2 1 615	1 664	1 462-1 829	
	u. k.	622	41	81	140	143	117	65	22	4	6	3 1 377	1 369	1 148-1 606	
Arbetare m. bl. arbete . . .	m. k.	151	1	4	4	12	35	52	26	13	2	2 1 762	1 777	1 597-1 946	
	u. k.	199	9	18	43	38	54	22	12	2	1	—	1 429	1 458	1 207-1 656
Ladugårdsförm. u. k.	m. k.	416	—	—	—	1	5	32	88	123	79	88	2 276	2 234	2 051-2 376
	u. k.	118	—	—	—	3	8	27	26	27	18	9	2 035	2 065	1 839-2 237
Kreaturskötare	m. k.	1 256	3	3	18	42	143	408	369	167	58	45	1 918	1 906	1 752-2 077
	u. k.	920	18	40	78	102	185	211	156	79	30	21	1 712	1 736	1 485-1 973
Fodermarskar.	m. k.	219	1	1	2	6	21	66	77	34	8	3 1 923	1 934	1 773-2 077	
	u. k.	46	—	—	—	2	5	16	14	7	1	1 1 906	1 907	1 760-2 076	
Stalldrängar .	m. k.	315	—	—	6	14	43	115	92	32	9	4 1 865	1 865	1 728-2 028	
	u. k.	109	1	3	7	12	30	33	15	6	1	1 1 698	1 712	1 530-1 879	
Övr. djurskö- tare . . .	m. k.	56	—	2	3	4	5	16	14	5	4	3 1 863	1 881	1 704-2 083	
	u. k.	24	2	1	1	7	5	2	4	2	—	—	1 571	1 560	1 365-1 940
Yrkesmän . .	m. k.	487	2	4	9	16	51	98	147	91	32	37	2 000	1 987	1 782-2 186
	u. k.	71	—	1	4	3	13	15	14	11	3	7 1 938	1 900	1 654-2 173	
Övriga arbetare	m. k.	94	—	4	6	14	32	20	14	4	—	—	1 642	1 647	1 497-1 853
	u. k.	22	—	3	3	7	6	2	—	—	—	1 1 458	1 457	1 287-1 643	
Samtliga	m. k.	6 423	39	68	137	383	1 135	2 024	1 481	643	261	252	1 861	1 843	1 673-2 039
	u. k.	3 717	91	225	511	702	813	674	331	187	73	60	1 590	1 581	1 329-1 832
tillh.		10 140	130	293	648	1 085	1 948	2 698	1 862	830	334	312	1 761	1 771	1 539-1 936
därav:															
arbetare i kost statavlönade arb. dagsv. u. nat.- förm.	m. k.	2 149	57	179	474	595	468	234	86	39	10	7	1 437	1 423	1 227-1 631
	u. k.	5 259	1	9	29	204	954	1 756	1 321	564	224	197	1 896	1 863	1 713-2 050
dagsv. m. nat.- förm.	m. k.	1 372	47	62	80	169	297	420	195	64	23	15	1 663	1 715	1 483-1 878
	u. k.	1 360	25	43	65	117	229	288	260	163	77	93	1 853	1 840	1 579-2 095
<i>Kvinnor.</i>															
Eg. jordbruks- arbetare . . .	m. k.	3	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	u. k.	11	4	4	2	1	—	—	—	—	—	—	952	990	750-1 208
Arbetare m. bl. arbete . . .	m. k.	3	—	—	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
	u. k.	26	7	7	7	5	—	—	—	—	—	—	1 055	1 054	888-1 222
Stall- o. ladu- gårdspers. . .	m. k.	482	309	77	54	22	14	4	—	1	1	—	848	800	615-1 020
	u. k.	251	147	49	35	16	1	—	2	1	—	—	814	820	515-1 032
Yrkesmän . .	m. k.	7	3	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	u. k.	3	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Landsjungfrur	m. k.	49	5	11	26	5	1	1	—	—	—	—	1 143	1 147	1 080-1 238
	u. k.	379	74	169	97	29	10	—	—	—	—	—	1 046	1 040	917-1 148
Övriga arbetare	m. k.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	u. k.	8	1	5	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Samtliga	m. k.	544	317	89	83	30	15	7	1	1	1	—	885	840	655-1 105
	u. k.	678	234	236	142	52	11	—	2	1	—	—	959	932	816-1 140
tillh.		1 222	551	325	225	82	26	7	3	2	1	—	926	930	720-1 126

¹ Se not 1 sid. 31. — ² m. k. = med kollektivavtal, u. k. = utan kollektivavtal.

hållanden, som delvis berörts i det föregående. För man fram den statistiska undersökningen till den möjliga differentieringsgränsen, d. v. s. den gräns utöver vilken en ytterligare uppdelning av det föreliggande materialet icke är möjlig eller av praktisk betydelse, minskas lönespridningen också något, såsom framgår av nedanstående tablå, där kördrängar och övriga jordbruksarbetare fördelats efter årsinkomstens storlek inom olika löneformer samt statavlönade arbetare även inom olika åldersgrupper. Även vid en dylik ganska långt driven uppdelning av lönematerialet kvarstå emellertid relativt stora individuella variationer.

Kördrängar och övriga jordbruksarbetare fyllda 18 år	Antal arbetare m. minst 250 dagsv.	Därav med en årsinkomst av (kr.)										Medellön (kr.)	Medianlön (kr.)	Normal lönevariation (kr.)
		under 700	700-899	900-1 099	1 100-1 299	1 300-1 499	1 500-1 699	1 700-1 899	1 900-2 099	2 100-2 299	2 300 o. öfver			
Arbetare i kost . . .	1 317	5	38	133	327	409	281	105	15	4	—	1 372	1 371	1 205-1 548
Statavlönade arbetare	1 630	—	—	4	17	131	496	696	242	37	7	1 738	1 742	1 623-1 859
Dagsv. utan nat.-förm.	997	14	23	42	64	142	244	325	121	15	7	1 614	1 679	1 459-1 833
» med »	713	—	12	26	41	77	172	185	141	42	17	1 707	1 733	1 532-1 925
Samtliga	4 657	19	73	205	449	759	1 193	1 311	519	98	31	1 603	1 649	1 420-1 813
Därav statavlön. arb.														
i åldern 18-20 år	33	—	—	—	3	6	12	7	5	—	—	1 626	1 620	1 488-1 817
21-24 »	36	—	—	—	2	3	11	15	5	—	—	1 710	1 742	1 572-1 864
25-29 »	142	—	—	—	1	16	50	59	13	3	—	1 704	1 713	1 599-1 819
30-39 »	559	—	—	1	2	41	160	251	87	15	2	1 750	1 757	1 638-1 870
40-49 »	438	—	—	—	1	25	128	188	82	10	4	1 768	1 769	1 648-1 884
50-59 »	254	—	—	1	2	14	80	112	38	6	1	1 748	1 748	1 636-1 864
60-64 »	69	—	—	1	2	7	26	26	7	—	—	1 673	1 694	1 575-1 787
65 år o. öfver	31	—	—	1	4	8	5	12	1	—	—	1 563	1 660	1 400-1 775
ej angiven ålder	68	—	—	—	—	11	24	26	4	3	—	1 683	1 695	1 545-1 780

Av tab. 12 torde framgå, att begreppet lönenivå icke får fattas i alltför bokstavlig bemärkelse. Den genomsnittliga lönen har endast ett begränsat värde, eftersom den icke ger upplysning om de individuella lönernas spridning. Å andra sidan framgår det också, att lönekoncentrationen inom de flesta manliga yrkesgrupperna är fullt tillräcklig för att den genomsnittliga årslönen skall ge ett gott uttryck för löneförhållandena vid jämförelser av lönestandarder mellan olika grupper. Sålunda överensstämmer (i tab. 12) medellönen i de flesta fall med medianlönen, varmed förstås den mittersta lönen, till vilken man kommer, då man ordnar arbetarna i stigande skala efter lönen och därefter räknar bort halva antalet med början från den lägsta (eller den högsta) lönen. Ett mått på lönespridningen och avvikelserna från medellönen utgör den i tab. 12 redovisade normala lönevariationen, d. v. s. avståndet mellan de löner, som halva antalet arbetare över- resp. understiger frånräknat de båda fjärdedelar, som ha de lägsta och högsta lönerna. För kördrängar vid egendomar med kollektivavtal var den normala lönevariationen endast 277 kr., vilket innebär, att lönen för hälften av an-

talet arbetare över- eller understeg medianlönen (1 759 kr.) med icke fullt 140 kr. För samma arbetargrupp vid egendomar utan kollektivavtal var motsvarande avvikelse från medianlönen 190 kr. För hälften av samtliga manliga arbetare över- eller understeg lönen medianlönen (eller medellönen, eftersom denna nära sammanfaller med medianlönen) med omkring 220 kr. För samtliga avtalsbundna arbetare utgjorde samma avvikelse 180 kr. och för ej organiserade arbetare 250 kr. — Beträffande kvinnliga arbetare är lönevariationernas omfattning av växlande betydelse. För landsjungfrur är lönesättningen mycket enhetlig, medan för stall- och ladugårdspersonal (mjölkerskor) variationerna äro större. För var och en av grupperna ger dock genomsnittstalet en relativt god bild av löneförhållandena. Däremot blir genomsnittslönen för samtliga kvinnor tillsammansantagna något osäker på grund av landsjungfrurnas och mjölkerskornas helt olika löne- och arbetstidsförhållanden (jfr tab. 4, 5 och 9).

B. Trädgårdsarbetare.

Undersökningens primärmaterial. Vid sidan av den trädgårdsproduktion, som bedrivs i samband med jordbruk och som med avseende på löneförhållandena behandlats ovan under avd. A, finnes en allt mera betydelsefull fristående trädgårdsodling vid handelsträdgårdarna, vilka för närvarande torde uppgå till omkring 5 000 och sysselsätta c:a 15 000 arbetare.¹ I likhet med föregående år har socialstyrelsen låtit insamla uppgifter även angående arbets- och löneförhållanden inom trädgårdsnäringen. Uppgifterna ha lämnats av trädgårdsodlarna å av socialstyrelsen tillhandahållna blanketter, vilka upprättats i samråd med representanter för arbetsgivar- och arbetarorganisationerna. För varje arbetare ha efterfrågats ålder, yrkesspecialitet, antal arbetstimmar och dagsverken under år 1940 samt under denna tid uppuren kontant årslön jämte uppskattat värde av under året erhållna naturaförmåner. Vidare begärdes uppgift om företagets specialitet, trädgårdsarealens storlek, antal kvm markyta av växthus och bänkar samt om kollektivavtal tillämpades.

Uppgifter ha inkommit från 1 216 företag med sammanlagt 5 479 arbetare. Undersökningen omspannar sålunda c:a $\frac{1}{4}$ av samtliga trädgårdsföretag och drygt $\frac{1}{3}$ av samtliga trädgårdsarbetare, vilket visar, att de större företagen äro relativt väl representerade. Det framgår även därav, att antalet arbetare per företag uppgår till 4·5 mot endast 2·3 i företagsräkningen år 1931. Företagens storlek belyses närmare i efterföljande tablå, vari undersökningens resultat sammanställts med företagsräkningen 1931.

¹ Betänkande med utredning och förslag rörande produktions- och avsättningsförhållandena inom trädgårdsnäringen. Statens offentliga utredningar 1938: 5, sid. 10 o. f.

Enligt löneundersökningen 1940	Redovisade företag med nedanstående antal arbetare						51 o. över	samt- liga
	1	2—3	4—5	6—10	11—50			
Antal företag	287	424	223	184	96	2	1 216	
därav: med koll.-avtal	41	84	77	85	63	2	352	
utan >	246	340	146	99	33	—	864	
Antal arbetare	287	1 015	988	1 377	1 614	198	5 479	
därav: män	280	938	870	1 208	1 360	149	4 805	
kvinnor	7	77	118	169	254	49	674	
<i>Enligt företagsräkningen 1931</i>								
Antal företag	1 052	1 942	780	329	107	10	4 220	
Antal sysselsatta personer ¹ . .	953	4 724	3 380	2 397	1 797	1 154	14 405	

Omkring tre femtedelar av företagen hade mindre än 4 arbetare, medan i 1931 års företagsräkning nära tre fjärdedelar av företagen redovisades i denna grupp. Större företag med över 10 arbetare äro relativt sällsynta inom trädgårdsnäringsen. I löneundersökningen redovisas c:a 8 % av företagen dit mot endast 3 % i 1931 års företagsräkning. Av de olika företagsstorlekarna äro de med 6 å 10 och 11 å 50 arbetare bäst representerade i förhållande till företagsräkningen 1931 (resp. c:a 50 och 90 %), medan företag med 2—3 arbetare endast utgöra omkring en femtedel av samtliga i denna storleksgrupp. Härvid är att märka, att storleksfördelningen i företagsräkningen skett efter antalet sysselsatta personer, vari inräknas icke blott trädgårdsarbetare utan även förvaltnings- och butikspersonal samt företagsägarna själva.

Uppgifter om trädgårdsarealens storlek ha lämnats av samtliga företag. Av dessa hade 430 mindre trädgårdsareal än en hektar, 333 en till två hektar, 320 två till fem hektar, 91 fem till tio hektar och 42 mer än tio hektar. De största trädgårdsarealerna uppvisade företag belägna på landsbygden, vilka väl i regel torde vara kombinerade med jordbruk. Sammanlagt uppgick de redovisade företagens trädgårdsareal till 2 891 hektar, vilken enligt 1932 års jordbruksräkning skulle innebära, att endast c:a 8 % av hela trädgårdsarealen omfattas av undersökningen. Den procentuella andelen av handels-trädgårdarnas areal är emellertid betydligt större, eftersom jordbruksräkningens siffror omfatta även jordbrukarnas trädgårdar. För en jämförelse mellan växthus- och bänkgårdsarealerna har detta mindre att betyda, enär dylika anläggningar förekomma huvudsakligen i handelsträdgårdar. Den i förevarande undersökning redovisade arealen av växthus och bänkgårdar utgjorde 87 resp. 45 hektar. Därest växthus- resp. bänkgårdsarealen vore densamma som år 1932, skulle nära tre fjärdedelar av såväl växthusarealen som bänkgårdsarealen vara redovisad i undersökningen. Även om sedan 1932 en icke obetydlig ökning av såväl växthus- som bänkgårdsareal har ägt rum, varför de angivna relationstalen sannolikt måste anses för höga, tyda dock siffrorna på att en betydande del av den kommersiella trädgårdsodlingen är representerad i det föreliggande primärmaterialet.

De redovisade företagens belägenhet belyses närmare av tab. 13. Omkring hälften (46 %) voro belägna i eller i närheten av städer, 7 % i köpingar

¹ Här i medräknas även företagsägare samt förvaltnings- och butikspersonal, vilka tillsammans utgjorde 4 640 personer.

Tab. 13. Antal företag med odling under glas samt huvudgrupper av odling inom olika ortsgrepper.

	Stockholm med omnejd ¹		Göteborg med omnejd ²		Malmö med omnejd ³		Övriga städer inkl. förorter		Köp. o. män exkl. förorter till städer		Övriga landskommuner		Hela riket		Därav (i %) belägna i närhet av städer	
	antal företag	antal arbetare	antal företag	antal arbetare	antal företag	antal arbetare	antal företag	antal arbetare	antal företag	antal arbetare	antal företag	antal arbetare	antal företag	antal arbetare	antal företag	antal arbetare
Företag m. växthus	5	11	2	10	1	6	8	40	1	1	14	169	31	237	51.6	28.8
» » banker	14	77	2	12	1	2	30	124	3	8	44	141	94	364	50.0	59.1
» » växthus o. banker	108	593	25	198	29	277	272	1 106	75	257	463	1 773	972	4 204	44.7	51.7
» utan växthus o. banker	13	58	2	10	13	82	98	184	6	24	36	144	98	502	57.1	66.5
Ej angiven	4	44	—	—	—	—	7	40	—	—	10	88	21	172	52.4	48.8
Samtliga	144	783	31	230	44	367	345	1 494	85	290	567	2 315	1 216	5 479	48.4	52.5
därav i % redovisade 1939	70.8	76.0	87.1	113.0	93.2	93.7	69.3	72.7	61.2	79.0	67.5	75.8	69.4	77.9		
Köksväxtodling	23	141	7	43	8	51	55	179	3	8	100	344	201	766	48.8	54.0
Blomsterodling	18	133	2	7	5	106	48	216	9	60	19	135	101	657	72.3	70.3
Fruktodling	4	12	1	9	1	1	5	20	5	14	30	144	46	200	23.9	21.0
Plantskolerörelse	5	125	3	61	2	27	22	202	1	6	27	190	60	611	53.3	67.9
Anläggningsarbete	11	77	1	7	12	63	12	94	2	11	1	2	39	254	92.3	94.9
Köksväxt o. blomsterodling	40	139	11	70	7	61	125	428	45	127	180	558	408	1 383	44.9	50.5
Köksväxt o. fruktodling	8	34	—	—	1	4	7	21	—	—	45	186	61	245	26.2	24.1
Allsidig trädgårdsörelse	23	98	4	30	4	27	55	263	13	48	186	614	235	1 080	36.6	38.7
Ej angiven	7	24	2	3	4	27	16	71	7	16	29	142	65	283	44.6	44.2
Företag med kollektivavtal	75	537	17	195	33	323	119	749	9	65	99	684	352	2 553	69.3	70.6
» utan »	69	246	14	35	11	44	226	745	76	225	468	1 631	864	2 926	37.0	36.6

¹ Till Stockholm med omnejd räknas Sundbyberg, Djursholm, Lidköping, Hässelby villastad, Saltajöbaden samt landskommunerna Solna, Danderyd, Täby, Sollentuna, Järfälla, Spånga, Nacka, Huddinge, Österhaninge, Ed, Färentuna, Sånge, Skå, Munsö, Ekerö, Salem, Turinge, Botkyrka, Tyresö, Tunstala, Vallentuna och Österåker.

² Till Göteborg med omnejd räknas Mölndal samt landskommunerna Hisinge, Björklanda, Torslanda, Västra Frölunda, Partille, Säve, Backa, Askim och Råda.

³ Till Malmö med omnejd räknas landskommunerna Lomma, Bunkeflo, Burlöv, Lockarp, Tottarp och Oxie.

och municipalsamhällen och resten (47 0/0) i övriga landskommuner. Koncentrationen kring större städer och befolkningscentra var betydande; c:a en femtedel av trädgårdsföretagen — sysselsättande en fjärdedel av samtliga arbetare — låg i de tre största städernas omnejder.

I tab. 13 redovisas trädgårdsföretagen även fördelade efter huvudslag av odling. Härvid har i första hand urskilts odlare med enbart köksväxt- eller blomsterodling, vidare sådana med enbart eller huvudsakligen fruktodling, plantskolerörelse eller anläggningsarbeten. I en del företag voro dessa huvudslag av odling kombinerade i sådana proportioner, att de ej kunnat föras till den ena eller andra av ovannämnda grupper utan inordnats under självständiga grupper, nämligen kombinerad köksväxt- och blomsterodling, köksväxt- och fruktodling samt »allsidig trädgårdsrörelse».

Det övervägande antalet företag odlade köksväxter och blommor, medan blott 4 0/0 bedrev enbart fruktodling. Företag med anläggningsarbete och plantskolerörelse voro även relativt fåtaliga men i gengäld förhållandevis stora. Som framgår av tabellen, äro de ej specialiserade formerna av trädgårdsodlingen de vanligast förekommande.

Kollektivavtal uppgives ha tillämpats vid 352 eller 29 0/0 av de redovisade företagen. Liksom inom jordbruket förekom kollektivavtal företrädesvis vid större företag. Sin största utbredning hade avtalen i östra och södra Sverige, där de avtalsbundna företagen framför allt voro koncentrerade kring de större städerna.

Av de redovisade 5 479 arbetarna voro 4 805 män och 674 kvinnor. Mer än halva antalet arbetare kommo på städerna, varav nära hälften i de tre största städernas omnejder. Kollektivavtal reglerade arbets- och löneförhållandena för 46.3 0/0 av männen och 48.5 0/0 av kvinnorna.

Liksom för lantarbetare fast i mindre utsträckning utgick lönen för trädgårdsarbetare ofta i form av naturaförmåner. Fördelningen på löneformer och yrkesgrupper framgår av följande tablå:

	Redovisade arbetare									
	Med		därav med					Utan		därav
	nat.- förm.	kost o. logi	endast bostad	endast kost	andra för- nödenheter	bostad o. andra förnö- denheter	nat.- förm.	Samt- liga	med koll.- avt.	utan koll.- avt.
Manliga arbetare	1 531	1 018	217	163	57	76	3 274	4 805	2 226	2 579
Trädgårdsmästare . . .	152	75	34	4	9	30	130	282	128	154
Förmän	86	30	39	—	6	11	88	174	85	89
Yrkesarbetare	467	311	82	44	11	19	1 263	1 730	930	800
Grovarbetare	133	65	5	43	12	8	681	614	407	407
Elever	571	466	32	60	13	—	770	1 341	470	871
Specialarbetare	86	48	19	6	6	7	145	231	131	100
Övriga arbetare	36	23	6	6	—	1	197	233	75	158
Kvinnliga arbetare	90	52	10	24	3	1	584	674	327	347

För nära en tredjedel av de manliga trädgårdsarbetarna utgick lönen till en del in natura. Den vanligaste formen för naturaförmåner var kost och logi, men även enbart kost eller fritt upplåten bostad förekom i viss utsträckning.

Av yrkesgrupperna voro yrkeskunniga trädgårdsarbetare de talrikaste.

Tab. 14. Redovisade trädgårdsarbetare fördelade efter ålder.

	Antal redovisade arb.	Därav i åldern											65 år o. där-över	ej an-given ålder	
		under 16år	16—17år	18—19år	20 år	21 år	22—29år	30—39år	40—49år	50—59år	60—64år				
<i>Manliga arbetare.</i>															
Köksväxtodling	647	54	56	62	59	23	172	100	40	28	23	8	22		
Blomsterodling	557	24	36	33	34	24	149	126	51	29	18	8	25		
Fruktodling	164	7	14	13	5	6	47	30	14	12	5	9	2		
Plantskolerörelse	544	32	36	31	23	7	155	127	58	41	19	10	5		
Anläggningsarbete	249	2	4	4	5	3	71	89	38	19	7	4	3		
Köksväxt- o. blomsterodling	1 240	122	118	160	88	49	330	183	60	49	23	19	39		
Köksväxt- o. fruktodling	199	24	22	24	8	4	45	23	16	11	6	7	9		
Allsidig trädgårdsrörelse	944	102	104	103	61	32	194	159	64	47	27	25	26		
Ej angiven	261	13	18	31	10	5	75	44	28	11	8	5	13		
Trädgårdsmästare { m. k.	128	—	—	—	—	—	21	51	31	13	8	3	1		
{ u. k.	154	—	—	—	1	—	17	66	37	24	3	3	3		
Förmän { m. k.	85	—	—	—	—	—	16	52	11	3	1	—	2		
{ u. k.	89	—	—	—	—	—	23	42	13	6	—	—	5		
Yrkesarbetare { m. k.	930	—	1	1	2	48	401	262	86	46	28	22	33		
{ u. k.	800	—	1	1	13	40	387	170	73	47	21	16	31		
Grovarbetare { m. k.	407	35	25	27	18	11	98	67	36	33	24	13	20		
{ u. k.	407	60	37	32	17	9	61	71	31	33	27	24	5		
Elever { m. k.	470	42	92	126	98	12	81	10	—	2	—	—	7		
{ u. k.	871	157	215	247	129	28	67	9	—	—	—	—	19		
Specialarbetare { m. k.	131	—	—	3	2	2	26	37	23	18	12	4	4		
{ u. k.	100	2	2	5	6	1	23	23	16	7	5	6	4		
Övriga arbetare { m. k.	75	15	10	6	2	—	6	14	7	10	3	—	2		
{ u. k.	158	69	25	13	5	2	11	7	5	5	4	4	8		
Samtliga { m. k.	4 805	380	408	461	296	153	1 238	881	369	247	136	95	144		
{ u. k.	2 246	92	128	163	122	73	649	493	194	125	76	42	69		
	2 579	288	280	298	171	80	589	388	175	122	60	53	75		
<i>Kvinnliga arbetare.</i>															
	674	58	61	44	40	27	147	125	85	39	14	5	29		

Att märka är, att antalet elever var större än antalet grovarbetare. Trädgårdsmästarna uppgingo till 282 och utgjorde 5·9 % av de manliga arbetarna och vidare redovisades 174 (3·6 %) förmän och 231 (4·8 %) specialarbetare.

Av betydelse för den bild av trädgårdsarbetarnas löneförhållanden, som föreliggande material lämnar, är även deras fördelning efter ålder. I tab. 14 meddelas fördelningen på olika ålders- och yrkesgrupper bland manliga och kvinnliga arbetare. Något över en tredjedel av de manliga arbetarna voro under 22 år, d. v. s. den åldersgräns, som är stipulerad i kollektivavtalet för utlärda trädgårdsarbetare, en fjärdedel voro i åldern 22—30 år och lika många i åldern mellan 30 och 50 år, medan omkring en tiondel voro över 50 år. De minderåriga arbetarna voro särskilt starkt representerade inom de kombinerade företagsformerna köksväxt- och blomsterodling, köksväxt- och fruktodling samt »allsidig trädgårdsrörelse».

Bland trädgårdsmästare och förmän förekommo helt naturligt mycket få under 30 år, medan 41 % resp. 54 % voro i åldern 30 till 40 år. Av yrkesarbetarna voro 6 % under 22 år, 46 % över 22 men under 30 år, 25 % i åldern 30 till 40 år och 10 % över 50 år. Bland eleverna voro det övervägande antalet (85 %) under 22 år. Av grovarbetarna åter voro 33 % under 22 år, medan 20 % voro i åldern 22 till 30 år, 17 % mellan 30 och 40 år samt 19 %

över 50 år. — Av de kvinnliga arbetarna voro 34 % under 22 år och drygt hälften i åldern 22 till 50 år.

I vad mån de redovisade arbetarnas åldersfördelning kan anses representativ, framgår av nedanstående sammanställning med folkräkningssiffrorna för 1930.

	Antal manliga arbetare	under 20	därav (i %) i nedanstående ålder (år)						65 och över
			20—29	30—39	40—49	50—59	60—64		
Enligt folkräkningen 1930 ¹ . . .	13 720	26.0	46.1	11.8	5.2	4.7	2.3	3.9	
, löneundersökn. 1939 . . .	3 874	24.2	39.3	21.1	7.0	4.5	2.1	1.8	
, 1940 . . .	4 805	26.8	36.1	18.9	7.9	5.3	2.9	2.1	

För de manliga trädgårdsarbetarna överensstämmer åldersfördelningen ganska väl med den, som 1930 års folkräkning utvisar. Emellertid framträder en tydlig överrepresentation i åldrarna 30—50 år, medan de lägre åldersklasserna synas vara underrepresenterade, vilket sannolikt torde bero på att de i undersökningen ingående trädgårdsföretagen så gott som samtliga äro handelsträdgårdar, vilka ha behov av en mera yrkeskunnig och därmed något äldre personal än trädgårdsodlingen i övrigt. I förhållande till föregående år har sannolikt på grund av militärinkallelser inträtt en relativ minskning av antalet arbetare i åldern 20—40 år.

Tab. 15. Redovisade trädgårdsarbetare fördelade efter antalet utgjorda dagsverken under år 1940.

	Antal redovisade arbetare	Därav med följande antal dagsverken under året							Arbetare, som under året utgjort minst 250 dagsverken		
		under 50	50—99	100—149	150—199	200—249	250—299	300—349	350 o. över	Antal	%
<i>Manliga arbet. fyllda 18 år.</i>											
Trädgårdsmästare	282	13	16	17	19	32	56	117	12	185	65.6
Förmän	174	2	5	15	21	19	35	77	—	112	64.4
Yrkesarbetare	1 728	209	301	237	257	239	240	238	7	485	28.1
Grovarbetare	657	206	145	109	68	47	53	28	1	82	12.5
Elever	835	77	115	106	107	135	167	124	4	295	35.3
Specialarbetare	227	27	22	19	28	22	47	62	—	109	48.0
Övriga arbetare	114	30	25	15	13	9	8	12	2	22	19.3
Samtliga	4 017	564	629	518	513	503	606	658	26	1 290	32.1
<i>Därav:</i>											
Köksväxtodling	537	80	80	68	81	62	77	85	4	166	30.9
Blomsterodling	497	56	78	68	57	65	75	98	—	173	34.8
Fruktodling	143	13	11	22	18	11	42	21	5	68	47.6
Plantakolerörelse	476	88	80	56	65	70	68	48	1	117	24.6
Anläggningsarbete	243	92	58	39	30	9	9	6	—	15	6.2
Köksväxt- o. blomsterodl.	1 000	118	151	131	124	138	138	193	7	338	33.8
Köksväxt- o. fruktodling	153	19	27	23	15	18	27	24	—	51	33.3
Alltidig trädgårdsörelse	738	72	108	82	89	96	143	140	8	291	39.4
Ej angiven specialitet	230	26	36	29	34	34	27	43	1	71	30.9
<i>Minderåriga manliga arb.</i>	788	134	145	111	132	100	88	76	2	166	21.1
<i>Kvinnliga arbet. fyllda 18 år</i>	555	169	141	100	59	37	33	16	—	49	8.8
<i>Minderåriga kvinnliga arbet.</i>	119	33	32	23	17	6	3	5	—	8	6.7

¹ I 1930 års folkräkningssiffror ingå även mejeriarbetare, vilket dock icke i högre grad torde påverka åldersfördelningen.

Tab. 16. Redovisade trädgårdsarbetare fördelade efter antalet arbetstimmar under år 1940.

	Antal arbet. med uppgift om utgjorda arbetstimmar	Därav med nedanstående antal arbetstimmar under året							Genomsnittligt antal arbetstimmar under året	Arbetare, som under året redovisat övertidsarbete			
		in till 1 000	1 000—1 499	1 500—1 999	2 000—2 199	2 200—2 399	2 400—2 599	2 600—2 799		2 800 o. öfver	antal	i % av samtliga	genomsnittligt antal övertidstimmar under året
Vuxna män.													
<i>Ortsgrupper.</i>													
Stockholm m. omnejd	542	223	92	99	34	15	65	13	1	1 299	233	43.0	84.8
Göteborg » »	162	37	34	28	11	26	21	5	1	1 614	94	58.0	77.2
Malmö » »	147	75	15	24	5	13	11	3	1	1 177	34	23.1	45.4
Övr. städer m. förorter	782	300	144	117	35	75	92	15	4	1 341	218	27.9	86.3
Köpingar o. m. en.	102	35	20	10	6	10	13	3	5	1 464	9	8.8	.
Övriga landskommuner	889	299	152	138	52	91	126	28	3	1 440	226	25.4	72.2
Hela riket	2 624	969	457	416	143	230	328	67	14	1 878	814	31.0	79.2
<i>Odlingsslag.</i>													
Köksväxtodling . . .	316	138	61	48	22	20	25	7	—	1 237	81	25.6	47.2
Blomsterodling . . .	352	120	56	59	13	26	66	11	1	1 472	178	50.6	100.6
Fruktodling	78	23	14	7	8	11	14	1	—	1 522	8	10.3	.
Plantskolerörelse . .	426	163	73	87	17	46	33	7	—	1 309	202	47.4	61.2
Anläggningsarbete .	159	99	37	15	4	2	2	—	—	832	15	9.4	56.7
Köksväxt- o. blomsterodling	587	196	104	89	35	47	93	15	8	1 469	155	26.4	95.0
Köksväxt- o. fruktodl.	100	37	16	11	8	11	14	3	—	1 435	24	24.0	68.1
Allsidig trädg.-rörelse	459	149	65	73	31	56	62	19	4	1 493	119	25.9	81.3
Ej angiven	147	49	31	27	5	11	19	4	1	1 410	32	21.8	90.7
<i>Yrkesgrupper.</i>													
Trädgårdsmästare . .	152	24	22	19	8	18	43	12	6	1 890	30	19.7	104.5
Förmän	83	6	13	13	5	9	32	4	1	1 979	21	25.3	93.7
Yrkesarbetare	1 162	402	220	215	65	86	141	30	3	1 403	444	38.2	80.8
Grovarbetare	478	289	80	50	15	30	12	2	—	924	81	16.9	34.3
Elever	542	169	88	95	42	58	73	13	4	1 424	179	33.0	90.0
Specialarbetare	147	46	20	19	7	26	23	6	—	1 538	51	34.7	82.1
Övriga arbetare	60	33	14	5	1	3	4	—	—	952	8	13.3	.
Minderåriga män .	482	219	92	76	20	35	34	5	1	1 185	74	15.4	51.9
Vuxna kvinnor .	405	281	66	35	8	6	8	1	—	798	50	12.3	63.8
Minderåriga kvinnor	76	51	15	6	—	1	3	—	—	811	5	6.6	.

Arbetstiden under år 1940. Lantarbetstidslagen äger tillämpning å trädgårdsskötsel, som bedrivs som självständigt företag och sysselsätter minst 1 arbetare. Den lagstadgade arbetstiden för trädgårdsarbetare utgör högst 10 timmar per dygn och 48 timmar per vecka, men arbetsgivaren har rätt att uttaga 53 timmar per vecka under tiden april—september, om arbetstiden under januari, februari, november och december inskränkes till 42 timmar samt under mars och oktober till 45 timmar i veckan.

Trädgårdsarbetet är i stor utsträckning säsongbetonat, såsom framgår av tab. 15, som meddelar fördelningen av arbetarna efter antalet utgjorda dagsverken per år.

Som synes, voro grovårbetarna mera sällan årsarbetare och även bland yrkesarbetarna och eleverna voro flertalet anställda blott under en del av året. Trädgårdsmästare och förmän voro däremot i regel årsarbetare. Bland de olika företagsspecialiteterna var helårsanställning vanligast inom fruktodling, medan så gott som samtliga anläggningsarbetare voro säsonganställda.

Arbetstiden inom trädgårdsodlingen belyses även av tab. 16, som lämnar en översikt över fördelningen efter antalet arbetstimmar samt genomsnittliga antalet arbetstimmar och övertidstimmar.

Arbetstiden under året understeg 1 000 timmar för 37 % av de vuxna manliga och 69 % av de kvinnliga arbetarna, medan 30 % resp. 6 % utgjort mera än 2 000 timmar. Det genomsnittliga antalet arbetstimmar utgjorde för vuxna män 1 378 och för minderåriga 1 185 samt för vuxna kvinnor 798 och för minderåriga 811. I förhållande till år 1939 innebär detta, att det genomsnittliga antalet arbetstimmar nedgått med 16 % för vuxna och 5 % för minderåriga manliga arbetare samt 16 % för kvinnor fyllda 18 år.

Övertidsarbete — i regel i form av vakttjänstgöring — förekom i icke obetydlig utsträckning inom trädgårdsodlingen, även om en avsevärd minskning inträtt sedan år 1939. En tredjedel av de vuxna manliga arbetarna har haft övertidsarbete i någon form och i medeltal utgjort 79 övertidstimmar under året. För närmare detaljer rörande arbetstiden hänvisas till tabellen (jfr även tab. 5 sid. 19).

Löneförhållandena år 1940. En sammanfattning av löneuppgifterna rörande inom trädgårdsverksamheten sysselsatta arbetare lämnas i tab. 17, vari meddelas genomsnittliga löneinkomster (kontant och naturaförmåner) inom olika yrkesgrupper per timme, dag och år under 1940, varvid arbetare med och utan kollektivavtal särredovisas. Vid uträknande av årsförtjänsterna ha endast medtagits uppgifter för arbetare, som utgjort minst 250 arbetsdagar under året. Medellöner, som grunda sig på uppgifter för mindre än 10 arbetare, ha uteslutits. Med anledning av att anläggningsarbete beträffande lönenivån avsevärt skiljer sig från egentlig handelsträdgårdsrörelse, har i det följande löneuppgifterna för dessa två huvudkategorier i regel särredovisats.

Den genomsnittliga **t i m f ö r t j ä n s t e n** (inkl. övertidsersättning, naturaförmåner o. dyl.) uppgick för år 1940 till 0·80 kr. för samtliga i undersökningen representerade män och till 0·53 kr. för samtliga kvinnor. För vuxna manliga arbetare var timförtjänsten 0·84 kr. (exkl. anläggningsarbetare) och för minderåriga 0·42 kr., medan motsvarande timlöner för kvinnor utgjorde 0·55 kr. och 0·42 kr. Den genomsnittliga **d a g s f ö r t j ä n s t e n** under redogörelseåret uppgick till 6·50 kr. för män och 4·27 kr. för kvinnor, medan den totala årsförtjänsten var 1 965 resp. 1 327 kr. För enbart vuxna arbetare (exkl. anläggningsarbetare) var årsinkomsten 2 078 kr. och för kvinnor 1 418 kr.

Högst på löneskalan kommo trädgårdsmästare och förmän, vilkas timlöner (1·17 resp. 1·13 kr., exkl. anläggningsarbetarnas) lågo 29 resp. 24 % över

Tab. 17. Genomsnittliga löneinkomster (kontant och naturaförmåner) för trädgårdsarbetare år 1940.

	Antal redovisade arbetare			Genomsnittlig timlön (kr.)			Genomsnittlig daglön (kr.)			Genomsnittlig årslöns (kr.) ¹		
	samtliga	med minst 250 dagsverken	med uppgift om antalet utförda arbets-timmar	samtliga arbetare	därav		samtliga arbetare	därav		samtliga arbetare	därav	
					med koll.-avt.	utan koll.-avt.		med koll.-avt.	utan koll.-avt.		med koll.-avt.	utan koll.-avt.
Vuxna arbetare fylla 18 år												
<i>Män (exkl. anläggningsarb.)</i>	3 774	1 275	2 465	0·84	0·93	0·75	6·89	7·80	6·05	2 078	2 364	1 806
Trädgårdsarbetare . . .	3 442	1 144	2 260	0·84	0·92	0·75	6·88	7·80	6·05	2 076	2 378	1 806
därav: trädgårdsmästare . . .	262	182	139	1·17	1·32	1·05	9·86	11·60	8·69	2 957	3 504	2 607
förmän	170	109	82	1·13	1·25	1·02	9·26	10·44	8·11	2 742	3 087	2 378
yrkesarbetare	1 592	477	1 081	0·91	1·00	0·81	7·15	8·07	6·16	2 090	2 393	1 747
grovarbetare	588	81	420	0·74	0·79	0·67	5·88	6·38	5·29	1 603	1 748	1 380
elever	830	295	538	0·63	0·68	0·59	4·93	5·43	4·62	1 395	1 546	1 304
Specialarbetare	224	109	145	0·97	1·00	0·91	7·53	8·01	6·74	2 202	2 297	2 007
därav: snickare	26	8	21	1·22	1·31	1·13	9·12	9·48	8·64	2 332	2 732	2 007
chaufförer	53	22	35	1·10	1·12	1·00	9·04	9·48	7·89	2 724	2 732	2 007
eldare	15	11	8	1·00	1·00	1·00	8·00	7·62	7·62	2 332	2 332	2 007
hästkörare	130	68	81	0·84	0·87	0·80	6·70	7·20	6·06	1 978	2 126	1 738
Övriga arbetare	108	22	60	0·79	0·90	0·66	5·60	7·03	4·49	1 542	1 542	1 293
<i>Manliga anläggningsarb.</i>	243	15	159	1·32	1·34	1·26	11·09	11·09	11·12	2 965	2 906	2 906
därav: trädgårdsmästare . . .	20	3	13	1·45	1·43	1·43	12·14	12·04	12·04	2 965	2 906	2 906
förmän	4	3	1	1·45	1·43	1·43	12·14	12·04	12·04	2 965	2 906	2 906
yrkesarbetare	136	8	81	1·38	1·40	1·27	11·06	11·07	10·90	2 965	2 906	2 906
grovarbetare	69	1	58	1·23	1·22	1·23	10·45	10·16	10·93	2 965	2 906	2 906
elever	5	—	4	1·23	1·22	1·23	10·45	10·16	10·93	2 965	2 906	2 906
specialarbetare	3	—	2	1·23	1·22	1·23	10·45	10·16	10·93	2 965	2 906	2 906
övriga arbetare	6	—	—	1·23	1·22	1·23	10·45	10·16	10·93	2 965	2 906	2 906
<i>Kvinnor (exkl. anläggningsarb.)</i>	550	49	403	0·55	0·58	0·52	4·52	4·73	4·27	1 418	1 311	1 618
Trädgårdsarbetare	492	45	360	0·56	0·58	0·53	4·53	4·71	4·32	1 408	1 280	1 618
därav: trädgårdsmästare . . .	1	1	—	0·56	0·58	0·53	4·53	4·71	4·32	1 408	1 280	1 618
förmän	2	—	1	0·56	0·58	0·53	4·53	4·71	4·32	1 408	1 280	1 618
yrkesarbetare	171	28	121	0·57	0·58	0·56	4·79	4·65	4·96	1 456	1 315	1 644
grovarbetare	243	4	188	0·56	0·59	0·51	4·27	4·77	3·76	1 456	1 315	1 644
elever	75	12	50	0·53	0·57	0·49	4·20	4·40	3·98	1 259	1 259	1 644
Övriga arbetare	58	4	43	0·52	0·57	0·43	4·46	4·94	2·95	1 259	1 259	1 644
Minderåriga manliga arbetare (exkl. anläggningsarb.)	782	165	476	0·42	0·49	0·39	3·40	3·94	3·19	1 003	1 151	940
Minderåriga kvinnliga arbetare (exkl. anläggningsarb.)	119	8	75	0·42	0·49	0·35	3·16	3·83	2·78	1 003	1 151	940
Samtliga arbetare år 1940²												
män	4 805	1 456	3 106	0·80	0·92	0·69	6·50	7·62	5·53	1 965	2 286	1 679
kvinnor	674	57	481	0·53	0·57	0·49	4·27	4·60	3·92	1 327	1 286	1 337
Samtliga arbetare år 1939²												
män	3 374	1 675	2 596	0·78	0·85	0·67	6·18	6·91	5·30	1 968	2 163	1 718
kvinnor	395	58	292	0·50	0·51	0·49	4·08	4·19	3·98	1 240	1 272	1 192

¹ Årslönerna grundas sig på uppgifter för arbetare med minst 250 arbetsdagar under året.² Inklusive anläggningsarbetare.

genomsnittslönen för yrkeskunniga trädgårdsarbetare (0·91 kr.). Grovarbetarlönen (0·74 kr.) understeg yrkesarbetarnas genomsnittslön med omkring 19 %, medan elevernas genomsnittliga arbetsförtjänst (0·63 kr.) kom ända till 31 % under densamma. Av specialarbetarna inom trädgårdsnäringen uppnådde snickare och chaufförer löner, som något överstego de utlärdas trädgårdsarbetarnas, medan hästkörarnas lönestandard ungefärligen överensstämde med grovarbetarnas. I förhållande till de inom jordbruket redovisade trädgårdsmästarna och trädgårdsarbetarna, vilkas genomsnittliga timförtjänster uppgingo till 0·90 resp. 0·65 kr. (tab. 9), låg lönenivån inom handelsträdgårdarna betydligt högre. Jordbrukets trädgårdsarbetare, vilka till största delen torde vara grovarbetare — nära hälften voro sålunda under 21 år — erhöilo på sin höjd samma löner som handelsträdgårdarnas elever.

Tab. 17 ger vidare vid handen, att lönenivån är högre vid företag med kollektivavtal än vid företag utan dylikt avtal. Differensen är störst beträffande trädgårdsmästare, förmän och yrkesarbetare, men framträder också för grovarbetare och elever samt även i någon mån för kvinnliga arbetare och minderåriga.

Naturaförmånernas andel av totallönen per år för manliga arbetare med dylika förmåner framgår av följande tablå:

	Genomsnittlig total Årlön (kr.) för			d ä r a v					Nat.-förmånernas värde i % av total- lönen
	arbeta- re utan nat.- förm.	arbeta- re med nat.- förm.	kont- tant (kr.)	uppskattat värde (i kr.) av under året erhållna naturaförmåner bestående av					
				kost och logi	endast kost	endast bostad	bostad o. andraförmö- heter	till- hopa	
<i>Manliga arbetare fyllda 14 år (exkl. anläggn.-arb.)</i>									
Trädgårdsmästare . . .	2 879	3 002	2 431	757	.	331	459	572	19·1
Förmän	2 712	2 774	2 295	698	—	344	.	475	17·1
Yrkesarbetare	2 258	1 737	1 190	696	423	220	325	547	31·5
Grovarbetare	1 644	1 519	1 041	756	.	.	.	478	31·5
Elever	1 495	1 394	664	674	431	.	.	690	48·7
Specialarbetare	2 256	2 135	1 635	667	.	281	.	500	23·4
Övriga arbetare	1 556
Anläggningsarb.	2 965	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>Minderåriga manl. arb. (exkl. anläggn.-arb.)</i>	961	1 087	556	629	.	.	—	531	48·9

Arbetare med naturaförmåner ha med undantag för trädgårdsmästare och förmän i regel lägre totallön än helt kontantavlönade arbetare, vilka i större utsträckning äro organiserade och sysselsatta vid företag i eller intill städer och befolkningscentra. Tablån utvisar, att lönen i natura har störst betydelse för elever samt minderåriga arbetare.

Av de många faktorer, som utöva inflytande på lönenivån inom trädgårdsnäringen, har i undersökningen förutom yrke och förekomsten av kollektivavtal hänsyn tagits till företagens huvudslag av odling, storlek och geografiska belägenhet samt arbetarnas åldersfördelning.

I tab. 18 meddelas, hur medellönerna per timme och år för redovisade yrkesgrupper variera inom olika huvudslag av odling. En väsentlig löneskillnad framträder mellan anläggningsarbetare och övriga trädgårdsarbetare; för yrkesarbetare ligger timförtjänsten inom anläggningsarbete sålunda

Tab. 18. Genomsnittliga löneinkomster för trädgårdsarbetare inom olika huvudslag av odling år 1940.

	Köksväxtodling	Blomsterodling	Fruktodling	Plantskolerörelse	Anläggningsarbeten	Köksväxt- o. blomsterodling	Köksväxt- o. fruktodling	»Allsidig» trädgårdsrörelse	Ej angivnen specialitet	Samtliga		Löneindex 1939 = 100
										1940	1939	
Genomsnittlig timlön kr.												
<i>Män fyllda 18 år . .</i>	0.78	0.96	0.83	0.95	1.32	0.79	0.78	0.80	0.88	0.87	0.88	105
Trädgårdsarbetare . .	0.76	0.95	0.83	0.94	1.32	0.78	0.72	0.80	0.88	0.87	0.88	105
däruv: trädgårdsmästare		1.24	.	1.37	1.45	0.89	1.03	1.16	.	1.20	1.15	104
förmän	1.14	1.18	.	1.31	.	1.20	.	0.95	.	1.14	1.08	106
yrkesarbetare	0.79	1.04	0.79	1.04	1.38	0.86	0.76	0.86	0.98	0.95	0.91	104
grovarbetare	0.71	0.80	0.79	0.73	1.23	0.72	0.71	0.69	0.79	0.80	0.73	110
elever	0.66	0.71	.	0.63	.	0.61	0.60	0.61	0.65	0.63	0.59	107
Specialarbetare	0.97	1.06	.	1.14	.	1.01	.	0.82	.	0.97	0.92	105
Övriga arbetare	0.69	.	0.77	0.95	—	.	—	.	.	0.79	0.76	104
<i>Minderåriga män . .</i>	0.46	0.52	.	0.42	.	0.40	0.41	0.39	0.49	0.43	0.38	113
<i>Kvinnor fyllda 18 år .</i>	0.55	0.58	0.52	0.65	.	0.53	0.48	0.52	.	0.55	0.53	104
<i>Minderåriga kvinnor .</i>	0.51	0.48	.	.	—	.	.	0.32	.	0.42	0.32	131
Genomsnittlig årlön¹ kr.												
<i>Män fyllda 18 år . .</i>	1 921	2 388	2 068	2 786	2 965	1 906	1 846	1 947	2 049	2 088	2 040	102
Trädgårdsarbetare . .	1 915	2 382	2 057	2 851	2 965	1 912	1 841	1 952	2 071	2 088	2 043	102
däruv: trädgårdsmästare	3 049	3 083	2 896	3 753	.	2 851	2 603	2 766	.	2 967	2 881	103
förmän	3 033	2 965	.	2 871	.	2 822	—	2 141	.	2 752	2 702	102
yrkesarbetare	1 929	2 386	2 068	3 000	.	1 902	1 636	1 867	2 027	2 102	2 047	103
grovarbetare	1 653	1 853	1 652	.	.	1 477	.	.	.	1 604	1 579	102
elever	1 398	1 657	.	1 067	—	1 357	1 300	1 410	1 449	1 395	1 339	104
Specialarbetare	2 044	2 521	2 207	2 450	—	.	.	1 983	.	2 202	2 106	105
Övriga arbetare	—	.	—	.	.	1 542	1 748	88
<i>Minderåriga män . .</i>	1 045	1 072	.	.	.	961	.	981	.	1 004	871	115
<i>Kvinnor fyllda 18 år .</i>	.	1 545	.	.	—	1 418	1 312	108

45 % över genomsnittet. Lönenivån inom plantskolerörelse och blomsterodling skiljer sig också avsevärt från övriga odlingstyper, bland vilka köksväxt- och fruktodling kom längst ned på löneskalan.

I förhållande till föregående år har löneläget förbättrats inom alla odlingsstyper utom beträffande köksväxtodling. För yrkesarbetare variera löneförhöjningarna per timme inom olika slag av odling mellan 2 och 13 % med undantag för köksväxtodlingen, där timlönen sjunkit med 3.7 %. De motsvarande förändringarna av årsförtjänsten voro emellertid i regel mindre. För de olika yrkesgrupperna inom trädgårdsnäringsen i sin helhet ha timlönerna stigit med 4—10 % för vuxna manliga arbetare och årlönerna med

¹ Årlönerna grunda sig på uppgifter för arbetare med minst 250 arbetadagar under året.

i regel 2—5 %. Vid jämförelse med föregående år bör man emellertid komma ihåg, att det relativa antalet manliga arbetare i åldern 20 till 40 år på grund av militärinkallelserna var lägre år 1940 än 1939. Att årslönerna ökat mindre än timlönerna torde också sammanhänga med ändrade arbetsförhållanden under år 1940. Av årsarbetarna, d. v. s. arbetare med minst 250 arbetsdagar under året hade sålunda 1940 endast 53 % utgjort fler än 300 arbetsdagar mot 59 % föregående år.

En av de viktigaste orsakerna till lönedifferenserna mellan olika grupper av trädgårdsföretag torde vara, i vilket beroende de äro av närheten till större befolkningscentra för avsättning av sina produkter.

Genomsnittliga timförtjänster för arbetare fyllda 18 år	Stockholm med omnejd	Göteborg med omnejd	Malmö med omnejd	Övr. städer med förorter	Köp. o. m:en	Övriga landskommuner	Hela riket	Därav inom företag med nedanstående antal arbetare					
								1—3	4—5	6—10	11—50	51 o. över	
Män (exkl. anläggningsarb.)													
Trädgårdsmästare	1.59	.	1.03	1.20	.	1.06	1.17	0.91	1.18	1.13	1.27	.	
Förmän	1.25	.	.	1.18	.	1.02	1.13	1.00	1.14	1.16	1.16	.	—
Yrkesarbetare . . .	1.03	1.25	0.85	0.88	0.70	0.78	0.91	0.78	0.83	0.91	1.04	0.95	
Grovarbetare . . .	0.88	0.81	0.74	0.76	0.72	0.68	0.74	0.67	0.69	0.79	0.77	0.74	
Elever	0.66	0.75	0.63	0.63	0.51	0.62	0.63	0.58	0.62	0.68	0.71	0.57	
Specialarbetare . .	1.01	.	.	0.84	.	0.97	0.97	0.88	0.86	0.86	1.08	1.01	
Övriga arbetare . .	0.95	0.89	.	0.76	.	.	0.79	.	0.82	0.75	0.84	—	
Anläggningsarb.	1.61	.	1.22	1.15	.	.	1.32	1.33	1.17	1.42	1.29	—	
Kvinnor (exkl. anläggningsarb.)	0.66	.	0.52	0.53	0.44	0.54	0.55	0.54	0.51	0.53	0.59	0.56	

Det råder nämligen, som åskådliggöres av ovanstående tablå, en markant skillnad i lönehänseende mellan trädgårdsföretag i de större städernas omgivning och dylika belägna i områden med uteslutande landsbygdskaraktär. En yrkeskunnig trädgårdsarbetare kan påräkna mellan 17 och 42 % högre lön i de två största städerna än inom övriga städer och 32 à 60 % högre än inom landskommunerna.

De regionala och lokala lönedifferenserna belysas även i följande sammanställning, varvid yrkesarbetarna fördelats efter uppgifterna om antal praktikår.

	Arbetsförtjänster för yrkesarbetare (exkl. anläggningsarbetare) fyllda 22 år med uppgift om antal praktikår				Dito för yrkesarbetare (exkl. anläggningsarbetare) fyllda 22 år utan uppgift om antal praktikår	
	därav med		därav med			
	6 el. fl. års praktik	mindre än 6 års praktik	6 el. fl. års praktik	mindre än 6 års praktik	timlön, kr.	årslön, ¹ kr.
Stockholm m. omnejd . . .	1.11	2 494	0.87	2 054	0.97	2 034
Göteborg » » . . .	1.85	3 247	0.98	.	.	.
Malmö » » . . .	0.94	.	.	.	0.61	1 716
Övr. städer m. förorter . .	0.96	2 274	0.80	1 631	0.75	1 746
Köpingar o. m:en	1 671	.	.	0.65	.
Övr. landskommuner . . .	0.78	1 737	0.73	1 403	0.74	1 868
Hela riket	0.99	2 290	0.81	1 701	0.80	1 846

¹ Årslönerna grunda sig på uppgifter för arbetare med minst 250 arbetsdagar under året.

Tab. 19. Redovisade trädgårdsarbetare fördelade efter timlönens storlek år 1940.

Vuxna arbetare fyllda 18 år.	Redovisade arbetare med uppgift om antalet utgjorda arbets im.	Därav med en timlön (kontant och naturaförmåner) av kr.											
		In till 0-40	0-40-0-59	0-59-0-79	0-80-0-99	1-00-1-19	1-20-1-39	1-40-1-59	1-60-1-79	1-80 och över	Medel-lön, kr.	Median-lön, kr.	Normal lönevariation, kr.
<i>Män.</i>													
(Exkl. anläggningsarb.)													
Trädgårdsarbet. { m. k. 1	1 179	10	99	319	357	254	49	41	35	15	0 92	0 89	0 72—1 08
{ u. k. 1	0 81	59	254	390	204	104	44	9	17	—	0 75	0 72	0 57—0 91
därav:													
trädgårdsmäst. { m. k. 1	64	—	1	2	11	15	8	11	6	10	1 32	1 29	1 03—1 69
{ u. k. 1	75	—	3	11	17	27	10	3	4	—	1 05	1 05	0 86—1 19
förmän { m. k. 1	41	—	—	1	5	13	9	11	1	1	1 25	1 24	1 07—1 46
{ u. k. 1	41	—	2	5	12	14	4	1	3	—	1 02	1 03	0 86—1 18
yrkesarbetare { m. k. 1	612	1	17	97	222	196	31	18	26	4	1 00	0 97	0 83—1 13
{ u. k. 1	469	9	82	160	125	53	26	4	10	—	0 81	0 78	0 63—0 96
grovarbetare { m. k. 1	229	2	15	109	81	19	1	1	1	—	0 79	0 78	0 67—0 91
{ u. k. 1	191	11	48	100	20	10	1	1	—	—	0 67	0 67	0 55—0 77
elever { m. k. 1	233	7	66	110	38	11	—	—	1	—	0 68	0 68	0 56—0 79
{ u. k. 1	305	39	119	114	30	—	—	3	—	—	0 59	0 59	0 46—0 73
Specialarbetare { m. k. 1	87	1	4	16	28	20	10	5	—	3	1 00	0 96	0 81—1 17
{ u. k. 1	58	1	5	20	8	13	8	2	—	1	0 91	0 89	0 69—1 16
därav:													
snickare { m. k. 1	10	—	1	—	1	1	3	3	—	1	1 31	1 37	1 16—1 55
{ u. k. 1	11	—	1	1	1	2	5	—	—	1	1 13	1 24	1 00—1 36
chaufförer { m. k. 1	27	—	—	2	9	9	4	1	—	2	1 12	1 07	0 91—1 25
{ u. k. 1	8	—	—	2	1	3	1	1	—	—	—	—	—
eldare { m. k. 1	5	—	—	1	2	1	1	—	—	—	—	—	—
{ u. k. 1	3	—	—	—	—	2	—	1	—	—	—	—	—
hästkörare { m. k. 1	45	1	3	13	16	9	2	1	—	—	0 87	0 88	0 72—1 03
{ u. k. 1	36	1	4	17	6	6	2	—	—	—	0 80	0 76	0 65—0 99
Övriga arbetare { m. k. 1	33	1	1	7	18	4	—	2	—	—	0 90	0 89	0 79—0 98
{ u. k. 1	27	3	6	9	8	1	—	—	—	—	0 66	0 71	0 53—0 88
Samtliga { m. k. 1	1 299	12	104	342	403	278	59	48	35	18	0 93	0 90	0 72—1 08
{ u. k. 1	1 166	63	265	419	220	118	52	11	17	1	0 75	0 72	0 57—0 92
tillh. 1	2 465	75	369	761	623	396	111	59	52	19	0 84	0 81	0 65—1 01
Anläggningsarb. { m. k. 1	120	—	—	1	13	22	38	24	17	5	1 34	1 33	1 15—1 54
{ u. k. 1	39	—	—	1	—	5	27	5	1	—	1 26	1 30	1 23—1 38
tillh. 1	159	—	—	2	13	27	65	29	18	5	1 32	1 32	1 19—1 49
<i>Kvinnor.</i>													
(Exkl. anläggningsarb.)													
Trädgårdsarbet. { m. k. 1	195	3	120	44	28	—	—	—	—	—	0 58	0 56	0 48—0 71
{ u. k. 1	165	22	101	31	7	4	—	—	—	—	0 53	0 52	0 44—0 61
därav:													
förmän { m. k. 1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
{ u. k. 1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
yrkesarbetare { m. k. 1	63	—	38	21	4	—	—	—	—	—	0 58	0 57	0 48—0 70
{ u. k. 1	58	4	36	11	5	2	—	—	—	—	0 56	0 54	0 46—0 68
grovarbetare { m. k. 1	108	1	70	14	23	—	—	—	—	—	0 59	0 55	0 48—0 75
{ u. k. 1	80	6	58	14	—	2	—	—	—	—	0 51	0 52	0 45—0 59
elever { m. k. 1	24	2	12	9	1	—	—	—	—	—	0 57	0 58	0 47—0 71
{ u. k. 1	26	12	7	5	2	—	—	—	—	—	0 49	0 44	0 31—0 65
Övriga arbetare { m. k. 1	28	—	17	11	—	—	—	—	—	—	0 57	0 57	0 49—0 69
{ u. k. 1	15	6	8	1	—	—	—	—	—	—	0 43	0 45	0 33—0 55
Samtliga { m. k. 1	223	3	137	55	28	—	—	—	—	—	0 58	0 56	0 48—0 70
{ u. k. 1	180	28	109	32	7	4	—	—	—	—	0 52	0 51	0 48—0 60
tillh. 1	403	31	246	87	35	4	—	—	—	—	0 55	0 54	0 46—0 66
<i>Minderåriga arbetare.</i>													
(Exkl. anläggningsarb.)													
Manliga { m. k. 1	150	42	80	19	6	2	—	1	—	—	0 49	0 48	0 38—0 58
{ u. k. 1	326	177	126	21	2	—	—	—	—	—	0 39	0 38	0 28—0 51
tillh. 1	476	219	206	40	8	2	—	1	—	—	0 42	0 42	0 30—0 53
Kvinnliga { m. k. 1	40	16	13	5	5	1	—	—	—	—	0 49	0 47	0 33—0 67
{ u. k. 1	35	23	9	3	—	—	—	—	—	—	0 35	0 35	0 27—0 49
tillh. 1	75	39	22	8	5	1	—	—	—	—	0 42	0 49	0 29—0 56

1 m. k. = med kollektivavtal, u. k. = utan kollektivavtal.

Mellan fullt yrkeskunniga arbetare med minst 6 års praktik i yrket och övriga yrkesarbetare föreligger på många orter nästan lika stor löneskillnad, som i det föregående i genomsnitt redovisats mellan samtliga yrkesarbetare och rena grovarbetare.

Av tabblån å sid. 54 finner man vidare, att det råder ett klart samband mellan lönenivån och företagens storlek. För t. ex. yrkesarbetare stiger den genomsnittliga timlönen från 0.78 kr. inom den minsta företagsgruppen till 1.04 kr. i företag med 11—50 arbetare. För de största handelsträdgårdarna med fler än 50 arbetare ligger emellertid lönenivån något lägre, vilket sannolikt förklaras av dessa företags större beroende av utlandsmarknaden.

En annan faktor av betydelse för lönebildning är arbetarnas ålder. I följande tabblån meddelas genomsnittslöner för arbetare i olika åldersklasser.

		Genomsnittlig timlön (i kr.) för arbetare i åldern											
		under 16 år	16— 17 år	18— 19 år	20 år	21 år	22— 23 år	30— 39 år	40— 49 år	50— 59 år	60— 64 år	65 år o. över	ej an- given ålder
<i>Manliga arbetare exkl. anläggningsarb.</i>													
Trädgårdsm.	m. k.	—	—	—	—	—	1.10	1.38	1.42
	u. k.	—	—	—	—	—	0.89	1.06	1.17	.	—	.	.
Förmän	m. k.	—	—	—	—	—	.	1.24	.	.	—	—	—
	u. k.	—	—	—	—	—	.	1.01	1.15	.	—	—	—
Yrkesarbetare	m. k.	—	.	.	.	0.86	0.94	1.05	1.15	1.12	1.16	0.80	.
	u. k.	—	.	.	.	0.75	0.76	0.90	0.88	0.84	0.88	0.75	0.74
Grovarbetare	m. k.	0.45	0.48	0.74	0.82	0.82	0.77	0.83	0.90	0.84	0.74	0.61	.
	u. k.	0.36	0.44	0.61	0.59	.	0.69	0.65	0.74	0.73	0.69	0.61	.
Elever	m. k.	0.42	0.56	0.68	0.76	.	0.62	.	—	—	—	—	.
	u. k.	0.34	0.46	0.55	0.65	0.60	0.67	.	—	—	—	—	.
Specialarb.	m. k.	—	—	.	.	.	0.94	1.06	1.26	0.96	.	.	.
	u. k.	—	0.88	0.87	—
Övriga arb.	m. k.	0.39	.	.	.	—	0.99	—	.
	u. k.	0.31	0.40
Samtliga	m. k.	0.42	0.54	0.69	0.77	0.82	0.88	1.05	1.17	1.00	0.99	0.77	0.78
	u. k.	0.34	0.45	0.56	0.64	0.69	0.75	0.88	0.92	0.83	0.81	0.70	0.65
	tillh.	0.36	0.48	0.61	0.70	0.76	0.82	0.98	1.04	0.92	0.91	0.73	0.70
Anläggningsarb.	m. k.	1.33	1.40	1.84	.	.	.	—
	u. k.	—	.	.	.	—	1.26	—	—
	tillh.	1.31	1.38	1.82	1.48	.	.	—
Kvinnliga arbe- tare exkl. an- läggningsarb.	m. k.	0.43	0.56	0.68	0.63	.	0.58	0.59	0.58	0.50	.	.	.
	u. k.	0.32	0.39	0.41	0.50	0.53	0.53	0.55	0.55	0.48	.	.	.
	tillh.	0.37	0.48	0.53	0.56	0.55	0.56	0.57	0.56	0.49	.	.	0.53

Inom respektive yrkesgrupper tar sig sambandet mellan lön och ålder uttryck i en mer eller mindre stark successiv stegring av genomsnittslönen upp till omkring 40—50 år, varefter löneminskning inträder. Av eleverna ha de äldre betydligt högre lön än de yngre men dock i regel lägre än motsvarande åldersklasser bland grov- och yrkesarbetare.

Vid sidan av ovan anförda genomsnittssiffror är fördelningen efter lörens storlek av särskilt intresse. Denna belyses i tab. 19, som utvisar arbetarnas fördelning efter yrke i olika timlönegrupper, varvid arbetare med och utan kollektivavtal särredovisas.

De individuella timlönerna förete en stark spridning. En koncentration omkring vissa lönegrupper kan dock tydligt iakttagas. Av yrkesarbetare

med kollektivavtal hade 3 % timlöner understigande 60 öre, 16 % mellan 60 och 80 öre, 36 % mellan 80 öre och 1 krona, 32 % mellan 1:00 och 1:20 kr. samt 13 % löner överstigande 1:20 kr. i timmen. Motsvarande fördelning för ej avtalsbundna yrkesarbetare utgjorde 19, 34, 27, 11 och 9 %. För kvinnor framträder en mera utpräglad koncentration, i det att $\frac{2}{3}$ av samtliga hade timlöner mellan 40 och 60 öre.

Årslönerna uppvisa en ännu kraftigare spridning, som framgår av nedanstående tablå. Av vuxna yrkesarbetare med kollektivavtal hade sålunda 7.7 % mindre än 1 500 kr. i årsförtjänst, 25.7 % mellan 1 500 och 2 100 kr., 24.1 % mellan 2 100 och 2 500 kr., 23.0 % mellan 2 500 och 2 900 kr. samt 19.5 % en årslön av 2 900 kr. och däröver. Motsvarande fördelning för yrkesarbetare utan kollektivavtal var 32.6, 43.3, 15.6, 5.8 och 2.7 %. De större individuella variationerna för årslönerna än för timlönerna torde sammanhånga med att antalet utgjorda arbetsdagar utöver minimiantalet (250) visade en ganska avsevärd spridning (se tab. 15).

Vuxna manliga arbetare fyllda 18 år (Exkl. anläggningsarb.)	Redo- visa- de arbet. med minst 250 dagsv.	Däruv med en årslön (kontant och naturaförmåner) av, kr.											Med- del- lön per år, kr.	Med- an- lön per år, kr.	Normal lönevariation kr.	
		Inthll 1 500														
		1 500—1 699	1 700—1 899	1 900—2 099	2 100—2 299	2 300—2 499	2 500—2 699	2 700—2 899	2 900—3 099	3 100 o. öfver						
Trädgårdsarbet.	{ m. k. ¹	540	83	52	52	50	51	47	48	35	23	99	2 378	2 231	1 701—2 830	
	{ u. k.	604	229	79	60	53	42	34	31	28	20	28	1 806	1 686	1 292—2 256	
däruv:																
trädgårdsmäst.	{ m. k.	71	1	2	1	2	1	10	7	4	4	39	3 504	3 121	2 529—3 213	
	{ u. k.	111	5	4	4	6	15	9	18	18	12	20	2 607	2 644	2 220—2 983	
förmän	{ m. k.	56	—	1	1	—	—	2	6	8	7	3	28	3 087	3 104	2 608—3 206
	{ u. k.	53	3	—	7	10	6	7	3	7	4	6	2 378	2 329	1 970—2 829	
yrkesarbetare .	{ m. k.	253	20	18	16	33	40	22	33	23	16	32	2 393	2 309	1 958—2 774	
	{ u. k.	224	73	41	26	30	19	16	10	3	4	2	1 747	1 693	1 399—2 092	
grovarbetare .	{ m. k.	49	7	12	17	8	4	1	—	—	—	—	1 748	1 771	1 592—1 938	
	{ u. k.	32	18	6	5	2	1	—	—	—	—	—	1 380	1 425	1 072—1 732	
elever	{ m. k.	111	55	19	17	7	4	8	—	1	—	—	1 546	1 511	1 226—1 818	
	{ u. k.	184	130	28	18	5	1	2	—	—	—	—	1 304	1 287	1 049—1 563	
Specialarbetare	{ m. k.	73	2	2	9	15	13	14	3	6	3	6	2 297	2 238	1 973—2 533	
	{ u. k.	36	9	7	3	5	1	—	—	5	3	3	2 007	1 867	1 509—2 812	
Övriga arbetare	{ m. k.	8	1	—	2	1	3	—	—	1	—	—	—	—	—	
	{ u. k.	14	10	—	2	—	1	1	—	—	—	—	1 293	1 250	820—1 830	
Samtliga	{ m. k.	621	86	54	63	66	67	61	51	42	26	105	2 364	2 225	1 749—2 788	
	{ u. k.	654	248	86	65	58	44	35	31	33	23	31	1 806	1 685	1 294—2 256	
	tillh.	1 275	334	140	128	124	111	96	82	75	49	136	2 078	1 958	1 474—2 559	

Enligt uppgift skulle löneförhållandena för ungefär 3 000 handelsträdgårdsarbetare, anställda hos omkring 500 arbetsgivare, vara reglerade genom kollektivavtal mellan å ena sidan dels svenska trädgårdsarbetsgivareföreningen, dels allmänna arbetsgivareföreningen (i Malmö, Landskrona och Ystad) samt å andra sidan svenska lantarbetareförbundet.² I riksavtalet indelas de egentliga

¹ m. k. = med kollektivavtal, u. k. = utan kollektivavtal.

² För arbetare hos trädgårdsanläggare gälla särskilda avtal.

trädgårdsarbetarna i 5 åldersgrupper, varvid grupp 1 omfattar utlärd trädgårdsarbetare, som fyllt 22 år och ha minst 6 års praktik i yrket, grupp 2 arbetare, som fyllt 21 år och ha minst 4 års praktik, samt grupp 3, 4 och 5 arbetare, som fyllt resp. 20, 18 och 16 år. Vidare indelas landet i lönehänseende i tre områden, nämligen Stockholms- och Göteborgstrakten, Norrland samt landet i övrigt. Även för grovarbetare, sysselsatta med grävnings-, hacknings-, rensnings- samt frukt- och bärplockningsarbeten o. dyl. samt för kvinnor är lönen graderad efter dessa grupper. I efterföljande tablå lämnas en översikt av de i riksavtalen för åren 1939 till 1941 fastställda lönesatserna inom olika delar av landet.

Lön i öre per timme för	Stockholms och Göteborgs om-givningar			Övriga områden i södra och mellersta Sverige			Norrland		
	1939	1940	1941	1939	1940	1941	1939	1940	1941
utlärd trädgårdsarbetare fyllda 22 år	98	102	105	89	92	95	93	95	98
grovarbetare fyllda 18 år	77	84	88	70	74	78	74	76	80
kvinnor fyllda 18 år	56	60	62	46	50	52	50	52	54

Från 1 februari 1940 genomfördes en löneförhöjning, som i Stockholm och Göteborg uppgick till 4 % för utlärd trädgårdsarbetare, 9 % för grovarbetare och 7 % för kvinnor. För Norrland stannade motsvarande relations-tal vid 2, 3 och 4 %, medan för landet i övrigt lönestegringen utgjorde 3, 6 resp. 9 %. Genom 1941 års avtal ha ytterligare löneförbättringar uppnåtts. Utöver grundlönerna äro arbetarna även berättigade till rörligt tillägg enligt det s. k. ramavtalet.

C. Skogsarbetare.

I mellersta och norra Sverige, å sydsvenska höglandet m. fl. landsdelar, där skogsbruket är en huvudnäring, sker för vissa arbetarkategorier en regel-mässig växling i sysselsättning under olika årstider mellan jordbruk och skogshantering. Det är därför av intresse att såsom komplement till löneupp-gifterna för den mera tillfälliga arbetskraften inom jordbruket även ge en översikt över skogsarbetarnas löneförhållanden.¹ Framhållas må, att skogs-arbetena i vårt land så gott som uteslutande utföras på ackord.

Alltsedan vintern 1917/18 har socialstyrelsen årligen från jägmästarna i re-viren (f. n. 102) inhämtat uppgifter rörande normala dagsförtjänster vid skogsarbete för huggare och körare (häst och karl). På grundval av dessa uppgifter, vilka avse förhållandena under februari månad, ha översikter över löneförhållandena vid skogsbruket under resp. vintersäsonger utarbetats och publicerats i Sociala Meddelanden. Dessutom ha under de senare åren i juni månad (de 2 sista åren i augusti) från jägmästarna insamlats kompletterande löneuppgifter på grundval av erfarenheterna från drivningarnas slutlikvide-ring. Uppgifterna avse närmast medelförtjänster under normala drivningsför-hållanden vid arbete å kronoparker o. dyl., men belysa även arbetsvillkoren å

¹ En närmare belysning av skogsarbetarnas löne- och arbetsförhållanden erhålles i en av socialstyrelsen verkställd specialundersökning, »Skogsbygdens arbets- och levnadsvillkor», del I (utg. 1937).

Tab. 20. Skogsarbetarnas löneförhållanden vintersäsongerna 1918/19—1940/41.

Vintern	Medelförtjänst för						Vintern	Medelförtjänst för					
	huggare			körare				huggare			körare		
	Kr. per dag	Indextal		Kr. per dag	Indextal			Kr. per dag	Indextal		Kr. per dag	Indextal	
		1929/ 30 =100	Föreg. år =100		1929/ 30 =100	Föreg. år =100			1929/ 30 =100	Föreg. år =100		1929/ 30 =100	Föreg. år =100
1918/19	11·68	212	143	29·00	282	155	1930/31	5·19	94	94	9·78	95	95
1919/20	9·99	181	86	23·73	231	82	1931/32	4·66	85	90	8·72	85	89
1920/21	10·67	194	107	23·44	228	99	1932/33	1·440	80	91	18·21	80	94
1921/22	5·00	91	47	10·17	99	43	1933/34	4·68	85	106	8·73	85	106
1922/23	5·22	95	104	10·41	101	102	1934/35	1·489	89	104	18·95	87	103
1923/24	5·47	99	105	10·80	105	104	1935/36	1·497	90	102	19·03	88	101
1924/25	5·27	96	96	10·13	99	94	1936/37	1·625	113	126	11·70	114	130
1925/26	5·37	97	102	10·39	101	103	1937/38	1·751	136	120	13·93	136	119
1926/27	5·28	96	98	10·08	98	97	1938/39	1·692	126	92	12·96	126	93
1927/28	5·28	96	100	10·12	98	100	1939/40	1·773	110	112	14·46	141	112
1928/29	5·16	94	98	9·96	97	98	1940/41	2·897	163	116	21·42	169	120
1929/30	1·551	100	107	10·28	100	103							

enskilda skogar. En sammanfattning av de sålunda publicerade löneuppgifterna, vilka så gott som uteslutande avse arbete på ackord, lämnas i tab. 20, i vilken löneförändringarna för riket i dess helhet åskådliggöras från och med vintern 1918/19.

Såsom härav framgår, nådde arbetsförtjänsterna inom skogsbruket sin höjdpunkt under åren 1918—1920, varefter löneinkomsterna fram till 1930-talet i stort sett hållit sig på en nivå, utgörande en tredjedel till hälften av toppårens. Från och med vintern 1933/34 ha arbetsförtjänsterna företett en oavbruten ökning ända fram till drivningssäsongen 1938/39, då ogynnsamma väderleksförhållanden medförde en reducering av arbetsförtjänsterna med ca 7 à 8 %. Bättre huggningsförhållanden och höjda brännvedspriser förbättrade åter dagsförtjänsterna 1939/40 med omkring 12 % för såväl huggare som körare och under innevarande säsong ha arbetsförtjänsterna ytterligare stigit med 16 à 20 % i förhållande till föregående år.

Löneförändringarna ha dock ställt sig ganska växlande inom olika landsdelar. Detta belyses närmare genom tab. 21, vari lämnas en översikt av skogsarbetarnas genomsnittliga arbetsförtjänst inom olika län under åren 1929/30 och 1936/37—1940/41. Beträffande de i tabellen beräknade läns-siffrorna bör det emellertid framhållas, att dessa i åtskilliga fall grunda sig på mycket fåtaliga primäruppgifter.

¹ De ursprungliga data kompletterade medelst i juni (augusti)månad införeskaffade uppgifter om likvidavräkningarnas faktiska resultat.

² Enligt uppgifter avgivna efter slutlikvideringen i augusti. — Enligt de i februari inkomna uppgifterna utgjorde medelförtjänsten för körare 16·94 och för huggare 8·84 kr. per dag, vilka allmänna genomsnitt sålunda ligga något lägre än motsvarande augustisiffror. Vad beträffar förhållandena i de olika revirerna, har i fråga om körarnas dagsförtjänster i 64 revir ingen förändring ansetts böra vidtagas i de tidigare uppgifterna på grundval av erfarenheterna från slutlikvideringen, medan de ansetts böra sänkas i 11 och höjas i 27. I fråga om huggarna voro dagsförtjänsterna oförändrade i 61 revir men hade sänkts i 12 och höjts i 29.

Tab. 21. Skogsarbetarnas arbetsförtjänster inom olika län 1929/30 och 1936/37—1940/41.

L ä n	Medelförtjänst (i kr.) per dag vintern											
	1929 /30 ¹	1936 /37 ¹	1937 /38 ¹	1938 /39 ¹	1939 /40 ¹	1940 /41 ²	1929 /30 ¹	1936 /37 ¹	1937 /38 ¹	1938 /39 ¹	1939 /40 ¹	1940 /41 ³
	<i>Huggare</i>						<i>Körare</i>					
Stockholms	5:50	4:75	5:63	5:80	7:75	8:88	9:00	8:30	8:50	10:00	12:75	15:00
Uppsala	4:88	4:5	6:25	6:00	9:00	10:00	8:83	7:80	9:00	10:00	13:00	15:00
Södermanlands	4:75	4:75	5:65	5:63	7:13	8:25	7:88	7:50	9:10	8:88	10:50	13:13
Östergötlands	4:23	4:24	5:65	5:34	6:19	7:54	7:00	6:81	8:75	8:20	9:75	12:25
Jönköpings	4:44	4:75	5:33	6:19	6:50	7:88	7:69	8:33	9:17	10:75	10:63	14:00
Kronobergs	4:17	4:50	5:05	5:08	5:67	7:18	7:33	8:00	8:00	9:00	9:83	13:27
Kalmar	4:10	4:51	5:67	5:44	6:32	7:42	7:13	7:56	9:33	8:98	10:03	12:75
Gotlands	4:00	4:50	5:50	5:00	6:00	6:50	7:50	6:50	9:00	12:00	10:00	12:00
Blekinge	4:50	4:75	5:75	5:50	6:00	7:50	7:00	8:00	9:75	10:00	10:00	11:00
Kristianstads	4:25	4:68	5:50	5:25	5:75	7:75	8:25	7:50	9:00	9:50	10:25	11:50
Malmöhus	4:50	5:25	6:00	6:00	6:50	9:50	9:00	8:50	10:00	10:00	12:00	15:00
Hallands	4:50	4:50	6:00	6:00	6:33	7:25	7:50	8:50	12:00	10:50	11:00	14:00
Göteborgs o. Bohus	4:07	3:70	4:50	4:40	5:50	7:15	7:63	7:04	7:70	7:40	10:00	13:25
Älvsborgs	4:06	4:25	5:00	5:13	6:25	7:25	8:13	8:25	8:53	9:00	10:75	12:75
Skaraborgs	3:86	4:13	5:43	5:47	5:95	8:00	6:77	7:17	8:60	8:75	10:18	11:83
Värmlands	5:13	5:19	6:38	6:00	6:88	7:63	8:79	8:63	10:98	9:25	11:60	13:75
Örebro	4:80	5:10	6:48	6:31	6:73	7:75	7:15	8:28	9:99	10:08	10:60	13:20
Västmanlands	4:00	4:75	5:95	5:78	6:75	7:76	7:96	9:18	10:64	10:00	11:88	14:23
Kopparbergs	5:67	7:01	8:17	7:79	8:63	9:73	12:39	13:78	14:99	13:96	15:63	20:28
Gävleborgs	5:90	6:83	8:60	7:50	9:00	9:67	11:83	14:67	15:53	14:33	17:00	20:50
Västernorrlands	6:04	7:15	8:65	7:77	7:80	9:55	11:71	14:40	17:30	15:81	15:40	18:75
Jämtlands	6:47	7:00	8:50	7:36	8:07	9:36	12:77	13:36	16:50	14:50	15:96	20:00
Västerbottens	6:46	8:09	9:16	8:32	9:22	9:96	12:26	15:48	17:93	16:96	18:44	20:31
Norrbottnens	6:07	7:01	8:74	7:70	8:56	10:21	11:66	13:44	17:30	15:86	17:59	21:21
Hela riket	5:51	6:25	7:51	6:92	7:73	8:97	10:28	11:70	13:93	12:96	14:46	17:42
Indextal:												
basår 1929/30	100	113	136	126	140	163	100	114	136	126	141	169
Därav Norra Sverige ³ :												
Indextal:												
basår 1929/30	100	117	139	125	139	158	100	118	142	129	144	171

Sin största betydelse har skogsbruket för rikets norra delar (Värmland, Dalarna och Norrland). I slutraderna av tab. 21 ha även uträknats vissa indextal belysande löneförhållandenas utveckling inom detta område sedan år 1929/30. För reviren tillsammans synes arbetsprisinivån vintern 1940/41 ha legat 60 à 70 % högre än arbets säsongen 1929/30. Som även synes av tab. 21, varierade dock löneförändringarna betydligt inom olika landsdelar, bl. a. beroende på växlande väderleksbetingelser för skogsdrivningarna. Jämföres huggarnas genomsnittsförtjänst per dag under vintersäsongen 1940/41 med den genomsnittliga dagsförtjänsten för dagsverkare utan naturaförmåner inom jordbruket under år 1940, befinnes skogsarbetarlönen överstiga lantarbetarlönen med 3 07 kr.,⁴ vilket innebär, att arbetspriserna i skogsbruket skulle ligga c:a 52 % över jordbrukets arbetslöner. Tages hänsyn endast till

¹ Se not 1 å sid. 59. — ² Se not 2 å sid. 59. — ³ Värmland, Dalarna och Norrland. — ⁴ Jfr tab. 9 sid. 32.

Tab. 22. Ackordssatser för vedhuggning våren/försommaren 1941.

Överjägmästar- distrikt	Antal revir med uppg. om pri- set för hugg- ning av bränn- ved	Antal revir, där vanliga priset för huggning av 1 m ³ brännved utgjorde i kr.:				Medel- pris för hugg- ning av 1 m ³ bränn- ved, kr.	Antal revir med uppg. om pri- set för hugg- ning av kol- ved	Antal revir, där vanliga priset för huggning av 1 m res kolved utgjorde i öre:						Medel- pris för hugg- ning av 1 m reskol- ved, öre	
		un- der 2·50	2·51- 2·75	2·76- 3·00	3·01 o. över			35- 39	40- 44	45- 49	50- 54	55- 59	60 o. över		
Södra	11	7	4	—	—	2·54	2	1	—	—	1	—	—	—	45
Västra	9	3	5	1	—	2·64	2	—	1	—	1	—	—	—	47
Östra	12	10	1	1	—	2·52	10	4	4	1	1	—	—	—	41
Bergslags	11	—	7	4	—	2·80	11	2	5	3	1	—	—	—	43
Gävle-Dala	10	—	1	7	2	2·99	10	—	—	3	2	2	3	3	54
Mell. Norrlands	13	—	5	7	1	2·89	11	—	—	2	8	—	—	1	51
Umeå	10	—	5	5	—	2·83	5	1	—	—	4	—	—	—	48
Skellefteå	8	—	3	3	2	2·89	7	—	—	—	3	3	1	—	54
Nedre Norrb. . . .	8	—	2	5	1	2·91	5	—	—	—	1	—	—	4	60
Övre Norrb. . . .	8	—	2	5	1	2·98	4	1	—	1	—	—	—	2	51
Samtliga	100	20	35	38	7	2·78	67	9	10	10	22	5	11	49	

mansdagspriset för tillfällig arbetskraft inom jordbruket (6·68 kr.),¹ nedgår emellertid löneskillnaden till 34 %.

Såsom förut nämnts, arbeta skogsarbetarna nästan uteslutande på ackord. En karakteristisk mätare av lönenivån inom skogsbruket utgöra därför i olika delar av landet de vanligen tillämpade ackordssatserna för vedhuggning, låt vara att dessa givetvis röna inverkan av lokala avvikelser i fråga om skogens beskaffenhet, slag av ved m. m. Liksom tidigare år ha för vintern 1940/41, förutom uppgifterna rörande dagsförtjänsterna vid skogsdrivning, från reviren insamlats uppgifter om det på olika orter vanliga priset för huggning av en m³ brännved.² I år ha dylika uppgifter infordrats även för våren och försommaren 1941, varvid samtidigt begärdes uppgifter om sedvanliga priset för huggning av 1 m res resp. 2 alnar res kolved. En sammanställning av dessa uppgifter lämnas i tab. 22, varvid priset å 2 alnar res kolved, vilket huvudsakligen tillämpas i vissa delar av Norrland, reducerats till 1 m res kolved.

Priset för vedhuggning i södra och mellersta Sverige växlade vanligen mellan 2·50 kr. och 2·75 kr. och i norra Sverige mellan 2·75 kr. och 3·00 kr. per m³. Beträffande huggning av kolved förekom detta endast inom vissa revir. Vanligen varierade priset för kolvedhuggning i mellersta Sverige mellan 35 och 45 öre, i Bergslagen mellan 40 och 45 öre och i Norrland mellan 45 och 60 öre per 1 m res.

Nämnas må i detta samband, att skogsarbetarnas arbets- och löneförhållanden i stor utsträckning äro reglerade genom kollektivavtal, av vilka lära

¹ Se sid. 35. — ² Se Soc. Medd. 1941, sid. 383.

förefinnas c:a 125, berörande omkring 300 arbetsgivare med c:a 38 000 skogsarbetare. Omkring 13 000 av dessa sysselsattes inom Värmlands, 8 600 inom Gävleborgs och 4 000 inom Kopparbergs län, medan de övriga mestadels hemmahörde i Örebro, Östergötlands, Södermanlands, Jönköpings och Hallands län.

I avtalen finnas i regel upptagna såväl ackordspriser som dag- eller timlöner. I efterföljande tablå lämnas en sammanställning med avseende på vissa län, där kollektivavtalen äro av mera normerande betydelse, av gällande lägsta, resp. högsta mansdagsverkspris samt ackordspris för huggning av brännved (inkl. indextillägg).

Lönesatser enl. kollektivavtal för	Uppsala län	Östergötlands län	Hallands län	Värmlands län	Örebro län	Västmanl. län	Kopparb. län	Gävleborgs län
mansdagsverke, kr.	5.60— 6.32	6.00— 6.32	6.32	5.60— 6.40	6.30— 7.50	6.00— 6.32	5.60— 7.25	5.60— 8.25
huggn. av brännved, kr. pr m ³ .	1.70— 2.45	2.45— 2.60	2.45— 2.55	1.82— 2.65	1.50— 2.75	2.40— 2.60	2.45— 2.65	2.10— 3.30

D. Vägarbetare.

Angående vägarbetarnas löneförhållanden har socialstyrelsen sedan år 1927 från vägstyrelser och vägentreprenörer inhämtat årliga uppgifter, i regel avseende förhållandena under sommarsäsongen. Även för år 1941 har en sådan undersökning verkställt. Liksom vid föregående undersökningstillfälle begärdes vissa uppgifter angående vägstyrelsernas personal, varjämte efterfrågades sedvanlig arbetsförtjänst för med vägunderhållsarbete sysselsatta grovarbetare vid tidlöns- och ackordsarbete, ävensom hur stor del av arbetet som utförts såsom ackordsarbete. Efterföljande redogörelse avser endast att lämna en översikt av vä g u n d e r h å l l s a r b e t a r n a s löneförhållanden 1941.¹

En sammanfattning av löneuppgifterna rörande med vägunderhållsarbete sysselsatta grovarbetare lämnas i följande tablå:

	Tidförtjänst (kr.) för med vägunderhållsarbete sysselsatta arbetare inom samliga vägdistrikt									
	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941
Vid tidlönsarbete .	0.72	0.72	0.72	0.72	0.73	0.83	0.88	0.91	0.95	1.05
Vid ackordsarbete .	0.85	0.83	0.84	0.87	0.88	1.01	1.09	1.13	1.16	1.28
Oavsett löneform ² .	0.78	0.77	0.77	0.77	0.79	0.89	0.95	0.98	1.00	1.10

Åren 1932—1933 gingo lönerna något tillbaka och höllo sig därefter oförändrade till år 1936, då en mindre uppgång märktes. De följande åren ha

¹ En fullständig redogörelse för resultaten av undersökningen har lämnats i Soc. Medd. årg. 1941, sid. 85³ o. f. Det använda formuläret finnes avtryckt i Lönestatistisk årsbok 1937 (sid. 111).

² Dessa siffror ha med användande av vissa uppgifter om hur stor del av arbetet, som utföres mot tidlön resp. på ackord, approximativt beräknats på grundval av uppgifterna om tid- och ackordslöner.

medfört en fortsatt förbättring av timförtjänsterna, särskilt framträdande för år 1937 och innevarande år.

Den genomsnittliga timförtjänsten 1941 utgjorde 1·05 kr. vid tidlönsarbete, 1·28 kr. vid ackordsarbete och 1·10 kr. i medeltal för allt arbete oavsett löneform, vilka lönebelopp innebära stegring från föregående år med resp. 10·5 10·3 och 10·0 %. En bild av löneökningens styrka inom olika vägdistrikt erhålles i nedanstående tablå, där vägdistriktet fördelats efter timförtjänsternas procentuella ökning eller minskning sedan år 1940.

	Antal distrikt med uppgift både 1940 och 1941	Därav distrikt, där timförtjänsten år 1941 i jämförelse med 1940 uppgivits vara:					16 och över
		lägre, % 6 och över	1—5	oförändrad	1—5	högre, % 6—15	
Vid tidlönsarbete	170	3	1	6	23	110	27
Vid ackordsarbete	106	1	9	4	22	43	27
Oavsett löneform	170	3	6	3	29	95	34

Stigande genomsnittsförtjänster föredde 158 av de 170 vägdistrikt, från vilka uppgifter föreligga för både 1940 och 1941, medan 3 distrikt uppvisade oförändrade och 9 distrikt fallande förtjänster. I de distrikt, där genomsnittsförtjänsterna minskats, torde detta i allmänhet antingen bero på en minskning av ackordsförtjänsterna per timme eller en minskning av ackordsarbetets relativa betydelse. Tidlönssatserna ha nämligen, enligt vad tablå utvisar, beräknats vara fallande endast i 4, oförändrade i 6 och stigande i 160 distrikt. Arbetsförtjänsterna för vägunderhållsarbete voro i medeltal c:a 53 % högre än inom jordbruket, där dagsverkare utan naturförmåner i genomsnitt för år 1940 erhöilo 0·72 kr. per timme.¹ Däremot låg lönenivån några procent lägre än inom industri, hantverk m. m., även om man inskränker denna jämförelse till genomsnittliga timförtjänsten för manliga industriarbetare o. dyl. på landsbygden (1·18 kr. i dyrortsgrupp A; jfr tab. 31 sid. 102—103).

Man finner, att genomsnittsförtjänsterna vid ackordsarbete voro betydligt högre än vid tidlönsarbete. Medräknar man endast sådana vägdistrikt, där både tidlöns- och ackordsarbete förekommit, befinnes medelförtjänsten år 1941 ha varit 20 % högre (år 1940 21 %) vid ackordsarbete än vid tidlönsarbete. I detta sammanhang kan det nämnas, att enligt erhållna upplysningar i medeltal 21 % av vägunderhållsarbetet utföres på ackord. Både beträffande ackordsarbetets relativa betydelse och den relativa merförtjänsten vid ackordsarbete förefinnas emellertid betydande olikheter mellan olika vägdistrikt.

Av tab. 23 framgår, att medellönerna inom olika län förete betydande olikheter. Högsta genomsnittliga timförtjänsten (oavsett löneform) uppvisade under år 1941 Stockholms län (1·34 kr.), medan Blekinge (0·97 kr.) och Kalmar län (0·99 kr.) kommo lägst på skalan.

¹ Jfr tab. 9, sid. 32.

Tab. 23. Genomsnittliga timförtjänster inom olika län för med vägunderhållsarbete sysselsatta grovarbetare.

L ä n	Genomsnittlig timförtjänst (i kr.) för grovarbetare								
	vid tidlönsarbete			vid ackordsarbete			vid allt arbete oavsett löneform		
	1939	1940	1941	1939	1940	1941	1939	1940	1941
Stockholms	1.18	1.15	1.23	1.57	1.70	1.79	1.27	1.28	1.34
Uppsala	0.98	1.05	1.13	1.26	1.22	1.47	1.12	1.09	1.15
Södermanlands	0.87	0.96	1.03	1.09	1.13	1.15	0.94	1.01	1.07
Östergötlands	0.87	0.93	1.02	1.11	1.14	1.23	0.91	0.96	1.05
Jönköpings	0.88	0.92	0.99	1.03	1.06	1.22	0.91	0.94	1.03
Kronobergs	0.86	0.90	0.99	1.02	1.00	1.21	0.93	0.98	1.07
Kalmar	0.85	0.87	0.99	1.03	1.03	1.02	0.88	0.89	0.99
Gotlands	0.84	1.06	1.05	1.09	1.11	1.13	0.96	1.08	1.09
Blekinge	0.85	0.86	0.97	0.93	1.15	1.10	0.86	0.87	0.97
Kristianstads	0.84	0.90	0.99	1.01	1.16	1.21	0.88	0.93	1.02
Malmöhus	0.89	0.89	1.02	0.99	1.04	1.34	0.89	0.89	1.03
Hallands	0.85	0.93	0.99	1.04	1.16	1.21	0.88	0.94	1.01
Göteborgs o. Bohus	0.99	1.01	1.18	1.16	1.21	1.45	1.06	1.05	1.20
Älvsborgs	0.89	0.96	0.99	1.13	1.18	1.24	0.96	0.99	1.02
Skaraborgs	0.84	0.91	0.98	1.08	1.08	1.19	0.93	0.94	1.01
Värmlands	0.88	0.89	1.01	1.00	1.04	1.14	0.91	0.93	1.04
Örebro	0.93	0.93	1.04	1.14	1.18	1.31	1.02	1.03	1.11
Västmanlands	0.91	1.00	1.06	1.14	1.09	1.24	0.95	1.00	1.07
Kopparbergs	0.92	0.93	1.03	1.16	1.17	1.23	1.01	1.04	1.08
Gävleborgs	0.95	1.01	1.08	1.16	1.22	1.33	1.06	1.08	1.14
Västernorrlands	1.03	1.05	1.18	1.29	1.30	1.50	1.13	1.12	1.30
Jämtlands	0.91	0.91	1.10	1.04	1.09	1.24	0.97	0.97	1.13
Västerbottens	0.94	0.95	1.06	1.08	1.12	1.24	0.99	1.01	1.12
Norrbottens	1.02	1.03	1.15	1.19	1.22	1.33	1.10	1.10	1.21
Samtl. vägdistrikt	0.91	0.95	1.05	1.13	1.16	1.23	0.93	1.00	1.10
därav med koll.-avtal	0.92	0.96	1.05	1.13	1.16	1.23	0.93	1.01	1.10
» utan » » » ¹	0.87	0.89	0.97	1.07	1.07	1.23	0.93	0.95	1.15

I alla län hade genomsnittsförtjänsterna (oavsett löneform) stigit. Även vid tidlönsarbete hade timförtjänsterna genomgående stigit så när som på Gotlands län som visar en sänkning av 1 öre. Timförtjänsterna vid ackordsarbete hade sjunkit i Kalmar och Blekinge län med 1 resp. 5 öre, medan övriga län föredde högre ackordsförtjänster än förra året.

Ett uttryck för lönenivån inom samtliga vägdistrikt ger nedanstående tablå:

		Antal vägdistrikt (%), där genomsnittliga timförtjänsten för grovarbetare utgjorde (i kr.)								
		under 0.80	0.80—0.84	0.85—0.89	0.90—0.94	0.95—0.99	1.00—1.04	1.05—1.14	1.15—1.24	1.25 o. över
Vid tidlönsarbete	1940	—	1.8	20.6	27.0	22.9	14.7	9.4	1.8	1.8
	1941	—	0.6	1.2	5.9	21.8	25.3	33.5	7.6	4.1
Vid ackordsarbete	1940	—	—	—	3.9	1.6	13.4	33.2	27.6	21.3
	1941	—	—	—	—	0.9	3.5	15.8	25.4	54.4
Oavsett löneform	1940	—	1.2	14.7	16.5	22.9	17.1	19.4	4.7	3.5
	1941	—	0.6	—	4.1	14.7	20.6	35.3	16.5	8.2

¹ Avse 4 mindre vägdistrikt.

De lägsta och de högsta genomsnittliga timförtjänsterna (oavsett löneform) utgjorde år 1940 resp. 0·80 och 1·56 samt år 1941 0·84 och 1·65 kr. Om man frånräknar de båda fjärdedelar av vägdistriktet, där de högsta och de lägsta timförtjänsterna förekommo, befinnes timförtjänsten inom den återstående mellersta hälften av distriktet ha varierat mellan 1·02 och 1·14 kr. år 1941; för 1940 voro motsvarande tal 0·91 och 1·01 kr.

Variationerna i vägarbetarnas löner torde delvis sammanhånga med vägarbetets olika karaktär inom olika vägdistrikt. På sina håll utgör det fortfarande — om också i betydligt mindre grad än förr — en bisyssla för jordbruksbefolkningen. Särskilt å starkare trafikerade vägar brukar emellertid numera vägunderhållet ombesörjas av yrkesmässiga vägarbetare, vilka till största delen äro fackligt organiserade och ha sina arbetsförhållanden reglerade genom kollektivavtal. År 1941 uppgåvos kollektivavtal gälla inom 166 distrikt eller 98 % av samtliga mot 96 % under år 1940. Kollektivavtal saknas således nu endast i 4 mindre distrikt.

Vad beträffar avlöningen för körslor i samband med vägarbete föreliggande för år 1941 uppgifter över genomsnittliga timförtjänster för körare med en häst från 76 distrikt (år 1940 77 distrikt) och för körare med två hästar från 21 distrikt (samma som föregående år). I flertalet distrikt torde dock endast lastbilar användas för gruskörning och andra transporter vid vägarbeten.¹ För att erhålla en uppfattning om löneutvecklingen för körare jämföres i nedanstående uppställning vägdistriktets fördelning efter körarens timförtjänster åren 1940 och 1941.

	Antal vägdistrikt, där timförtjänsten för körare utgjorde (i kr.):									2·00 och över
	under 1·20	1·20- 1·29	1·30- 1·39	1·40- 1·49	1·50- 1·59	1·60- 1·69	1·70- 1·79	1·80- 1·89	1·90- 1·99	
Körare med en häst:										
år 1940	4	16	5	6	21	10	9	—	1	5
» 1941	—	7	1	4	16	15	7	8	7	11
Körare med två hästar:										
år 1940	—	—	—	—	4	4	1	3	2	7
» 1941	—	—	—	—	—	2	2	2	1	14

I genomsnitt för hela riket har timförtjänsten för körare med en häst uppgivits till 1·68 kr. år 1941 och till 1·50 kr. 1940. Motsvarande medelförtjänster för körare med två hästar ha beräknats till 2·09 och 1·82 kr.

¹ Angående chaufförernas timförtjänster se Soc. Medd. 1941, nr 10, sid. 854.

II. Löneförhållandena inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m.

A. Undersökningens primärmaterial.

Undersökningens innehåll. Efterföljande översikt av löneläget år 1940 innebär ett fullföljande av socialstyrelsens sedan år 1918 pågående årliga undersökningar angående löneförhållandena för förvaltnings- och arbetarpersonal inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m. En preliminär redogörelse för resultatet av årets undersökning har publicerats i juni månad 1941.¹

Insamlandet av undersökningens huvudsakliga primärmaterial, som avser faktiskt utbetalda löner inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m., har liksom tidigare skett genom utsändande av frågeformulär till vederbörande arbetsgivare, varvid förutsatts, att erforderligt material skulle kunna åstadkommas på frivillighetens väg. De kompletterande uppgifterna om löneförhållandena inom vissa grupper av sjömansyrket ävensom för i hotell- och restaurangrörelse samt i husligt arbete anställd personal härröra från de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna. Lönematerialet rörande statens anläggningsarbetare har ställts till förfogande av statens järnvägars statistiska kontor samt av vattenfallsstyrelsens kansli-byrå.

Det frågeformulär, som använts vid insamlande av primärmaterialet för socialstyrelsens lönestatistiska uppgifter från arbetsgivarna och som i förminskad skala avtryckt å sid. 122—123, överensstämmer i huvudsak med det, som användes vid föregående års undersökning. I syfte att erhålla en översikt över storleken av de rörliga tillägg för stegrade levnadskostnader, som utbetalats under redogörelseåret, införes i årets frågeformulär (utöver fjolårets uppgifter) en fråga om det antal timmar för vilka dyrtidstillägg utgått samt om storleken av dylika tillägg.

Primärmaterialets omfattning. Blanketterna utsändes av socialstyrelsen under januari månad 1941 till sammanlagt 11 997 arbetsgivare i olika delar

¹ Soc. Medd. Årg. 1941, sid. 589 o. f.

av riket. Det övervägande flertalet av de tillskrivna återsände frågeformulären vederbörligen ifyllda. Sammanlagt ha till styrelsen inkommit lönestatistiska uppgifter från 10 883 arbetsgivare eller 90·7 % av de tillskrivna, däribland från så gott som samtliga större företag.

Allteftersom löneuppgifterna inkommo till socialstyrelsen, underkastades de omedelbart en ingående granskning, varvid bl. a. jämförelse skett med lönesatser i gällande kollektivavtal. Vid bearbetningen har det, för erhållande av ett så fullgott material som möjligt, befunnits lämpligt att av olika anledningar utgallra 197 formulär. Det till grund för undersökningen ligande primärmaterialet utgöres sålunda av uppgifter från 10 686 företag, av vilka 6 733 redovisat både förvaltningspersonal och arbetare, 1 392 enbart förvaltningspersonal och 2 561 enbart arbetare. Från dessa företag ha redovisats tillsammans 639 114 löntagare, av vilka 138 660 hänförts till förvaltningspersonal och 500 454 till arbetare. Av de redovisade arbetarna representerade 79·5 % den egentliga industrin och återstoden eller 20·5 % grupperna samfärdsel (inkl. kommunal spårvägs- och omnibusdrift), byggnadsverksamhet (inkl. statliga och kommunala byggnads- och anläggningsarbeten) samt handel och varulager. I förhållande till föregående år har antalet redovisade personer minskat beträffande förvaltningspersonalen med 1·7 och i fråga om arbetarna med 4·7 %.

Primärmaterialets beskaffenhet. I samband med den inom styrelsen verkställda granskningen av primäruppgifterna har kompletterande material insamlats, varjämte uppenbart felaktiga uppgifter korrigerats. Särskilt för vissa näringsgrenar kvarstå likväl vissa bristfälligheter, vilka framför allt göra sig gällande vid beräkningen av årslönerna inom de s. k. säsongyrkena. I föregående årsbok gjordes ett försök att närmare utreda betydelsen av de viktigaste bland angivna felkällor. Då de resultat, som därvid vunnos, i allt väsentligt äga giltighet även för årets lönestatistik, kan man här av utrymmesskäl i fråga om detaljerna inskränka sig till en hänvisning till nämnda undersökning.¹ Såsom en sammanfattning av nämnda omprövning av primäruppgifternas beskaffenhet må här antecknas dels att arbetare inom fabriksindustrin blivit fullständigare redovisade än inom småindustrin och hantverket, dels att det summariska tillvägagångssättet vid löneredovisningen visserligen ej nämnvärt påverkar tillförlitligheten av de beräknade tim-, dags- och veckoförtjänsterna men däremot nödvändiggör försiktighet vid årslönestatistikens användning. Varsamhet påkallas även vid jämförelse mellan lönenivån inom olika näringsgrupper och näringsgrenar, på grund av att primärmaterialet ej möjliggör en sammanställning av jämförbara yrkesspecialiteter. Vid studiet slutligen av löneutvecklingen i tiden måste hänsyn tagas till det lönestatistiska materialets svagare representativitet under tidigare år.

¹ Jfr Lönestatistik årsbok för Sverige år 1939 (sid. 65 o. f.).

B. Löneförhållandena för privatanställda.

(Förvaltningspersonal o. dyl.)

Antal redovisade privatanställda. Såsom förut nämnts, utgjorde år 1940 förvaltningspersonalen m. fl. vid de i undersökningen ingående 8 125 företag, som redovisat dylik personal, tillsammans 138 660 personer. Härav voro 62·7 % män och 37·3 % kvinnor. Motsvarande fördelningstal för män och kvinnor utgjorde närmast föregående år resp. 63·9 och 36·1 % samt utgångsåret 1913 resp. 77·0 och 23·0 %, vilket innebär, att kvinnornas betydelse under perioden i fråga ökats rätt väsentligt på männens bekostnad.

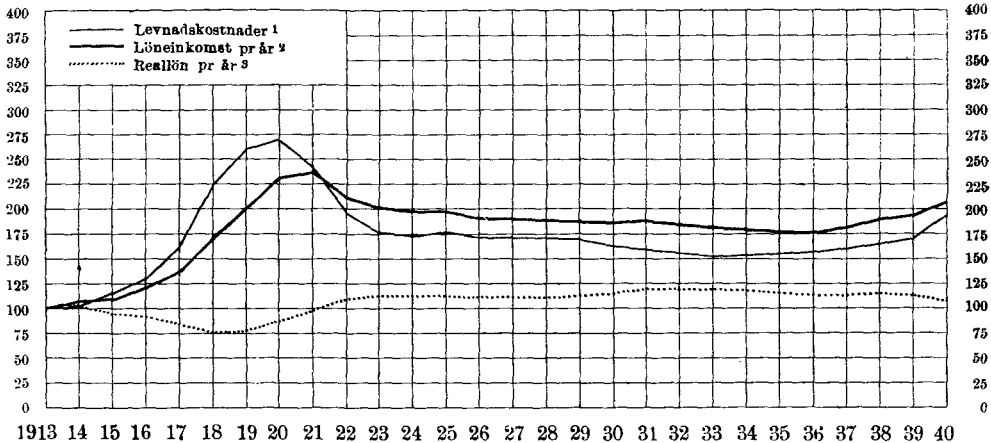
Löneutvecklingen i allmänhet. En första översikt av resultatet av 1940 års lönestatistiska beräkningar lämnas med avseende på i enskild tjänst anställd förvaltningspersonal o. dyl. i tab. 24 (avd. a), som redovisar den i genomsnitt per anställd utbetalade årsavlönings storlek för vart och ett av åren 1913, 1929 och 1934—1940.¹ Härvid ha de anställda uppdelats på män och kvinnor inom trenne huvudgrupper, nämligen teknisk personal (ingenjörer, kemister, verkmästare, förmän o. dyl.), kontorspersonal o. dyl. (exkl. direktörer, disponenter m. fl. företagsledare) samt butiks- och lagerpersonal. För var och en av dessa personalgrupper meddelas i tabellen motsvarande indextal för årslönen, varvid avlöningen år 1913 satts = 100 (avd. d). Därjämte ha — för att underlätta ett detaljstudium av löneutvecklingen under de senaste åren — särskilda indextal beräknats, varvid såväl år 1939 (avd. b) som år 1929 (avd. c) valts till basår. De i tabellen meddelade medellönerna för män och kvinnor dels tagna var för sig och dels tillsammans ha beräknats under antagande av att personalens fördelning på yrkesgrupper och sammansättning efter kön varit densamma under hela perioden som under redogörelseåret 1940 (s. k. standardräkning). Då siffrorna för manlig kontorspersonal m. fl. rönt inverkan i sänkande riktning genom viss år 1931 nyttillkommen grupp (linjepersonal vid enskilda järnvägar), ha i tabellen särskilda tal meddelats inom parentes, där nämnda grupp ej medräknats.

Tab. 24 (avd. a) visar, att genomsnittslönen för samtliga privatanställda (andra än kroppsarbetare) utgjorde för personalen i dess helhet 3 867 kr. För männen enbart var motsvarande siffra 4 717 kr. och för kvinnorna 2 438 kr. Den höjning av de nominella lönerna, som dessa siffror återspegla i förhållande till 1939 års löner, är något större för kvinnorna (7·6 %) än för männen (6·6 %). Medelförtjänsten för hela personalgruppen (inkl. linjepersonalen vid enskilda järnvägar) uppvisade i jämförelse med föregående redovisningsår en ökning av 6·9 % samt låg 6·0 % högre än under år 1929, vilket år för stora delar av näringslivet kan betecknas som gränsåret, innan lågkonjunkturen före världskriget satte in. Vissa förändringar i personalens samman-

¹ För mellanliggande år hänvisas till tidigare årgångar av denna årsbok.

Diagram I. Löneutvecklingen för privatanställda (förvaltningspersonal o. dyl.)
åren 1913—1940.

Indextal Mouvement général du traitement des employés des entreprises privées, de 1913 à 1940. Indextal

sättning under perioden 1929—1940 kunna dock ha påverkat siffrorna. Utsträcket jämförelsen till manliga och kvinnliga privatanställda, visar det sig, att lönerna år 1940 lågo för männen 87 % (om hänsyn ej toges till linjepersonalen vid enskilda järnvägar) och för kvinnorna endast 39 % högre än under jämförelseåret 1929. Nedgången i lönerna under perioden 1929—1940 var störst under åren 1932 och 1933, men en viss om också svagare tendens till sänkning av lönerna har varit märkbar även under de följande åren fram till 1936, som betecknar vändpunkten, varefter en stegring inträtt under åren 1937—1940.

En jämförelse åter med basåret 1913 visar, att de anställdas löner år 1940 i genomsnitt undergått en ökning av omkring 106 % sedan år 1913, om hänsyn ej toges till linjepersonalen vid enskilda järnvägar. Ett närmare studium av tabellen ger emellertid vid handen, att löneförskjutningarna företett betydande olikheter inom skilda områden. Medan exempelvis lönen för den lägst avlönade gruppen, butiks- och lagerpersonal, stigit mest eller med 124 %, ha tekniker och kontorister fått sina löner ökade med resp. 94 och 109 %. Ökningen har i allmänhet varit högre för kvinnorna (122 %) än för männen (101 %). Vid här gjorda jämförelser, som ju spänna över en tidrymd av mer än 25 år, måste reservation göras för under mellantiden inträffade förändringar bl. a. i personalens sammansättning, vilka förändringar ha väsentligt större betydelse än vid en jämförelse exempelvis med år 1929.

Reallöne- och standardberäkningar. Nu utförda beräkningar hänföra sig emellertid uteslutande till penninglönerna och avse således endast de

¹ Nombre indice du coût de la vie (villes et agglomérations urbaines). — ² Salaire nominal par an. — ³ Salaire réel par an.

Tab. 24. Lönenivåns förändringar för privatanställda (förvaltningspersonal o. dyl.) åren 1913—1940.

(Siffrorna inom parentes avse medeltal, där linjepersonalen vid enskilda järnvägar ej medräknats.)

År	M ä n				K v i n n o r				S a m t l i g a a n s t ä l l d a			
	Löneinkomst per år för											
	tek- nisk per- sonal	kontors- personal	bu- tiks- per- sonal	samtliga	tek- nisk per- sonal	kontors- per- sonal	bu- tiks- per- sonal	samt- liga	tek- nisk per- sonal	kontors- personal	bu- tiks- per- sonal	samtliga
a) Absoluta tal, kr.												
1913	3 131	2 309	1 314	2 392 (2 401)	1 204	1 257	881	1 096	3 043	1 897 (1 849)	1 059	1 909 (1 886)
1929	5 619	4 206	2 914	4 424 (4 445)	2 624	2 589	2 014	2 346	5 482	3 573 (3 499)	2 303	3 648 (3 616)
1934	5 276	3 891 (4 176)	2 435	4 071 (4 220)	2 511	2 474	1 807	2 192	5 149	3 336 (3 432)	2 065	3 370 (3 419)
1935	5 306	3 921 (4 177)	2 333	4 078 (4 211)	2 574	2 425	1 757	2 146	5 181	3 335 (3 411)	1 993	3 337 (3 396)
1936	5 319	3 943 (4 165)	2 305	4 088 (4 205)	2 558	2 391	1 695	2 100	5 193	3 335 (3 389)	1 945	3 346 (3 374)
1937	5 401	4 011 (4 244)	2 425	4 170 (4 293)	2 556	2 434	1 840	2 185	5 271	3 393 (3 452)	2 080	3 429 (3 461)
1938	5 539	4 154 (4 404)	2 535	4 305 (4 436)	2 718	2 492	1 879	2 238	5 410	3 503 (3 568)	2 149	3 534 (3 568)
1939	5 671	4 281 (4 527)	2 602	4 424 (4 551)	2 739	2 513	1 916	2 266	5 537	3 589 (3 646)	2 198	3 618 (3 649)
1940	6 028	4 573 (4 792)	2 788	4 717 (4 832)	2 947	2 686	2 084	2 438	5 887	3 834 (3 871)	2 373	3 867 (3 887)
b) Indextal för penninglönen, om avlöningen år 1939 sättes = 100												
1940	106·3	103·8 (105·9)	107·1	106·6 (106·2)	107·6	106·9	108·8	107·6	106·3	106·8 (106·2)	108·0	106·9 (106·5)
c) Indextal för penninglönen, om avlöningen år 1929 sättes = 100												
1934	93·9	92·5 (99·3)	83·6	92·0 (94·9)	95·7	95·6	89·7	93·4	93·9	93·4 (98·1)	86·6	92·4 (94·6)
1935	94·4	93·2 (99·3)	80·1	92·2 (94·8)	98·1	93·7	87·2	91·5	94·5	93·3 (97·5)	83·6	92·0 (93·9)
1936	94·7	93·7 (99·0)	79·1	92·4 (94·6)	97·5	92·4	84·2	89·5	94·7	93·4 (96·9)	81·6	91·7 (93·3)
1937	95·1	95·4 (100·9)	83·2	94·3 (96·6)	97·4	94·0	91·4	93·1	96·1	95·0 (98·7)	87·3	94·0 (95·7)
1938	98·6	98·8 (104·7)	87·0	97·3 (99·8)	103·6	96·3	93·3	95·4	98·7	98·1 (102·0)	90·2	96·9 (98·7)
1939	100·9	101·8 (107·6)	89·3	100·0 (102·4)	104·4	97·1	95·1	96·6	101·0	100·4 (104·2)	92·2	99·2 (100·9)
1940	107·3	108·7 (113·9)	95·7	106·6 (108·7)	112·3	103·7	103·5	103·9	107·4	107·3 (110·6)	99·6	106·0 (107·5)
d) Indextal för penninglönen, om avlöningen år 1913 sättes = 100												
1929	179·4	182·2	221·8	181·9 (185·1)	217·9	206·0	228·6	214·0	180·2	188·3 (189·2)	225·1	191·1 (191·8)
1934	168·5	168·5 (180·9)	185·3	170·1 (175·8)	208·6	196·8	205·1	200·0	169·2	175·9 (185·6)	195·0	176·5 (181·3)
1935	169·4	169·8 (180·9)	177·5	170·4 (175·4)	213·8	192·9	199·4	195·7	170·3	175·8 (184·5)	188·3	175·8 (180·1)
1936	169·9	170·8 (180·4)	175·4	170·9 (175·1)	212·5	190·2	197·4	191·6	170·7	175·8 (183·3)	183·7	175·3 (178·9)
1937	172·5	173·7 (183·8)	184·6	174·3 (178·8)	212·3	193·6	208·8	199·3	173·2	178·9 (186·7)	196·5	179·6 (183·5)
1938	176·9	179·9 (190·7)	193·0	179·9 (181·9)	225·7	198·2	213·3	204·1	177·8	184·7 (193·0)	202·9	185·1 (189·2)
1939	181·1	185·4 (196·1)	198·0	184·9 (189·5)	227·5	199·9	217·5	206·7	182·0	189·2 (197·2)	207·6	189·5 (193·5)
1940	192·5	198·1 (207·5)	212·2	197·1 (201·3)	244·8	213·7	236·5	222·3	193·5	202·1 (209·4)	224·1	202·6 (206·1)
e) Indextal för reallönen, om avlöningen år 1939 sättes = 100												
1940	94·7	95·1 (94·3)	95·4	95·0 (94·6)	95·8	95·2	96·9	95·8	94·7	95·2 (94·6)	96·2	95·2 (94·9)
f) Indextal för reallönen, om avlöningen år 1929 sättes = 100												
1934	103·0	101·5 (109·0)	91·7	101·0 (104·2)	105·0	104·9	98·4	102·5	103·1	102·5 (107·6)	95·1	101·4 (103·8)
1935	102·3	101·0 (107·6)	86·7	99·9 (102·6)	106·3	101·4	94·5	99·1	102·4	101·1 (105·6)	90·6	99·7 (101·7)
1936	101·3	100·3 (105·9)	84·6	98·9 (101·2)	104·3	98·8	90·0	95·8	101·3	99·9 (103·6)	87·3	98·1 (99·8)
1937	100·3	99·5 (105·3)	86·8	98·3 (100·8)	101·6	98·1	95·3	97·2	100·3	99·1 (102·9)	91·0	98·1 (99·8)
1938	100·4	100·5 (106·6)	88·6	99·1 (101·6)	105·5	98·0	95·0	97·1	100·5	99·8 (103·8)	91·8	98·6 (100·5)
1939	99·7	100·6 (106·4)	88·2	98·8 (101·2)	103·2	95·9	94·0	95·4	99·8	99·3 (103·0)	91·1	98·0 (99·7)
1940	94·4	95·7 (100·3)	84·2	93·9 (95·7)	98·9	91·3	91·1	91·4	94·5	94·5 (97·4)	87·6	93·3 (94·6)
g) Indextal för reallönen, om avlöningen år 1913 sättes = 100												
1929	106·2	107·8	131·2	109·4 (109·5)	129·0	121·9	135·3	126·6	106·6	111·4 (112·0)	133·2	113·1 (113·5)
1934	109·4	109·4 (117·4)	120·3	110·5 (114·1)	135·4	127·8	133·2	129·8	109·9	114·2 (120·5)	126·6	114·6 (117·7)
1935	108·6	108·9 (116·0)	113·8	109·2 (112·4)	137·0	123·7	127·8	125·5	109·1	112·7 (118·3)	120·7	112·7 (115·4)
1936	107·5	108·1 (114·2)	111·0	108·1 (110·8)	134·5	120·4	121·8	121·3	108·0	111·3 (116·0)	116·3	110·9 (113·2)
1937	106·5	107·2 (113·6)	113·9	107·6 (110·4)	131·0	119·5	128·9	123·0	106·9	110·4 (115·3)	121·3	110·9 (113·3)
1938	106·6	108·4 (114·9)	116·3	108·4 (111·3)	136·0	119·4	128·5	123·0	107·1	111·2 (116·2)	122·3	111·5 (114·0)
1939	105·9	108·4 (114·7)	115·8	108·1 (110·8)	133·0	116·9	127·2	120·9	106·4	110·6 (115·3)	121·4	110·3 (113·1)
1940	100·3	103·2 (108·1)	110·5	102·7 (104·8)	127·5	111·3	123·2	115·8	100·8	105·3 (109·0)	116·7	105·3 (107·8)

nominella förändringar i årslönerna, som inträffat under redogörelseperioden. Ett försök till beräkning av i vad mån dessa fluktuationer i penninglönerna äro reella och således innebära förfogande över en större eller mindre kvantitet varor och tjänster, har därför även verkställts i tab. 24 (avd. e, f och g) genom en sammanställning av nyssnämnda löneindex tal med socialstyrelsens indexsiffror för levnadskostnadernas stegring, omräknade med åren 1939, 1929 och 1913 som bas (i stället för 1 juli 1914).¹ Kalkylen, som grafiskt åskådliggöres i diagram I å sid. 69, ger vid handen, att den genomsnittliga reallönen för samtliga redovisade anställda skulle under år 1939 (alltså året före redogörelseåret) ligga ungefär på samma höjd som år 1929 men att en sänkning på c:a 5 % inträtt under redogörelseåret både i jämförelse med 1929 och 1939. I förhållande till 1913 års nivå ligger däremot reallönen i genomsnitt omkring 7 % högre. Huru reallönens utveckling sett sig för de olika personalgrupper, i vilka undersökningsmaterialet i förevarande statistik uppdelas, belyses närmare i tabellen.

Beträffande de i tab. 24 redovisade lönefluktuationerna bör emellertid beaktas, dels att siffrorna på grund av beräkningssättet närmast återspegla förhållandena vid resp. års mitt och dels att den genomsnittliga lönenivån även påverkas av förändringar i materialets representativitet, beroende bl. a. av växlingar i materialets fördelning på olika dyrorts- och åldersgrupper.² Det måste därför anses vara av intresse att, i den mån materialet det medger, söka eliminera även inverkan av dylika faktorer. Till den under redovisningsperioden eventuellt förändrade ålderssammansättningen kan dock f. n. ingen hänsyn tas. Uppmärksammas måste därför, att — särskilt inom sådana grupper av anställda, där avståndet mellan begynnelse- och slutlön är stort och tjänsteåldern merendels medför successiva löneuppflyttningar — årsmedeltalens förändringar kunna återspegla icke blott faktiska löneförhöjningar eller lönenedsättningar utan även växlingar i personalens åldersfördelning.

För undersökning av i vad mån växlingarna i primärmaterialets fördelning på olika dyrortsgrupper påverka de privatanställdas genomsnittslöner ha — med utgångspunkt från socialstyrelsens dyrortsgrupperingar och med år 1929 som basår — i efterföljande tab. 25 uträknats nya index tal för penninglönerna under förutsättning, att proportionen mellan de anställda inom ortsgруппerna A—C, D—F och G—I samtliga år varit densamma som år 1940.³

En jämförelse mellan index talen i tab. 25 och motsvarande tal i tab. 24, avd. c (där hänsyn ej tagits till fördelningen på dyrortsgrupper) visar, att de förra i regel ej nämnvärt avvika från de senare, vilket tyder på att under här berörda tidsperiod inga större förskjutningar i materialets fördelning på dyrortsgrupper ägt rum. För enstaka år är emellertid skillnaden mellan de båda sifferserierna ej alldeles oväsentlig.

¹ Härvid bör dock beaktas, att sistnämnda index tal närmast avse tjänstemän och arbetare med en medelinkomst av ca 2000 kr. år 1914 och ej ta hänsyn till de särdrag konsumtionen kan förete inom högre avlönade yrkesgrupper. — ² Se Undersökningar rörande arbetstidsförhållanden och lönevillkor för privatanställda. Sveriges officiella statistik. Stockholm 1938. — ³ Linjepersonalen vid enskilda järnvägar ej medräknad. Jfr sid. 68.

Tab. 25. Årslönernas förändringar för privatanställda (förvaltningspersonal o. dyl.) åren 1929—1940.¹

Indextalen äro beräknade på grundval av personalens sammansättning år 1940 med hänsyn tagen till fördelningen på dyrtorsgrupper.

Indextal (1929=100)	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1940
<i>Män</i>	98·0	98·8	96·2	95·1	94·7	94·4	94·3	96·6	99·7	102·6	109·1
däruv:											
teknisk personal . . .	98·0	99·0	95·3	93·5	92·9	93·3	93·5	94·9	97·3	99·8	106·1
kontorspersonal . . .	96·7	101·3	100·3	100·2	99·9	100·2	100·1	102·1	105·9	109·2	115·9
butikspersonal . . .	102·7	89·4	85·3	82·9	83·4	78·6	77·5	83·8	87·0	89·6	96·3
<i>Kvinnor</i>	98·5	98·7	97·8	94·7	93·9	92·3	90·9	94·4	97·0	98·3	106·1
däruv:											
teknisk personal . . .	95·9	97·7	94·9	93·4	92·9	95·8	95·2	95·1	101·4	102·8	111·7
kontorspersonal . . .	95·2	98·9	98·3	97·1	96·1	94·7	93·8	95·7	97·8	99·0	106·0
butikspersonal . . .	104·1	98·3	97·1	91·0	90·1	88·1	85·6	92·1	95·2	96·8	105·7
<i>Samtliga anställda</i>	98·1	98·8	96·6	95·0	94·5	93·9	93·5	96·0	99·0	101·5	108·3
däruv:											
teknisk personal . . .	97·9	99·0	95·3	93·5	92·9	93·3	93·5	94·9	97·4	99·9	106·2
kontorspersonal . . .	96·2	100·6	99·6	99·2	98·7	98·4	98·1	100·0	103·3	105·9	112·7
butikspersonal . . .	103·4	93·8	91·1	86·9	86·7	83·3	81·5	87·9	91·0	93·2	97·8

Löneinkomster per år inom olika personalgrupper. I det föregående ha statistiskt åskådliggjorts de allmänna förskjutningarna i lönenivån för privatanställda. De medeltal, med vilka man därvid rört sig, dölja emellertid stora olikheter i de faktiskt utgående lönebeloppen, beroende på betydande olikheter i utbildning, arbetsuppgifter, ställning till yrket, tjänsteår, levnadsålder och kön o. s. v. Primärmaterialet för den årliga lönestatistiken medger emellertid icke någon mera ingående undersökning av sambandet mellan ovannämnda faktorer och lönevillkoren, utan möjliggör endast en summarisk jämförelse i lönehänseende mellan vissa mer eller mindre homogena grupper. En mera ingående belysning av löneförhållandena för hithörande personal (avseende år 1935) erhålles däremot genom en inom socialstyrelsen verkställd sammanställning av från personalhåll meddelade individuella uppgifter.²

Resultatet av en sammanställning på grundval av den årliga lönestatistikens primärmaterial meddelas i tab. 26, vars förra del (avd. A) berör hela det lönestatistiska materialet, medan dess senare del (avd. B) begränsats till de företag, varifrån uppgifter inkommit både för år 1939 och 1940. I tabellen ha de anställda liksom förut i denna undersökning delats i tre personalgrupper, nämligen teknisk personal, kontorspersonal o. dyl. samt butikspersonal, och inom var och en av dessa i män och kvinnor. För att därjämte möjliggöra en inblick i löneförhållandena för kontorspersonalen inom olika näringsgrenar har i tabellens förra del (avd. A) åtskillnad gjorts mellan industri, handel och samfärdsl samt bank- och försäkringsrörelse. Kontors-

¹ Linjepersonalen vid enskilda järnvägar ej medräknad. Jfr sid. 68. — ² Undersökningens resultat har framlagts i publikationen »Undersökningar rörande arbetstidsförhållanden och lönevillkor för privatanställda», utg. 1938 (sid. 108 o. f.). Jfr även Lönestatistisk årsbok för Sverige 1937 (sid. 57 o. f.).

Tab. 26. Genomsnittslöner för olika grupper av privatanställda (förvaltningspersonal o. dyl.) år 1940.(a = samtliga anställda, b = egentlig kontors- resp. butikspersonal, c = vaktmästare, springpojkar o. dyl., d = övrig personal.¹)

Yrkesgrupper (siffrorna inom klammer [] angiva antalet företag)	Medelantal anställda un- der år 1940		Genomsnittlig löne- inkomst under år 1940, kr.			Löneökning (+) eller löneminskning (-) 1939-1940 i procent		
	Män	Kv.	Män	Kv.	S:a	Män	Kv.	S:a ²
<i>A. Samtliga redovisade företag.</i>								
Teknisk personal [4 266]	27 358	1 313	6 028	2 947	5 887	+ 6·3	+ 7·6	+ 6·3
därav: ingenjörer, ritare o. dyl.	12 525	605	6 951	2 564	6 749	+ 6·2	+ 7·4	+ 6·2
verkmästare, förmän	14 833	708	5 249	3 275	5 159	+ 6·1	+ 6·3	+ 6·1
Kontorspersonal o. dyl. [6 874] a	44 285	28 502	4 573	2 686	3 834	+ 6·8	+ 6·9	+ 6·8
b	31 493	27 948	5 231	2 714	4 048	+ 6·2	+ 6·7	+ 6·4
c	5 166	554	2 118	1 273	2 036	+ 4·3	+ 6·1	+ 4·4
d	7 626	.	3 517	.	3 517	+ 8·8	.	+ 8·8
Därav inom:								
Industri [5 006] a	21 342	16 134	4 423	2 498	3 594	+ 5·2	+ 7·1	+ 5·8
b	18 433	15 683	4 843	2 533	3 781	+ 6·0	+ 7·0	+ 6·3
c	2 909	451	1 759	1 279	1 695	+ 2·0	+ 8·5	+ 2·7
Handel [1 486] a	5 175	6 646	4 835	2 669	3 617	+ 8·4	+ 8·3	+ 8·4
b	4 628	6 558	5 160	2 688	3 710	+ 7·5	+ 8·0	+ 7·7
c	547	88	2 093	1 288	1 981	+ 10·2	+ 4·9	+ 9·7
Samfärdsel [164] a	10 177	249	3 785	2 753	3 760	+ 8·2	+ 12·0	+ 8·3
b	2 345	234	4 857	2 863	4 676	+ 5·7	+ 12·2	+ 6·1
c	206	15	1 508	1 027	1 475	+ 18·5	.	+ 14·7
d	7 626	.	3 517	.	3 517	+ 8·8	.	+ 8·8
Banker [154] a	5 787	2 784	5 812	3 310	4 999	+ 6·8	+ 1·4	+ 5·6
b	4 822	2 784	6 338	3 310	5 230	+ 7·5	+ 1·4	+ 6·0
c	965	.	3 182	.	3 182	+ 3·7	.	+ 3·7
Försäkringsföretag [64] a	1 804	2 689	6 062	3 199	4 348	+ 3·7	+ 5·5	+ 4·4
b	1 265	2 689	7 623	3 199	4 614	+ 2·0	+ 5·5	+ 3·6
c	539	.	2 401	.	2 401	+ 7·8	.	+ 7·8
Butikspersonal [3 190] a	15 272	21 930	2 788	2 084	2 373	+ 7·1	+ 8·8	+ 8·0
b	10 302	20 095	3 621	2 185	2 672	+ 6·2	+ 8·7	+ 7·5
c	4 970	1 835	1 062	986	1 042	+ 8·1	+ 21·4	+ 11·3
Samtliga företag [8 125]	86 915	51 745	4 717	2 438	3 867	+ 6·6	+ 7·6	+ 6·9
<i>B. Företag, varifrån uppgifter före- ligga både för 1939 och 1940.</i>								
Teknisk personal	26 334	1 273	6 045	2 952	5 903	+ 6·0	+ 7·9	+ 6·1
därav: ingenjörer, ritare o. dyl.	12 165	591	6 948	2 562	6 744	+ 6·0	+ 7·3	+ 6·0
verkmästare, förmän	14 169	682	5 270	3 290	5 179	+ 6·0	+ 7·3	+ 6·0
Kontorspersonal o. dyl. a	42 994	27 399	4 587	2 699	3 852	+ 6·2	+ 6·9	+ 6·4
b	30 350	26 873	5 262	2 726	4 072	+ 6·4	+ 6·7	+ 6·5
c	5 019	526	2 132	1 281	2 051	+ 4·2	+ 10·5	+ 4·5
d	7 625	.	3 517	.	3 517	+ 8·5	.	+ 8·5
Butikspersonal a	14 365	20 652	2 800	2 088	2 380	+ 6·1	+ 9·4	+ 7·8
b	9 694	18 901	3 634	2 190	2 679	+ 5·4	+ 9·0	+ 7·8
c	4 671	1 751	1 068	993	1 048	+ 9·9	+ 22·7	+ 12·9
Samtliga företag [7 445]	83 693	49 824	4 739	2 450	3 890	+ 6·1	+ 7·8	+ 7·0

¹ Linjepersonal vid enskilda järnvägar (lokförare, konduktörer, eldare, stationskarlar, banvakter, extra linjearbetare o. dyl. Jfr tab. 24 sid. 70). — ² Standardräknade tal, se sid. 68.

personal o. dyl. har i tabellens båda avdelningar uppdelats i egentlig kontorspersonal (b), vaktmästare, springpojkar o. dyl. (c) samt övrig personal (d). På motsvarande sätt har butikspersonalen fördelats i försäljningspersonal (b) samt vaktmästare, springpojkar o. dyl. (c). Även för teknisk personal har verkställts en liknande uppdelning, nämligen i dels ingenjörer, kemister, ritare o. dyl., dels verkstästare och förmän.

Avd. A av tabellen visar, att i fråga om den egentliga kontorspersonalen (b-gruppen) ligger den genomsnittliga lönenivån både för män och kvinnor avsevärt lägre inom industri, handel och samfärdsel än vid banker och försäkringsanstalter. Även för den till kontorspersonalen hänfödda vakt- och budpersonalen (c-gruppen) råder i lönehänseende en avsevärd skillnad mellan olika näringsgrupper, såsom närmare framgår av tabellen, låt vara att skiljaktigheterna till väsentlig del torde återgå på olikheter i fråga om ålder m. m. Den bristande homogenitet, som även i andra hänseenden utmärker denna grupp, gör emellertid, att medellönerna i hög grad påverkas av rena tillfälligheter. En mellanställning i lönehänseende mellan den egentliga kontorspersonalen och vaktgruppen intager linjepersonalen vid enskilda järnvägar, som redovisats som särskild grupp (d-gruppen). — En närmare granskning av avd. B i tabellen, som omfattar företag, varifrån uppgifter föreligga både för 1939 och 1940 och som berör 96 % av i årets statistik redovisade privatanställda, visar, att medellönerna för de olika grupperna icke nämnvärt avvika från motsvarande grupper i avd. A.

Löneutvecklingen inom samtliga redovisade personalgrupper belyses genom relativa tal för tiden 1939—1940 i tab. 26, där linjepersonalen vid enskilda järnvägar ingår som särskild grupp (d). För tidigare år föreligga siffror endast för samtliga anställda (a), och för studiet av de genomsnittliga inkomstförändringarna inom dessa grupper under perioderna 1929—1940 och 1913—1940 hänvisas till tab. 24.

Löneinkomster inom olika dyrortsgrupper. En på grundval av 1935 års officiella dyrortsgruppering utförd redovisning av de privatanställdas löner inom olika dyrortsgrupper¹ lämnas i efterföljande tablå.

Ortsgrupp	Levnadskostnader (riksmedeltal = 1 000)		Genomsnittlig löneinkomst per år (kr.)		Indextal (medeltal i D-grupp = 1 000)		
	gruppgränser	medeltal	män	kvinnor	löneinkomst män	per år kvinnor	levnads- kostnader
Ortsgrupp A	t. o. m. 930	870	4 370	1 991	936	980	806
» B	931— 990	960	4 706	2 008	1 008	989	889
» C	991—1 050	1 020	4 499	2 092	963	1 030	944
» D	1 051—1 110	1 080	4 670	2 031	1 000	1 000	1 000
» E	1 111—1 170	1 140	4 269	1 994	914	982	1 056
» F	1 171—1 230	1 200	4 424	2 169	947	1 068	1 111
» G	1 231—1 290	1 260	4 883	2 319	1 046	1 142	1 167
» H	1 291—1 350	1 320	4 962	2 245	1 063	1 105	1 222
» I	1 351 o. däröver	1 426 ²	5 511	2 880	1 180	1 418	1 320

Tablån ger vid handen, att personalens löner visserligen påverkas av dyrortsförhållandena, men att andra faktorer synas utöva större inflytande på lönesättningen. En del ojämnheter i tablåns sifferserier torde dock sammanhänga med att speciella uppgifter icke alltid kunnat avgivas i sådana fall, då

¹ Jfr sid. 98, not 2. — ² Avser Stockholm.

Tab. 27. Genomsnittliga löneinkomster år 1940 för privatanställda (förvaltningspersonal o. dyl.) inom olika dyrortsgrupper.

(Siffror i medievalstil ange, att medeltalet avser mindre än 150 arbetare.)

Grupper av förvaltningspersonal	Antal redovisade anställda	Genomsnittlig löneinkomst i kronor per år									Hela riket (inkl. ej dyrortsgrupperade företag)
		Dyrortsgrupp									
		A	B	C	D	E	F	G	H	I	
<i>Män.</i>											
Teknisk personal	27 358	5 013	5 497	5 692	5 973	5 680	5 989	6 415	6 974	6 740	6 028
därav ingenjörer, ritare o. dyl. verkmästare, förmän	12 525	6 462	7 252	7 006	6 823	6 275	6 887	6 923	8 073	7 057	6 951
Kontorspersonal o. dyl.	14 833	4 295	4 538	4 807	5 133	5 092	5 205	5 932	6 026	6 338	5 249
därav egentlig kontorspersonal vaktmästare, springpojkar o. dyl.	44 285	3 995	4 151	3 972	4 261	4 081	4 211	4 745	4 811	5 615	4 573
övrig hithör. personal ¹	31 493	4 194	4 430	4 839	4 595	4 506	4 637	5 182	5 168	6 347	5 231
Butikspersonal	5 166	1 540	1 345	1 592	1 806	1 465	1 659	1 923	1 927	2 520	2 118
därav försäljare o. dyl.	7 626	2 427	2 577	2 312	2 231	2 254	2 502	2 779	2 606	3 743	2 788
springpojkar o. dyl.	15 272	2 930	3 180	3 022	3 109	3 077	3 337	3 724	3 533	4 591	3 621
Samtliga	4 970	797	815	822	836	891	957	1 093	892	1 557	1 062
	56 915	4 370	4 706	4 499	4 670	4 269	4 424	4 833	4 962	5 511	4 717
<i>Kvinnor.</i>											
Teknisk personal	1 313	2 208	2 180	2 515	2 505	2 615	2 893	3 049	3 227	3 631	2 947
därav ingenjörer, ritare o. dyl. verkmästare, förmän	605	1 392	1 598	2 256	2 323	2 350	2 310	2 899	2 810	3 408	2 564
Kontorspersonal o. dyl.	708	2 632	2 898	2 737	2 823	3 119	3 167	3 239	3 359	3 823	3 275
därav egentlig kontorspersonal vaktmästare, springflickor o. dyl.	28 502	2 060	2 105	2 148	2 173	2 272	2 367	2 588	2 657	3 131	2 686
Butikspersonal	27 948	2 096	2 124	2 167	2 196	2 310	2 413	2 609	2 713	3 150	2 714
därav försäljare o. dyl.	554	945	1 069	1 438	1 653	1 065	1 033	1 171	1 297	1 631	1 273
springflickor o. dyl.	21 930	1 717	1 597	1 953	1 713	1 702	1 896	2 073	1 733	2 479	2 084
Samtliga	20 095	1 761	1 633	2 032	1 753	1 751	1 866	2 212	1 839	2 631	2 185
	1 835	603	676	750	618	696	815	855	663	1 244	986
	51 745	1 991	2 008	2 092	2 031	1 994	2 169	2 319	2 245	2 880	2 438

vissa tjänstemän äro placerade på annan ort än den, som utgör stationsort för personalens huvudmassa.

Efter dyrortsförhållandena differentierade lönesiffror för olika huvudgrupper av anställda meddelas i ovanstående tab. 27. Lönenivån för dessa kategorier synas i något olika grad påverkas av en förskjutning i levnadskostnaderna. För mera homogena personalgrupper, exempelvis manliga verkmästare och förmän, kvinnlig kontorspersonal samt manlig och kvinnlig försäljningspersonal, framträda dock ganska tydliga lönevariationer i enlighet med resp. företags lokalisering.

¹ Linjepersonal vid enskilda järnvägar (lokförare, konduktörer, eldare, stationskarlar, banvakter, extra linjearbetare o. dyl.).

C. Löneförhållandena för arbetare inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m.

a. Antal redovisade arbetare.

Antalet redovisade arbetare vid 1940 års löneundersökning utgör, såsom tidigare omnämnts och även framgår av tab. 30, tillhoppa 500 454 fördelade på 9 294 företag emot 524 869 arbetare och 9 851 företag år 1939. De i avd. D (sid. 116) verkställda beräkningarna rörande sysselsättningsvolymens förändringar göra det möjligt att approximativt ange, att ungefär $\frac{2}{3}$ av minskningen i arbetarantalet sammanhänger med konjunkturutvecklingen under redogörelseåret.

Av de för år 1940 redovisade arbetarna voro 74·9 % vuxna män, 17·2 % vuxna kvinnor och 7·9 % minderåriga av båda könen (i regel under 18 år). Motsvarande procenttal uppgingo föregående år till resp. 76·8, 15·7, 7·5, år 1929 till resp. 78·3, 14·6 och 7·1 samt år 1913 till resp. 65·9, 10·4 och 8·5 (samt dessutom 15·2 %, som ej fördelats efter ålder och kön). Förutsätter man, att sistnämnda antal ej specificerade fördelade sig proportionellt på de övriga redovisade grupperna, finner man, att männens andel av totalantalet arbetare ej undergått någon nämnvärd förändring under perioden 1913—1929, men att kvinnorna relativt taget ej oväsentligt ökats på de minderårigas bekostnad. Denna tendens till stegring i kvinnoarbetets relativa omfattning kan iakttagas även vid jämförelse mellan åren 1929 och 1940 men tillväxten synes under denna period ha skett icke på de minderårigas utan på männens bekostnad.

b. Löneutvecklingen i allmänhet.

I efterföljande tab. 28 meddelas genomsnittssiffror för löneinkomster per arbetstimme, dag och år dels för redogörelseåret 1940 och dels för vart och ett av åren 1913, 1929 och 1934—1939,¹ varvid särskilda lönesiffror beräknats för män, kvinnor och minderåriga. För arbetarpersonalen i dess helhet har härvid, liksom förut beträffande förvaltningspersonalen (se sid. 68), medellönerna standardräknats under antagande av oförändrad sammansättning under hela perioden med avseende på kön (= 1940). I avsaknad av mera fullständiga uppgifter om medellönen för tidigare år inom olika dyrtorsgrupper ha däremot några korrigeringar med hänsyn till förskjutningar i arbetarpersonalens fördelning på olika dyrtorsgrupper icke kunnat ifrågakomma.

För belysande av löneutvecklingen sedan tiden före världskriget förefinnes direkt jämförelsematerial endast i fråga om dags- och årsinkoms-

¹ För mellanliggande år hänvisas till föregående årgångar av denna årsbok.

ter. I syfte att kunna jämföra även timförtjänster vid olika tidpunkter har en approximativ beräkning av den genomsnittliga arbetslönen per utgjord arbetstimme verkställt på grundval av föreliggande uppgifter angående löneinkomsten per dag och med ledning av från arbetstidsundersökningar, kollektivavtal m. m. erhållna siffror rörande arbetsdagens längd. Å andra sidan ha för åren 1921—1925, för vilka uppgifter om antalet utgjorda dagsverken ej inhämtats, daglönerna beräknats genom att multiplicera den genomsnittliga timförtjänsten med normalantalet arbetstimmar per dag, d. v. s. 8. På detta sätt ha indextal för tim-, dags- och årsförtjänster kunnat beräknas för varje år under perioden 1913—1940.

I anslutning härtill ha vissa beräkningar utförts för att belysa prisutvecklingens betydelse för arbetslönens faktiska höjd. Ett bedömande av löneutvecklingen förutsätter nämligen en jämförelse i första hand mellan penninglönerna och rådande prisläge. Genom en omräkning av penninglönerna med socialstyrelsens levnadskostnadsindex (jfr ovan) erhållas reallöner, utvisande de ungefärliga förändringarna i arbetslönernas köpkraft.

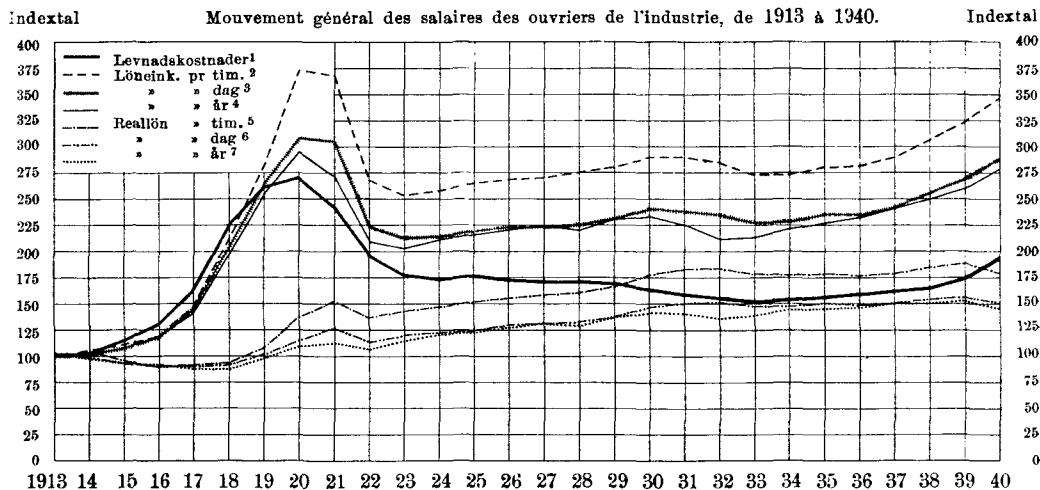
Av tab. 28 (avd. b) framgår, att *timförtjänsten* sedan föregående år ökats med 7·9 % i genomsnitt för samtliga redovisade arbetare. Stegningen har varit avsevärt lägre för männen (7·0 %) än för kvinnorna (10·7 %) och de minderåriga (15·5 %). Sedan år 1929, som särskilt för den s. k. konkurrensindustrin kan betecknas som gränsåret, innan den senaste lågkonjunkturen före världskriget satte in, har den nominella timförtjänsten i genomsnitt för samtliga grupper ökat med 23·1 % (avd. c). Motsvarande siffra var för männen 22·4, för kvinnorna 25·7 och för minderåriga 31·4 %. Den större delen av denna förskjutning i lönenivån ägde rum under 1938, 1939 och 1940, men även under 1937 var tillväxten ej oväsentlig. Lägst låg medellönen under det senaste decenniet åren 1933 och 1934. — Från lönestatistikens utgångsår 1913 räknat har stegringen till 1940 i den genomsnittliga timförtjänsten beräknats utgöra omkring 246 % (avd. d). Vid jämförelse mellan dessa båda år kan liksom tidigare för förvaltningspersonalen även för arbetarna konstateras en tendens till utjämning i lönenivån för män och kvinnor. Från 1913 till 1940 ha sålunda timlönerna för manliga arbetare stigit med i genomsnitt 240 %, medan kvinnornas löneinkomst per timme räknat under motsvarande tid ökats med 288 %. Begränsar man undersökningen till den egentliga industrin, sådan denna redovisas i kommerskollegii årliga industristatistik, och alltså utesluter arbetare inom byggnadsverksamhet, handel och varulager samt samfärdsl (inkl. spårvägsdrift), framträder denna tendens än starkare, i det att stegringssiffran för timförtjänsten för män sjunker till 222, medan motsvarande siffra för kvinnor blir i det närmaste oförändrad (283 %). Denna tendens till minskning av löneskillnaden mellan män och kvinnor synes dock företrädesvis ha gjort sig gällande under perioden 1913—1929. — *Dagsförtjänsten* under 1940 har, såsom tab. 28 utvisar, företett en likartad utveckling som timlönen såväl i jämförelse med föregående år (avd. b) som med 1929 (avd. c). I förhållande till utgångsåret 1913 (avd. d) blir däremot stegringen avsevärt mindre för daglönen än för timförtjänsten. Me-

Tab. 28. Lönenivåns förändringar för arbetare inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m. åren 1913—1940.

År	M ä n ¹			K v i n n o r			M i n d e r å r i g a			S a m t l i g a a r b e t a r e		
	L ö n e i n k o m s t p e r											
	timme	dag	år	timme	dag	år	timme	dag	år	timme	dag	år
a) Absoluta tal, kr.												
1913	0·45	4·32	1 241	0·24	2·34	651	0·18	1·76	485	0·39	3·78	1 067
1929	1·25	9·99	2 846	0·74	5·80	1 637	0·51	3·92	1 099	1·10	8·79	2 472
1934	1·22	9·79	2 715	0·73	5·75	1 609	0·47	3·64	1 010	1·08	8·61	2 364
1935	1·24	10·10	2 770	0·74	5·84	1 661	0·48	3·73	1 036	1·09	8·86	2 416
1936	1·25	10·11	2 848	0·75	5·91	1 691	0·48	3·78	1 062	1·10	8·89	2 481
1937	1·29	10·44	2 974	0·77	6·08	1 740	0·50	3·93	1 128	1·14	9·18	2 587
1938	1·37	11·03	3 071	0·80	6·30	1 758	0·55	4·26	1 180	1·21	9·68	2 666
1939	1·43	11·44	3 183	0·84	6·63	1 832	0·58	4·57	1 286	1·26	10·07	2 779
1940	1·53	12·33	3 406	0·93	7·37	2 011	0·67	5·30	1 466	1·36	10·92	2 981
b) Index tal för penninglönen, om avlöningen år 1939 sättes = 100												
1940	107·0	107·8	107·0	110·7	110·8	106·9	115·5	116·0	114·0	107·9	108·4	107·3
c) Index tal för penninglönen, om avlöningen år 1929 sättes = 100												
1934	97·6	98·0	95·4	98·6	99·1	98·3	92·2	92·9	91·9	97·5	97·9	95·6
1935	99·2	101·1	97·3	100·0	100·7	101·4	94·1	95·2	94·3	99·1	100·8	97·7
1936	100·0	101·2	100·1	101·4	101·9	103·3	94·1	96·4	96·6	100·0	101·1	100·3
1937	103·2	104·5	104·5	104·1	104·8	106·3	98·0	100·3	102·6	103·1	104·4	104·7
1938	109·6	110·4	107·9	108·1	108·6	107·4	107·8	108·7	107·4	109·4	110·1	107·8
1939	114·4	114·5	111·8	113·5	114·7	115·0	113·7	116·6	110·0	114·3	114·6	112·4
1940	122·4	123·4	119·7	125·7	127·1	122·8	131·4	135·2	133·4	123·1	124·3	120·6
d) Index tal för penninglönen, om avlöningen år 1913 sättes = 100												
1929	277·8	231·2	229·3	308·3	247·9	251·4	283·3	222·7	226·6	281·2	232·7	231·8
1934	271·1	226·6	218·9	304·2	245·7	247·2	261·1	206·8	208·2	274·2	227·9	221·6
1935	275·6	233·8	223·2	308·3	249·6	255·1	266·7	211·9	213·6	278·7	234·7	226·5
1936	277·8	234·0	229·5	312·5	252·6	259·8	266·7	214·8	219·0	281·1	235·3	232·6
1937	286·7	241·7	239·6	320·4	259·8	267·3	277·8	223·3	232·6	290·0	242·9	242·5
1938	304·4	255·3	247·5	333·3	269·2	270·0	305·6	242·0	243·3	307·5	256·3	250·0
1939	317·8	264·8	256·5	350·0	284·2	289·1	322·2	259·7	265·2	321·4	266·7	260·6
1940	340·0	285·4	274·5	387·5	315·0	308·9	372·2	301·1	302·3	346·2	289·2	279·5
e) Index tal för reallönen, om avlöningen år 1939 sättes = 100												
1940	95·3	96·0	95·3	98·6	98·7	95·2	102·9	103·3	101·5	95·8	96·5	95·5
f) Index tal för reallönen, om avlöningen år 1929 sättes = 100												
1934	107·1	107·5	104·7	108·3	108·8	107·9	101·1	101·9	100·9	107·0	107·5	104·9
1935	107·4	109·6	105·4	108·3	109·1	109·9	102·0	103·1	102·1	107·4	109·2	105·9
1936	107·0	108·2	107·0	108·4	109·0	110·5	100·7	103·1	103·4	106·9	108·2	107·3
1937	107·7	109·0	109·0	108·5	109·4	110·9	102·3	104·6	107·1	107·6	108·9	109·2
1938	111·6	112·4	109·9	110·0	110·6	109·3	109·8	110·6	109·3	111·3	112·1	109·8
1939	113·1	113·2	110·5	112·2	113·3	113·6	112·4	115·2	115·6	113·0	113·3	111·1
1940	107·7	106·6	105·3	110·6	111·8	108·1	115·6	119·0	117·4	108·4	109·4	106·1
g) Index tal för reallönen, om avlöningen år 1913 sättes = 100												
1929	164·4	136·8	135·7	182·4	146·7	148·8	167·7	131·8	134·1	166·4	137·7	137·1
1934	176·0	147·1	142·1	197·5	159·6	160·4	169·6	134·3	135·2	178·1	148·0	143·9
1935	176·6	149·9	143·1	197·6	160·0	163·6	170·9	135·9	136·9	178·7	150·4	145·2
1936	175·8	148·1	145·2	197·8	159·9	164·4	168·8	135·9	138·6	177·9	148·9	147·2
1937	177·0	149·2	147·9	198·0	160·4	165·0	171·5	137·8	143·6	179·0	150·0	149·7
1938	183·4	153·8	149·1	200·8	162·2	162·7	184·1	145·8	146·6	185·3	154·4	150·6
1939	185·8	154·9	150·0	204·7	166·2	169·1	188·4	151·8	155·1	187·9	156·0	152·4
1940	177·1	148·7	142·9	201·8	164·0	160·9	193·9	156·8	157·4	180·3	150·6	145·6

¹ Inkl. arbetande förmän.

Diagram II. Löneutvecklingen för industriarbetare m. fl. åren 1913—1940.

dan timlönen från 1913 till 1940 beräknats ha stigit med 246 %, stannade dagsinkomsten vid ett belopp, som med 189 % översteg 1913 års siffra. Orsaken till denna skiljaktighet är att söka i minskad arbetstid per dag, förorsakad väsentligen av den år 1920 införda åttatimmarsdagen. Därvid bibehölls i huvudsak oförändrad dagsförtjänst, som således kom att utslås på ett mindre antal arbetstimmar än tidigare. Härtill kommer för vissa år av ekonomiska kriser föranledda inskränkningar i arbetstiden, som även vid oförändrade timlöner verkat sänkande på den faktiska dagsförtjänsten.

Såväl daglönen som antalet arbetsdagar per år påverka årsförtjänsten, vars fluktuationer således kunna avvika från daglönen. För redogörelseåret 1940 i förhållande till 1939 uppgick ökningen i den genomsnittliga årsförtjänsten till 7·3 % mot 8·4 % för dagsförtjänsten. Under vissa andra år är divergensen mellan de båda lönekurvorna avsevärt större. Sålunda redovisar lönestatistiken (se föregående årsbok) för exempelvis år 1932 en sänkning i den genomsnittliga årslönen med omkring 5 % samtidigt som dagsförtjänsten blott sjunkit med 1 %. Ett annat uttryck för divergensen mellan olika lönestatistiska data får man genom att konstatera, att årsförtjänsten steg mellan åren 1913—1932 med 113 %, medan löneinkomsten per dag under samma tid ökades åtskilligt mer eller med 135 %. Under de därpå följande åren har emellertid en viss utjämning ägt rum mellan dessa stegringstal på grund av den ökade sysselsättningen, varigenom årsförtjänstens stegring t. o. m. redogörelseåret 1940 i förhållande till 1913 uppgår till 180 % mot 189 % för dagsförtjänsten.

¹ Nombre indice du coût de la vie (villes et agglomérations urbaines). — ² Salaire nominal par heure. — ³ Salaire nominal par jour. — ⁴ Salaire nominal par an. — ⁵ Salaire réel par heure. — ⁶ Salaire réel par jour. — ⁷ Salaire réel par an.

Tab. 29. Arbetslönernas och levnadskostnadernas förändringar åren 1913—1940.

Samtliga arbetare.

Indextal (1913=100)	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927
Löneinkomst:													
per timme . . .	109	118	147	213	284	372	366	267	253	258	266	268	270
> dag	109	119	145	206	265	310	306	224	213	214	220	223	223
> år	110	119	142	198	256	295	271	209	203	211	216	221	225
Levnadskostnader	115	130	162	225	261	269	241	195	177	174	176	172	171
Reallön:													
per timme . . .	95	91	91	95	109	138	152	137	143	148	151	156	158
> dag	95	91	90	92	101	115	127	115	121	123	125	130	131
> år	95	92	88	88	98	110	112	107	115	122	123	128	131

Indextal (1913=100)	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1940
Löneinkomst:													
per timme . . .	275	281	289	289	284	274	274	279	281	290	308	321	346
> dag	226	233	242	238	235	227	228	235	235	243	256	267	289
> år	221	232	234	225	213	213	222	227	233	243	250	261	279
Levnadskostnader	171	169	164	159	156	153	154	156	158	162	166	171	192
Reallön:													
per timme . . .	161	166	176	182	182	179	178	179	178	179	185	188	180
> dag	132	138	147	150	151	148	148	150	149	150	154	156	151
> år	129	137	142	141	136	139	144	145	147	150	151	152	146

I tab. 29 ha för vinnande av större överskådlighet ur tab. 28 och från tidigare årgångar av årsboken sammanställts indextal, som — under förutsättning av oförändrad proportion av manliga, kvinnliga och minderåriga arbetare — ange den genomsnittliga stegringen under åren 1913—1940 av nominal- och reallönen per timme, per dag och per år, kompletterade med socialstyrelsens ovannämnda indextal för levnadskostnadernas förändringar.

Det framgår av tab. 29 och diagram II (sid. 79), att till och med år 1918 var stegringen av såväl tim- som daglöner mindre än levnadskostnadsökningen, vilket innebär, att motsvarande reallöner under denna period voro lägre än utgångsåret 1913. Från och med år 1919 har förhållandet blivit det motsatta. Även årslönerna ha varit underkastade en liknande utveckling, fastän jämvikt mellan löner och levnadskostnader i detta fall inträdde först ett år senare eller 1920. Sedan sålunda de tre reallöneserierna — ehuru delvis under olika år — ånyo passerat basårets löneläge (100), ha de fortsatt att stiga under den återstående delen av undersökningsperioden — med undantag allenast för enstaka år. Stegringen har emellertid visat tendens att avtaga och utgjorde år 1939 för alla tre serierna endast omkring 1 % i förhållande till året därförut. Under redogörelseåret 1940 har ett markerat avbrott i reallönernas fortgående stegring inträtt, som pressat ned reallönerna med c:a 4 % i jämförelse med föregående år (tab. 28, avd. e).

För redogörelseåret beräknas reallönen ligga i fråga om årslöner 6, dag-

löner 9 och timlöner 8 % över 1929 års nivå. I förhållande till lönestatistikens utgångsår 1913 bli motsvarande siffror resp. 46, 51 och 80.

Det torde emellertid böra framhållas, att i det föregående anförda genomsnittstal icke kunna göra anspråk på annat än att giva en ungefärlig bild av förändringarna i löner och prisutveckling. Härtill kommer, att beträffande särskilda orter och industrigrenar speciella förhållanden kunna åstadkomma betydande avvikelser från de allmänna genomsnittstalen. För närmare belysning härav hänvisas till följande kapitel.

c. Löneinkomster per timme.

Genomsnittliga timförtjänster. Givetvis inrymma de i det föregående meddelade genomsnittstalen för timlönerna rätt betydande olikheter i de faktiskt utgående lönebeloppen. Förutom efter ålder och kön samt dyrtorsförhållanden (jfr sid. 98) växla lönevillkoren allt efter de anställdas olika yrken, och även inom samma yrke variera lönerna bl. a. med hänsyn till arbetarens kompetens och ställning till yrket. I viss utsträckning ha kollektivavtalen verkat normerande och utjämnande. Olikheterna i de faktiska lönebeloppen äro emellertid fortfarande ganska stora, att döma bl. a. av vissa undersökningar över lönernas »spridning» i fråga om arbetare m. fl.¹ På grund av det summariska primärmaterialiet för förevarande undersökning måste man emellertid här begränsa sig till den jämförelse mellan medellönerna för män, kvinnor och minderåriga inom olika näringsgrenar och näringsgrupper, som lämnas i tab. 30. Beträffande de i tabellen meddelade lönesiffrorna för minderåriga arbetare bör särskilt beaktas, att de icke utan vidare kunna läggas till grund för en jämförelse mellan lönenivån inom olika näringsgrenar, enär åtskilliga skiljaktigheter torde föreligga med hänsyn bl. a. till de redovisade arbetarnas medelålder. Medan de vid spårvägs- och omnibusdrift, övriga kommunala verk och byggnadsarbeten samt skeppsvarv m. fl. anställda minderåriga, vilka haft de högsta genomsnittliga löneinkomsterna per timme, merendels torde vara ynglingar, som nalkas (eller överskridit) adertonårsåldern och mången gång utföra en vuxen mans arbete, synes inom glasindustrin m. fl. näringsgrenar, där lönenivån är avsevärt lägre, i betydande utsträckning sysselsättas yngre personer.

Såsom i översiktstabellen över lönenivåns förändringar (tab. 28) meddelats, har den genomsnittliga timförtjänsten (inkl. övertid, naturaförmåner o. dyl.) för samtliga redovisade arbetare, oavsett ålder och kön, år 1940 beräknats till 1:36 kr. Tab. 30 visar därutöver, att timförtjänsten vid tidlön var 1:14 kr. och vid ackordsarbete 1:37 kr. Med ledning härav och av tabellens uppgift, att 45.6 % av medeltalet arbetstimmar per år och arbetare utförts på ackord, kan den genomsnittliga timförtjänsten på ordinarie tid beräknas till

¹ Se härom: Sveriges officiella statistik: socialstatistik. Anställnings- och avlöningsförhållandena för lägre personal i allmän tjänst (utg. 1931). — Betänkande med förslag till civilt avlöningsreglemente. Statens offentliga utredningar 1937: 48, sid. 552 o. f.

(Forts. å sid. 93.)

Tab. 20. Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1940.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- re under verk- sams- hets- tiden	Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare		Genomsnittlig löneinkomst											
		antal	där- av på ac- kord %	per timme				per dag (inkl. över- tid, na- tura- förmå- ner o. d.), kr.	per vecka (inkl. över- tid, na- tura- förmå- ner o. d.), kr.	per år (inkl. övertid, naturaförmåner o. d.)					
				tid- lön, kr.	ac- kord, kr.	inkl. övertid, naturaförmåner o. d. kr.	index- tal			kr.	1929 =100	1939 =100	kr.	1929 =100	1939 =100
<i>Malmbrytning o. metallin-</i> <i>dustri</i> (1 751)	156 742	2 280	61.3	11.64	68.21	3 292	121	108			
förmän	1 525	2 305	10.6	1.70	1.61	1.85	107	14.85	36.81	4 261	122	106			
män	130 624	2 288	63.1	1.23	1.52	1.55	194	12.50	73.87	2 539	122	106			
kvinnor	9 363	2 253	58.7	0.80	1.07	1.08	196	10.7	8.22	47.41	2 319	126	108		
minderåriga	15 210	2 224	52.0	0.55	0.84	0.75	134	11.7	5.96	34.90	1 676	133	115		
Gruvor o. anrikningsverk (50)	10 120	2 188	73.8	13.77	30.61	3 882	111	102			
förmän	121	2 247	24.6	1.90	1.67	2.18	111	17.09	99.78	4 898	111	102			
män	9 351	2 182	76.5	1.35	1.81	1.84	112	10.3	14.24	4 010	111	102			
minderåriga	605	2 256	45.9	0.64	0.91	0.81	125	11.7	6.42	37.94	1 832	123	120		
Därav i mellersta Sverige (40)	6 066	2 218	75.2	10.79	62.90	3 074	123	106			
förmän	84	2 261	35.2	1.36	1.67	1.67	116	13.23	77.63	3 786	124	115			
män	5 568	2 213	77.6	0.95	1.43	1.44	125	10.8	11.16	64.96	3 177	124	106		
minderåriga	402	2 272	52.2	0.48	0.81	0.70	132	11.5	5.64	32.72	1 591	128	117		
norra Sverige (10)	4 054	2 143	71.6	18.34	108.12	5 090	104	100			
förmän	37	2 216	.	2.70	.	3.84	113	25.76	148.71	7 407	105	113			
män	3 793	2 137	74.9	1.88	2.41	2.45	106	10.1	18.87	111.25	5 231	105	101		
minderåriga	203	2 224	33.2	0.87	1.21	1.04	114	11.3	8.20	48.51	2 310	116	113		
Järn-, stål- o. kopparverk (50)	21 676	2 252	75.9	11.31	65.71	3 154	130	107			
förmän	99	2 322	43.0	1.41	1.28	1.50	108	12.00	69.58	3 474	128	108			
män	20 423	2 252	77.1	1.03	1.37	1.44	110	11.60	67.40	3 232	127	107			
minderåriga	1 129	2 246	58.0	0.50	0.88	0.77	148	12.8	6.18	35.72	1 737	149	130		
Järn- o. stålmanufaktur (408)	23 838	2 223	53.4	10.49	60.07	2 922	124	106			
förmän	304	2 281	4.5	1.58	1.63	1.63	106	13.86	78.46	3 851	121	104			
män	18 962	2 231	53.8	1.13	1.48	1.49	108	11.48	65.91	3 199	121	107			
kvinnor	1 862	2 158	50.1	0.69	0.92	0.87	145	11.2	6.90	38.57	1 870	134	104		
minderåriga	2 710	2 204	49.7	0.58	0.88	0.78	146	12.0	5.69	32.45	1 600	147	120		
Mekaniska verkstäder (918)	75 780	2 315	68.1	11.97	70.78	3 408	124	110			
förmän	709	2 320	9.2	1.72	1.74	1.88	107	15.28	88.97	4 374	125	107			
män	65 091	2 324	63.6	1.26	1.53	1.36	126	11.0	12.74	75.45	3 632	125	111		
kvinnor	2 989	2 269	67.5	0.80	1.10	1.07	122	10.7	8.65	49.51	2 429	125	111		
minderåriga	6 991	2 247	51.2	0.52	0.81	0.72	124	11.4	5.74	33.91	1 629	122	111		
Skeppsvarv (71)	14 020	2 306	79.0	12.78	75.61	3 629	129	109			
förmän	73	2 360	.	1.68	.	1.75	109	14.37	85.48	4 133	127	106			
män	13 238	2 310	80.1	1.28	1.58	1.61	127	10.9	13.12	77.61	3 725	127	108		
minderåriga	676	2 244	70.7	0.55	0.84	0.79	125	10.7	6.27	37.00	1 783	113	109		
Övriga verkstäder (847)	61 710	2 317	58.2	11.78	69.68	3 357	123	110			
förmän	636	2 316	10.4	1.78	1.74	1.90	107	15.88	89.86	4 402	125	107			
män	51 853	2 328	59.3	1.26	1.51	1.55	125	11.0	12.65	74.91	3 609	125	111		
kvinnor	2 907	2 273	68.2	0.80	1.10	1.08	123	10.8	8.66	49.60	2 438	125	111		
minderåriga	6 315	2 247	48.9	0.52	0.81	0.72	129	11.6	5.68	33.58	1 613	129	112		
Elektriska verkstäder (101)	16 711	2 327	52.0	11.69	69.21	3 349	119	110			
förmän	121	2 346	3.5	1.75	1.98	1.94	103	15.88	94.12	4 551	122	103			
män	10 883	2 368	48.5	1.38	1.67	1.65	120	11.0	12.51	80.04	3 902	122	110		
kvinnor	3 175	2 296	61.8	0.89	1.11	1.10	115	10.7	8.81	52.11	2 534	121	107		
minderåriga	2 532	2 191	57.9	0.72	0.89	0.88	160	11.9	7.08	41.57	1 933	160	115		

Tab. 38 (forts.). Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1946.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- re under verk- sams- hets- tiden	Genomsnittlig löneinkomst												
		Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare		per timme						per dag (inkl. över- tid, na- tura- för- månar o. d.), kr.	per vecka (inkl. över- tid, na- tura- för- månar o. d.), kr.	per år (inkl. övertid, naturaformånar o. d.)		
				ordinarie tid		inkl. övertid, naturaformånar o. d.						kr.	1929 =100	1939 =100
		antal	där- av på ac- kord %	tid- lön, kr.	ac- kord, kr.	kr.	indextal		kr.	1929 =100	1939 =100			
Metallmanufaktur . . . (181)	7 699	2 236	47.7	9.97	57.90	2 821	112	107		
förmän	151	2 300	2.8	1.73	2.23	1.85	116	111	14.75	87.16	4 246	110	109	
män	5 313	2 239	48.1	1.19	1.48	1.48	.	110	11.31	65.89	3 196	.	106	
kvinnor	1 070	2 268	52.7	0.77	1.07	0.99	118	109	7.85	44.35	2 253	118	110	
minderåriga	1 165	2 182	47.0	0.52	0.75	0.66	.	114	5.18	30.27	1 447	.	114	
Guld- och silvervarufabri- ker (43)	968	2 255	35.5	10.93	64.40	3 080	105	105		
förmän	20	2 231	2.9	2.07	2.24	2.17	94	111	17.53	99.73	4 852	98	106	
män	601	2 289	42.8	1.34	1.69	1.61	105	105	12.93	76.05	3 685	98	104	
kvinnor	268	2 211	20.1	0.81	1.06	0.93	100	103	7.89	43.83	2 051	104	100	
Jord- o. stenindustri . . . (624)	24 002	.	42.6	9.06	53.72	.	.	.		
förmän	383	.	2.8	1.43	1.33	1.55	127	108	12.19	71.81	.	.	.	
män	20 327	.	44.0	1.03	1.22	1.23	110	110	9.61	56.93	.	.	.	
kvinnor	1 697	.	49.8	0.60	0.78	0.75	114	109	5.90	35.38	.	.	.	
minderåriga	1 595	.	26.4	0.51	0.65	0.58	132	112	4.62	27.45	.	.	.	
Kolgruvor (3)	1 279	2 083	50.4	9.80	58.35	2 657	116	103		
förmän	6	2 400	.	1.40	.	1.58	120	.	12.66	74.49	3 799	115	.	
män	1 230	2 073	51.6	0.94	1.36	1.30	108	108	9.96	59.84	2 693	.	104	
Torvindstri (78)	1 163	.	72.5	6.84	40.45	.	.	.		
förmän	13	.	13.7	1.03	0.94	1.06	108	108	8.38	49.95	.	.	.	
män	1 022	.	72.8	0.84	0.91	0.91	128	118	7.02	41.51	.	.	.	
Stenbrotto. stenhuggerier (152)	4 452	.	47.6	9.05	53.61	.	.	.		
förmän	102	.	5.3	1.43	1.48	1.50	106	106	11.76	68.22	.	.	.	
män	4 239	.	49.0	1.09	1.11	1.16	108	108	9.06	53.73	.	.	.	
Byggnadsämnesindustri (312)	8 910	2 017	42.0	9.73	57.17	2 651	119	105		
förmän	118	2 274	3.3	1.34	1.32	1.44	111	111	11.33	67.11	3 339	117	111	
män	8 304	2 013	43.1	1.06	1.26	1.26	109	109	9.95	58.43	2 704	117	104	
Cementfabriker (19)	1 380	2 134	13.1	10.24	59.96	2 764	114	102		
förmän	25	2 339	.	1.47	.	1.59	114	114	12.92	75.50	3 713	112	115	
män	1 280	2 124	14.1	1.15	1.43	1.33	122	108	10.51	61.50	2 819	112	101	
Tegelbruk (172)	3 976	.	52.6	9.41	55.50	.	.	.		
förmän	29	.	1.2	1.22	1.20	1.35	110	110	10.51	62.53	.	.	.	
män	3 627	.	53.8	0.99	1.25	1.24	127	109	9.76	57.51	.	.	.	
Kalkbruk o. cementvaru- fabriker (121)	3 554	2 112	43.0	9.85	57.73	2 634	114	104		
förmän	64	2 243	5.7	1.33	1.33	1.42	117	111	11.08	65.84	3 190	114	108	
män	3 397	2 108	44.1	1.05	1.25	1.26	110	110	9.92	58.14	2 649	114	103	
Porälsins-, kakel- o. lergods- fabriker (21)	3 737	2 134	41.7	7.82	47.18	2 145	106	104		
förmän	44	2 290	.	1.60	.	1.73	104	107	13.72	81.57	3 974	101	105	
män	1 938	2 137	36.6	1.03	1.28	1.25	110	110	9.64	58.60	2 663	101	103	
kvinnor	1 246	2 111	55.3	0.63	0.77	0.77	107	108	6.05	36.26	1 633	107	105	
Porälsinsfabriker (8)	2 246	2 107	43.8	7.52	45.64	2 088	102	103		
förmän	30	2 296	.	1.58	.	1.69	101	101	13.86	79.71	3 873	97	99	
män	994	2 101	39.7	1.02	1.24	1.25	107	107	9.64	59.57	2 636	97	101	
kvinnor	947	2 076	54.9	0.63	0.76	0.77	108	108	6.04	36.14	1 595	106	103	

Tab. 36 (forts.). Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1940.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- re under verk- sam- hets- tiden	Genomsnittlig löneinkomst											
		Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare		per timme						per dag (inkl. över- tid, na- tura- för- mån o. d.), kr.	per vecka (inkl. över- tid, na- tura- för- mån o. d.), kr.	per år (inkl. övertid, naturaförmån o. d.)	
				ordinarie tid		inkl. övertid, naturaförmån o. d.		kr.	indextal			kr.	indextal
		antal	där- av på ac- kord %	tid- lön, kr.	ac- kord, kr.	kr.	1929 =100		1939 =100	1929 =100	1939 =100		
Kakel-, sten- o. lergods- fabriker (13)	1 491	2 175	38·8	8·25	49·40	2 306	105	105
förmän	14	2 277	.	1·63	.	1·84	.	.	14·53	85·72	4 190	111	126
män	944	2 176	33·4	1·04	1·32	1·24	106	113	9·64	57·64	2 691	105	104
kvinnor	299	2 221	56·6	0·65	0·79	0·79	104	110	6·09	36·60	1 752	105	110
Glasbruk (58)	4 461	1 935	31·2	9·12	54·24	2 245	143	100
förmän	100	2 258	.	1·50	.	1·70	.	.	13·38	79·04	3 846	139	102
män	3 594	1 937	36·1	0·99	1·29	1·27	134	107	9·94	59·06	2 467	103	99
minderåriga	479	1 855	11·5	0·42	0·58	0·47	147	115	3·94	23·55	878	161	101
Kristall- o. smäglasbruk (30)	2 695	1 806	36·5	8·00	47·29	1 869	144	93
förmän	35	2 152	.	1·37	.	1·52	.	.	11·82	70·38	3 267	139	96
män	2 146	1 805	43·0	0·90	1·16	1·16	132	110	8·82	52·06	2 090	139	93
Fönsterglasbruk (6)	349	1 966	49·1	12·05	71·98	2 975	146	88
förmän	5	2 333	.	1·63	.	1·69	.	.	13·37	80·25	3 934	148	86
män	319	1 971	49·0	1·22	1·56	1·57	169	99	12·48	74·56	3 089	148	87
Buteljglasbruk (6)	909	2 160	18·4	11·37	68·39	3 050	121	115
förmän	33	2 303	.	1·69	.	2·04	.	.	15·77	91·59	4 698	124	105
män	783	2 157	19·4	1·07	1·67	1·47	126	118	11·87	71·87	3 176	124	116
Träindustri (923)	34 722	2 131	40·2	9·05	53·41	2 426	113	103
förmän	926	2 251	6·1	1·29	1·41	1·39	112	106	11·12	65·81	3 258	110	106
män	30 595	2 131	42·2	1·00	1·18	1·18	117	107	9·41	55·49	2 527	110	103
kvinnor	398	2 064	52·8	0·70	0·95	0·88	128	117	6·88	39·97	1 814	119	110
minderåriga	2 803	2 102	28·7	0·51	0·70	0·60	113	113	4·68	27·91	1 254	116	109
Flottning (14)	2 052	.	33·4	9·86	57·75	.	.	.
förmän	130	.	0·3	1·15	1·26	1·22	110	105	10·09	59·19	.	.	.
män	1 888	.	35·3	1·08	1·32	1·20	112	112	9·92	58·04	.	.	.
Sågverk o. hyvlerverk (417)	17 329	2 118	52·1	8·85	52·67	2 387	115	105
förmän	362	2 279	11·0	1·16	1·38	1·30	112	105	10·24	61·12	3 005	112	107
män	15 599	2 120	54·3	0·92	1·11	1·16	107	107	9·16	54·46	2 468	112	104
minderåriga	1 367	2 060	38·5	0·53	0·68	0·63	113	113	4·93	29·47	1 310	116	108
Snickeri- o. möbelfabriker (438)	13 090	2 143	27·7	9·07	53·10	2 451	109	103
förmän	388	2 227	4·1	1·48	1·52	1·52	112	107	12·05	71·09	3 381	106	104
män	11 318	2 142	29·0	1·05	1·28	1·19	107	107	9·51	55·54	2 561	106	102
minderåriga	1 181	2 138	20·0	0·50	0·73	0·57	133	114	4·48	26·78	1 228	133	110
Annan trävaruindustri (54)	2 251	2 133	37·2	9·47	56·09	2 515	112	97
förmän	46	2 232	3·6	1·55	1·68	1·64	109	112	13·21	77·70	3 752	103	113
män	1 790	2 137	38·4	1·04	1·33	1·27	102	102	10·22	60·51	2 708	103	96
Pappers- och grafisk indus- stri (674)	42 150	2 139	42·7	10·98	65·04	2 931	111	101
förmän	448	2 302	5·2	1·95	1·58	2·10	127	104	16·96	100·80	4 853	113	103
män	32 794	2 118	47·6	1·44	1·25	1·52	108	108	12·18	72·19	3 219	113	101
kvinnor	5 703	2 170	34·6	0·83	0·98	0·95	138	108	7·44	43·87	2 069	123	103
minderåriga	3 205	2 150	13·2	0·52	0·71	0·59	126	111	4·68	27·58	1 274	117	108
Pappersmassfabriker (77)	13 299	1 977	59·2	10·87	64·72	2 696	99	96
förmän	26	2 264	44·4	1·30	1·76	1·68	119	102	13·80	79·77	3 765	99	104
män	12 788	1 977	61·0	1·16	1·27	1·39	108	108	11·10	66·09	2 752	99	96
minderåriga	485	1 941	13·4	0·53	0·77	0·62	107	105	4·83	28·83	1 197	92	97

Tab. 30 (forts.). Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1940.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- re under verk- sam- hets- tiden	Genomsnittlig löneinkomst														
		Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare	per timme					per dag (inkl. över- tid, na- tura- för- mån- er o. d.) kr.	per vecka (inkl. över- tid, na- tura- för- mån- er o. d.) kr.	per år (inkl. övertid, naturaförmån- er o. d.)						
			ordinarie tid		inkl. övertid, naturaförmån- er o. d.		indextal									
			antal	där- av på ac- kord %	tid- lönn, kr.	ac- kord, kr.	kr.			1929 =100	1939 =100	kr.	indextal			
Pappersbruk o. pappfabriker (64)	12 433	2 071	76.0	9.77	58.01	2 519	105	94
förmän	94	2 298	10.7	1.54	1.89	1.66	122	104	13.16	78.83	3 812	106	100			
män	9 814	2 098	79.0	1.08	1.18	1.31	106	106	10.63	63.07	2 755	106	96			
kvinnor	1 790	1 944	78.0	0.66	0.82	0.87	130	109	6.74	40.02	1 685	115	98			
minderåriga	735	1 989	39.1	0.49	0.70	0.62	129	109	4.85	28.92	1 227	112	99			
Finpappersbruk (12)	5 003	2 113	83.9	10.00	59.00	2 635	115	95			
förmän	38	2 376	.	1.74	.	1.89	125	103	15.27	91.88	4 497	112	105			
män	3 954	2 138	86.8	1.16	1.19	1.34	105	105	10.80	63.78	2 859	112	95			
kvinnor	818	1 979	81.2	0.74	0.88	0.90	136	108	7.01	41.17	1 784	121	99			
minderåriga	192	2 114	53.2	0.52	0.59	0.60	120	100	4.67	27.72	1 270	111	101			
Grovpappersbruk (52)	7 430	2 043	70.6	9.62	57.32	2 441	100	94			
förmän	56	2 245	18.4	1.37	1.89	1.49	103	103	11.70	70.10	3 350	103	97			
män	5 860	2 072	73.6	1.05	1.18	1.30	121	107	10.51	62.57	2 685	103	96			
kvinnor	972	1 914	75.3	0.61	0.81	0.84	124	108	6.51	39.00	1 602	110	95			
minderåriga	543	1 945	33.8	0.48	0.76	0.62	132	111	4.92	29.39	1 212	114	98			
Annan pappersindustri (149)	5 633	2 274	16.3	8.74	51.42	2 491	115	106			
förmän	89	2 309	.	1.32	.	1.90	104	104	16.01	94.33	4 389	115	104			
män	1 928	2 291	13.7	1.32	2.03	1.53	120	106	12.42	72.99	3 514	115	104			
kvinnor	2 683	2 273	21.6	0.81	1.13	0.95	125	107	7.51	44.21	2 164	121	105			
Tapetfabriker (12)	365	2 148	1.6	9.01	50.99	2 485	118	102			
förmän	12	2 296	.	1.72	.	1.76	127	94	13.94	83.44	4 047	115	93			
män	254	2 149	1.0	1.24	1.99	1.81	110	110	10.21	58.07	2 812	115	102			
kvinnor	47	2 171	.	0.75	.	0.80	118	99	6.14	34.84	1 734	104	94			
Annan lthörande indu- stri (137)	5 268	2 283	17.3	8.72	51.45	2 492	114	106			
förmän	77	2 311	.	1.84	.	1.92	118	105	16.35	96.11	4 442	113	106			
män	1 674	2 314	15.6	1.33	2.03	1.57	105	105	12.74	75.27	3 621	113	104			
kvinnor	2 686	2 275	21.9	0.81	1.13	0.95	125	107	7.54	44.38	2 172	121	106			
Grafisk industri (384)	10 785	2 320	1.8	13.49	79.49	3 927	129	108			
förmän	239	2 307	.	2.21	.	2.40	105	105	19.18	112.85	5 553	126	104			
män	8 284	2 329	1.3	1.71	2.32	1.89	106	106	15.16	89.50	4 418	126	107			
kvinnor	1 210	2 287	6.0	0.91	1.14	1.04	130	108	8.21	48.09	2 382	126	109			
minderåriga	1 052	2 286	1.3	0.57	0.58	0.64	152	116	5.05	29.49	1 461	149	117			
Grafiska anstalter (47)	1 537	2 339	5.5	11.71	68.97	3 483	140	109			
förmän	13	2 312	.	2.60	.	2.78	136	117	22.27	120.99	6 434	130	117			
män	1 057	2 368	2.0	1.59	2.06	1.76	105	105	13.96	82.36	4 158	130	107			
kvinnor	290	2 263	18.5	0.84	1.09	0.97	129	107	7.34	43.07	2 193	125	106			
minderåriga	177	2 291	6.6	0.55	0.57	0.59	151	116	4.59	27.13	1 350	147	117			
Bok- och accidenstrycke- rier (238)	6 003	2 323	1.7	12.79	75.03	3 707	129	108			
förmän	147	2 302	.	1.97	.	2.21	126	104	17.61	104.02	5 114	123	103			
män	4 431	2 331	2.0	1.59	2.38	1.80	106	106	14.50	85.23	4 207	123	107			
kvinnor	727	2 294	1.1	0.95	1.51	1.08	133	110	8.65	50.57	2 489	130	110			
minderåriga	698	2 304	0.1	0.58	0.71	0.65	151	116	5.19	30.17	1 509	150	118			
Tidningstryckerier (99)	3 245	2 306	0.2	15.66	97.99	4 543	127	106			
förmän	79	2 314	.	2.53	.	2.70	105	105	21.68	123.06	6 227	132	105			
män	2 796	2 311	.	1.91	.	2.10	124	106	16.66	99.12	4 853	132	107			
kvinnor	193	2 304	2.5	0.90	1.20	0.98	96	108	7.91	46.56	2 262	98	108			
minderåriga	177	2 217	.	0.58	.	0.62	144	113	4.96	29.15	1 386	137	116			

Tab. 20 (forts.). Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1929.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- re under verk- sam- hets- tiden	Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare	Genomsnittlig löneinkomst												
			per timme						per dag (inkl. övertid, natu- raför- månar o. d.), kr.	per vecka (inkl. övertid, natu- raför- månar o. d.), kr.	per år (inkl. övertid, naturaför- månar o. d.)				
			ordinarie tid		inkl. övertid, naturaför- månar o. d.		kr.	indextal							
			antal	där- av på ac- kord %	tid- lön, kr.	ac- kord, kr.		kr.	1929 =100	1939 =100	kr.	1929 =100	1939 =100		
<i>Livsmedelsindustri</i> . . . (956)	33 960	2 254	11·2	-	-	-	-	-	-	-	10·86	62·09	3 040	110	107
förmän	1 054	2 295	0·8	1·77	1·93	1·94	112	107	15·64	91·91	4 453	109	106		
män	20 516	2 309	4·3	1·37	2·04	1·55	107	107	12·54	72·77	3 573	107	107		
kvinnor	10 578	2 154	26·2	0·87	1·05	1·00	116	110	7·97	45·42	2 156	110	108		
minderåriga	1 817	2 194	14·3	0·53	0·76	0·61	130	115	4·87	28·23	1 345	126	116		
<i>Kvarnar</i> (55)	1 650	2 336	2·1	-	-	-	-	-	12·19	68·98	3 505	109	106		
förmän	55	2 321	-	1·77	-	1·93	112	104	15·28	90·26	4 485	111	104		
män	1 431	2 344	0·5	1·39	1·03	1·56	108	108	12·67	71·20	3 646	111	107		
<i>Pressjästfabriker</i> (5)	142	2 324	0·4	-	-	-	-	-	13·18	78·04	3 812	118	105		
förmän	12	2 363	-	1·82	-	1·99	121	116	16·03	94·64	4 708	116	118		
män	118	2 320	0·5	1·48	2·28	1·68	104	104	13·52	80·11	3 907	116	104		
<i>Bagerier</i> (245)	6 109	2 296	3·1	-	-	-	-	-	11·51	68·07	3 319	111	105		
förmän	123	2 328	-	2·05	-	2·15	108	108	17·04	101·20	5 000	105	108		
män	3 688	2 313	-	1·60	-	1·66	106	106	13·24	73·32	3 837	105	104		
kvinnor	2 069	2 266	8·5	1·05	1·11	1·11	113	108	8·79	51·82	2 504	113	108		
<i>Mjukbrödsbagerier</i> (201)	3 829	2 306	-	-	-	-	-	-	12·38	73·04	3 588	108	105		
förmän	97	2 327	-	2·12	-	2·21	108	108	17·49	103·71	5 137	106	107		
män	2 771	2 315	-	1·65	-	1·70	107	107	13·56	79·99	3 940	106	104		
kvinnor	844	2 279	-	1·08	-	1·12	119	108	8·90	52·33	2 546	125	106		
<i>Spisbrödsbagerier</i> (41)	1 563	2 276	-	-	-	-	-	-	11·01	65·18	3 145	111	106		
förmän	26	2 329	-	1·85	-	1·95	112	112	15·58	92·68	4 536	99	114		
män	789	2 296	-	1·49	-	1·56	104	104	12·50	74·39	3 581	109	105		
kvinnor	733	2 256	-	1·13	-	1·18	108	106	9·36	54·92	2 663	109	108		
<i>Käxfabriker</i> (3)	717	2 288	25·9	-	-	-	-	-	7·90	47·29	2 261	124	111		
män	128	2 377	-	1·25	-	1·34	118	106	10·88	65·78	3 194	120	108		
kvinnor	492	2 258	35·3	0·79	1·11	0·97	120	107	7·75	46·22	2 196	129	110		
<i>Bäsockerbruk och raffinaderier</i> (25)	4 717	2 345	7·9	-	-	-	-	-	10·01	59·57	2 919	119	109		
förmän	35	2 289	-	1·46	-	1·56	107	107	12·50	74·41	3 577	120	105		
män	3 782	2 373	4·3	1·20	1·56	1·32	119	108	10·65	63·28	3 136	120	110		
kvinnor	759	2 225	28·3	0·80	1·01	0·92	119	110	7·86	44·09	2 054	121	111		
<i>Bäsockerbruk</i> (20)	2 018	-	1·2	-	-	-	-	-	10·14	60·04	-	-	-		
förmän	14	-	-	1·80	-	1·42	113	113	11·80	66·55	-	-	-		
män	1 925	-	1·3	1·16	1·52	1·28	109	109	10·29	60·97	-	-	-		
kvinnor	67	-	-	0·73	-	0·79	125	111	6·35	37·26	-	-	-		
<i>Raffinaderier och komb. fabriker</i> (5)	2 699	2 332	12·9	-	-	-	-	-	9·91	59·22	2 880	121	107		
förmän	21	2 244	-	1·56	-	1·66	120	106	13·81	79·86	3 733	124	101		
män	1 857	2 333	7·3	1·24	1·57	1·37	108	108	11·01	65·66	3 260	120	108		
kvinnor	692	2 217	31·7	0·81	1·01	0·94	119	109	7·46	44·80	2 076	120	110		
<i>Choklad- o. karamellfabr.</i> (68)	4 035	2 244	22·9	-	-	-	-	-	7·81	45·17	2 178	121	109		
förmän	121	2 236	2·5	1·66	1·83	1·80	105	105	14·57	85·09	4 122	117	102		
män	3 802	2 291	11·0	1·29	1·83	1·46	119	110	11·94	69·59	3 347	117	111		
kvinnor	2 537	2 226	29·6	0·74	0·99	0·88	129	113	7·04	40·59	1 948	121	111		
minderåriga	575	2 254	14·9	0·44	0·66	0·50	119	106	3·96	23·03	1 190	118	107		

Tab. 30 (forts.). Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgränar år 1940.

Näringsgränar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- re under verk- sams- hets- tiden	Genomsnittlig löneinkomst											
		Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare		per timme				per dag (inkl. över- tid, natu- ra- för- mån- er o. d.), kr.	per vecka (inkl. över- tid, natu- ra- för- mån- er o. d.), kr.	per år (inkl. övertid, naturaförmån- er o. d.)			
				ordinarie tid		inkl. övertid, naturaförmån- er o. d.				kr.	indextal		
		antal	där- av på ac- kord %	tid- lön, kr.	ac- kord, kr.	kr.	indextal		kr.		indextal		
							1929 -100	1939 -100		1929 -100	1939 -100		
Bryggerier och läskodrycksfabriker (245)	6 107	2 239	9.6	12.88	71.95	3 566	108	104	
förmän	251	2 283	.	1.79	.	2.01	.	104	16.25	94.88	4 588	106	104
män	4 614	2 258	9.1	1.84	2.41	1.71	112	106	13.87	77.11	3 860	106	105
kvinnor	1 089	2 152	.	1.94	.	1.11	116	109	8.83	49.71	2 384	111	105
Brännerier och destilleringsverk (15)	436	2 008	1.8	14.32	85.70	3 551	109	124
förmän	16	2 108	.	2.49	.	2.64	.	110	21.11	126.02	5 350	104	118
män	354	1 932	2.3	1.72	1.36	1.87	121	127	14.97	89.56	3 661	104	126
kvinnor	66	2 120	.	1.09	.	1.20	126	120	9.59	57.54	2 541	120	116
Bryggerier (193)	5 060	2 266	9.3	12.73	70.65	3 562	107	103
förmän	213	2 291	.	1.75	.	1.99	.	103	16.95	93.38	4 550	105	103
män	3 870	2 287	9.2	1.29	2.38	1.68	110	104	13.66	75.28	3 841	105	103
därav utkörare	1 188	2 258	30.7	1.22	2.38	2.06	.	100	16.47	95.27	4 650	.	99
övriga	2 682	2 299	0.1	1.81	1.72	1.51	.	107	12.41	66.97	3 483	.	107
kvinnor	832	2 172	13.9	0.91	1.30	1.09	112	107	8.70	49.05	2 372	109	104
Mineralvatten- och läskodrycksfabriker (37)	611	2 171	17.2	13.16	74.68	3 614	130	105
förmän	32	2 317	.	1.75	.	1.91	.	112	15.23	89.85	4 417	128	110
män	390	2 212	13.5	1.54	2.81	1.91	137	110	15.06	86.63	4 224	106	106
därav utkörare	165	2 245	31.2	1.82	2.86	2.39	.	109	19.03	108.88	5 370	.	102
övriga	225	2 190	1.1	1.40	1.79	1.55	.	112	12.12	70.02	3 884	.	107
kvinnor	191	2 070	28.2	0.98	1.29	1.16	145	113	9.18	50.08	2 379	129	103
Tobaksfabriker (9)	2 167	1 946	64.3	10.75	55.12	2 637	110	107
förmän	26	2 097	9.3	1.95	2.69	2.27	.	110	18.18	106.68	4 764	113	106
män	423	2 087	36.7	1.55	1.88	1.98	126	114	15.87	82.06	4 134	113	114
kvinnor	1 474	1 870	76.2	0.97	1.09	1.24	135	118	9.74	49.14	2 312	113	107
Slakterier och konservfabriker (160)	5 230	2 256	8.2	10.72	63.10	3 009	114	109
förmän	199	2 325	.	1.83	.	1.98	.	109	15.91	94.89	4 609	115	110
män	3 207	2 378	1.0	1.41	1.71	1.53	114	108	12.47	74.13	3 631	115	109
kvinnor	1 539	2 046	26.0	0.82	0.96	0.91	114	107	7.06	40.75	1 854	101	104
Slakterier och charkuterifabriker (119)	3 455	2 389	0.1	12.20	72.75	3 564	115	107
förmän	155	2 325	.	1.94	.	2.12	.	109	17.12	102.42	4 931	114	111
män	2 716	2 404	0.2	1.46	2.40	1.58	112	107	12.92	77.15	3 786	114	108
kvinnor	488	2 349	.	0.98	.	0.98	110	101	7.98	47.06	2 306	114	101
Konservfabriker (41)	1 775	2 000	26.6	7.46	42.90	1 930	94	105
förmän	44	2 328	.	1.43	.	1.49	.	115	11.72	69.13	3 461	109	114
män	491	2 237	6.0	1.14	1.60	1.24	109	111	10.88	57.98	2 778	109	117
kvinnor	1 051	1 907	40.8	0.70	0.96	0.86	113	108	6.60	37.48	1 644	94	103
Annan livsmedelsindustri (144)	3 303	2 243	1.4	10.44	61.87	2 859	93	106
förmän	232	2 285	0.4	1.64	2.09	1.81	105	105	14.81	86.05	4 135	93	106
män	2 461	2 234	1.1	1.31	1.52	1.42	101	111	11.65	68.87	3 156	93	106
kvinnor	968	2 258	2.6	0.79	0.95	0.89	.	111	7.22	41.91	2 014	.	110
Mejerier och margarinfabriker (106)	3 042	2 288	0.4	10.57	62.12	2 887	88	107
förmän	208	2 283	0.5	1.62	2.09	1.80	99	105	14.70	85.29	4 093	90	104
män	2 016	2 236	0.4	1.31	1.27	1.42	112	112	11.67	69.00	3 161	90	107
kvinnor	790	2 286	0.6	0.78	1.07	0.88	.	113	7.14	41.30	1 974	.	109

Tab. 23 (forts.). Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1940.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- re under verk- sam- hets- tiden	Genomsnittlig löneinkomst												
		Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare		per timme					per dag (inkl. övertid, na- tura- förmåner o. d.), kr.	per vecka (inkl. övertid, na- tura- förmåner o. d.), kr.	per år (inkl. övertid, naturaförmåner o. d.)			
				ordinarie tid		inkl. övertid, naturaförmåner o. d.	kr.	indextal			kr.	indextal	1929 =100	1939 =100
		antal	där- av på ac- kord %	tid- lön, kr.	ac- kord, kr.				1929 =100	1939 =100				
													1929 =100	1939 =100
Annan hithör. industri (38)	761	2 260	5·1	9·92	58·41	2 746	123	102
förmän	24	2 301	.	1·81	.	1·95	.	.	.	15·72	92·53	4 493	} 114	110
män	445	2 228	4·2	1·28	1·61	1·41	} 116	108	11·56	63·26	3 137	102		
kvinnor	248	2 323	8·0	0·84	0·92	0·92		.	107	7·45	43·65	2 130	.	109
Textil- och beklädnadsindu- stri (664)	70 370	2 190	51·5	7·75	44·24	2 103	124	106
förmän	1 093	2 285	7·2	1·59	1·56	1·70	} 124	112	13·87	77·66	3 891	} 121	110	
män	19 513	2 251	37·1	1·05	1·21	1·22		.	110	9·98	56·89		2 745	107
kvinnor	41 974	2 165	62·1	0·76	0·86	0·88	129	111	7·06	40·33	1 903	125	106	
minderåriga	7 790	2 151	39·2	0·51	0·70	0·61	139	115	4·86	27·98	1 322	144	112	
Spinnerier, väverier o. d. (344)	45 380	2 182	53·6	7·62	43·18	2 077	128	106
förmän	760	2 286	9·3	1·46	1·56	1·59	} 127	112	12·78	74·68	3 624	} 124	109	
män	15 961	2 251	37·6	0·99	1·18	1·17		.	110	9·55	54·20		2 640	107
kvinnor	23 346	2 142	63·8	0·68	0·82	0·84	131	112	6·71	37·81	1 808	128	105	
minderåriga	5 813	2 134	43·8	0·52	0·71	0·68	143	117	4·95	28·41	1 353	145	112	
Bomullsindustri (57)	14 004	2 199	57·5	7·72	43·92	2 110	133	106
förmän	208	2 273	14·2	1·50	1·62	1·65	} 128	112	13·32	77·61	3 759	} 126	109	
män	5 743	2 261	43·4	0·98	1·13	1·15		.	111	9·43	53·58		2 607	108
kvinnor	6 567	2 157	73·2	0·67	0·80	0·83	132	111	6·60	37·54	1 789	132	105	
minderåriga	1 486	2 138	51·6	0·52	0·70	0·65	138	116	5·08	29·09	1 380	145	112	
Linne-, hamp- och jute- industri (19)	3 727	2 110	50·3	7·59	40·38	1 983	130	105
förmän	69	2 309	4·7	1·40	1·52	1·53	} 134	113	12·45	70·92	3 537	} 126	110	
män	1 323	2 144	29·9	0·99	1·21	1·18		.	113	9·55	50·74		2 520	105
kvinnor	1 931	2 073	66·4	0·66	0·79	0·81	131	111	6·55	34·53	1 689	124	103	
minderåriga	404	2 142	50·9	0·53	0·67	0·64	156	119	5·13	28·41	1 369	160	114	
Ylleindustri (70)	14 028	2 233	54·9	7·74	44·16	2 132	127	108
förmän	247	2 309	14·4	1·36	1·50	1·51	} 123	114	12·24	71·88	3 479	} 122	109	
män	5 234	2 306	37·1	0·96	1·16	1·16		.	112	9·52	54·55		2 664	109
kvinnor	6 989	2 191	72·6	0·66	0·81	0·85	137	115	6·82	38·67	1 853	131	109	
minderåriga	1 558	2 169	45·5	0·51	0·70	0·64	160	116	5·01	28·84	1 386	154	113	
Trikåfabriker (105)	9 329	2 114	56·8	7·18	40·37	1 938	118	103
förmän	101	2 284	0·8	1·47	1·87	1·53	} 135	110	12·24	72·69	3 491	} 125	108	
män	1 699	2 172	47·5	1·05	1·26	1·30		.	111	10·20	57·78		2 820	105
kvinnor	6 047	2 102	65·5	0·69	0·87	0·87	124	113	6·76	38·06	1 823	116	102	
minderåriga	1 482	2 087	36·5	0·51	0·73	0·62	132	117	4·73	27·16	1 292	126	107	
Band-, gardin- o. bindgarna- fabriker (42)	1 955	2 123	41·6	7·67	44·17	2 046	116	105
förmän	45	2 284	2·3	1·54	1·33	1·60	} 111	105	12·71	75·26	3 645	} 103	101	
män	708	2 165	34·1	1·06	1·21	1·21		.	112	9·64	55·81		2 618	104
kvinnor	966	2 062	53·7	0·71	0·83	0·83	124	114	6·57	37·36	1 721	113	104	
minderåriga	236	2 134	23·1	0·56	0·68	0·63	154	129	5·03	29·94	1 354	157	127	
Färgerier, blekerier o. im- pregneringsfabriker . (32)	1 186	2 195	7·4	8·67	49·09	2 364	124	107
förmän	74	2 218	.	1·60	.	1·70	} 124	116	13·50	77·71	3 768	} 117	111	
män	815	2 228	5·1	1·00	1·09	1·12		.	114	9·05	51·15		2 487	109
kvinnor	250	2 103	17·9	0·75	0·94	0·84	131	108	6·63	37·43	1 757	117	100	
minderåriga	47	2 070	6·7	0·56	0·73	0·60	125	113	4·70	27·08	1 248	109	105	

Tab. 30 (forts.). Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1940.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- rare under verk- sams- hets- tiden	Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare		Genomsnittlig löneinkomst										
				per timme						per dag (inkl. övertid, natura- för- mån o. d.), kr.	per vecka (inkl. övertid, natura- för- mån o. d.), kr.	per år (inkl. övertid, natura- för- mån o. d.)		
				ordinarie tid		inkl. övertid, natura- för- mån o. d.		kr.	indextal					
				antal	där- av på ac- kord %	tid- lön, kr.	ac- kord, kr.							1929 =100
Annan hith. industri. (19)	1 151	2 209	41.1	7.84	46.61	2 201	.	103
förmän	16	2 340	.	1.84	.	1.96	.	103	15.75	92.23	4 572	.	103	
män	439	2 263	18.1	1.10	1.20	1.22	109	9.70	57.98	2 758	.	105		
kvinnor	596	2 159	61.4	0.74	0.86	0.87	107	6.77	40.12	1 876	.	99		
minderåriga	100	2 252	29.9	0.50	0.70	0.58	114	4.59	27.16	1 306	.	108		
Skrädderier o. sömnadsfabriker (279)	23 232	2 210	47.1	8.06	46.64	2 163	113	107	
förmän	315	2 276	2.3	1.92	1.81	2.00	112	16.73	84.43	4 547	99	111		
män	3 343	2 260	33.8	1.30	1.38	1.43	108	12.04	70.05	3 226	.	106		
kvinnor	17 296	2 200	52.9	0.82	0.91	0.92	116	7.56	43.87	2 031	117	107		
minderåriga	2 278	2 198	29.2	0.51	0.68	0.58	135	4.76	27.49	1 276	147	113		
Hatt- och mössfabriker (41)	1 758	2 131	55.8	7.07	41.16	1 960	110	104	
förmän	18	2 406	.	1.48	.	1.55	105	12.23	72.69	3 709	95	102		
män	209	2 121	49.3	1.16	1.61	1.44	104	10.93	63.47	3 056	.	102		
kvinnor	1 332	2 133	61.4	0.80	0.88	0.90	125	6.88	39.99	1 906	115	106		
Läder-, hår- och gummivarufabriker (347)	21 704	2 171	49.8	8.85	51.26	2 480	125	109	
förmän	428	2 287	4.8	1.63	1.51	1.72	112	13.70	80.61	3 932	124	111		
män	10 952	2 223	53.6	1.13	1.47	1.41	110	11.10	64.27	3 124	.	110		
kvinnor	6 960	2 108	55.0	0.75	0.96	0.93	124	7.00	40.54	1 952	125	108		
minderåriga	3 364	2 116	32.6	0.48	0.78	0.61	124	4.62	26.85	1 291	129	113		
Garverier (29)	2 576	2 321	48.8	10.09	58.40	2 942	132	110	
förmän	50	2 341	11.0	1.51	1.52	1.69	114	13.59	78.59	3 945	129	115		
män	2 023	2 323	55.2	1.05	1.46	1.39	110	11.08	63.93	3 234	.	111		
Päls- o. skinnvarufabriker (48)	1 098	2 259	19.6	8.46	49.12	2 404	115	115	
förmän	41	2 373	.	1.84	.	1.84	116	14.65	87.26	4 346	116	119		
män	359	2 336	16.2	1.29	1.62	1.46	113	11.24	66.62	3 249	.	117		
kvinnor	567	2 221	25.2	0.85	0.90	0.92	121	7.81	41.85	2 051	122	111		
Skofabriker (142)	10 231	2 095	51.3	8.64	49.59	2 381	127	109	
förmän	170	2 256	3.6	1.71	1.50	1.79	111	14.15	83.23	4 036	131	111		
män	4 690	2 144	60.1	1.14	1.51	1.46	111	11.35	65.08	3 117	.	110		
kvinnor	3 608	2 048	52.2	0.73	1.02	0.94	125	6.94	39.96	1 926	130	107		
minderåriga	1 763	2 048	29.9	0.46	0.78	0.58	121	4.35	24.96	1 196	127	114		
Gummivarufabriker (37)	4 386	2 215	53.1	8.69	50.68	2 462	121	104	
förmän	73	2 230	1.8	1.44	1.50	1.52	109	11.88	70.74	3 391	111	104		
män	2 115	2 292	42.3	1.14	1.47	1.37	106	10.98	63.77	3 135	.	107		
kvinnor	1 669	2 141	73.8	0.69	0.88	0.88	117	6.74	39.18	1 885	114	104		
Annan hithörande industri (91)	3 413	2 199	51.5	8.81	52.13	2 476	115	114	
förmän	94	2 328	7.9	1.64	1.51	1.71	110	13.93	81.61	3 977	117	111		
män	1 765	2 215	55.9	1.15	1.34	1.35	111	10.56	62.65	2 979	.	110		
Kemisk-teknisk industri (234)	14 369	2 248	35.6	10.56	61.99	2 959	128	108	
förmän	281	2 272	3.6	1.67	1.80	1.85	109	14.33	86.37	4 204	127	107		
män	9 234	2 287	33.8	1.26	1.55	1.52	111	12.29	72.10	3 478	.	110		
kvinnor	3 746	2 171	43.8	0.78	0.94	0.92	130	7.33	43.08	2 008	123	109		
minderåriga	1 001	2 174	31.9	0.51	0.79	0.64	119	5.00	29.87	1 385	114	117		
Färg-, olje- o. parfymfabr. (94)	3 749	2 252	9.5	10.17	59.07	2 881	125	111	
förmän	100	2 269	.	1.62	.	1.78	107	13.79	80.76	3 919	123	106		
män	2 255	2 276	5.2	1.88	1.81	1.51	111	12.14	70.58	3 442	.	110		
kvinnor	1 092	2 215	19.4	0.81	1.09	0.95	123	7.42	43.09	2 095	118	110		

Tab. 30 (forts.). Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1940.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- re under verk- sam- hets- tiden	Genomsnittlig löneinkomst														
		Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare		per timme						per dag (inkl. övertid, na- tura- för- månar o. d.), kr.		per vecka (inkl. övertid, na- tura- för- månar o. d.), kr.		per år (inkl. övertid, naturaförmånar o. d.)		
				ordinarie tid		inkl. övertid, naturaförmånar o. d.		kr.	indextal 1929 =100	1939 =100	kr.	indextal 1929 =100	1939 =100	kr.	indextal 1929 =100	1939 =100
		antal	där- av på so- kord %	tid- lön, kr.	so- kord, kr.	kr.	indextal									
		Färg- o. färgfabriker (32)	621	2 240	2·3	10·89	60·06	2 898
förmän	33	2 323	.	1·69	.	1·80	.	120	110	14·40	84·62	4 180	.	.	111	110
män	470	2 235	0·8	1·28	1·62	1·38	.	110	110	11·14	64·20	3 093	.	.	106	106
kvinnor	76	2 250	12·9	0·79	1·01	0·89	.	107	107	7·11	41·53	2 010	.	.	104	106
Olje-, tvål-, ljus- o. parfym- fabriker (62)	3 128	2 254	10·9	10·12	58·87	2 878	127	113
förmän	87	2 242	.	1·58	.	1·69	.	129	107	13·47	78·75	3 788	.	.	127	105
män	1 785	2 267	6·8	1·35	1·81	1·55	.	112	112	12·40	72·24	3 534	.	.	111	111
kvinnor	1 016	2 212	19·9	0·81	1·09	0·95	.	127	112	7·44	43·20	2 101	.	.	121	110
Konstgödningsfabriker . . . (7)	621	2 317	40·9	12·05	72·06	3 490	117	108
förmän	4	2 335	3·4	1·25	1·70	1·46	.	124	105	12·89	72·97	3 778	.	.	116	108
män	594	2 319	41·8	1·21	1·57	1·54	.	105	105	12·80	73·55	3 565	.	.	108	108
Sprängämnesfabriker . . . (9)	2 675	2 236	82·8	12·54	75·11	3 504	135	105
förmän	25	2 195	31·8	1·27	1·86	1·64	.	147	104	13·23	79·23	3 590	.	.	145	100
män	1 633	2 267	87·5	1·29	1·69	1·90	.	112	112	15·19	91·13	4 338	.	.	111	111
Tändsticksfabriker (8)	2 109	2 194	50·2	8·57	50·81	2 328	113	106
förmän
män	1 131	2 300	40·5	1·06	1·27	1·26	.	118	109	10·84	60·17	2 897	.	.	114	107
kvinnor	827	2 076	64·5	0·67	0·79	0·83	.	120	111	6·55	38·90	1 716	.	.	106	102
minderåriga	151	2 053	52·7	0·59	0·71	0·69	.	117	115	5·44	32·13	1 412	.	.	105	104
Annan kemisk-teknisk industri förmän (116)	5 108	2 266	24·0	10·44	60·90	2 928	120	107
män	152	2 277	1·6	1·77	1·63	1·98	.	125	111	15·83	91·52	4 506	.	.	122	109
kvinnor	3 621	2 235	24·0	1·26	1·41	1·44	.	107	107	11·66	68·07	3 230	.	.	106	106
minderåriga	989	2 213	29·9	0·79	0·95	0·90	.	107	107	7·16	41·64	1 985	.	.	107	107
Samtl. industrigrupper inkl. såsöngindustri (6 173)	397 912	2 203	49·0	1·08	1·27	1·28	.	108	108	10·27	59·95
förmän	6 138	2 284	6·0	1·63	1·57	1·76	.	107	107	14·16	82·51
män	274 555	2 217	50·0	1·22	1·43	1·45	.	109	109	11·70	68·60
kvinnor	80 434	2 167	53·2	0·79	0·91	0·92	.	110	110	7·33	42·15
minderåriga	36 785	2 163	39·0	0·53	0·78	0·67	.	118	118	5·27	30·78
Samtliga industrigrupper exkl. såsöngindustri (5 687)	384 995	2 218	48·9	1·08	1·28	1·28	.	108	108	10·81	60·14	2 853	.	.	.	107
förmän	5 786	2 288	6·2	1·65	1·57	1·79	.	108	108	14·89	83·76	4 096	.	.	.	107
män	262 644	2 237	50·0	1·22	1·44	1·46	.	109	109	11·80	69·14	3 279	.	.	.	107
kvinnor	80 363	2 167	53·2	0·79	0·91	0·92	.	110	110	7·33	42·15	1 998	.	.	.	107
minderåriga	36 202	2 174	38·9	0·52	0·78	0·67	.	118	118	5·27	30·80	1 457	.	.	.	114
Byggnadsverksamhet (1 377)	29 437	.	38·3	14·68	87·53	.	.	.
förmän	593	.	39·2	1·69	2·55	2·16	.	101	101	16·98	100·51
män	28 339	.	38·7	1·89	2·85	1·86	.	98	98	14·78	88·19
minderåriga	505	.	13·5	0·66	1·01	0·74	.	119	94	5·72	33·60
Egentl. byggnadsarbete (605)	21 320	.	35·9	14·80	88·73	.	.	.
förmän	99	.	11·1	1·78	2·41	1·94	.	110	110	15·87	91·10
män	21 056	.	36·1	1·87	2·43	1·85	.	105	99	14·85	89·05
Husbyggnadsarbete (570)	15 692	.	33·9	15·28	91·61	.	.	.
förmän	93	.	8·2	1·78	2·40	1·93	.	108	108	15·24	90·32
män	15 478	.	34·1	1·87	2·67	1·91	.	112	98	15·33	91·94

Tab. 30 (forts.). Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1940.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- re under verk- sam- hets- tiden	Genomsnittlig löneinkomst													
		Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare		per timme						per dag (inkl. övertid, natu- ra- förmåner o. d.), kr.	per vecka (inkl. övertid, natu- ra- förmåner o. d.), kr.	per år (inkl. övertid, naturaförmåner o. d.)			
				ordinarie tid		inkl. övertid, naturaförmåner o. d.		kr.	1929 = 100			1939 = 100	kr.	1929 = 100	1939 = 100
		antal	där- av på ac- kord %	tid- lön, kr.	ac- kord, kr.	kr.	indortal			kr.	1929 = 100				
Väg- o. vattenbyggnadsar- bete (35)	5 628	41.1	13.54	81.15	
förmän	6	64.8	1.87	2.44	2.27	.	130	17.86	105.65	
män	5 578	41.4	1.86	1.90	1.69	90	113	13.59	81.49	
Installationsarbete . . (313)	5 810	43.3	14.27	84.44	
förmän	461	45.9	1.66	2.54	2.21	.	97	17.41	103.07	
män	5 257	43.3	1.41	2.07	1.83	.	101	14.17	83.86	
Elektriska installationsar- beten (71)	1 433	37.5	14.19	84.18	
förmän	17	4.6	1.87	3.15	2.08	.	104	16.69	99.69	
män	1 373	38.6	1.42	2.11	1.88	.	103	14.46	85.72	
Rörledningsarbeten . (242)	4 377	45.4	14.80	84.52	
förmän	444	47.6	1.64	2.54	2.22	.	97	17.44	103.20	
män	3 884	45.1	1.40	2.06	1.83	.	100	14.07	83.16	
Målning och glasmästeri (459)	2 307	49.3	14.70	84.87	
förmän	33	11.9	1.73	3.42	1.96	116	110	14.86	86.65	
män	2 026	56.0	1.56	2.45	2.13	.	96	15.93	91.58	
Statliga verk o. byggnads- arbeten m. m. . . . (192)	31 516	2 298	43.2	13.75	75.00	3 595	.	.	112	.	
förmän	491	2 322	24.1	1.78	1.96	2.14	.	113	17.16	101.82	4 956	.	.	113	.
män	27 177	2 309	44.1	1.27	1.63	1.63	.	110	13.83	78.44	3 764	.	.	113	.
kvinnor	2 751	2 204	39.1	0.87	1.17	1.09	.	105	8.65	50.61	2 404	.	.	108	.
minderåriga	1 097	2 242	41.7	0.67	0.80	0.79	.	114	6.43	37.44	1 768	.	.	116	.
Mek. o. elektr. verkstäder samt skeppvarv (61)	13 667	2 275	54.9	13.67	80.22	3 751	.	.	109	.	
förmän	155	2 347	3.1	1.86	2.04	2.12	.	111	17.32	101.67	4 980	.	.	115	.
män	11 024	2 289	59.9	1.88	1.64	1.79	.	107	14.99	88.18	4 090	.	.	110	.
kvinnor	1 789	2 196	29.3	0.88	1.20	1.07	.	106	8.33	48.56	2 351	.	.	110	.
minderåriga	699	2 249	51.8	0.63	0.76	0.76	.	123	6.20	35.67	1 710	.	.	123	.
Elektriska linjearbeten och kraftverk (21)	7 786	2 316	29.9	12.78	76.65	3 629	.	.	113	.	
förmän	109	2 283	68.2	1.63	2.01	2.08	.	114	16.47	98.73	4 743	.	.	104	.
män	7 343	2 320	29.9	1.24	1.78	1.59	.	111	12.96	77.75	3 684	.	.	114	.
Sågverk o. d. (16)	1 151	.	67.1	9.38	55.90	
förmän	11	.	1.34	.	1.46	.	.	106	11.63	69.23	
män	1 046	.	68.9	0.97	1.14	1.22	.	105	9.66	57.69	
Ban- o. byggnadsarbeten (29)	6 929	2 354	32.2	11.81	68.12	3 519	.	.	117	.	
förmän	85	2 253	41.9	1.58	1.89	2.34	.	128	18.32	110.38	5 496	.	.	138	.
män	6 831	2 355	32.1	1.22	1.57	1.49	.	114	11.74	67.65	3 497	.	.	116	.
Intendenturverkstäder, förädd o. d. (65)	1 983	2 255	43.2	11.88	69.89	3 243	.	.	104	.	
förmän	131	2 305	3.1	1.83	1.63	2.12	.	108	17.23	101.61	4 884	.	.	111	.
män	933	2 274	33.8	1.35	1.60	1.65	.	104	13.54	80.20	3 747	.	.	104	.
kvinnor	874	2 228	61.7	0.81	1.14	1.14	.	104	9.44	55.66	2 550	.	.	107	.
Kommunala verk o. byggnads- arbeten m. m. . . . (269)	21 187	2 236	21.9	14.62	86.27	4 092	114	102	.	.	
förmän	424	2 084	15.9	1.91	2.31	2.42	.	114	19.42	112.33	5 050	.	.	109	.
män	19 978	2 241	22.8	1.55	2.10	1.86	116	104	14.81	87.88	4 152	115	102	.	
kvinnor	365	2 145	.	0.95	1.02	.	.	100	7.88	46.78	2 178	.	.	99	.
minderåriga	420	2 222	2.8	0.74	0.91	0.87	116	100	6.21	41.33	1 940	116	99	.	

Tab. 30 (forts.). Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1940.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- re under verk- samt- hets- tiden	Genomsnittlig löneinkomst											
		Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare		per timme						per dag (inkl. över- tid, na- tura- förmåner o. d.), kr.	per vecka (inkl. över- tid, na- tura- förmåner o. d.), kr.	per år (inkl. övertid, naturaförmåner o. d.)	
		antal	där- av på ac- kord %	tid- lösn. kr.	ac- kord, kr.	ordinarie tid kr.	inkl. övertid, naturaförmåner o. d. kr.	indextal 1929 =100	1939 =100			kr.	indextal
										1929 =100	1939 =100		
Kraft-, belysnings- och vatten- verk (152)	7 164	2 240	21.5	13.85	81.99	3 826	112	104	
förmän	353	2 054	16.7	1.98	2.84	2.66	115	116	20.49	5 254	110	110	
män	6 716	2 251	22.0	1.41	1.99	1.69	105	105	13.64	3 784	110	103	
minderåriga	95	2 196	6.6	0.63	0.75	0.67	114	110	5.86	1 480	108	105	
Byggnads- o. anläggningsar- beten (96)	9 501	2 188	33.0	14.17	82.80	3 942	114	99	
förmän	71	2 257	11.5	1.67	2.06	1.81	103	103	14.59	4 053	115	99	
män	9 030	2 189	34.6	1.41	2.15	1.84	103	103	14.45	4 020	115	99	
kvinnor	365	2 145	.	0.95	.	1.02	100	100	7.88	2 178	.	99	
minderåriga	85	2 179	8.8	0.78	1.24	0.87	126	100	6.90	1 903	116	94	
Spårvägsdrift (14)	3 552	2 360	0.9	17.73	106.15	5 153	129	108	
förmän													
män	3 551	2 360	0.9	1.91	2.17	2.18	117	106	17.73	5 154	128	108	
Omnibusföretag (7)	970	2 215	12.83	76.91	3 642	.	98	
förmän													
män	681	2 206	.	1.68	.	1.95	.	106	15.12	4 298	.	104	
minderåriga	289	2 237	.	0.78	.	0.94	.	100	7.42	2 098	.	99	
Handel o. varulager (1 032)	9 907	2 317	3.5	10.77	63.99	3 114	113	105	
förmän	482	2 327	0.8	1.81	1.74	1.87	106	106	14.84	4 346	112	105	
män	7 233	2 320	3.3	1.88	1.93	1.47	115	106	11.82	3 418	112	105	
kvinnor	1 722	2 308	5.8	0.84	.	0.87	107	105	6.99	2 018	108	104	
minderåriga	470	2 294	1.5	0.50	0.61	0.51	146	104	4.09	1 179	135	107	
Samfärdsel (238)	9 272	2 248	41.1	13.11	78.21	3 680	116	101	
förmän	101	2 370	0.2	1.62	1.97	2.08	122	122	16.64	4 926	117	122	
män	8 973	2 248	42.5	1.18	1.93	1.66	127	101	13.28	3 720	117	100	
minderåriga	198	2 358	0.7	0.48	0.68	0.52	137	95	4.14	1 224	130	99	
Järnvägsdrift ¹ (43)	2 606	2 352	12.3	8.71	2 585	92	109	
förmän	7	2 343	1.7	1.83	1.97	1.42	100	112	11.69	3 330	92	111	
män	2 591	2 353	12.4	0.99	1.36	1.10	108	108	8.71	2 586	92	108	
Omnibusföretag ² (88)	1 648	2 317	10.10	59.79	2 968	.	105	
förmän	45	2 363	.	1.56	.	1.73	.	107	13.76	4 057	.	106	
män	1 461	2 315	.	1.25	.	1.34	.	102	10.60	3 113	.	104	
minderåriga	142	2 329	.	0.45	.	0.49	.	89	3.83	1 133	.	93	
Åkerirörelse (38)	761	2 402	13.88	78.75	3 866	126	106	
förmän	12	2 334	.	1.71	.	1.90	127	102	15.18	4 426	121	101	
män	704	2 398	.	1.55	.	1.68	107	107	13.90	4 010	121	107	

¹ Härunder redovisas huvudsakligen endast banarbetare, medan verkstadsarbetare hänförs till mekaniska verkstäder och s. k. linjepersonal (lokförare, konduktörer, eldare, stationskarlar, banvakter, extra linjearbetare o. dyl.) till förvaltnings- och befälspersonal. Jfr sid. 68, 70 o. 73.

² Då lönelaget är skälligen olika vid mindre och vid större företag, har här nedan verkställts en fördelning av hithörande företag efter antalet anställda vuxna män:

Företag	Antal företag	Antal anställda	Genomsnittlig löneinkomst för vuxna män i kr. per			
			timme	dag	vecka	år
med mindre än 5 anställda	29	75	1.17	9.29	51.24	2 668
med 5—9	33	231	1.81	10.35	61.19	2 979
med 10 och fl.	33	1 155	1.86	10.73	62.55	3 115

Tab. 29 (forts.). Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1940.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbete- tare under verk- samt- hets- tiden	Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare		Genomsnittlig löneinkomst											
				per timme				per dag (inkl. övertid, natura- förmåner o. d.)	per vecka, (inkl. övertid, natura- förmåner o. d.)	per år					
				ordinarie tid		inkl. övertid, naturaförmåner o. d.				kr.	indextal				
				antal	där- av på ac- kord %	tid- lön, kr.	ac- kord, kr.	kr.	1929 =100		1939 =100	kr.	1929 =100	1939 =100	
Lastning o. lossning . . . (59)	4 257	86.3							17.38	104.61					
förmän	37		1.85		2.68			144	21.47	128.15					
män	4 217	86.8	1.30	1.98	2.15	113	103		17.85	104.41					
Tvättinrättningar . . . (23)	1 233	2 256	13.1						7.88	46.48	2 246	104	104		
förmän	37	2 254		1.59		1.73		94	13.97	80.00	3 899		90		
män	249	2 273	2.7	1.34	1.30	1.40	105	104	11.35	67.55	3 178	99	99		
kvinnor	916	2 252	16.5	0.79	0.98	0.86	112	106	6.79	40.00	1 948	106	105		
minderåriga	21	2 247	15.4	0.50	0.79	0.56		102	4.40	25.89	1 255		108		
S:a övriga grupper inkl. säsongsindustri . . . (3 121)	102 542	2 220	33.0	1.33	1.92	1.68		102	13.44	79.89					
förmän	2 128	2 241	19.9	1.78	2.33	2.12		108	16.90	99.88					
män	91 949	2 218	34.8	1.88	1.97	1.74		102	13.95	82.63					
kvinnor	5 754	2 239	22.9	0.85	1.12	0.98		108	7.79	45.89					
minderåriga	2 711	2 205	20.4	0.62	0.82	0.72		104	5.76	33.97					
S:a övriga grupper exkl. säsongsindustri . . . (1 744)	73 105	2 276	31.0	1.31	1.73	1.61		105	12.98	76.64	3 662		105		
förmän	1 535	2 259	12.4	1.81	2.07	2.11		111	16.87	99.64	4 763		110		
män	63 610	2 230	32.5	1.37	1.78	1.68		105	13.60	80.35	3 838		106		
kvinnor	5 754	2 239	22.9	0.85	1.12	0.98		108	7.79	45.89	2 202		108		
minderåriga	2 206	2 260	21.7	0.61	0.80	0.72		111	5.77	34.04	1 622		111		
Samtliga grupper inkl. säsongsindustri . . . (9 294)	500 454	2 206	45.6	1.14	1.37	1.36	123	108	10.92	63.95					
förmän	8 266	2 273	9.5	1.66	1.97	1.85	122	108	14.86	86.90					
män	366 504	2 217	46.1	1.27	1.58	1.52		107	12.27	72.10					
kvinnor	88 188	2 171	51.1	0.80	0.92	0.93	126	111	7.37	42.40					
minderåriga	39 496	2 166	37.7	0.53	0.78	0.67	131	116	5.30	31.00					
Samtliga grupper exkl. säsongsindustri (7 431)	458 100	2 227	46.0	1.13	1.33	1.34		106	10.74	62.79	2 931	121	107		
förmän	7 321	2 232	7.4	1.68	1.74	1.86		109	14.90	87.03	4 236	119	108		
män	326 254	2 246	46.5	1.26	1.49	1.51		109	12.15	71.34	3 338		107		
kvinnor	86 117	2 172	51.1	0.80	0.92	0.93		111	7.37	42.41	2 011	123	107		
minderåriga	38 408	2 179	37.9	0.53	0.79	0.67		116	5.30	30.99	1 466	133	114		

1.24 kr. eller 91.2 % av ovannämnda totallö. Återstoden av totallönen eller 12 öre per timme utgjorde rörligt tillägg för stegrade levnadskostnader, tillägg för övertidsarbete och värdet av åtnjutna naturaförmåner o. dyl.¹ För

¹ Det rörliga tillägget för stegrade levnadskostnader (a), övertidstillägget (b) och värdet av åtnjutna naturaförmåner o. dyl. (c) utalaget på totalantalet utgjorda arbetstimmar framgår av efterföljande tabell:

	I medeltal per timme, öre				Därav industrigrupper			
	Samtliga redovisade grupper				Därav industrigrupper			
	a	b	c	s:a	a	b	c	s:a
Förmän	4.4	1.9	9.1	15.4	3.7	1.0	8.5	13.2
Män	4.3	2.5	6.8	13.6	4.2	2.2	6.4	12.8
Kvinnor	2.7	0.7	3.4	6.8	2.7	0.7	3.4	6.8
Minderåriga	2.0	0.4	1.9	4.3	1.9	0.4	1.9	4.2
Samtliga arbetare	3.8	2.0	5.9	11.7	3.6	1.7	5.5	10.8

arbetande förmän (1'86 kr.) och vuxna manliga arbetare (1'52 kr.) har medel-lönen legat över men för kvinnor (0'98 kr.) och minderåriga (0'67 kr.) avse-vårt under den genomsnittliga timförtjänsten för samtliga arbetare. Den ordinarie timförtjänsten utgjorde i genomsnitt för förmän 1'69 kr., för män 1'89 kr., för kvinnor 0'86 kr. och för minderåriga 0'63 kr. eller resp. 91'4, 91'4, 92'5 och 94'0 % av totala löneinkomsten.

Timlönernas fluktuationer inom olika näringsgrenar. Tidigare har på-visats, att löneutvecklingen tett sig rätt olika för manliga och för kvinnliga arbetare. Från år 1913 till år 1940 har sålunda för vuxna manliga arbetare timlönen stigit med i genomsnitt 240 %, medan kvinnornas timförtjänst under motsvarande tid ökats med 288 %. En närmare undersökning visar dock, att denna utvecklingstendens hänför sig till första delen av perioden 1913—1940. Inskränker man jämförelsen till det senaste decenniet, synas däremot de genomsnittliga löneförskjutningarna för män och kvinnor ej nämnvärt avvika från varandra: stegringen i timlönerna från 1929 till år 1940 uppgick i genomsnitt till 22'4 % för män och 25'7 % för kvinnor (tab. 28). Lönefluktuationerna bli givetvis mera varierande även under sist-nämnda period, om man med hjälp av tab. 30 undersöker motsvarande för-ändringar inom de särskilda företagsgrupperna, varvid konstateras, att även betydande lönesänkningar förekommit under perioden i fråga. För att under-lätta ett närmare studium av löneutvecklingen ha i tablån här nedan samman-ställts högsta och lägsta variationerna i fråga om timförtjänster under perio-den 1929—1940.

Timförtjänstens procentuella förändringar åren 1929—1940.

Män.		Löneökning (+) eller lönesänkning (-).		Kvinnor.	
Män.	%		%		%
Fönsterglasbruk	+69	Spisbrödbagerier	+ 3	Bomullsindustri	+32
Sprängämnesfabriker	+47	Porällnsfabriker	+ 2	Linne-, hamp- o. juteindustri	+31
Stenbrott och stenhuggerier	+43	Sömnadsfabriker	+ 2	Färgerier, blekerier o. im- pregn. fabriker	+31
Mineralvatten- och läske- drycksfabriker	+37	Järnvägsdrift (banarb. o. dyl.)	± 0	Grafska anstalter	+29
Grafska anstalter	+36	Mejerier o. margarinfabriker	- 1	-----	-----
Järn-, stål- och kopparverk	+35	Guld- o. silvervarufabriker	- 6	Tvättinrättningar	+12
Trikkfabriker	+35	Väg- o. vattenbyggnadsarb.	-10	Bryggerier	+12
Linne-, hamp- och jutein- dustri	+34			Slakterier o. charkuteri- fabriker	+10
Kristall- o. smäglasbruk	+32			Porslinsfabriker	+ 8
Olje-, tvål-, ljus- o. par- fymfabriker	+29	Järn- o. stålmanufaktur	+45	Spisbrödsfabriker	+ 8
-----	-----	Mineralvatten- och läske- drycksfabriker	+45	Färg- o. fernissfabriker	+ 7
Gruvor och anrikningsverk i norra Sverige	+ 6	Ylleindustri	+37	Handel och varulager	+ 7
Tvättinrättningar	+ 5	Finpappersbruk	+36	Kakel-, sten- o. lergodsfa- briker	+ 4
Hatt- och mössfabriker	+ 4	Tobaksfabriker	+36	Guld- o. silvervarufabriker	± 0
		Bok- o. accidenstryckerier	+33	Tidningsstryckerier	- 4

Arbetslönerna inom de industriella näringsgrenarna äro i allmänhet fastställda genom kollektivavtal, ingångna mellan vederbörande arbetsgivar- och arbetar-organisationer. De under åren 1939 och 1940 ingångna avtalen, som påverka i löne-statistiken ingångna löner, ha i allmänhet medfört vissa förbättringar för arbetarna. Förutom justeringar i avtalen och viss löneökning som kompensation för redan inträdd dyrtid inneburo de ett accepterande av den mellan arbetsmarknadens hu-

vudorganisationer träffade principuppgörelsen om rörliga tillägg, baserade på levnadskostnadsindex.¹

Vill man undersöka, i vad mån tendensen till stegring i avtalslönerna även påverkat de faktiska timförtjänsterna, framträder i tab. 30 i jämförelse med föregående år beträffande manliga arbetare ökning särskilt inom följande näringsgränar (med bortseende från grupper med mindre än 250 redovisade arbetare): brännerier (27 %), buteljglasbruk (18 %), tobaksfabriker (14 %), färgerier, blekerier och impregneringsfabriker (14 %), statliga ban- och byggnadsarbeten (14 %), linne-, hamp- och juteväverier (13 %) samt päls- och skinnvarufabriker (13 %). För kvinnornas del märkes ökning av timförtjänsterna inom tobaksfabriker (18 %), ylleindustri (15 %), band-, gardin- och bindgarnsfabriker (14 %), choklad- och karamellfabriker (13 %), mejerier och margarinfabriker (13 %) samt trikåfabriker (13 %).

Ackords- och tidlön. Vid en lönestatistisk undersökning av de genomsnittliga timförtjänsternas höjd inom olika företagsgrupper bör beaktas även deras samband med avlöningsformen och särskilt utbredningen av ackordsarbete.

Beträffande arbetstidens användning ger tab. 30 vid handen, att i genomsnitt för samtliga redovisade arbetare 45.6 % av antalet arbetstimmar beräknas ha använts för ackordsarbete. Under ackordsarbete inbegripes därvid även arbete mot premielön, tonlön o. dyl. lönesystem, genom vilka lönen i väsentlig mån göres beroende av arbetsprestationen eller arbetsprodukten. Tabellen visar, att riksnedeltalet för männen (46.1 %) låg betydligt över men för kvinnorna (51.1 %) ej oväsentligt över det allmänna genomsnittet. Inom de särskilda i tabellen redovisade arbetargrupperna växlade motsvarande tal från så gott som ingenting till över 90 %. För att mera överskådligt belysa, inom vilka arbetsområden ackordsarbetet dominerar, ha i tablan här nedan sammanställts de yrken och fack, inom vilka ackordstimmarna under redogörelseåret uppgått till minst hälften av totala timantalet.

Ackordsyrken.

	Ackords- tim., %		Ackords- tim., %		Ackords- tim., %
<i>Män.</i>		Målning och glasmästeri . . .	56.0	Mekaniska verkstäder . . .	67.6
Sprängämnesfabriker . . .	87.5	Annan läder-, hår- o. gum- mivaruindustri	55.9	Tändstickfabriker	64.6
Lastning o. lossning . . .	86.8	Garverier	55.2	Elektriska verkstäder . . .	61.8
Pappersbruk o. pappfabri- ker	79.0	Sågverk o. hyvlerier	54.3	Statens intendenturverk- städer, förråd o. d.	61.7
Järn-, stål- o. kopparverk .	77.1	Järn- o. stålmanufaktur . . .	53.8	Hatt- o. mössfabriker . . .	61.4
Gruvor o. anrikningsverk .	76.5	Kolgruvor	51.6	Poralins-, kakel- o. lergods- fabriker	55.3
Torvindustri	72.8			Skrädderier o. sömnadsfab- riker	52.9
Statliga sågverk	68.9	<i>Kvinnor.</i>		Metallmanufaktur	52.7
Mekaniska verkstäder . . .	63.6	Pappersbruk o. pappfabri- ker	78.0	Skofabriker	52.2
Pappersmassfabriker	61.0	Tobaksfabriker	76.2	Järn- o. stålmanufaktur . .	50.1
Skofabriker	60.1	Gummivarufabriker	73.8		
Statliga mek. o. elektriska verkstäder	59.9	Spinnerier, väverier o. d. . .	68.8		

¹ För närmare upplysningar hänvisas till de kvartalsredogörelser för ingångna kollektivavtal, som meddelas i Soc. Medd. (Årg. 1940, sid. 273, 568, 706, Årg. 1941, sid. 385).

Avlösningsformens betydelse för löneläget inom olika näringsgrenar sammanhänger med att arbetsförtjänsterna i regel ställa sig väsentligt olika, allteftersom avlösningsformen är tid- eller ackordslön. Vid en undersökning av timlönernas växlingar i tab. 30, till vilken hänvisas för närmare detaljer, bör dock beaktas, att de högre ackords- och tidlönsförtjänsterna företrädesvis avse företag å större och dyrare orter, medan de lägre i ganska stor utsträckning härröra från sådana företag, som äro förlagda till landsbygden.¹ För samtliga i tabellen redovisade arbetargrupper var den genomsnittliga timförtjänsten vid tidlönsarbete 1:14 kr., medan den vid ackordsarbete uppgick till 1:37 kr. eller 20½ % mera. Motsvarande tal för vuxna män voro resp. 1:27 och 1:53 (överskott 20½ %) samt för kvinnliga arbetare resp. 0:80 och 0:92 kr. (överskott 15½ %). Dessa allmänna genomsnitt — som ej inrymma det rörliga tillägget för stegrade levnadskostnader — påverkas emellertid, förutom av det skiftande antalet tidlöns- och ackordsarbetare, även av fluktuationerna i arbetsförtjänsterna per timme inom olika industrigrenar.

Den för hela undersökningsområdet eller för en viss del därav erhållna genomsnittliga tidlönen och motsvarande ackordslön avse vidare ej sällan olika arbetargrupper och äro därför ej alltid jämförbara. Med nuvarande primärmaterial för den industriella lönestatistiken kan denna felkälla endast till en del elimineras därigenom, att man begränsar undersökningen till arbetargrupper, som i större omfattning arbetat både på ackord och tidlön (i genomsnitt för varje grupp minst 20 och högst 80 % av arbetstiden på ackord). Efter sådan bearbetning av de i tab. 30 publicerade uppgifterna finner man, att merförtjänsten vid ackordsarbete växlar för män mellan 2—77 % och för kvinnor mellan 6—41 %. Ordnan man dessa procenttal i tvenne stigande serier och söker gränserna för deras mittersta hälfter (genom bortskärande av första och sista fjärdedelen eller »kvartilen»), befinnas de på sådant sätt beräknade normala överskottsvariationerna utgöra för män 19—34 % och för kvinnor 18—36 %.

d. Löneinkomster per dag, vecka och år.

Antal utgjorda arbetstimmar. I syfte att närmare belysa, i vad mån lönerna inom olika näringsgrenar sammanhänga med olikheter i arbetstidens längd, har med ledning av i tab. 30 meddelade siffror verkställts en bearbetning av primärmaterialets uppgifter om arbetstimmarnas antal per dag, per vecka och per år under redogörelseåret. Beräkningarna, som omfatta 98·0 % av samtliga i lönestatistiken redovisade arbetare, visa, att den genomsnittliga arbetstiden per arbetare (inberäknat övertid²) år 1940 uppgått till per dag 8·0, per vecka 47·0 och per år 2 206 timmar (mot resp. 8·0, 46·9 och 2 243 timmar året därförut).³

För ett närmare klarläggande, hur motsvarande siffror variera för de olika i undersökningen ingående industrigrenarna, hänvisas till tabellen.

I fråga om de s. k. säsongyrkena, för vilka av i föregående årsbok angivna skäl årsförtjänstuppgifter ej publicerats, kunna ur andra tillgängliga källor anföras några siffror rörande arbetssäsongens normala längd inom vissa hithörande

¹ Beträffande arbetslönerna inom olika dyrortsgrupper hänvisas till sid. 96 o. f.

² Övertidsarbetets andel av den totala arbetstiden utgjorde under 1940 2·6 %. Motsvarande procenttal under vart och ett av åren 1939—1939 uppgick till resp. 2·0, 1·8, 1·5, 1·8, 1·5, 1·9, 2·0, 2·1, 2·2, 1·9 och 2·2.

³ Dessa siffror torde giva ett något för högt uttryck för den genomsnittliga arbetstiden under året. På grund av redovisnings sättet komma de närmast att avse sådana arbetare, som varit i arbete oavbrutet under året eller den del därav företagen varit i gång (jfr noten, sid. 67).

yrken bl. a. för att möjliggöra en beräkning av den normala medelförtjänsten per år eller säsong. En tidigare undersökning av arbetssäsongens längd inom byggnadsfacket utvisar, att byggnadsarbetarnas arbetstid skulle i genomsnitt utgöra c:a 1 800 timmar eller ungefär $\frac{3}{4}$ av den möjliga arbetstiden, medan den faktiska arbetstiden inom måларыrket torde vara något kortare eller normalt c:a 1 600 timmar per år. Ifrågavarande uppgifter synas därvid överensstämma med de beräkningar angående byggnadsarbetarnas arbetstid, vilka kunna göras på grundval av 1934 års byggnadsindustrisakkunnigas utredning.¹ Den inom socialstyrelsen i samråd med 1940 års byggnadsindustrisakkunniga verkställda undersökningen av byggnadsarbetarnas årsinkomster tyder däremot på att byggnadsarbetarnas arbetssäsong under högkonjunkturåret 1939 skulle uppgå till omkring 255 arbetsdagar eller c:a 1 900 arbetstimmar. Denna undersökning, som baseras på till riksförsäkringsanstalten ingångna anmälningar om under 1939 inträffade olycksfall, som avsåge arbetare inom byggnadsfacket, redovisar även genomsnittliga årsinkomster för vissa grupper av byggnadsarbetare.²

För arbetare inom sten- och torvindustrin lär den faktiska arbetstiden per år vara ännu mera inskränkt än för byggnadsarbetarna, och torde den normala säsongen ej böra sättas högre än till resp. 180 och 100 arbetsdagar. I fråga om sockerfabrikernas arbetspersonal bör skiljas mellan de säsongarbetare, som någon tid på hösten anställas för råsockertillverkningen, och den personal, som under hela eller större delen av året sysselsättes vid råsockrets raffinering samt med olika lager- och transportarbeten etc. För de förra eller de s. k. kampanjarbetarna beräknades den normala arbetssäsongen under åren 1927—1929 innefatta 40—47 dagsverken (skift) per år.³

Löneinkomster per dag. I tab. 30 föreligga även beräkningar om den genomsnittliga löneinkomsten per dagsverke för samtliga i lönestatistiken redovisade näringsgrenar. Den genomsnittliga löneinkomsten per dagsverke (inkl. säsongindustrier) år 1940 utgjorde för förmän 14.86 kr., för män 12.27 kr., för kvinnor 7.37 kr. och för minderåriga 5.30 kr. Begränsar man undersökningen till den egentliga industrin, bli de genomsnittliga dagsförtjänsterna lägre för förmän (14.16 kr.) och män (11.70 kr.) men praktiskt taget oförändrade för kvinnor (7.33 kr.) och minderåriga (5.27 kr.).

Löneinkomster per vecka. I tab. 30 har även uträknats den normala veckoinkomsten, varvid som sådan ansetts den genomsnittliga arbetsförtjänsten per vecka under den tid, arbetaren sysselsatts inom vederbörande företaget.

Tabellen visar, att den genomsnittliga veckoinkomsten år 1940 i genomsnitt för samtliga redovisade näringsgrenar (inkl. säsongindustrier) uppgick till för förmän 86.90 kr., för män 72.10 kr., för kvinnor 42.40 kr. och för minderåriga 31.00 kr. För den egentliga industrin voro motsvarande veckolöner resp. 82.51, 68.60, 42.15 och 30.78 kr.

Löneinkomster per år. Enär för arbetare med säsonganställning den faktiska genomsnittsinkomsten per år ej kan med nöjaktig noggrannhet beräknas, har man funnit lämpligt att för vissa säsongyrken endast meddela upp-

¹ Statens offentliga utredningar 1938: 3, del II, sid. 16 o. f.

² Se Soc. Medd. (Årg. 1941, sid. 136).

³ Statens offentliga utredningar 1930: 35, sid. 196.

gifter om arbetsförtjänster per vecka och per dag. För övriga arbetargrupper återfinnas i tab. 30 beräknade genomsnittliga årslöner, av vilka här nedan återges några sammanfattningssiffror.

För samtliga undersökta näringsgrenar ger tabellen vid handen, att den genomsnittliga totala arbetsförtjänsten under år 1940 var för förmän 4 236, för män 3 388, för kvinnor 2 011 och för minderåriga 1 466 kr. Härav beräknas det rörliga tillägget, övertidstillägget och värdet av åtnjutna naturaförmåner utgöra resp. 8.6, 9.3, 7.3 och 6.5 %.¹ — Vid begränsning till den egentliga industrin bli siffrorna lägre för förmän och manliga arbetare, i det att den totala arbetsförtjänsten utgjorde för förmän 4 096, för män 3 279, för kvinnor 1 998 och för minderåriga 1 457 kr.

e. Arbetslöner inom olika dyrortsgrupper, inom konkurrens- och hemmamarknadsindustri samt å olika orter.

Arbetslöner inom olika dyrortsgrupper. De till lönestatistiken redovisade arbetslönerna ha, såsom förut antytts, rönt inflytande av arbetsplatsens förläggning i dyrortshänseende. För att undersöka hur långt sambandet mellan löner och levnadskostnader sträcker sig för här redovisade arbetargrupper, jämföras i det följande de genomsnittliga löneförhållandena inom de olika dyrortsgrupperna (efter 1935 års dyrortsgruppering), och denna jämförelse utsträcker även till de särskilda näringsgrenarna. (Jfr Svensk författningssamling 1939, nr 367.) Därvid redovisas de nio i den officiella lönegrupperingen utskilda grupperna (A, B, C, D, E, F, G, H och I) var för sig, ehuru de i vissa tabeller sammandragas till tre, nämligen grupperna A—C, D—F och G—I.² I detta samband bör emellertid beaktas, att den senast företagna grupperingen medfört vissa förändringar, som försvåra jämförelser med tidigare år.

Beträffande manliga (m) och kvinnliga (kv) arbetare ger en jämförelse mellan lönenivån inom olika dyrortsgrupper följande resultat:

Ortsgrupp	Levnadskostnader (riksmedeltal = 1 000)		Genomsnittlig löneinkomst år 1940 för vuxna arbetare				Indextal (medeltal i D-grupp = 1 000)				
	grupp- gränser	medel- tal	kr. per år		kr. per timme		löneinkomst		levnads-		
			m	kv	m	kv	per år	per timme	kos- t- na- der		
A	t. o. m. 930	870	2 553	1 702	1:18	0:80	762	891	808	909	806
B	931—990	960	2 882	1 772	1:31	0:83	860	928	891	943	889
C	991—1 050	1 020	3 042	1 784	1:38	0:88	908	934	939	943	944
D	1 051—1 110	1 080	3 352	1 910	1:47	0:88	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000
E	1 111—1 170	1 140	3 571	1 895	1:55	0:87	1 065	992	1 054	989	1 056
F	1 171—1 230	1 200	3 461	1 964	1:58	0:91	1 033	1 028	1 054	1 034	1 111
G	1 231—1 290	1 260	4 006	2 147	1:75	0:99	1 195	1 124	1 190	1 125	1 167
H	1 291—1 350	1 320	4 588	2 384	2:04	1:08	1 369	1 248	1 388	1 227	1 222
I	1 351 o. över	1 426	4 482	2 406	2:00	1:07	1 337	1 260	1 361	1 216	1 320

¹ Procenttalen äro beräknade på grundval av i manuskript förvarade arbetstabeller berörande samtliga i lönestatistiken redovisade företag exkl. såsöngindustri.

² Ortsgrupperna A och B omfatta i stort sett landsbygd, grupperna C, D och E flertalet städer och tätare bebyggda samhällen, grupp F—H en del större städer och industrisamhällen samt grupp I Stockholm (med förstäder).

Medeltalen för de särskilda ortsgrupperna visa både för män och för kvinnor en tendens till stegring av löneinkomsterna från billigaste till dyraste ortsgrupp i fråga om såväl årslöner som timlöner. Förhållandet mellan lönenivå och levnadskostnader inom de olika dyrortsgrupperna åskådliggöres närmare genom i tablån inlagda indextal. Till bas för dessa har valts medellönen och medelindextalet för levnadskostnaderna i ortsgrupp D, bl. a. för att minska verkningarna av det förhållandet, att den till stadssamhällena lokaliserade industrin upptar den övervägande delen (c:a $\frac{2}{3}$) av den kvinnliga arbetarstammen, medan de manliga arbetarna mera jämnt fördela sig på land och stad.

En föreställning om i vad mån liknande divergenser i lönehänseende även framträda för särskilda näringsgrupper och viktigare näringsgrenar, erhålles genom tab. 31.¹ Tabellen utvisar, att lönedifferenser mellan olika dyrortsgrupper göra sig gällande även inom de särskilda näringsgrenarna, om också i växlande grad.

För att ge en siffermässig överblick av förhållandet mellan lönenivån inom olika dyrortsgrupper ha indextal beräknats för medeltimlönen inom hela dyrortsgrupp G—I (resp. Stockholm enbart), när motsvarande medellön inom de tre grupperna A, B och C tillsamman tagna sättas lika med 100. I genomsnitt för samtliga redovisade arbetare visa beräkningarna, att den standardberäknade medellönen i ortsgrupperna G—I ligger 48 % högre för män och 27 % högre för kvinnor än medeltalet för grupp A—C, medan motsvarande skillnad i levnadskostnadshänseende torde kunna uppskattas till omkring 40 %. Begränsar man jämförelsen till enbart Stockholm, stiger skillnaden mellan lönenivåerna till 55 % för män och 30 % för kvinnor och mellan levnadskostnadslägena till c:a 50 %. — En åskådlig bild av löneläget inom olika dyrortsgrupper ges i diagram III (sid. 104), som visar timlönerna för manliga industriarbetare m. fl. inom olika näringsgrenar, sedan dessa fördelats på de tre dyrortsgrupperna A—C, D—F och G—I.

Det relativa löneläget för arbetare inom olika näringsgrenar. Såsom framgår av det föregående, måste vid en mera ingående jämförelse mellan löneläget inom olika näringsgrenar hänsyn tagas till deras olikformiga lokalisering i dyrortshänseende. I sådant syfte ha lönesummorna för företag, som kunnat hänföras till en viss ort, omräknats med användande av socialstyrelsens för 1935 års dyrortsgruppering uträknade dyrortsindextal för denna ort, varvid man begränsat sig till vuxna manliga och kvinnliga arbetare inom den egentliga industrin. Sedan lönerna på detta sätt, i den mån dyrortsindextalen ge uttryck för de faktiska olikheterna i levnadskostnader för här ifrågavarande arbetargrupper, reducerats till samma levnadskostnadsnivå (riksmedeldyrhet), ha beloppen inom företag tillhörande samma nä-

¹ Såsom framgår av tabellen, ha vid redovisningen efter dyrortsgrupper järnvägspersonal och vissa andra kategorier av anställda och arbetare måat uteslutas, enär primäruppgifternas art ej möjliggör en sådan uppdelning. Sådana lönesiffror, som gälla blott ett mindre antal (färre än 150) personer, och vilka därför knappast kunna tillmätas mera allmän betydelse, ha i tabellen betecknats med medieväletil.

Tab. 31. Genomsnittlig löneinkomst år 1940 per arbetstimme och
(Siffror i medialstil ange, att medel-

N ä r i n g s g r e n a r m = män kv = kvinnor		Antal redovisade arbetare (exkl. arbetande förmän) inom dyrortsgrupp								
		A	B	C	D	E	F	G	H	I
1	Malmbrytning och metallindustri . . . m	12 675	21 202	14 715	18 386	14 999	16 110	14 647	3 341	12 379
2	därv: kv	544	575	639	720	856	1 119	1 260	605	3 005
3	Gruvor och anrikningsverk . . . m	1 058	2 425	2 044	140	357	.	1 359	1 533	.
4	mellersta Sverige . . . m	1 058	2 425	1 642	84	10
5	norra Sverige . . . m	.	.	402	56	347	.	1 359	1 533	.
6	Järn-, stål- och kopparverk . . . m	2 134	7 956	3 568	4 985	776	903	.	.	.
7	Järn- och stålmanufaktur . . . m	4 836	3 738	1 333	1 940	2 992	2 656	550	52	867
8	Mekaniska verkstäder . . . m	3 740	5 447	7 136	10 560	8 811	9 554	12 095	903	5 459
9	Elektriska verkstäder . . . m	42	304	119	381	1 223	2 492	516	594	4 975
10	Metallmanufaktur . . . m	865	1 332	477	380	576	467	86	242	887
11	Jord- och stenindustri . . . m	8 988	3 513	3 251	1 460	390	1 095	243	24	195
12	därv: kv	519	67	616	153	132	120	87	.	.
13	Kolgruvor . . . m	734	506
14	Stenbrott och stenhuggerier . . . m	1 238	716	290	465	140	237	41	10	39
15	Byggnadsämnesindustri . . . m	3 269	1 608	1 670	697	196	635	67	14	114
16	Porslins-, kakel- och lergodsfabriker m	700	.	713	220	51	169	86	.	.
17	Glasbruk . . . m	2 100	620	649	77	4	54	49	.	41
	därv:									
18	Kristall- och smäglasbruk . . . m	1 646	366	.	77	.	18	39	.	.
19	Träindustri . . . m	7 535	6 794	5 559	3 499	1 543	2 410	339	62	493
20	därv: kv	59	66	21	3	26	66	26	1	116
21	Sågverk och hyvlrier . . . m	3 243	4 240	3 492	2 317	507	1 275	55	24	114
22	Snickeri- och möbelfabriker . . . m	3 335	1 686	1 945	1 151	989	1 023	226	38	284
23	Pappers- och grafisk industri . . . m	4 565	7 177	6 988	2 559	1 758	3 954	1 160	138	4 487
24	därv: kv	534	900	407	287	433	994	423	14	1 707
25	Pappersmassofabriker . . . m	1 581	3 590	5 196	1 682	216	512	.	.	.
26	Pappersbruk och pappfabriker . . . m	2 894	3 360	1 341	193	462	1 494	67	.	3
27	kv	487	723	319	33	61	162	6	.	.
28	Kartongvarufabr., bokbinderier o. d. m	66	103	36	155	177	524	234	2	632
29	kv	45	139	39	192	229	642	183	8	1 206
30	Grafisk industri . . . m	24	124	425	529	903	1 424	859	136	3 852
31	kv	2	18	49	62	143	190	234	6	501
32	Livsmedelsindustri . . . m	1 908	1 295	2 222	2 037	2 342	3 251	2 296	564	4 087
33	därv: kv	215	287	1 147	976	776	2 634	1 330	617	2 463
34	Kvarnar . . . m	106	94	241	68	340	269	125	.	179
35	Bagerier . . . m	67	133	520	259	291	849	401	80	1 089
36	kv	6	37	454	89	84	553	237	23	567
37	Råsockerbruk och raffinaderier . . . m	1 164	306	449	579	631	.	411	.	242
38	Choklad- och karamellfabriker . . . kv	38	13	49	146	126	921	430	518	296
39	Bryggerier och läskedrycksfabriker m	144	332	448	489	416	787	522	190	1 201
40	utkörer . . . m	43	79	133	176	144	285	142	72	263
41	övriga . . . m	101	303	315	313	272	502	380	118	938
42	kv	19	55	100	112	75	188	144	50	342
43	Tobaksfabriker . . . m	.	.	22	46	9	131	24	.	190
44	kv	.	.	34	66	14	617	26	.	717
45	Slakterier och konservfabriker . . . m	275	268	388	443	326	371	272	74	603
46	Annan livsmedelsindustri . . . m	105	108	138	57	287	576	410	20	469
47	Textil- och beklädnadsindustri . . . m	2 357	3 878	598	1 834	790	7 198	1 199	12	945
48	därv: kv	3 489	4 622	1 939	4 890	2 102	14 660	4 422	112	4 396
49	Spinnerier, väverier o. d. . . . m	2 014	3 670	435	1 249	643	6 175	699	1	354
50	kv	2 103	3 527	991	2 288	1 197	9 321	1 809	8	1 016
51	Skrädderier och sömnadsfabriker . . m	340	206	140	555	132	860	488	11	571
52	kv	1 351	1 067	848	2 379	850	4 721	2 499	104	3 220
53	Hatt- och mössfabriker . . . kv	35	28	100	223	55	618	114	.	160

per år för arbetare (fyllda 18 år) inom olika dyrortsg grupper.
talet avser mindre än 150 arbetare.)

Genomsnittlig löneinkomst (inklusive övertidsersättning, naturaförmåner o. dyl.), kronor																		
per timme									per år									
A	B	C	D	E	F	G	H	I	A	B	C	D	E	F	G	H	I	
1:25	1:37	1:42	1:51	1:56	1:57	1:75	2:22	1:87	2 771	3 100	3 227	3 519	3 643	3 655	3 988	4 936	4 313	1
0:82	0:81	0:86	1:00	0:90	0:89	1:24	1:09	1:14	1 692	1 819	1 902	2 257	1 978	2 009	2 834	2 405	2 615	2
1:23	1:38	1:69	1:45	2:25	.	2:40	2:79	.	2 755	3 034	3 760	3 181	4 974	.	5 117	5 841	.	3
1:23	1:38	1:65	1:13	1:58	2 755	3 034	3 692	2 419	3 126	4
.	.	1:82	1:00	0:27	.	2:40	2:79	.	.	.	4 038	4 333	5 027	.	5 117	5 841	.	5
1:25	1:37	1:48	1:48	1:57	2:08	.	.	.	2 776	3 076	3 275	3 309	3 709	4 716	.	.	.	6
1:31	1:34	1:30	1:49	1:52	1:49	1:60	2:20	2:01	2 848	3 026	2 880	3 358	3 386	3 431	3 565	4 446	4 382	7
1:20	1:38	1:28	1:58	1:56	1:57	1:70	1:78	1:96	2 682	3 251	3 138	3 667	3 713	3 629	3 903	4 012	4 502	8
1:30	1:51	1:44	1:43	1:46	1:52	1:55	1:86	1:78	2 976	3 576	2 952	3 460	3 318	3 628	3 670	4 520	4 192	9
1:21	1:28	1:37	1:38	1:62	1:48	1:45	1:72	1:68	2 726	2 841	3 010	3 157	3 601	3 369	3 079	3 905	3 768	10
1:14	1:23	1:34	1:21	1:44	1:42	1:45	1:33	2:06	11
0:68	0:71	0:77	0:83	0:79	0:80	0:85	12
1:36	1:21	2 845	2 476	13
1:17	1:17	1:22	0:98	1:55	1:39	1:52	1:77	2:31	14
1:14	1:25	1:31	1:27	1:39	1:50	1:57	1:85	2:10	2 352	2 693	2 876	2 561	2 978	3 307	3 545	3 882	5 211	15
1:20	.	1:24	1:39	1:34	1:23	1:31	.	.	2 608	.	2 555	2 990	3 162	2 683	2 830	.	.	16
1:13	1:30	1:58	1:38	1:56	1:20	1:49	.	1:74	2 109	2 421	3 430	2 862	3 412	2 745	3 264	.	4 085	17
1:13	1:15	.	1:38	.	1:73	1:52	.	.	2 008	2 084	.	2 862	.	3 348	3 292	.	.	18
1:04	1:18	1:21	1:23	1:28	1:27	1:44	1:33	1:78	2 212	2 490	2 627	2 613	2 791	2 715	3 143	3 017	3 885	19
0:65	0:65	0:90	0:91	0:91	0:79	0:94	0:79	1:20	1 272	1 421	1 967	1 939	1 940	1 614	1 885	1 874	2 416	20
0:97	1:17	1:21	1:24	1:18	1:22	1:36	1:25	1:71	2 112	2 471	2 618	2 605	2 573	2 502	3 002	2 701	3 773	21
1:08	1:12	1:21	1:21	1:33	1:32	1:40	1:38	1:79	2 273	2 364	2 644	2 645	2 865	2 899	3 076	3 220	3 941	22
1:21	1:33	1:42	1:51	1:52	1:60	1:76	1:87	2:04	2 514	2 714	2 784	3 341	3 467	3 444	4 106	4 320	4 793	23
0:80	0:86	0:85	0:89	0:88	0:93	0:93	1:03	1:09	1 638	1 638	1 805	2 014	1 910	2 049	2 104	2 274	2 511	24
1:25	1:37	1:41	1:48	1:37	1:42	.	.	.	2 463	2 773	2 704	3 223	2 865	2 399	.	.	.	25
1:19	1:28	1:42	1:79	1:31	1:45	1:50	.	1:24	2 536	2 620	2 867	4 024	3 047	3 105	3 306	.	2 975	26
0:80	0:89	0:86	1:14	0:78	0:95	1:04	.	.	1 624	1 592	1 796	2 643	1 517	1 911	2 393	.	.	27
1:11	1:34	1:18	1:30	1:43	1:48	1:44	.	1:79	2 643	3 194	2 637	2 935	3 210	3 096	3 317	.	4 192	28
0:77	0:78	0:82	0:81	0:91	0:94	0:85	0:94	1:04	1 706	1 857	1 822	1 830	1 955	2 298	1 923	2 109	2 339	29
1:20	1:37	1:55	1:54	1:69	1:82	1:86	1:39	2:08	2 880	3 182	3 513	3 584	3 876	4 230	4 383	4 352	4 893	30
0:62	0:72	0:81	0:97	0:88	0:88	0:99	1:15	1:20	1 416	1 689	1 848	2 248	2 005	1 998	2 233	2 468	2 805	31
1:27	1:30	1:37	1:37	1:46	1:61	1:64	1:78	1:91	2 943	2 933	3 144	3 205	3 388	3 640	3 820	4 151	4 396	32
0:68	0:84	0:90	0:91	0:89	0:97	0:97	1:09	1:20	1 494	1 749	1 963	1 919	1 962	2 072	2 125	2 409	2 557	33
1:27	1:16	1:43	1:29	1:60	1:53	1:31	.	1:97	2 984	2 655	3 367	2 870	3 789	3 600	4 147	.	4 677	34
1:52	1:42	1:45	1:44	1:62	1:68	1:78	1:77	1:85	3 730	3 226	3 376	3 326	3 721	3 809	3 880	4 109	4 309	35
0:98	1:17	0:99	1:07	1:19	1:05	1:14	1:01	1:23	1 613	2 635	2 336	2 345	2 601	2 369	2 452	2 303	2 800	36
1:26	1:29	1:28	1:26	1:34	.	1:45	.	1:59	2 988	3 089	2 976	3 035	3 178	.	3 453	.	3 804	37
0:53	0:60	0:67	0:71	0:74	0:82	0:86	1:09	0:91	1 096	1 426	1 491	1 582	1 663	1 807	1 963	2 408	2 068	38
1:19	1:36	1:43	1:48	1:50	1:71	1:86	1:87	2:06	2 318	2 914	3 220	3 376	3 494	3 693	4 275	4 317	4 652	39
1:43	1:50	1:69	1:74	1:78	2:12	2:41	2:35	2:79	3 290	3 316	3 868	3 906	4 041	4 738	5 500	5 405	6 285	40
1:04	1:32	1:32	1:34	1:36	1:48	1:66	1:59	1:86	1 006	2 809	2 946	3 079	3 205	3 413	3 820	3 659	4 194	41
0:75	0:93	0:92	0:96	0:97	1:01	1:16	1:17	1:32	1 990	.	1 943	2 075	2 044	2 180	2 293	2 558	2 920	42
.	.	1:53	1:69	1:74	1:38	2:02	.	2:18	.	.	3 357	3 544	3 632	3 842	4 240	.	4 580	43
.	.	0:99	1:03	1:07	1:18	1:20	.	1:33	.	.	2 213	2 314	2 345	2 224	2 320	.	2 391	44
1:37	1:29	1:31	1:38	1:56	1:59	1:52	1:77	1:90	3 287	3 156	3 083	3 286	3 729	3 735	3 589	4 381	4 391	45
1:06	1:10	1:15	1:14	1:16	1:47	1:55	1:73	1:80	2 288	1 900	2 423	2 614	2 553	3 098	3 695	4 217	4 271	46
1:09	1:09	1:14	1:18	1:24	1:25	1:44	1:45	1:59	2 413	2 437	2 641	2 687	2 756	2 806	3 155	3 229	3 694	47
0:82	0:82	0:77	0:83	0:83	0:89	0:93	0:87	1:01	1 775	1 772	1 663	1 816	1 794	1 920	1 974	1 894	2 264	48
1:09	1:08	1:12	1:12	1:19	1:22	1:31	1:39	1:37	2 419	2 410	2 612	2 562	2 636	2 756	2 892	3 091	3 250	49
0:81	0:81	0:77	0:80	0:82	0:87	0:86	0:80	0:89	1 721	1 712	1 676	1 738	1 753	1 873	1 811	1 706	2 009	50
1:06	1:28	1:21	1:32	1:44	1:39	1:63	1:46	1:73	2 376	2 931	2 738	2 975	3 261	3 123	3 615	3 244	3 970	51
0:84	0:87	0:77	0:86	0:86	0:92	0:98	0:83	1:05	1 863	1 972	1 657	1 884	1 853	2 017	2 085	1 909	2 355	52
0:69	0:33	0:30	0:38	0:76	0:91	0:96	.	1:01	1 607	1 817	1 856	1 883	1 749	1 873	2 142	.	2 061	53

Tab. 31 (forts.). Genomsnittlig löneinkomst år 1940 per arbetstimme och
(Siffror i medialastil ange, att medel-

Näringsgrenar m = män kv = kvinnor		Antal redovisade arbetare (exkl. arbetande förmän) inom dyrortgrupp								
		A	B	C	D	E	F	G	H	I
1	Läder-, hår- och gummivarufabriker . m	830	1 789	2 065	2 539	342	2 503	330	36	508
2	kv	423	979	504	1 782	331	2 270	232	16	421
	därav:									
3	Garverier m	90	633	852	380	13	29	23	.	3
4	Skofabriker m	225	333	415	1 368	251	1 921	49	.	128
5	Gummivarufabriker m	324	601	5	722	13	280	.	26	136
6	kv	152	544	.	635	.	292	.	1	44
7	Kemisk-teknisk industri m	308	1 213	1 380	1 843	1 266	1 738	486	97	894
8	kv	81	528	257	601	821	626	118	36	679
	därav:									
9	Färg-, olje- och parfymfabriker . . m	17	67	330	68	372	691	203	15	490
10	kv	.	3	57	9	306	231	41	19	428
11	Konstgödningsfabriker m	5	.	.	.	105	465	19	.	.
12	Tändsticksfabriker m	26	498	88	106	413
13	kv	23	322	126	77	279
14	Samtliga industrigrupper m	39 166	46 861	36 778	34 157	23 430	38 199	20 700	4 274	23 988
15	kv	5 864	8 024	5 530	9 412	5 477	22 489	7 898	1 401	12 787
16	Byggnadsverksamhet m	665	807	1 089	1 470	2 065	5 180	1 715	335	4 339
	därav:									
17	Husbyggnadsarbete m	443	536	670	734	1 098	3 368	594	99	2 501
18	Väg- och vattenbyggnadsarbete . . m	19	43	15	120	72	.	33	20	169
19	Installationsarbete m	27	59	198	399	690	1 353	919	179	1 287
20	Målning och glasmästeri m	176	169	206	217	205	459	169	37	382
	Stalliga verk och byggnadsarbeten									
21	m. m. m	1 427	2 269	3 951	3 244	4 565	5 784	1 931	938	2 124
22	kv	.	135	766	92	81	432	68	38	576
	därav:									
23	Mek. o. elektriska verkstäder samt									
24	skeppsvarv m	33	309	913	377	3 366	3 505	512	535	1 241
25	kv	.	116	681	.	32	350	.	.	90
26	Elektr. linjearbeten och kraftverk . m	85	792	1 248	1 669	631	1 249	428	151	387
27	Sågverk o. dyl. m	348	81	334	114	.	169	.	.	.
28	Ban- och byggnadsarbeten m	961	1 070	1 246	996	483	742	886	215	229
29	Intendenturverkstäder, förråd o. dyl. m	.	17	210	88	85	119	105	37	267
	kv	.	19	86	92	49	76	68	38	447
	Kommunala verk och byggnadsarbeten									
30	m. m. m	176	335	847	1 336	2 241	3 904	2 870	376	6 772
31	kv	.	.	.	4	12	68	22	3	42
	därav:									
32	Kraft-, belysnings- och vattenverk m	143	287	557	550	771	1 295	485	150	1 505
33	Byggnads- och anläggningsarbeten m	28	48	290	786	1 235	2 213	1 186	186	2 910
34	Spårvägsdrift m	217	342	1 063	37	1 892
35	Omnibusdrift m	18	54	136	3	465
36	Handel och varulager m	96	118	237	404	684	1 488	1 236	167	2 367
37	kv	.	3	21	41	80	248	215	14	1 068
38	Samfärdsel ¹ m	14	166	247	594	540	711	1 062	498	865
	därav:									
39	Lästning och lösning m	14	166	233	594	540	594	919	495	439
40	Tvättinrättningar m	.	.	.	5	17	10	36	.	180
41	kv	.	.	.	63	82	51	124	.	596
42	Samtliga övriga grupper m	2 378	3 695	6 421	7 053	10 112	17 077	8 350	2 314	16 647
43	kv	.	188	787	200	255	799	429	55	2 282
44	Samtliga grupper år 1940 ² m	41 544	50 556	43 199	41 210	33 542	55 276	29 550	6 588	40 635
45	kv	5 864	8 162	6 317	9 612	5 782	23 298	8 327	1 456	15 069
46	Samtliga grupper år 1939 m	45 745	52 337	47 722	43 132	35 172	58 332	34 327	7 355	45 455
47	kv	5 710	7 693	5 554	9 137	5 613	22 796	8 799	1 299	15 562

¹ Härav ha 4 276 manliga arbetare vid enskilda järnvägar och omnibusföretag ej kunnat fördelas på räknas dessa, fördelas sig återstoden på dyrortgrupper på följande sätt: män gr. A 12,1 %, gr. B 14,8 %, gr. A 7,0 %, gr. B 9,7 %, gr. C 7,5 %, gr. D 11,5 %, gr. E 6,9 %, gr. F 27,8 %, gr. G 9,9 %, gr. H 1,7 %,

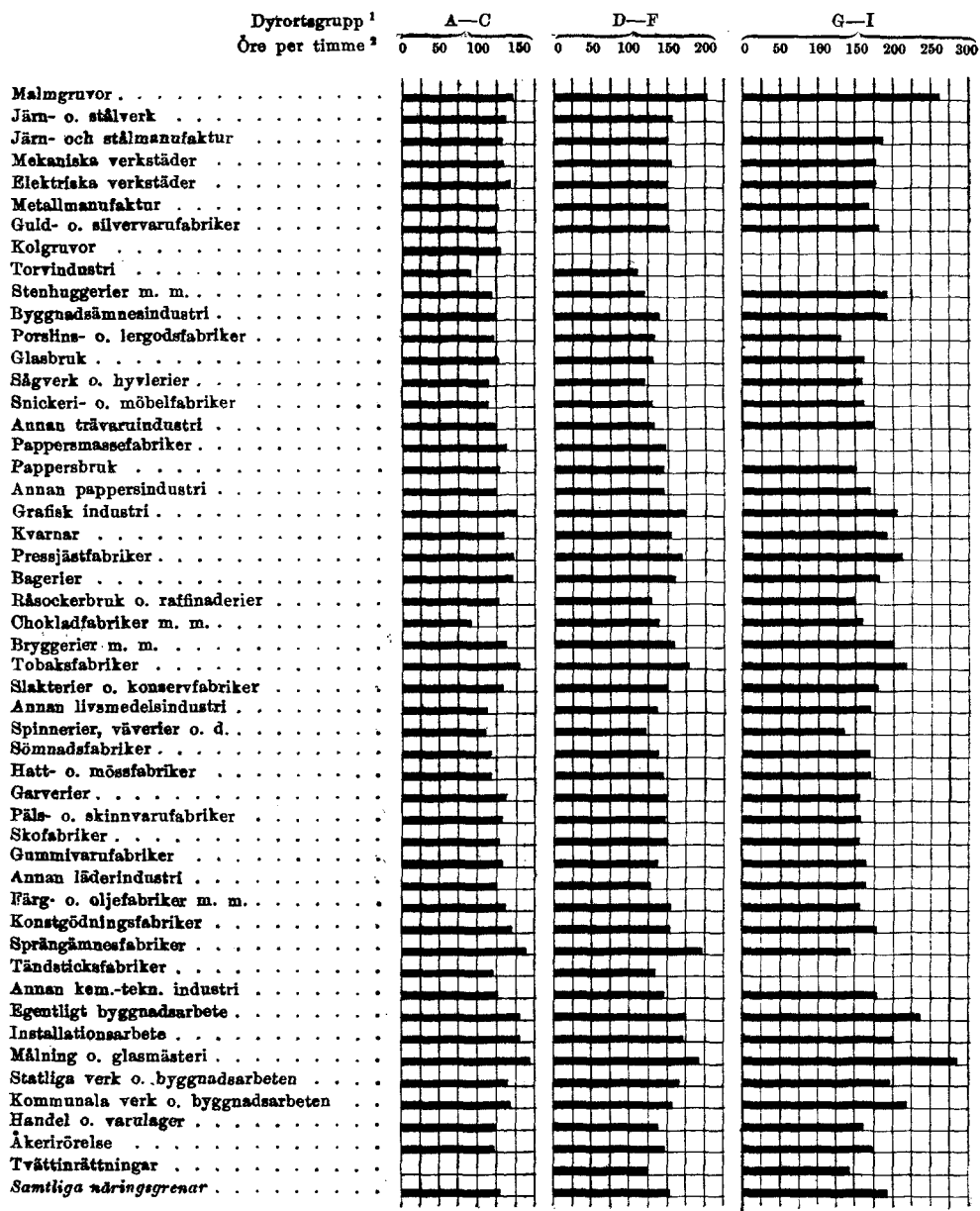
per år för arbetare (fyllda 18 år) inom olika dyrortsgupper.
talet avser mindre än 150 arbetare.)

Genomsnittlig löneinkomst (inklusive övertidsersättning, naturaförmåner o. dyl.), kronor																		
per timme									per år									
A	B	C	D	E	F	G	H	I	A	B	C	D	E	F	G	H	I	
1:22	1:38	1:85	1:88	1:42	1:54	1:58	1:54	1:62	2 714	3 059	3 028	3 006	3 112	3 339	3 492	3 693	3 692	1
0:80	0:86	0:94	0:89	0:90	0:97	1:00	0:72	1:09	1 707	1 898	2 033	1 841	1 923	1 990	2 161	1 670	2 420	2
1:25	1:86	1:89	1:47	1:15	1:55	1:53	.	1:62	2 877	3 213	3 211	3 375	2 712	3 447	3 659	.	3 737	8
1:38	1:19	1:30	1:37	1:48	1:59	1:46	.	1:57	3 033	2 606	2 775	2 848	3 256	3 434	3 213	.	3 492	4
1:20	1:41	1:24	1:36	1:29	1:86	.	1:51	1:64	2 723	3 230	2 889	3 123	2 956	3 018	.	3 613	3 794	5
0:82	0:92	.	0:86	.	0:85	.	0:85	1:01	1 661	1 990	.	1 875	.	1 779	.	1 808	2 207	6
1:04	1:29	1:36	1:80	1:46	1:50	1:58	2:08	1:67	2 213	3 013	2 963	4 173	3 360	3 501	3 550	4 054	3 826	7
0:74	0:81	0:88	1:06	0:90	0:87	0:89	1:24	1:01	1 454	1 765	1 448	2 382	2 003	1 882	2 019	2 874	2 219	8
0:92	1:14	1:42	1:29	1:54	1:56	1:41	1:60	1:61	1 893	2 538	3 159	2 863	3 480	3 706	3 065	3 640	3 641	9
.	0:71	0:83	0:79	0:94	0:85	0:84	0:99	1:08	.	1 577	1 845	1 785	2 114	1 887	1 875	2 301	2 247	10
1:44	.	.	.	1:74	3 398	.	.	.	4 221	11
1:09	1:19	1:33	1:32	1:38	2 023	2 894	1 811	3 140	3 125	12
0:77	0:79	0:84	0:79	0:88	960	1 753	1 052	1 816	2 006	13
1:17	1:30	1:37	1:45	1:51	1:49	1:71	2:12	1:89	2 542	2 863	3 003	3 325	3 492	3 377	3 889	4 766	4 356	14
0:80	0:83	0:88	0:88	0:87	0:91	0:99	1:07	1:09	1 702	1 769	1 780	1 908	1 891	1 952	2 146	2 368	2 440	15
1:37	1:62	1:63	1:61	1:71	1:78	1:88	1:88	2:42	16
1:30	1:61	1:61	1:56	1:72	1:78	1:82	1:86	2:46	17
1:42	1:45	1:53	1:45	1:48	.	2:52	1:61	2:84	18
1:57	1:43	1:54	1:60	1:64	1:75	1:84	1:88	2:13	19
1:43	1:73	1:79	1:85	2:01	1:90	2:30	2:44	3:08	20
1:18	1:41	1:44	1:48	1:68	1:73	1:90	1:95	1:97	2 695	3 262	3 328	3 478	3 958	3 843	4 392	4 358	4 670	21
.	0:93	0:85	1:13	1:18	1:29	1:31	1:33	1:16	.	1 935	1 820	2 565	2 747	2 662	2 885	3 075	2 568	22
1:57	1:45	1:86	1:60	1:73	1:85	1:98	2:09	1:98	3 557	3 868	3 083	3 700	4 122	4 001	4 364	4 585	4 806	23
.	0:91	0:85	.	1:10	1:33	.	1:25	.	.	1 801	1 802	.	2 506	2 704	.	.	2 800	24
1:20	1:62	1:55	1:51	1:56	1:51	1:70	1:76	2:13	2 816	3 696	3 648	3 578	3 513	3 528	3 966	3 995	4 597	25
1:18	1:13	1:26	1:22	.	1:28	26
1:16	1:26	1:42	1:41	1:48	1:66	1:97	1:80	1:84	2 738	2 936	3 330	3 317	3 452	3 920	4 664	4 173	4 576	27
.	1:31	1:42	1:51	1:59	1:67	1:72	1:60	1:84	.	3 883	3 254	3 350	3 630	3 738	3 968	3 641	4 227	28
.	1:03	0:83	1:13	1:24	1:14	1:31	1:33	1:15	.	2 195	1 960	2 565	2 845	2 522	2 885	3 075	2 551	29
1:49	1:31	1:46	1:52	1:58	1:61	1:98	1:63	2:29	3 356	3 016	3 336	3 321	3 410	3 631	4 604	3 776	5 043	30
.	.	.	1:04	0:83	0:84	1:03	1:01	1:03	.	.	.	2 103	2 011	1 813	2 592	1 282	2 421	31
1:49	1:31	1:52	1:55	1:49	1:66	1:94	1:66	2:19	3 366	3 058	3 465	3 520	3 313	3 829	4 519	3 699	4 732	32
1:43	1:30	1:34	1:49	1:53	1:54	1:96	1:64	2:33	3 305	2 764	3 087	3 181	3 422	3 431	4 635	3 876	4 802	33
.	.	.	.	1:70	1:85	1:98	1:52	2:41	3 657	4 110	4 657	3 582	5 824	34
.	.	.	.	1:52	1:30	2:19	1:61	1:92	3 717	4 039	4 232	3 855	4 379	35
1:09	1:13	1:26	1:28	1:40	1:88	1:53	1:58	1:64	2 491	2 796	2 916	2 961	3 317	3 210	3 538	3 564	3 784	36
.	0:95	0:63	0:65	0:68	0:83	0:90	1:07	0:90	.	2 351	1 467	1 543	1 579	1 888	2 060	2 359	2 098	37
2:65	2:38	1:50	2:08	2:07	2:23	1:87	2:22	2:26	.	2 756	3 158	4 564	4 743	4 410	4 502	4 448	5 309	38
2:65	2:33	1:52	2:08	2:07	2:43	1:90	2:23	2:77	39
.	.	.	1:16	1:17	1:35	1:47	.	1:41	.	.	.	2 658	2 669	3 106	3 149	.	3 250	40
.	.	.	0:72	0:70	0:79	0:87	.	0:90	.	.	.	1 586	1 615	1 775	1 894	.	2 058	41
1:25	1:45	1:46	1:55	1:65	1:70	1:86	1:91	2:17	2 780	3 185	3 299	3 518	3 800	3 737	4 339	4 203	4 729	42
.	0:93	0:84	0:90	0:86	1:07	0:97	1:26	0:97	.	1 944	1 810	3 039	1 983	2 293	2 171	2 792	2 212	43
1:18	1:31	1:38	1:47	1:55	1:55	1:75	2:04	2:00	2 553	2 882	3 042	3 352	3 571	3 461	4 005	4 598	4 482	44
0:80	0:83	0:83	0:88	0:87	0:91	0:99	1:08	1:07	1 702	1 772	1 784	1 910	1 895	1 964	2 147	2 334	2 406	45
1:07	1:20	1:28	1:34	1:44	1:46	1:66	1:95	1:98	2 412	2 709	2 887	3 064	3 275	3 227	3 713	4 354	4 255	46
0:71	0:74	0:74	0:79	0:79	0:82	0:89	0:98	1:00	1 564	1 648	1 637	1 765	1 760	1 864	1 990	2 205	2 269	47

dyrortsgupper. — 3 Härav ha 24 406 män och 2 365 kvinnor ej kunnat fördelas på dyrortsgupper. Från-gr. C 12:6 %, gr. D 12:1 %, gr. E 9:8 %, gr. D 16:2 %, gr. F 8:6 %, gr. G 1:9 % och gr. I 11:9 %; kvinnor gr. I 18:0 %.

Diagram III. Löneläget för manliga industriarbetare m. fl. inom olika dyrortsgrupper.

Salaires des ouvriers de l'industrie, etc., suivant le coût de la vie des différentes localités.

¹ Groupes localités. — ² Öre par heure.

Tab. 32. Jämförelse mellan medeltörtjänster för manliga och kvinnliga arbetare (exkl. arbetande förmän) inom olika näringsgrenar.

a = utan hänsyn tagen till näringsgrenarnas olika lokalisering i dyrortshänseende;
b = med hänsyn tagen till näringsgrenarnas olika lokalisering i dyrortshänseende.

Näringsgrenar	Genomsnittlig löneinkomst i kr. per timme		Index-tal		Näringsgrenar	Genomsnittlig löneinkomst i kr. per timme		Index-tal	
	a	b	a	b		a	b	a	b
<i>Män.</i>					Tändsticksfabriker				
Sprängämnesfabriker	1.90	1.88	131	140	»Annan» livsmedelsindustri	1.26	1.22	87	91
Gruvor och anrikningsverk	1.84	1.69	127	126	Snickeri- och möbelfabriker	1.42	1.19	98	89
Tobaksfabriker	1.98	1.66	137	116	Choklad- o. karamellfabriker	1.19	1.18	82	88
Pressjästfabriker	1.68	1.52	116	113	Sågverk o. hyvlerier	1.46	1.18	101	88
Grafisk industri	1.89	1.48	130	110	Spinnerier, väverier o. d.	1.16	1.15	80	86
Kolgruvor	1.80	1.44	90	107	»Annan» pappersindustri	1.17	1.10	81	82
Skofabriker	1.46	1.44	101	107	Torvindustri	0.91	1.04	63	78
Järn-, stål- o. kopparverk	1.44	1.42	99	106	Samtliga grupper	1.45	1.34	100	100
Bryggerier o. läskedrycksfabriker	1.71	1.42	118	106	<i>Kvinnor.</i>				
Garverier	1.39	1.40	96	104	Tobaksfabriker	1.24	0.96	135	120
Järn- o. stålmanufaktur	1.43	1.37	99	102	Mekaniska verkstäder	1.07	0.92	116	115
Mekaniska verkstäder	1.56	1.37	108	102	Bagerier	1.11	0.90	121	113
Bagerier	1.66	1.36	114	101	Bryggerier o. läskedrycksfabriker	1.11	0.90	121	118
Kvarnar	1.56	1.35	108	101	Pappersbruk o. pappfabriker	0.87	0.89	95	111
Pappersmassfabriker	1.39	1.35	96	101	Gummivarufabriker	0.88	0.85	96	106
Glasbruk	1.27	1.34	88	100	Metallmanufaktur	0.99	0.83	108	104
Konstgödningsfabriker	1.54	1.34	106	100	Skofabriker	0.94	0.83	102	104
Pappersbruk och pappfabriker	1.31	1.33	90	99	Elektriska verkstäder	1.10	0.82	120	103
Slakterier och konserverfabriker	1.53	1.33	106	99	Grafisk industri	1.04	0.81	113	101
Gummivarufabriker	1.37	1.32	94	99	Järn- o. stålmanufaktur	0.87	0.80	95	100
Metallmanufaktur	1.43	1.31	99	98	Päls- o. skinnvarufabriker	0.92	0.80	100	100
Guld- o. silvervarufabriker	1.61	1.30	111	97	Choklad- o. karamellfabriker	0.88	0.79	96	99
Byggnadsämnesindustri	1.26	1.30	87	97	Slakterier o. konserverfabriker	0.91	0.79	99	99
Elektriska verkstäder	1.65	1.29	114	96	Skrädderier o. sömnadsfabriker	0.92	0.79	100	99
Råsockerbruk o. raffinaderier	1.32	1.29	91	96	Tändsticksfabriker	0.83	0.79	90	99
Färg-, olje- o. parfymfabriker	1.51	1.28	104	96	Spinnerier, väverier o. d.	0.84	0.77	91	96
»Annan» kemisk-teknisk industri	1.44	1.28	99	96	Hatt- och mössfabriker	0.90	0.77	98	96
Porslins-, kakel- o. lergodsfabr.	1.26	1.27	86	95	»Annan» pappersindustri	0.96	0.76	103	95
»Annan» trävaruindustri	1.27	1.27	88	95	Porslins-, kakel- och lergodsfabriker	0.77	0.75	84	94
Päls- o. skinnvarufabriker	1.40	1.27	97	95	Färg-, olje- o. parfymfabriker	0.95	0.75	103	94
»Annan» pappersindustri	1.53	1.24	106	93	Guld- o. silvervarufabriker	0.98	0.74	101	93
Stenbrott o. stenhuggerier	1.16	1.23	80	92	Råsockerbruk o. raffinaderier	0.92	0.74	100	93
Skrädderier och sömnadsfabriker	1.43	1.23	99	92	»Annan» livsmedelsindustri	0.89	0.74	97	93
Hatt- och mössfabriker	1.44	1.23	99	92	Samtliga grupper	0.92	0.80	100	100
»Annan» läder-, hår- o. gummi-varuindustri	1.35	1.23	93	92					

ringsgren adderats, varefter nya medeltimförtjänster framräknats, som ställts i relation till en på motsvarande sätt beräknad genomsnittlig timlön för samtliga grupper. I ovanstående tab. 32 representera b-talen dylika till medeldyrhet omräknade timlöner jämte motsvarande index-tal, efter vilkas höjd näringsgrenarna ordnats i sjunkande skala, medan a-talen återgiva på vanligt sätt beräknade genomsnittliga timlöner utan hänsyn tagen till näringsgrenarnas olika lokalisering i dyrortshänseende.

En närmare granskning av siffrorna visar, att de olika näringsgrenarnas placering på löneskalan merendels blir en annan, om man — såsom skett i tabellen — utgår från b-talen, än om man låter a-talen vara bestämmande för graderingen. Endast 4 (för män 2, för kvinnor 2) av de i tabellen redovisade industrigrupperna behålla sina platser oförändrade, oavsett om man tar hänsyn till dyrortsförhållandena eller ej, medan 29 grupper (för män 18, för kvinnor 11) flyttas upp och 33 (för män 22, för kvinnor 11) ned på skalan. Av de 62 grupper, vilkas ordningsföljd sålunda förändras, äro förflyttningarna för 27 (för män 20, för kvinnor 7) av större betydelse. Såsom avsevärt bättre ställda i löneavseende än vad de vanliga riksmedel-talen ge vid handen visa sig följande näringsgrenar: 1) i fråga om lönerna för manliga arbetare: kolgruvor, glasbruk, garverier, pappersbruk och pappfabriker, pappersmassfabriker, byggnadsämnesindustri, skofabriker samt järn-, stål- och kopparverk, 2) i fråga om kvinnolönerna: pappersbruk och pappfabriker, gummivarufabriker, järn- och stålmanufaktur samt tändsticksfabriker. Motsatsen äger rum beträffande timlönerna för manliga arbetare bl. a. vid choklad- och karamellfabriker, »annan» pappersindustri, elektriska verkstäder, guld- och silvervarufabriker, »annan» livsmedelsindustri, skrädderier och sömnadsfabriker samt hatt- och mössfabriker, vilka näringsgrenar skjutas ned på skalan, om lönen ställes i relation till levnadskostnaderna. Det samma gäller för de kvinnliga arbetarna vid färg-, olje- och parfymfabriker, »annan» pappersindustri, guld- och silvervarufabriker samt råsockerbruk och raffinaderier.

För flertalet industrier blir emellertid icke endast den inbördes rangordningen förändrad, utan även avståndet mellan medellönerna minskas i regel. De gränser, inom vilka löneindex-talen variera, ligga sålunda något närmare varandra hos b-talen än hos a-talen. I fråga om männen växla sålunda b-talen mellan 78—140 och a-talen mellan 63—131, medan motsvarande intervall för kvinnornas vidkommande bliva för de förra 93—120 och för de senare 84—135. Att denna tendens till hopträngning av b-serien icke endast gäller gränsvärdena, visas av efterföljande tablå, som återger spridningen av samtliga i tab. 32 förekommande index-tal.

Löneindex-tal	Löneindex-tal									
	under 60	60— 69	70— 79	80— 89	90— 99	100— 109	110— 119	120— 129	130— 139	140 o. över
Män:										
b-tal	—	—	1	5	19	12	3	1	—	1
a-tal	—	1	—	9	15	8	5	1	3	—
Kvinnor:										
b-tal	—	—	—	—	12	7	4	1	—	—
a-tal	—	—	—	1	9	8	2	3	1	—

Som slutresultat av dessa öfverväganden kvarstår, att lönenivån för industriarbetarna ter sig något mindre söndersplitttrad, sedan lönerna korrigerats med hänsyn till industrins lokalisering i dyrortshänseende. Sannolikt är därjämte, att olikheterna i löneläget inom olika industrier skulle ytterligare reduceras, om hänsyn även kunde tagas till arbetarpersonalens

Tab. 33. Löneinkomster i vissa större städer för arbetare inom olika näringsgrenar år 1944.

Orter och näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet redovisade arbetare)	Genomsnittlig löneinkomst i kr. per timme för		Orter och näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet redovisade arbetare)	Genomsnittlig löneinkomst i kr. per timme för	
	manli- ga ar- betare	kvinn- liga ar- betare		manli- ga ar- betare	kvinn- liga ar- betare
Ortsgrupp I.					
<i>Stockholm.</i>					
Samtl. arb. (m. 40 232, kv. 15 173)	2:00	1:07	Grafisk industri	1:88	0:99
Järn- o. stålmanufaktur	2:01	1:05	Bagerier	1:72	1:13
Mekaniska verkstäder	1:95	1:05	Choklad- o. karamellfabriker	1:47	0:85
Elektriska verkstäder	1:79	1:16	Bryggerier o. läskedrycksfabriker utkörare	1:88 2:48	1:17 .
Metallmanufaktur	1:68	1:13	Övriga	1:67	.
Guld- o. silvvervarufabriker	1:91	1:02	Slakterier och konserverfabriker	1:55	0:92
Sågverk o. hyvlerier	1:71	.	»Annan» livsmedelsindustri	1:55	1:00
Snickeri- o. möbelfabriker	1:79	.	Spinnerier, väverier o. d.	1:31	0:86
»Annan» pappersindustri	1:79	1:04	Skrädderier o. sömnadsfabriker	1:68	0:98
Grafisk industri	2:08	1:20	»Annan» läder-, hår- och gummi- varuindustri	1:61	1:06
Kvarnar	1:97	.	Färg-, olje- och parfymfabriker	1:41	0:84
Bagerier	1:85	1:25	»Annan» kemisk-tekn. industri	1:69	0:92
Choklad- o. karamellfabriker	1:49	0:91	Egentligt byggnadsarbete	1:83	.
Bryggerier o. läskedrycksfabriker utkörare	2:07 2:81	1:32 .	Installationsarbete	1:84	.
Övriga	1:86	.	Målning o. glasmästeri	2:34	.
Tobaksfabriker	2:18	1:33	Statliga verkst. o. skeppsvarv	2:04	.
Slakterier o. konserverfabriker	1:90	1:17	Statliga ban- o. byggn.-arb.	1:88	.
»Annan» livsmedelsindustri	1:80	1:10	Kraft-, belysnings- o. vattenverk	1:97	.
Spinnerier, väverier o. d.	1:87	0:89	Kommunala byggnads- och anlägg- ningsarbeten	1:99	.
Skrädderier o. sömnadsfabriker	1:73	1:05	Spårvägsdrift	1:97	.
Hatt- o. mössfabriker	1:01	Kommunala omnibusföretag	2:19	.
»Annan» läder-, hår- och gummi- varuindustri	1:64	1:20	Handel och varulager	1:53	0:90
Färg-, olje- och parfymfabriker	1:61	1:03	Åkerirörelse	1:68	.
»Annan» kemisk-tekn. industri	1:72	0:99	Lastning o. lossning	1:90	.
Egentligt byggnadsarbete	2:48	.			
Installationsarbete	2:18	.	Ortsgrupp F.		
Målning o. glasmästeri	3:06	.	<i>Malmö.</i>		
Statliga verkst. o. skeppsvarv	1:98	1:25	Samtl. arb. (m. 14 952, kv. 7 304)	1:59	0:88
Statliga ban- o. byggn.-arb.	1:85	.	Järn- o. stålmanufaktur	1:42	0:76
Försvärsväsendets intendentur- verkstäder, förråd o. d.	1:85	1:14	Mekaniska verkstäder	1:54	0:77
Kraft-, belysnings- o. vattenverk	2:19	.	Metallmanufaktur	1:30	0:85
Kommunala byggnads- och anlägg- ningsarbeten	2:32	.	Stenbrott o. stenhuggerier	1:40	.
Spårvägsdrift	2:41	.	Byggnadsämnesindustri	1:44	0:86
Kommunala omnibusföretag	1:92	.	»Annan» pappersindustri	1:84	0:96
Handel och varulager	1:63	0:91	Grafisk industri	1:89	0:90
Åkerirörelse	1:76	.	Bagerier	1:89	0:81
Lastning och lossning	2:77	.	Choklad- o. karamellfabriker	1:47	0:84
Tvättinrättningar	1:41	0:90	Tobaksfabriker	1:93	1:20
			»Annan» livsmedelsindustri	1:56	0:91
			Spinnerier, väverier o. d.	1:40	0:89
			Skrädderier o. sömnadsfabriker	1:49	0:85
			Hatt- o. mössfabriker	0:89
			Skofabriker	1:46	0:86
			Gummivarufabriker	1:84	0:85
			Färg-, olje- o. parfymfabriker	1:32	0:82
			Sprängämnesfabriker	1:50	.
			»Annan» kemisk-teknisk industri	1:46	0:88
			Egentligt byggnadsarbete	1:75	.
			Installationsarbete	1:79	.
			Målning och glasmästeri	1:59	.
Ortsgrupp G.					
<i>Göteborg.</i>					
Samtl. arb. (m. 25 246, kv. 8 233)	1:71	0:98			
Järn- och stålmanufaktur	1:60	0:91			
Mekaniska verkstäder	1:70	1:30			
Elektriska verkstäder	1:46	0:86			
Snickeri- och möbelfabriker	1:40	.			
»Annan» pappersindustri	1:44	0:85			

Tab. 32 (forts.). Lönelöskomster i vissa större städer för arbetare inom olika näringsgrenar år 1940.

Orter och näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet redovisade arbetare)	Genomsnittlig löneinkomst i kr. pr timme för		Orter och näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet redovisade arbetare)	Genomsnittlig löneinkomst i kr. pr timme för	
	manli- ga ar- betare	kvinn- liga ar- betare		manli- ga ar- betare	kvinn- liga ar- betare
Statliga verkst. och skeppsvarv	1·95	.	»Annan» pappersindustri	1·34	0·93
Kraft-, belysnings- o. vattenverk	1·55	.	Grafisk industri	1·68	0·92
Kommunala byggnads- och anlägg- ningsarbeten	1·53	.	»Annan» livsmedelsindustri	1·50	1·05
Spårvägsdrift	1·87	.	Spinnerier, väverier o. d.	1·18	0·83
Handel och varulager	1·42	0·83	Skrädderier o. sömnadsfabriker	1·34	0·86
Åkerirörelse	1·47	.	Gummivarufabriker	1·40	0·88
Lastning och lossning	2·01	.	»Annan» kemisk-teknisk industri	1·47	0·98
<i>Norrköping.</i>			Egentligt byggnadsarbete	1·76	.
Samtl. arb. (m. 6 204, kv. 3 472)	1·40	0·84	Installationsarbete	1·72	.
Mekaniska verkstäder	1·37	0·78	Kraft-, belysnings- och vattenverk	1·54	.
Snickeri- och möbelfabriker	1·83	.	Kommunala byggnads- o. anlägg- ningsarbeten	1·44	.
Pappersbruk o. pappfabriker	1·48	1·03	Spårvägsdrift	1·87	.
			Handel och varulager	1·37	0·78

skiljaktiga sammansättning bland annat med hänsyn till ålder och yrke. Såsom närmare framgår av det följande, är emellertid även de särskilda industriernas betalningsförmåga en viktig faktor vid lönesättningen.

Arbetslöner inom konkurrens- och skyddad hemmamarknadsindustri. I lönestatistiken har under åren 1929—1939 verkställtts vissa beräkningar i syfte att belysa löneläget inom å ena sidan den del av industrien, som är direkt beroende av den utländska konkurrensen, och å andra sidan den, som är någorlunda skyddad för dylik konkurrens.¹ På grund av de betydande rubbningar i industriens produktionsförhållanden, som inträtt genom det pågående världskriget och den därav föranledda avspärningen från tidigare handelsförbindelser, ha dessa beräkningar ej fullföljts i årets lönestatistik.

Arbetslöner å vissa viktigare orter samt inom olika län. Den föregående redogörelsen har avsett medellönerna inom olika näringsgrenar dels för hela riket och dels för olika dyrortsgrupper. Under sistnämnda gruppmedeltal dölja sig emellertid ej sällan ganska avsevärda variationer i lönesatserna, beroende på näringslivets lokala gestaltning samt organisationsförhållanden etc. För att, i den mån så kan ske utan obehörigt blottande av enskilda näringsidkares förhållanden, även belysa dylika avvikelser från det genomsnittliga löneläget, ha i tab. 33 (sid. 107) sammanförts ett antal löneuppgifter för de fyra största städerna beträffande sådana näringsgrenar, inom vilka sysselsattes ett större antal (i regel minst 150) vuxna män eller kvinnor, härrörande från flera särskilda företag. Liksom i tab. 31 redovisas därvid den

Se Lönestatistik årsbok för Sverige 1939, sid. 109 o. f.

totala löneinkomsten per timme (inkl. övertidsersättning, naturaförmåner o. dyl.).

En närmare granskning av tab. 33 kompletterar de i tab. 31 meddelade genomsnittslönerna för olika dyrortsgrupper genom att belysa det stundom rätt växlande löneläget å särskilda orter inom samma grupp. Vid dessa jämförelser måste dock reservation göras för bristande jämförbarhet på grund av de redovisade företagens växlande art och produktionsinriktning på olika orter.

För att ytterligare tillmötesgå uttalade önskemål om komplettering av lönestatistikens allmänna medeltal medelst regionala siffror, har i tab. 34 (sid. 110) det lönestatistiska materialet fördelats på län och inom varje län — i den mån så kunnat ske — på de tre dyrortsgrupperna A—C, D—F och G—I. För var och en av dessa sammanfattningsgrupper meddelas i tabellen medelförtjänster under år 1940 per timme, dag, vecka och år. Liksom eljest i detta kapitel har därvid undersökningen begränsats till vuxna manliga och kvinnliga arbetare, medan ingen hänsyn tagits till förekomsten av minderårig arbetskraft.

De särskilda länsmedeltalen måste användas med en viss försiktighet, särskilt när de grunda sig på fåtaliga primäruppgifter. De giva emellertid en antydning om landets så att säga lönegeografiska struktur, särskilt om de här meddelade industrilönerna sammanställas med förut meddelade medeltal för arbetslöner inom jordbruk (sid. 36), trädgårdsodling (sid. 54), skogsbruk (sid. 60) och vägarbete (sid. 64).

f. Löneförhållandena för sjöfolk, hotell- och restaurangpersonal samt hembiträden.

För att komplettera lönestatistiken för industriarbetare o. dyl. med motsvarande uppgifter för vissa ej tidigare berörda arbetargrupper har i tab. 35 beräknats dels genomsnittliga lönebelopp för sjöfolk, restaurangpersonal och hembiträden, dels de procentuella löneförändringar, som ägt rum under åren 1939—1940 samt 1929—1940, i den mån jämförelsetal för utgångsåret 1929 föreligga. I tabellen lämnade uppgifter grunda sig på av föreståndarna för de offentliga arbetsförmedlingskontoren gjorda uppskattningar av den normala kontanta lönen för ifrågavarande grupper.

Såsom även angivits i tabellen, åtnjuta de inom sjömansyrket samt i restaurangrörelse och husligt arbete anställda månadslön, dock med undantag för tvätt- och rengöringsarbeterskor, vilka pläga erhålla dagspenning. Förutom angivna kontanta lönebelopp ingå i löneförmånerna inom sjömansyrket och det husliga arbetet fri kost och logi. Naturainkomsterna för hembjälpn utgjordes däremot endast av fri kost. Inom restaurangyrket, där tidigare fri kost och logi var regel, förekommer numera — som även framgår av tabellen — båda löneformerna fri kost och fri kost och logi. — I efterföljande tablå meddelas likaledes på grundval av uppgifter från arbetsför-

(Forts. å sid. 112.)

Tab. 24. Löneinkomster för industriarbetare m. fl. inom olika län och dyrtorsgrupper år 1946.

(Siffror i medialstil ange, att medeltalet avser mindre än 10 arbetare.)

Län och dyrtorsgrupp (Siffrorna inom parentes angiva antalet redovisade arbetare)	Genomsnittlig löneinkomst för vuxna manliga arbetare (exkl. för- män) i kr. per				Genomsnittlig löneinkomst för vuxna kvinnliga arbetare i kr. per			
	timme	dag	vecka	år ¹	timme	dag	vecka	år ¹
Stockholm (56 406)	2·00	16·17	95·47	4 482	1·07	8·53	49·48	2 405
Stockholms län (17 185)	1·68	13·68	83·20	3 891	1·04	8·22	46·70	2 272
dyrtorsgr. A—C (3 233)	1·28	10·18	60·84	2 863	0·85	6·69	39·80	1 857
D—F (9 119)	1·75	14·87	88·39	4 079	1·05	8·32	44·82	2 246
G—I (4 692)	1·80	14·74	87·14	4 221	1·09	8·62	50·36	2 420
Uppsala län (6 896)	1·49	11·98	69·78	3 464	0·94	7·44	44·01	2 079
dyrtorsgr. A—C (2 147)	1·29	10·21	61·09	3 169	0·79	6·31	37·82	1 743
D—F (4 738)	1·62	12·96	75·12	3 654	0·95	7·55	44·60	2 112
Södermanlands län (16 588)	1·49	12·06	70·08	3 358	0·87	6·95	39·78	1 914
dyrtorsgr. A—C (4 975)	1·84	10·78	62·46	2 985	0·88	7·06	40·67	1 854
D—F (11 342)	1·56	12·67	73·56	3 562	0·86	6·93	39·62	1 919
Östergötlands län (22 151)	1·38	11·00	65·16	3 069	0·84	6·61	38·26	1 837
dyrtorsgr. A—C (9 641)	1·32	10·59	63·17	2 958	0·84	6·58	38·71	1 832
D—F (13 051)	1·48	11·34	66·73	3 177	0·84	6·68	38·12	1 839
Jönköpings län (17 051)	1·35	10·90	63·57	3 025	0·85	6·62	38·64	1 849
dyrtorsgr. A—C (4 975)	1·31	10·61	61·88	2 946	0·84	6·51	38·22	1 841
D—F (4 988)	1·45	11·49	66·93	3 215	0·84	6·66	38·09	1 775
Kronobergs län (5 786)	1·17	9·20	54·05	2 365	0·70	5·41	31·86	1 447
dyrtorsgr. A—C (5 786)	1·17	9·20	54·05	2 365	0·70	5·41	31·86	1 447
Kalmar län (9 988)	1·28	10·38	60·40	2 786	0·78	6·21	36·26	1 778
dyrtorsgr. A—C (5 898)	1·15	9·25	54·00	2 394	0·78	5·85	34·30	1 519
D—F (4 128)	1·46	11·98	69·21	3 429	0·81	6·87	37·15	1 914
Gotlands län (1 522)	1·34	10·50	61·98	2 859	1·01	8·15	47·28	2 344
dyrtorsgr. A—C (716)	1·26	9·96	57·83	2 652	0·77	6·12	35·77	1 793
D—F (806)	1·42	10·99	65·91	2 997	1·08	8·31	48·11	2 869
Blekinge län (7 231)	1·42	11·58	67·07	3 213	0·76	5·94	34·67	1 628
dyrtorsgr. A—C (3 891)	1·22	9·54	55·35	2 716	0·72	5·60	32·53	1 569
D—F (3 226)	1·65	14·09	82·23	3 839	0·85	6·73	39·70	1 783
Kristianstads län (9 408)	1·26	9·89	57·91	2 829	0·80	6·86	36·76	1 796
dyrtorsgr. A—C (9 321)	1·26	9·89	57·91	2 829	0·80	6·86	36·76	1 796
Malmöhus län (45 406)	1·48	11·84	69·57	3 325	0·86	6·79	38·71	1 879
dyrtorsgr. A—C (10 128)	1·28	10·20	59·84	2 881	0·78	6·29	35·91	1 719
D—F (35 105)	1·54	12·40	72·91	3 490	0·87	6·87	39·12	1 903
Hallands län (6 059)	1·32	10·55	60·47	2 901	0·81	6·44	35·09	1 696
dyrtorsgr. A—C (2 248)	1·25	9·92	55·70	2 599	0·77	6·13	30·01	1 534
D—F (3 738)	1·36	10·95	63·60	3 088	0·88	6·56	37·47	1 766
Göteborgs o. Bohus län (45 516)	1·64	13·21	77·48	3 744	0·96	7·51	43·23	2 049
dyrtorsgr. A—C (3 317)	1·20	9·44	55·84	2 610	0·92	7·22	42·08	1 913
D—F (5 878)	1·35	10·91	63·48	3 078	0·91	7·10	39·09	1 865
G—I (33 938)	1·72	13·86	81·38	3 943	0·98	7·70	44·26	2 133

¹ B. k. säsongindustri ej medräknad.

Tab. 34 (forts.). Löneinkomster för industriarbetare m. fl. inom olika län och
dyrortsgrupper år 1946.

(Siffror i medelavstilt ange, att medeltalen avse mindre än 10 arbetare.)

Län och dyrortsgrupp (Siffrorna inom parentes angiva antalet redovisade arbetare)	Genomsnittlig löneinkomst för vuxna manliga arbetare (exkl. för- män) i kr. per				Genomsnittlig löneinkomst för vuxna kvinnliga arbetare i kr. per			
	timme	dag	vecka	år ¹	timme	dag	vecka	år ¹
Älvsborgs län (29 487)	1:30	10:41	60:22	2 861	0:88	6:92	38:85	1 859
dyrortsgr. A—C (13 938)	1:20	9:64	56:27	2 608	0:82	6:52	36:88	1 735
» D—F (15 526)	1:39	11:16	63:99	3 125	0:91	7:20	40:22	1 948
Skaraborgs län (10 933)	1:27	10:21	60:06	2 857	0:81	6:47	38:47	1 720
dyrortsgr. A—C (9 252)	1:24	9:91	58:31	2 763	0:81	6:52	38:72	1 712
» D—F (1 602)	1:44	11:88	69:05	3 443	0:81	6:22	37:18	1 766
Värmlands län (16 556)	1:34	10:70	62:77	2 922	0:87	6:76	39:45	1 814
dyrortsgr. A—C (11 638)	1:28	10:24	60:05	2 790	0:87	6:79	39:98	1 774
» D—F (4 583)	1:48	11:86	69:62	3 317	0:89	6:84	39:92	1 879
Örebro län (22 966)	1:52	12:25	72:28	3 428	1:00	7:64	44:64	2 106
dyrortsgr. A—C (7 808)	1:26	9:97	59:00	2 795	0:85	6:70	39:67	1 829
» D—F (14 986)	1:67	13:67	80:45	3 790	1:02	7:80	45:47	2 153
Västmanlands län (15 419)	1:44	11:67	68:59	3 273	0:89	7:18	41:90	2 016
dyrortsgr. A—C (8 198)	1:36	10:80	63:32	3 003	0:81	6:29	37:38	1 746
» D—F (7 032)	1:55	12:73	75:02	3 615	0:93	7:52	43:61	2 122
Kopparbergs län (14 944)	1:40	11:12	65:78	3 124	0:88	6:97	41:62	1 890
dyrortsgr. A—C (11 044)	1:40	11:13	65:78	3 115	0:89	7:01	41:98	1 881
» D—F (3 576)	1:39	11:07	65:88	3 152	0:86	6:92	41:24	1 911
Gävleborgs län (19 927)	1:43	11:46	66:49	3 027	0:84	6:78	39:69	1 792
dyrortsgr. A—C (8 105)	1:36	10:99	64:69	2 818	0:78	6:41	36:78	1 756
» D—F (11 791)	1:47	11:79	67:72	3 182	0:86	6:81	40:41	1 801
Västernorrlands län (12 077)	1:42	11:52	68:35	3 066	0:98	7:35	43:59	1 960
dyrortsgr. A—C (5 786)	1:34	10:74	63:29	2 820	0:78	5:69	33:99	1 512
» D—F (4 879)	1:42	11:70	69:91	3 132	1:02	8:12	43:24	2 162
» G—I (1 313)	1:79	13:90	83:04	3 883	1:06	8:43	49:44	2 267
Jämtlands län (2 373)	1:51	12:04	70:75	3 268	1:05	8:56	49:75	2 399
dyrortsgr. A—C (926)	1:35	10:73	63:24	2 976	0:80	6:89	38:88	1 824
» D—F (637)	1:36	10:84	62:90	2 713	-	-	-	-
» G—I (809)	1:52	14:52	85:81	4 040	1:12	9:03	52:88	2 571
Västerbottens län (5 494)	1:62	12:37	76:48	3 543	1:01	7:88	46:69	2 300
dyrortsgr. A—C (2 366)	1:39	10:99	65:34	2 983	0:83	6:13	35:86	1 803
» D—F (3 612)	1:35	14:63	86:81	4 054	1:06	8:25	49:34	2 435
» G—I (471)	1:64	13:11	77:98	3 701	1:17	9:44	55:28	2 597
Norrbottnens län (8 400)	1:99	15:68	92:50	4 365	0:88	7:06	40:93	2 002
dyrortsgr. A—C (1 604)	1:43	11:35	67:53	3 173	0:75	6:03	35:29	1 691
» D—F (1 510)	1:48	11:73	68:81	3 181	0:71	5:71	33:32	1 642
» G—I (5 131)	2:29	18:00	106:06	5 075	1:07	8:64	49:67	2 431
Hela riket² (452 692)	1:52	12:27	72:10	3 888	0:93	7:37	42:40	2 011
dyrortsgr. A—C (153 485)	1:29	10:29	60:46	2 829	0:82	6:49	37:50	1 757
» D—F (164 848)	1:53	12:34	72:37	3 453	0:90	7:06	40:33	1 939
» G—I (101 759)	1:91	15:38	90:65	4 310	1:04	8:27	47:82	2 317

¹ S. k. säsongindustri ej medräknad. — ² Inberäknat arbetare, som ej kunnat fördelas på dyrortsgrupper och län.

Tab. 35. Löneförhållanden år 1940 för sjöfolk och för i restaurangrörelse och husligt arbete anställd personal.

Yrkesgrupper	Genomsnittlig avlöning i kronor					Lönesökning (+) eller löneminskning (-) i %						
	Stock- holm	Övriga dyrtorsgrupper				Sämt- liga dyrtors- grup- per	Stockholm		Övriga dyrtors- grupper		Sämtliga dyrtors- grupper	
		G-I	D-F	A-C	S:a		1929- 1940	1939- 1940	1929- 1940	1939- 1940	1929- 1940	1939- 1940
<i>Sjöfolk (normal månadshyra, vartill kommer fri kost och logi ombord)</i>												
A. Ång- och motorfartyg												
I. Utrikes fart												
Timmermän (o. båtsmän)	195	200	195	196	195	195	+ 22	+ 8	+ 24	+ 8	+ 24	+ 8
Matrosor	185	190	185	186	186	186	+ 32	+ 9	+ 29	+ 9	+ 29	+ 9
Lättmatrosor	125	129	125	126	126	126	+ 12	+ 9	+ 15	+ 10	+ 15	+ 10
Jungmän	65	65	69	71	69	69	+ 18	+ 8	+ 30	+ 11	+ 30	+ 11
Eldare och motormän	185	187	185	186	185	185	+ 32	+ 9	+ 31	+ 9	+ 31	+ 9
Kollämpare	115	119	115	116	116	116	+ 22	+ 10	+ 22	+ 10	+ 22	+ 10
Stuertar	260	278	255	265	259	259	+ 30	+ 2	+ 22	+ 10	+ 22	+ 9
Kockar	205	203	197	208	200	200	+ 17	+ 3	+ 20	+ 9	+ 20	+ 9
II. Inrikes fart												
Timmermän (o. båtsmän)	205	199	188	195	190	191	.	.	.	+ 6	.	+ 7
Matrosor	180	185	173	185	176	177	.	+ 20	.	+ 7	.	+ 8
Lättmatrosor	120	127	121	125	123	123	.	+ 20	.	+ 5	.	+ 6
Jungmän	66	76	70	73	73	.	.	.	+ 9	.	+ 9
Eldare och motormän	180	180	176	185	178	178	.	+ 20	.	+ 9	.	+ 9
Kollämpare	200	120	114	115	115	115	.	.	.	+ 6	.	+ 6
Stuertar	233	246	260	247	247	.	.	.	+ 9	.	+ 9
Kockar	195	194	206	196	196	.	.	.	+ 9	.	+ 9
B. Segelfartyg												
Timmermän (o. båtsmän)	175	178	174	178	175	175	+ 17	+ 13	+ 15	+ 7	+ 16	+ 7
Matrosor	150	162	157	165	159	158	+ 7	+ 7	+ 25	+ 11	+ 23	+ 10
Lättmatrosor	110	122	115	120	116	116	+ 6	+ 22	+ 36	+ 12	+ 36	+ 13
Jungmän	65	70	71	70	71	70	+ 44	+ 18	+ 65	+ 9	+ 63	+ 9
Stuertar	188	.	188	188	.	.	+ 35	+ 6	+ 31	+ 6
Kockar	68	71	80	83	80	79	+ 13	+ 24	+ 36	+ 11	+ 34	+ 11
Hotell- och restaurangrörelse samt husligt arbete m. m.												
<i>Per månad.</i>												
Hotelldrängar med kost och logi	96	112	88	61	71	71	.	+ 20	+ 20	+ 20	+ 20	+ 18
» endast kost	145	139	125	134	134	.	.	.	+ 8	.	+ 8
Hotelldiskerskor, köksor m. fl. med kost och logi	65	61	58	56	57	57	+ 63	+ 18	+ 50	+ 6	+ 50	+ 6
Hotelldiskerskor, köksor m. fl. med endast kost	100	95	92	87	90	91	.	+ 2	.	+ 7	.	+ 8
Hushållerskor med kost och logi	58	52	48	54	51	52	+ 16	0	+ 11	+ 2	+ 13	+ 4
Husjungfrur » » »	73	53	48	47	48	48	+ 62	0	+ 41	+ 7	+ 41	+ 7
Ensamjungfrur » » »	68	54	50	50	51	51	+ 51	+ 5	+ 46	+ 6	+ 46	+ 6
Kokerskor » » »	78	73	70	69	70	70	+ 30	0	+ 35	+ 6	+ 35	+ 6
Köksor » » »	58	51	48	47	48	48	+ 93	0	+ 37	+ 4	+ 37	+ 4
<i>Per vecka.</i>												
Tvätterskor och strykerskor	38	31	32	27	30	31	+ 6	0	+ 20	+ 3	+ 24	+ 7
Springpojkar	30	21	15	15	16	16	+ 50	+ 7	+ 14	+ 14	+ 14	+ 7
<i>Per dag.</i>												
Tvätt- och rengöringsarbeterskor med kost	6·00	5·11	4·62	4·25	4·48	4·49	+ 33	0	+ 22	+ 9	+ 22	+ 9

medlingsanstalterna en beräkning av det uppskattade värdet av kvinnliga tjänarens naturaförmåner.

Dyrtorsgrupp:	Stockholm	I	H	G	F	E	D	C	B	A	Sämtliga
Antal redovisade orter	1	1	5	8	20	17	31	40	30	14	167
Kost och logi, värde pr månad, kr. 100	70	66	66	66	57	55	51	49	46	43	52

¹ Rorgångare. — ² Eldare, under 12 månaders praktik.

Enligt denna sammanställning uppskattades det månatliga värdet av kost och logi för samtliga redovisade orter till 52 kr. år 1940. För orterna inom den lägsta dyrortsgruppen stannar motsvarande värde vid 43 kr. och stiger sedan successivt med växande levnadskostnader till 100 kr. i Stockholm.

g. Löneinkomster vid statens anläggningsarbeten.

Till komplettering av de i tab. 30 meddelade genomsnittslönerna vid statens anläggningsarbeten lämnas i det följande vissa uppgifter, vilka ställts till förfogande av järnvägsstyrelsens statistiska kontor och vattenfallssty-

Tab. 36. Medelförtjänster under år 1940 för arbetare vid statens järnvägars banavdelning.

Arbetarkategorier	Medel- antal arbeta- rare under året	Löneinkomst i kronor per arbetstimme									
		vid drift och underhåll samt föränd- rings- och ny- byggs- nadsar- beten	D ä r a v å d y r o r t s g r u p p								
			A	B	C	D	E	F	G	H	I
a. Arbete mot tidlön & ordinarie tid	4 509	120	99	105	113	119	128	141	150	156	153
1. Ständigvarande banarbetare	121	147	114	111	123	126	143	151	156	167	159
Grupp I (arb. utan särsk. yrkes- kunnighet)	70	141	104	111	118	121	132	150	150	161	154
Grupp II (yrkesk. arb., såsom cement slipare, stenarb. m. fl.)	51	155	116	—	133	134	158	152	164	175	167
2. Ban- och byggnadsarbetare	4 388	119	99	105	113	119	128	140	150	155	151
Grupp I (arb. utan särsk. yrkes- kunnighet)	3 873	117	98	104	112	118	127	139	148	152	147
Grupp II (yrkesk. arb., såsom cement slipare, stenarb. m. fl.)	515	136	108	115	121	127	136	146	158	166	162
Grupp III (särsk. yrkesk. arb., såsom byggnads- o. finsnicka- re, elektriker m. fl.)											
b. Arbete å ackord (eller enligt arbets- avtal) & ordinarie tid	2 152	154	136	138	151	153	158	186	188	182	182
1. Ständigvarande banarbetare	7	165	156	136	142	168	160	178	189	184	209
Grupp I (arb. utan särsk. yrkes- kunnighet)	5	162	156	136	134	163	133	177	179	187	206
Grupp III (särsk. yrkesk. arb., såsom byggnads- o. finsnicka- re, elektriker m. fl.)	2	173	166	—	149	172	173	178	198	181	211
2. Ban- och byggnadsarbetare	2 145	154	136	138	151	153	158	186	188	182	183
Grupp I (arb. utan särsk. yrkes- kunnighet)	2 025	149	135	137	151	152	156	186	187	182	180
Grupp II (yrkesk. arb., såsom cement slipare, stenarb. m. fl.)	120	168	148	166	163	167	166	182	194	178	212
Grupp III (särsk. yrkesk. arb., såsom byggnads- o. finsnicka- re, elektriker m. fl.)											
Samtliga arbetare	6 661	131	108	116	131	130	135	155	160	158	163
därav: stadigvarande banarbetare	123	148	121	111	124	126	148	151	157	167	161
ban- och byggnadsarbetare	6 538	131	108	116	131	130	134	155	160	157	163
Medelantal arbetare under året	6 661	—	1037	1141	1332	1064	514	778	318	225	252

Tab. 37. Medelförtjänster under år 1940 för arbetare vid statens vattenfallsverks byggnadsföretag.

Arbetarkategorier samt byggnadsföretag	Löneinkomst i kr. per		Arbetarkategorier samt byggnadsföretag	Löneinkomst i kr. per	
	arbets-timme	levnadsdag		arbets-timme	levnadsdag
a. Götaälvsarbetena (utom Trollhättan)					
Rensningsarbeten i Göta älv	1:31	9:21	Hjälparbetare (även i verkstad)	1:73	15:38
Lönegrupp I	1:20	8:48	Armerare (hjälpbetare)	1:73	12:61
Transport- och diversearbetare	1:21	8:50	Dykarehantlangare	1:73	13:25
Hjälpbetare (även i verkstad)	1:11	7:67	Lönegrupp II	1:89	13:65
Lönegrupp II			Armerare	1:83	13:47
Bergarb. (utom tunnelsprängare)	1:25	10:29	Bergarb. (utom tunnelsprängare)	1:91	13:27
Timmermän	1:35	9:26	Gråstensmurare, cementarbetare		
Järn- o. metallarbetare (verkstadsarbetare)	1:19	10:48	o. yrkeskunniga betonggjutare	1:78	14:41
Maskinister, smeder med lägre yrkeskicklighet, rörläggare m. fl.	1:27	9:61	Timmermän	1:92	13:88
Lönegrupp III	1:44	9:43	Järn- och metallarbetare (verkstadsarbetare)	1:82	13:88
Byggnadsnickare	1:46	9:55	Maskinister, smeder med lägre yrkeskicklighet, rörläggare m. fl.	1:79	17:96
Järn- o. metallarbetare (special-)	1:28	8:65	Lönegrupp III	2:12	14:87
Dykare	2:71	16:67	Byggnadsnickare	2:12	14:36
Trollhättan: Kraftstationsbyggnad samt ändrings- och reparationsarb. å kraftstationsanläggningarna	1:59	10:85	Fullt yrkeskunniga smeder (förråds- och borsmeder)	2:26	14:71
Lönegrupp I	1:41	9:76	Järn- och metallarbetare (special-)	2:12	16:27
Betongarbetare	1:50	10:06	Cementarbetare och klinkermurare	1:89	13:80
Transport- och diversearbetare	1:36	9:49	Dykare	3:28	27:02
Hjälpbetare (även i verkstad)	1:49	10:35	Suorra		
Elektr. hjälpbetare	1:29	9:33	Dammbyggnadsarbeten	1:94	16:31
Armerare (hjälparb.)	1:73	12:05	Lönegrupp I	1:85	15:99
Förrådsarbetare	1:33	9:21	Transport- och diversearbetare	1:83	15:94
Lönegrupp II	1:63	10:94	Hjälpbetare (även i verkstad)	1:78	14:83
Armerare	1:73	11:97	Elektriska hjälpbetare	1:91	13:86
Bergarb. (utom tunnelsprängare)	1:65	10:85	Armerare (hjälpbetare)	1:97	16:85
Tunnelsprängare	1:63	10:78	Lönegrupp II	2:10	16:64
Gråstensmurare, cementarbetare o. yrkeskunniga betonggjutare	1:65	11:16	Armerare	2:00	18:84
Timmermän	1:61	10:76	Bergarb. (utom tunnelsprängare)	2:01	14:92
Järn- o. metallarbetare (verkstadsarbetare)	1:55	12:33	Gråstensmurare, cementarbetare o. yrkeskunniga betonggjutare	1:97	16:03
Maskinister, smeder med lägre yrkeskicklighet, rörläggare m. fl.	1:44	10:34	Timmermän	2:24	17:88
Elektriska montörer	1:85	9:66	Järn- o. metallarbetare (verkstadsarbetare)	1:99	17:02
Chaufförer	1:49	10:57	Maskinister, smeder med lägre yrkeskicklighet, rörläggare m. fl.	1:90	15:69
Lönegrupp III	1:71	11:92	Elektriska montörer	2:02	15:47
Byggnadsnickare	1:72	11:55	Lönegrupp III	2:27	18:21
Fullt yrkeskunniga smeder (förråds- och borsmeder)	1:85	12:36	Byggnadsnickare	2:37	18:80
Järn- och metallarbetare (special-)	1:66	13:19	Järn- och metallarbetare (special-)	2:20	19:05
Elektriska montörer (special-)	1:42	11:94	Elektriska montörer (special-)	2:22	16:57
Cementarbetare och klinkermurare	1:95	13:02	Cementarbetare och klinkermurare	2:22	18:15
Grävmaskinister	1:59	12:22	Dykare	1:94	16:31
Förråds- och modellnickare	1:41	9:42			
Dykare	1:59	10:35	c. Stadsforsens kraftstationsbyggnad	1:68	11:61
b. Luleälvsarbetena: Porjus			Lönegrupp I	1:42	9:95
Byggnadsarbeten för Porjus kraftstation	1:79	13:16	Jordarbetare	1:64	11:49
Lönegrupp I	1:66	12:48	Betonggjutare	1:44	9:67
Betonggjutare	1:77	15:25	Transport- och diversearbetare	1:34	9:65
Transport- och diversearbetare	1:65	12:40	Hjälpbetare (även i verkstad)	1:57	10:78
Makadamelagare	1:79	13:87	Armerare (hjälpbetare)	1:64	10:72
			Lönegrupp II	1:80	12:45
			Armerare	1:85	11:77
			Bergarb. (utom tunnelsprängare)	2:19	15:00
			Gråstensmurare, cementarbetare o. yrkeskunniga betonggjutare	1:70	11:43

Tab. 37 (forts.). Medelförtjänster under år 1940 för arbetare vid statens vattenfallsverks byggnadsföretag.

Arbetarkategorier samt byggnadsföretag	Löneinkomst i kr. per		Arbetarkategorier samt byggnadsföretag	Löneinkomst i kr. per	
	arbets-timme	levnads-dag		arbets-timme	levnads-dag
Timmermän	1'68	11'74	Byggnadssnickare	1'72	12'23
Järn- och metallarbetare (verkstadsarbetare)	1'55	11'34	Fullt yrkeskunniga smeder (för-råds- och borsmeder)	1'72	12'92
Maskinister, smeder med lägre yrkeskicklighet, rörläggare m. fl.	1'54	11'12	Järn- och metallarbetare (special-)	1'65	14'95
Elektriska montörer	1'48	10'29	Elektriska montörer (special-)	1'56	13'37
Lönegrupp III	1'82	12'44	e. Kattstrupeforsens kraftstationsbyggnad	1'72	12'24
Byggnadssnickare	1'82	12'21	Lönegrupp I	1'53	10'87
Fullt yrkeskunniga smeder (för-råds- och borsmeder)	1'98	12'69	Jordarbetare	1'54	10'74
Järn- och metallarbetare (special-)	1'76	12'85	Betonggjutare	1'70	12'42
Elektriska montörer (special-)	1'66	11'84	Transport- och diversearbetare	1'51	10'33
Cementarbetare och klinkermurare	2'06	13'23	Hjälparbetare (även i verkstad)	1'58	11'12
Plattläggare	2'39	15'02	Elektriska hjälparbetare	1'56	11'89
Dykare	1'68	11'61	Armerare (hjälparbetare)	1'80	13'59
d. Gimåarbetena	1'58	12'05	Skogsarbetare	1'49	10'20
Lönegrupp I	1'38	10'68	Sågarbetare (hjälparbetare)	1'48	10'31
Jordarbetare	1'33	9'73	Lönegrupp II	1'85	13'20
Betonggjutare	1'43	13'75	Armerare	1'94	14'31
Transport- och diversearbetare	1'35	10'06	Bergarb. (utom tunnelsprängare)	1'89	13'43
Makadamslagare	1'41	10'23	Gråstensmurare, cementarbetare och yrkeskunniga betonggjutare	1'80	12'97
Hjälparbetare (även i verkstad)	1'40	11'31	Timmermän	1'85	12'87
Elektriska hjälparbetare	1'37	11'23	Järn- o. metallarbetare (verkstadsarbetare)	1'75	13'38
Armerare (hjälparbetare)	1'92	17'82	Maskinister, smeder med lägre yrkeskicklighet, rörläggare m. fl.	1'95	13'07
Borsmeder	1'47	12'93	Elektriska montörer	1'62	13'40
Lönegrupp II	1'80	13'37	Sågare	1'33	8'68
Armerare	1'88	14'81	Stenkrossarbetare	1'64	14'16
Bergarb. (utom tunnelsprängare)	1'70	12'39	Skogsfaktor	1'27	10'12
Tunnelsprängare	2'08	15'09	Lönegrupp III	1'96	13'98
Gråstensmurare, cementarbetare och yrkeskunniga betonggjutare	1'58	11'27	Byggnadssnickare	1'97	13'80
Timmermän	1'64	12'13	Fullt yrkeskunniga smeder (för-råds- och borsmeder)	2'16	14'21
Järn- o. metallarbetare (verkstadsarbetare)	1'49	12'56	Järn- och metallarbetare (special-)	1'87	15'52
Maskinister, smeder med lägre yrkeskicklighet, rörläggare m. fl.	1'55	11'70	Elektriska montörer (special-)	1'72	13'86
Elektriska montörer	1'49	12'48	Sågare	1'48	10'17
Lönegrupp III	1'67	13'49	Cementarbetare och klinkermurare	2'64	19'37
			Dykare	3'03	22'69

relsens kanslibyrå. Hur arbetsförtjänsterna beräknade i genomsnitt per arbetstimme gestaltat sig för år 1940 framgår av tab. 36 och 37.

Vid statens järnvägars banavdelning¹ uppgick medelförtjänsten för samtliga vid drift och underhåll samt förändrings- och nybyggnadsarbeten sysselsatta arbetare (i medeltal 6 661 man) till 1'31 kr. per timme; förtjänsten utgjorde i medeltal 1'20 kr. vid tidlöns- och 1'54 kr. vid ackordsarbete. — Skillnaden i fråga om genomsnittsförtjänsterna mellan de tvenne huvudkategorier, i vilka banarbetarna

¹ Här ingår numera även den personal, som tidigare varit anställd vid statens järnvägsbyggnader.

uppdelats efter anställningform, nämligen stadigvarande banarbetare samt ban- och byggnadsarbetare, uppgick till 28 öre vid tidlönsarbete och 11 öre vid ackordsarbete.

Vattenfallsverkets byggnadsföretag, vid vilka år 1940 sysselsattes i genomsnitt 1 965 arbetare, redovisas i tab. 37. Siffrorna utvisa, att inom denna arbetargrupp de genomsnittliga arbetsförtjänsterna för samtliga arbetare vid de olika arbetsföretagen växla mellan 1·31 och 1·94 kr. per timme samt 9·21 — 16·31 kr. per »levnadsdag».

D. Industrins sysselsättningsvolym och lönebudget åren 1929—1940.

De i föregående kapitel verkställda undersökningarna av årslönens fluktuationer komma, såsom förut påpekats, på grund av redovisningssättet närmast att avse sådana arbetare, som varit i arbete oavbrutet under redogörelseåret eller den del därav företagen varit i gång. Särskilt under tider med ogynnsamma förhållanden på arbetsmarknaden ger en sådan undersökning av löneutvecklingen för arbetare med anställning en i viss mån vilseledande bild av industrins försörjningsmöjligheter för landets industriarbetarstam som helhet betraktad. Under den av lönestatistiken berörda tidsperioden har tillgången på arbete varit underkastad betydande växlingar, varigenom arbetslönerna — om de beräknades i genomsnitt per arbetare både med och utan sysselsättning — skulle visat vida större fluktuationer än som kommit till synes i den i det föregående meddelade lönestatistiken. Det bidrag, lönestatistiken kan ge till dylika kalkyler, inskränker sig emellertid till vissa approximativa beräkningar rörande förändringarna i den totala lönebudgeten och i sysselsättningsvolymen, mätt i antalet utgjorda arbetstimmar. Härvid måste hänsyn tagas till det förhållandet, att lönestatistikens material vid resp. undersökningstillfällen icke omfattar alldeles samma företag. Dylika variationer i primärmaterialiet ha mindre att betyda vid ett studium av de genomsnittliga förändringarna i tim-, dag- och veckolöner, men innebära däremot, att uppgifterna om antalet sysselsatta arbetare och utgjorda arbetstimmar samt företagens totala löneutgifter icke kunna utan vidare jämföras från det ena året till det andra. För att möjliggöra en dylik jämförelse har man i tab. 38 gjort en sammanställning av arbetarantal, arbetstimmar och lönesumma enbart vid de företag, som lämnat uppgift till lönestatistiken såväl för år 1939 som år 1940. Vid denna bearbetning har man liksom tidigare begränsat sig till den egentliga industrin. Däremot har någon uppdelning i konkurrensindustri och skyddad hemmamarknadsindustri ej verkställts i årets lönestatistik (jfr sid. 108).

Med användande av dessa uppgifter, vilka under år 1940 avse 5 686 företag med 382 976 arbetare och en lönebudget av över 1 084 milj. kr., ha med 1939 som basår i tabellen uträknats indextal för antalet sysselsatta arbetare

Tab. 38. Arbetarantal, arbetstimmar och lönesumma vid industriella företag, varifrån uppgifter föreligga både för 1939 och 1940.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Antal arbetare		Summa utgjorda arbetstim- mar per år (milj.)		Totalsumma arbetslön i kronor un- der år (milj.)		Indextal för 1940 (1939=100)		
	1939	1940	1939	1940	1939	1940	Antal arbeta- re	S:a utgj. ar- beta- tim.	Total- summa arb- lön
<i>Malmbrytning o. metallind.</i> (1 611)	148 621	149 870	340.2	342.0	452.6	496.9	101	101	110
Gruvor o. anrikningsverk (48)	10 177	9 962	23.4	21.8	38.9	38.8	98	97	100
Järn-, stål- o. kopparverk (42)	18 933	19 489	43.2	43.8	55.8	62.2	103	101	112
Järn- o. stålmanufaktur. (388)	23 158	22 630	52.6	50.8	63.9	66.1	98	96	104
Mek. verkst. o. skeppvarv (846)	72 049	73 462	165.8	170.2	223.4	251.2	102	103	112
Elektriska verkstäder . . . (82)	15 716	16 229	36.8	37.8	47.7	54.6	103	103	114
Metallmanufaktur (168)	7 513	7 131	17.2	15.9	19.8	20.1	95	98	102
Guld- o. silfvervarufabr. . . (42)	1 075	967	2.4	2.2	3.1	3.0	90	89	95
<i>Jord- o. stenindustri (582)</i>	<i>28 779</i>	<i>23 040</i>	<i>61.5</i>	<i>45.5</i>	<i>65.4</i>	<i>52.5</i>	<i>80</i>	<i>74</i>	<i>80</i>
Kolgruvor (3)	1 126	1 279	2.4	2.7	2.9	3.4	114	109	119
Torvindustri (74)	1 088	1 108	1.7	1.9	1.8	1.7	107	109	123
Stenbrott o. stenhuggerier (142)	5 918	4 296	11.8	8.0	12.7	9.2	73	68	73
Byggnadsämnesindustri (287)	11 371	8 299	24.9	16.7	28.2	20.5	73	67	73
Porlins-, kakel- o. lergods-f. (20)	4 459	3 729	10.0	7.9	9.2	8.0	84	80	87
Glasbruk (56)	4 867	4 329	10.7	8.3	11.1	9.7	89	78	88
<i>Träindustri (865)</i>	<i>37 208</i>	<i>33 160</i>	<i>80.7</i>	<i>69.0</i>	<i>85.4</i>	<i>78.7</i>	<i>89</i>	<i>85</i>	<i>92</i>
Flottnings (14)	2 128	2 047	5.4	5.1	5.8	6.1	96	94	105
Sågverk o. hyvlerier . . . (384)	18 296	16 365	37.3	32.3	38.9	36.2	89	87	93
Snickeri- o. möbelfabr. . . (414)	14 438	12 515	32.7	26.8	34.7	30.7	87	82	89
»Annan» trävaruindustri. (53)	2 346	2 233	5.3	4.8	6.0	5.7	95	90	94
<i>Pappers- o. grafisk industri . (630)</i>	<i>45 361</i>	<i>40 624</i>	<i>103.3</i>	<i>86.7</i>	<i>133.3</i>	<i>119.5</i>	<i>90</i>	<i>84</i>	<i>90</i>
Pappersmassfabriker . . . (72)	14 138	12 732	31.5	25.2	40.4	34.5	90	80	85
Pappersbruk o. pappfabr. (59)	13 602	11 968	31.2	24.8	36.2	30.2	88	79	83
»Annan» pappersindustri. (138)	5 908	5 422	13.6	12.3	14.0	13.5	92	90	96
Grafisk industri (361)	11 713	10 512	27.0	24.4	42.7	41.4	90	91	97
<i>Livsmedelsindustri (915)</i>	<i>33 595</i>	<i>33 211</i>	<i>76.5</i>	<i>74.8</i>	<i>96.0</i>	<i>101.0</i>	<i>99</i>	<i>98</i>	<i>106</i>
Kvarnar (50)	1 527	1 597	3.6	3.7	5.0	5.6	105	105	113
Pressjästfabriker (5)	146	142	0.3	0.3	0.5	0.5	97	98	104
Bagerier (243)	6 139	6 068	14.1	14.0	19.6	20.2	99	99	104
Råsockerbruk o. raffinad. (25)	4 524	4 717	10.5	11.1	12.1	13.8	104	105	114
Choklad- o. karamellfabr. (67)	4 303	4 031	9.9	9.0	8.6	8.7	94	92	102
Bryggerier o. läskedrycks-f. (232)	6 439	6 067	14.6	13.6	22.1	21.7	94	93	98
Tobaksfabriker (9)	2 242	2 168	4.7	4.2	5.5	5.7	97	91	103
Slakterier o. konserverfabr. (150)	4 709	4 832	10.5	10.9	12.9	14.6	103	103	113
»Annan» livsmedelsind. . . (134)	3 566	3 589	8.8	8.0	9.8	10.2	101	97	104
<i>Textil- o. beklädnadsindustri (523)</i>	<i>67 083</i>	<i>68 024</i>	<i>152.5</i>	<i>149.1</i>	<i>132.9</i>	<i>143.3</i>	<i>101</i>	<i>98</i>	<i>108</i>
Spinnerier, väverier o. d. (322)	42 856	44 083	98.3	96.3	84.0	91.7	103	98	109
Skrädderier o. sömnad-f. (162)	22 567	22 368	50.6	49.5	45.8	48.6	99	98	106
Hatt- o. mössfabriker . . . (39)	1 660	1 573	3.6	3.3	3.1	3.1	95	93	99
<i>Läder-, hår- o. gummivaru- fabriker (335)</i>	<i>20 332</i>	<i>21 303</i>	<i>44.5</i>	<i>46.3</i>	<i>46.1</i>	<i>52.9</i>	<i>105</i>	<i>104</i>	<i>115</i>
Garverier (29)	2 127	2 576	4.9	6.0	5.7	7.6	121	121	133
Päls- o. skinnvarufabriker (47)	1 096	1 084	2.5	2.5	2.3	2.6	99	100	113
Skofabriker (137)	9 676	10 003	20.6	20.9	21.2	23.8	103	102	112
Gummivarufabriker (36)	3 969	4 383	8.9	9.7	9.4	10.8	110	109	115
»Annan» hithörande ind. . . (86)	3 464	3 257	7.6	7.2	7.5	8.1	94	94	108
<i>Kemisk-teknisk industri (225)</i>	<i>14 278</i>	<i>13 744</i>	<i>32.6</i>	<i>30.9</i>	<i>38.7</i>	<i>40.5</i>	<i>96</i>	<i>95</i>	<i>105</i>
Färg-, olje- o. parfymfabr. (91)	3 976	3 469	9.1	7.8	10.3	9.7	87	85	94
Konstgödningsfabriker . . . (7)	621	621	1.4	1.4	2.0	2.2	100	103	108
Sprängämnesfabriker (8)	1 895	2 501	4.3	5.7	6.4	9.0	132	130	143
Tändsticksfabriker (6)	2 600	2 109	5.9	4.6	5.7	4.9	81	78	86
»Annan» kemisk-tekn. ind. (111)	5 186	5 044	11.9	11.4	14.3	14.7	97	96	103
Samtliga industrigrenar . . . (5 686)	395 257	382 976	891.8	844.3	1050.4	1064.5	96.9	94.7	103.3

och hela antalet utgjorda arbetstimmar samt totalsumman utbetalda arbetslöner.

Vid samtliga i tab. 38 redovisade företag har antalet sysselsatta arbetare under år 1940 minskats med 12 281 eller med ungefär 3·1 % i förhållande till år 1939. Vid liknande jämförelse mellan åren 1939 och 1938 steg däremot arbetarantalet med c:a 2·4 %. Under redogörelseåret har tillbakagången i sysselsättningen särskilt drabbat gruppen jord- och stenindustri, där antalet sysselsatta arbetare minskat med 5 739 eller med c:a 20 % i förhållande till år 1939. Även inom pappers- och grafisk industri samt träindustri är minskningen i sysselsättningen betydande (resp. 10 och 9 %). Tendensen till nedgång i arbetarantalet under år 1940 är emellertid ej enhetlig. Inom vissa näringsgrenar har antalet sysselsatta arbetare fortsatt att stiga liksom föregående redogörelseår, ehuru i minskad grad. Den absolut största tillväxten har — liksom år 1939 — ägt rum inom gruppen malmbrytning och metallindustri, som ökat sin arbetarstam med 1 249 arbetare.

Även den genomsnittliga arbetstiden per år och arbetare har under år 1940 något minskats i förhållande till året därförut (2 205 timmar 1940 mot 2 252 timmar 1939). På grund härav har nedgången i totalantalet utgjorda arbetstimmar (5·3 %) blivit något större än för antalet sysselsatta arbetare (3·1 %). Enär emellertid den genomsnittliga arbetslönen per timme inom industrin undergått en icke oväsentlig höjning under 1940 (jfr sid. 90), kommer trots nämnda nedgång i sysselsättning industrins totala lönebudget att visa en stegring på 3·3 % i förhållande till föregående år.

På samma sätt ha jämförelser anställts mellan företag, som lämnat uppgift både 1939 och 1938, resp. 1938 och 1937 och vidare bakåt i tiden till och med år 1929, varvid dock är att märka, att uppgifterna bli va ofullständigare, ju längre man går tillbaka. Med utgångspunkt från dessa jämförelser har man enligt den s. k. kedjemetoden med år 1929 som basår beräknat indexserier, vilka ge ett approximativt uttryck åt förändringarna under perioden 1929—1940 i arbetarantal, genomsnittlig arbetstid per år och arbetare, totalantal utgjorda arbetstimmar samt totalsumma arbetslön under året. Det må framhållas, att dessa indexserier, som meddelas i tab. 39 och diagram IV, icke fullständigt kunna återspegla förändringarna i sysselsättningsgraden, enär de bl. a. ej omfatta nytillkomna företag eller sådana, där driften helt nedlagts. Detta medför framför allt i tider med uppåtgående konjunkturer, då antalet nytillkomna företag ofta bli mångdubbelt flera än de nedlagda, att den faktiska sysselsättningen växer hastigare än här beräknade indexserier utvisa.

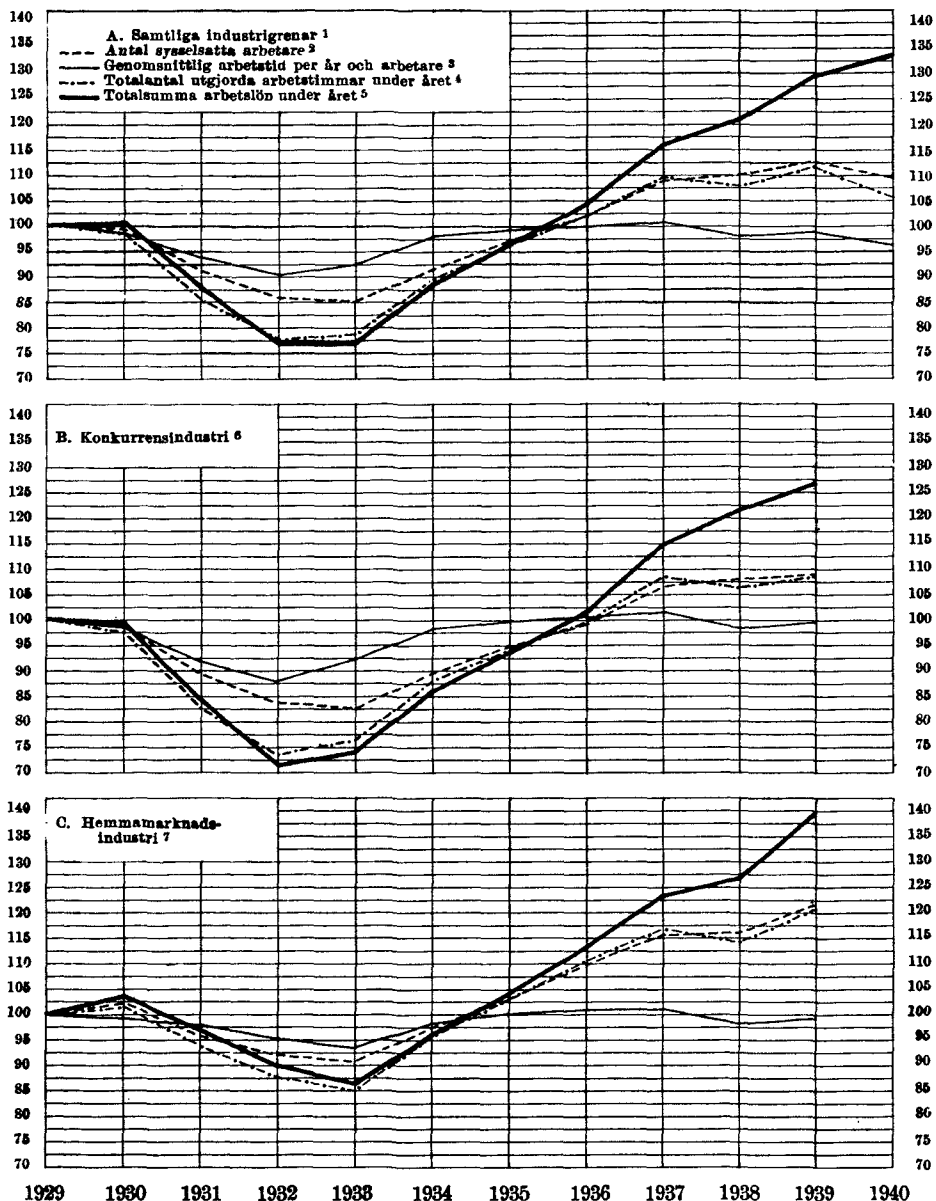
De i tab. 39 anförda indextalen återspegla ett betydande uppsving i löneinkomster och sysselsättningsmöjligheter sedan depressionsåren 1932 och 1933 inom så gott som samtliga näringsgrenar. Bortses från de förändringar i arbetarantal, som åstadkommas genom grundande av nya och nedläggande av äldre företag, skulle antalet arbetare inom det industriella näringslivet ha ökats med 27 % och den genomsnittliga arbetstiden med 7 % från år 1932 till år 1940, samtidigt som den totala sysselsättningsvolymen — mätt i an-

Tab. 39. Sysselsättningsvolym och lönebudget vid vissa industriföretag under åren 1929—1940.

Indextal för	Malm- bryt- ning o. metall- ind.	Jord- o. sten- ind.	Trä- ind.	Papp- pers- o. gra- fisk ind.	Liva- me- dels- ind.	Textil- o. be- kläd- nads- ind.	Läder- bår o. gummi- varu- ind.	Ke- misk- teknisk ind.	Samt- liga indu- stri- grup- per	Därav	
										kon- kur- rens- ind.	skyd- dad bemma- markn. ind.
Antal sysselsatta arbetare	1929	100	100	100	100	100	100	100	100·0	100·0	100·0
	1930	101	102	93	95	103	102	104	99·8	98·9	102·3
	1931	89	81	86	90	99	100	101	88	91·3	89·6
	1932	80	75	76	87	99	100	101	82	86·0	83·5
	1933	81	71	73	85	97	100	104	82	85·0	82·6
	1934	92	74	79	87	97	111	108	79	91·6	89·4
	1935	105	82	78	89	99	111	111	81	96·9	94·6
	1936	114	85	80	92	103	116	113	83	102·1	98·9
	1937	127	90	84	95	106	120	118	85	109·1	106·8
	1938	129	91	82	96	111	119	120	91	110·0	108·0
1939	132	92	81	97	116	121	131	100	112·7	108·7	
1940	133	73	72	87	115	123	137	96	109·2	.	
Genom- snittl. arb- tid per år o. arb.	1929	100	100	100	100	100	100	100	100·0	100·0	100·0
	1930	98	102	100	97	100	101	102	96	98·8	98·6
	1931	93	97	96	93	100	89	102	94	93·9	92·2
	1932	87	89	91	86	99	97	96	84	90·4	88·1
	1933	90	86	87	95	98	97	96	82	92·3	92·3
	1934	98	95	96	100	99	100	98	89	97·7	98·3
	1935	99	98	98	100	100	100	101	95	99·3	99·7
	1936	100	99	99	101	99	102	101	95	100·1	100·5
	1937	100	100	99	102	101	101	102	97	100·7	101·5
	1938	98	100	98	95	99	98	103	95	97·9	98·6
1939	98	100	96	97	98	101	104	95	98·9	99·7	
1940	98	93	93	91	97	97	103	94	96·7	.	
Totalantal utgjorda arb- tim. under året	1929	100	100	100	100	100	100	100	100·0	100·0	100·0
	1930	99	104	93	92	103	102	105	94	98·6	97·6
	1931	83	79	83	84	99	89	103	83	85·8	82·7
	1932	70	66	69	75	97	97	97	69	77·8	73·6
	1933	73	61	64	81	95	97	100	67	78·4	76·8
	1934	89	70	76	86	96	111	105	71	89·5	87·9
	1935	104	81	76	89	99	111	112	77	96·2	94·2
	1936	113	85	79	92	103	119	115	79	102·2	99·4
	1937	127	90	84	97	107	122	120	83	109·8	108·4
	1938	127	91	80	90	110	116	124	86	107·7	106·5
1939	130	92	78	94	114	122	136	95	111·5	108·4	
1940	131	68	67	79	111	120	141	90	105·6	.	
Total- summa arbetslön under året	1929	100	100	100	100	100	100	100	100·0	100·0	100·0
	1930	101	106	95	95	104	104	109	98	100·6	99·4
	1931	85	82	83	87	102	91	105	89	88·2	84·5
	1932	69	68	67	74	100	98	99	73	77·3	71·6
	1933	71	62	61	79	97	97	101	70	77·8	73·8
	1934	87	72	72	86	98	111	106	74	88·2	85·7
	1935	102	83	75	89	100	113	114	81	96·3	93·7
	1936	114	90	77	95	105	122	118	85	104·0	101·1
	1937	131	97	86	104	111	131	127	91	115·7	114·5
	1938	141	105	86	101	118	129	134	101	120·7	121·2
1939	150	110	89	108	125	144	153	112	129·3	126·8	
1940	165	89	82	97	132	155	175	118	133·5	.	

Diagram IV. Industrins sysselsättningsvolym och lönebudget
åren 1929—1940.

Nombre d'heures de travail effectuées et somme globale des salaires pendant les années 1929—1940.
1929 1930 1931 1932 1933 1934 1935 1936 1937 1938 1939 1940

¹ L'ensemble des branches industrielles. — ² Nombre moyen d'ouvriers employés. — ³ Nombre moyen d'heures de travail par ouvrier et par an. — ⁴ Somme globale des heures de travail effectuées. — ⁵ Somme globale des salaires. — ⁶ L'industrie d'exportation. — ⁷ L'industrie travaillant pour le marché intérieur.

talet utgjorda arbetstimmar — utvisat en ökning av 36 %. Denna utökade sysselsättning tillsammans med en ganska betydande höjning i timlönen har kommit industrins totala lönesumma att stiga med icke mindre än 73 % under perioden 1932—1940. Därmed har sysselsättningen och lönebudgeten år 1940, såsom även framgår av diagram IV, nått ej oväsentligt större omfång än under utgångsåret 1929.

Den utveckling, vars huvuddrag här skildrats har emellertid varit rätt olikartad under olika år. Under år 1933 var arbetstillgången praktiskt taget oförändrad, i det att den något utökade arbetstiden per år och arbetare till större delen neutraliserades genom inskränkning i antalet sysselsatta arbetare. Däremot tog sig den förbättrade arbetstillgången under år 1934 i förhållande till år 1933 uttryck både i nyanställning eller återanställning av arbetare (8 %) och utökning av arbetstiden för den sysselsatta personalen (6 %). De tre därpå följande åren i perioden har tillväxten i antalet sysselsatta arbetare (resp. 6, 5 och 7 %) varit proportionsvis större än ökningen av arbetstiden per arbetare, som endast utgjort resp. 2, 1 och 0.6 % om året. Under år 1938 har nyanställning av arbetare skett i väsentligt mindre utsträckning än närmast föregående år (1 %), varjämte arbetstiden per arbetare minskats (—2 %). Ungefär hälften av denna inskränkning i arbetstiden har återtagits under år 1939 samtidigt som de goda konjunkturerna under året särskilt inom hemmamarknadsindustrin medfört en icke obetydlig nyanställning av arbetare (2 %). Under år 1940 har både den sysselsatta personalen, arbetstiden per år och arbetare och totalantalet utgjorda arbetstimmar minskat (resp. 3.1, 2.2 och 5.3) i förhållande till föregående år, då den högsta punkten passerades under här ifrågavarande period. Industrins lönebudget har däremot fortsatt att stiga även under år 1940 (3.3 %).

Särskilt intresse erbjuder ett jämförande studium av motsvarande utveckling inom de båda huvudgrupper, vari materialet tidigare delats i förevarande undersökning, nämligen konkurrensindustri och skyddad hemmamarknadsindustri (jfr tab. 39 och diagram IV B och C). Då några jämförelsesiffror ej föreligga för redogörelseåret kan man dock här inskränka sig till att hänvisa till föregående årgång av denna årsbok.

Bil. 1.

SOCIALSTYRELSEN
UTREDNINGSBYRÅN
Tel. Socialstyrelsen 72

OBS! Å detta formulär angivna uppgifter äro tillförsäkrade
skydd jämlikt lagen om viss inskränkning i rätten att
utbekomma allmänna handlingar den 28 maj 1937 16 §.

Stockholm i januari 1941.

N:r.....

(Torde återopas vid ev. skriftväxling.)

För fullföljande av de inom Socialstyrelsen under flera föregående år utförda löneundersökningarna får styrelsen härmed anhålla, att Ni ville för Edert företags vidkommande ifylla omstående formulär, avseende år 1940 samt därefter återsända det till styrelsen senast den 20 februari 1941.

Formuläret utsändes i 2 exemplar, varav det ena är avsett att av uppgiftslämnaren behållas som kopia.

KARL J. HÖJER.

ALF JOHANSSON.

Anvisningar: För företag med såväl förvaltnings- som arbetarpersonal skola både avd. **A** och avd. **B** av formuläret (se omstående sida) ifyllas, varemot företag utan egentlig arbetarpersonal (såsom exempelvis vissa handelsföretag o. d.) endast behöva lämna i avd. **A** begärda uppgifter (ev. förekommande lagerarbetare, chaufförer, reparatörer o. d. böra dock redovisas i avd. **B**). Om möjligt bör varje mera betydande arbetsställe (fabrik, driftsenhet o. d.) redovisas för sig.

Företagets namn:

vars väsentliga verksamhet avser (näringsgren):

Belägenhet:

för huvudkontoret

bestämnad samt om möjligt

öfrare arbetsställning

(Löningsområde, kv. etc.)

för arbetstället

Arbetet har under år 1940 varit i gång

(antal)

arbetsdagar,

(antal)

veckor.

Har under året arbetstiden för de sysselsatta arbetarna (samtliga eller endast vissa) varit förkortad?

I så fall, har förkortningen skett genom minskat antal arbetsdagar per vecka?

(Ja eller nej) arbetsstimmar per dag?

(Ja eller nej) på annat sätt?

Angiv arbetstidsförkortningens ungefärliga omfattning i timmar räknat under hela året

Har företaget under år 1940 högre grad varit beroende av utländsk konkurrens på den inhemska marknaden?

(Ja eller nej) Har någon del av tillverkningen exporterats till utlandet?

(Ja eller nej) I den händelse export förekommit, önskas ungefärlig uppgift om, huru stor del (ex. 75, 50, 25 % etc.) exporten utgjort av den totala tillverkningen år 1940.

A	Förvaltnings- och befälspersonal. OBS! Företagsledare (direktörer, disponenter, förvaltare, handelsföreståndare m. fl.), handelsresande, agenter o. d. samt lagares arbetare medräknas icke. Jfr 14.	Medeltal antillagda per avlönings-tillfälle under redovisningsåret ¹⁾			Totala antalet antillagda timmar under året (endast förklarade av semester och annan ledighet, för vilken löneutgift)		Totalsumma utbetalad avlöning, kontant och in natura (inberäknat lön under semester, dyrtidstillägg m. m.), kronor				
		Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Summa		
Teknisk personal	a) ingenjörer, kemister, ritare o. d.	(antal)	(antal)	(antal)	(antal månader)	(kr.)	(kr.)	(kr.)			
	b) verkstäre, förmän (ej deltagande i arbetet) o. d.	(antal)	(antal)	(antal)	(antal månader)	(kr.)	(kr.)	(kr.)			
Kontorspersonal	a) kamrerare, bokh., kontorister o. d.	(antal)	(antal)	(antal)	(antal månader)	(kr.)	(kr.)	(kr.)			
	b) vaktmästare, bud o. d.	(antal)	(antal)	(antal)	(antal månader)	(kr.)	(kr.)	(kr.)			
Butikspersonal o. d.	a) butiks- och lagerpersonal (lagerarbetare redovisas under avd. B Arbetare)	(antal)	(antal)	(antal)	(antal månader)	(kr.)	(kr.)	(kr.)			
	b) springpojkar o. d.	(antal)	(antal)	(antal)	(antal månader)	(kr.)	(kr.)	(kr.)			
Observera anvisningarna å omsättningsgrad				Summa	(antal)	(antal)	(antal)	(antal månader)	(kr.)	(kr.)	(kr.)
				(antal)	(antal)	(antal)	(antal månader)	(kr.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)

B	Arbetare (Inberäknas arbetare som lagares arbetare, chaufförer samt förtägliga som själva deltaga i arbetet)	Medeltal arbetare per avlönings-tillfälle under redovisnings-året ¹⁾	Antal under året av samtliga arbetare tillhops utgjorda (dagsverken) ²⁾	Arbetsvecko	Tidlönsarbete ³⁾		Ackordsarbete ⁴⁾		Ackordlösa (utan övertidstillägg) för hela antalet arbetstimmar enl. kol. 5		Ackordlösa (utan övertidstillägg) för hela antalet arbetstimmar enl. kol. 8		Rörligt tillägg för stegade levnadskostnader		Övertidstillägg ⁵⁾	Skiftarbete m. m.		Under året utgivna förmåner (s. lön under semester, gratifikation, hyreshjälp, fri bostad, fri ved m. m.), som ej redovisats i själva arbetslösa		Total summa		
					Totala antalet arbetstimmar under året (övertid inber.)	Därav på övertid	Totala antalet arbetstim. under året	Därav övertid	Timmar (enl. kol. 5 & 8)	Kronor (öven angivna ej)	Timmar (enl. kol. 5 & 8)	Kronor (öven angivna ej)	Totala arbetstimmar (enl. kol. 5 & 8)	Tillägg för arbete å skift och för förklarad arbetstid (öven angivna ej)		Kontanter utbetalda Kronor (öven angivna ej)	Värd av naturförmåner Kronor (öven angivna ej)	Under året utgjorda arbetstimmar (övertid inber.) Kronor (öven angivna ej)	Summa (kol. 5+8)	Summa (kol. 7+10+12+13+15+16+17)		
Arbetande förmän	Arbetare: Män över 18 år ¹⁾	(antal män)	(antal dagv.)	(antal arbetev.)	(antal timmar)	(ant. tim.)	(kr.)	(antal timmar)	(ant. tim.)	(kr.)	(antal timmar)	(ant. tim.)	(kr.)	(antal timmar)	(kr.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)	(antal timmar)	(kr.)	(kr.)
		(antal män)	(antal dagv.)	(antal arbetev.)	(antal timmar)	(ant. tim.)	(kr.)	(antal timmar)	(ant. tim.)	(kr.)	(antal timmar)	(ant. tim.)	(kr.)	(antal timmar)	(kr.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)	(antal timmar)	(kr.)
Kvinnor över 18 år ¹⁾	Minderåriga (samt tillager)	(antal kvinnor)	(antal dagv.)	(antal arbetev.)	(antal timmar)	(ant. tim.)	(kr.)	(antal timmar)	(ant. tim.)	(kr.)	(antal timmar)	(ant. tim.)	(kr.)	(antal timmar)	(kr.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)	(antal timmar)	(kr.)	(kr.)
		(ant. minderåriga)	(antal dagv.)	(antal arbetev.)	(antal timmar)	(ant. tim.)	(kr.)	(antal timmar)	(ant. tim.)	(kr.)	(antal timmar)	(ant. tim.)	(kr.)	(antal timmar)	(kr.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)	(antal timmar)	(kr.)
Summa		(antal arbetare)	(antal dagv.)	(antal arbetev.)	(antal timmar)	(ant. tim.)	(kr.)	(antal timmar)	(ant. tim.)	(kr.)	(antal timmar)	(ant. tim.)	(kr.)	(antal timmar)	(kr.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)	(antal timmar)	(kr.)	(kr.)

1) Om i gällande avtal annan åsägelse än 18 år mellan vuxna och minderåriga arbetare förekommer, bör denna åsägelse åsättas.
 2) Medeltal beräknas sålunda, att man hopräknat antalet löntagare vid varje avlönings-tillfälle (ev. varje dag) under året, summerar de sålunda erhållna siffrorna och därpå dividerar summan med antalet avlöningsdagar (ev. antalet faktiskt utgjorda arbetsdagar).
 3) Skifts dagverken räknas varje dag, som arbetare eller arbetsförmän varit i arbete, oberoende av huru stor del av dagen han arbetat. - Nättid räknas som dagverke.
 4) Till tillönsarbete räknas även arbete, för vilket utbetalat timlön plus fast tillägg i form av ackordkompensation.
 5) Till ackordsarbete räknas även arbete mot fast belopp per timme plus en rörlig premie likt ackordkompensation.

6) Om arbetet mot timlön eller dylikt lönesystem, varigenom arbetsförmännen i väsentlig mån örens beroende av arbetsprestationerna eller spridningen.
 7) Här redovisas de tillägg till vanligt timlön, timproporjonerad veckolön resp. ackordlön, som enligt gällande avtal utbetalas för arbete å kol. 6 och 9 redovisad övertid. Jfr not 7.
 8) Här redovisas tillägg till vanligt timlön, timproporjonerad veckolön resp. ackordlön, som enligt avtal eller särskild överenskommenhet utbetalas för dels arbete å skift, dels arbete, som utgör avtals övertidarbete utifrån 8 avsnitt vid 10 ordinarie arbetstid (övertidens arbetstid). Därvid här avsett tillägg inräknats i kol. 7 och 10, behöver särskild redovisning icke ske, men bör upplysning härunder lämnas 8 formuläret.
 9) Till inberäknas ej sjukvård och olycksfallsersättning, vilka förmåner icke skola medrägas 8 formuläret.

Anmärkingar (avsädda att förtydliga och komplettera ovanstående uppgifter)

den / 1941.

(Postadress)

(Arbetsgivarens firma)

(Uppgiftslösningsnamn och telefon)